

Dirshu

דרשו ד' ועוזו

קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

אוגדן עלוני שבת

פרשת ואתחנן ♦ תשפ"ה

מיטב עלוני השבת:

לקראת שבת מלכתא - פרשת ואתחנן

לקראת שבת מלכתא - בין הזמנים

אזמרה לשמך

סיפורי צדיקים

באר הפרשה

איש לרעהו

השגחה פרטית

היכל החתם סופר

ליקוטים וסיפורים נפלאים

שבת טיש

Dirshu

דרשן ד' ועוזן

קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

Dirshu
דרשו' ד' ועוזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

לקראת שבוע מלכתא

dirshu@dirshu.co.il | לקבלת הגליון למייל:

סיפורים ופנינים מרתקים

גליון מס' 494

פנינים לפרשת ואתחנן פ"ה

ניגש אלי יהודי שראה כנראה שאני מחזיר מסכת ברכות ושאל אותי האם אוכל למסור שיעור לו ולעוד שני חבריו בשעה זו כאן בבית המדרש בסדר הדף היומי? ברגע הראשון נדהמתי... נאלמתי דום ולא הצלחתי להשיבו דבר...

מעשה נפלא שאירע עם הגאון הצדיק רבי יצחק פנחס גולדוסר שליט"א, משגיח ישיבת 'אור ישראל'

הרב ישראל ליוש

"וְאֶתְחַנֵּן אֶל ה' בְּעֵת הַהוּא לְאִמּוֹר" (דברים ג', כ"ג)

סיפר לי הגאון הצדיק רבי יצחק פנחס גולדוסר שליט"א משגיח ישיבת 'אור ישראל': "כשהגעתי כבר קרוב לגיל שישים עלו ברעיוני מחשבות על כך שעדיין לא זכיתי לסיים את הש"ס בשלמות, והתעצבתי מאוד... עז היה חשקי לסיים את הש"ס... בקשת מהקב"ה שיעזור לי ואצליח להגשים את שאיפתי... והנה באותם ימים התחילו מסכת ברכות בסדר הדף היומי, החלטתי שאצטרף להמוני בית ישראל ואתחיל ללמוד כל יום דף, כסדר הדף היומי... וכך היה, ביום שהתחילו עמך בית ישראל ללמוד ברכות, התחלתי גם אני, מיד בבוקר אחר תפילת שחרית למדתי את הדף הראשון במסכת ברכות.

בסיום הלימוד - בידועי כמה קשה לעמוד בקביעות דבר יום ביומו - נשאתי שוב תפילה חרישית מעומק הלב, שהקב"ה יעזור לי להשלים את כל הש"ס ללא מפריעים ובלא מניעות כלל וכלל... "אנא מוכן ריבון כל עולמים גלוי וידוע לפניך כמה אני באמת רוצה לסיים את הש"ס, אנא עזור לי ועמוד על ימיני להגשים שאיפותי..."!

והנה, אך החזרתי את הגמרא למקומה, ניגש אלי יהודי שראה כנראה שאני מחזיר מסכת ברכות, ושאל אותי האם אוכל למסור שיעור לו ולעוד שני חבריו בשעה זו כאן בבית המדרש בסדר הדף היומי?

ברגע הראשון נדהמתי... נאלמתי דום ולא הצלחתי להשיבו דבר... לאחר כמה רגעי התאוששות, כמובן עניתי לו בחיוב, והוא הוסיף עוד כמה תנאים על אורכו של השיעור וצורת המסירה. הסכמתי

לכל מה שביקש, כי הבנתי שזו מתנה מן השמים בעקבות תפילתי הכנה מעומק הלב. הנה הקב"ה שלח לי מיד חיזוק ועידוד שאצליח לעמוד במשימה הכל כך נחשקת לי - סיום הש"ס...

ואכן ברוך ה', בעזרתו יתברך, עברו מאז יותר משני מחזורים בסדר הדף היומי והשיעור עדיין חי וקים. נוספו משתתפים, התחלפו משתתפים, ואני עדיין זוכה בזכות תפילתי להמשיך ולסיים את הש"ס עוד ועוד..."

תפילות הצדיקים

תפילת הגר"פ גולדוסר להצלחה ברוחניות, מזכירה לנו את תפילתו של משה רבינו להיכנס לארץ ישראל. רש"י מביא את דברי חז"ל

הבשר, לפתע שם לב כי חסרה חתיכה אחת מחתיכות הבשר שהיו מונחות בדלפק... "אוי ואבוי...!" - זעק ר' בעריש - "הרי החתיכות הללו עדיין אינן מוכשרות... היהודי שלקח אותה עלול להיכשל ולאכול בשר שאינו מוכשר..."

ר' בעריש אץ רץ ויצא מהחנות לחפש את מי שלקח את הבשר ולהודיע לו שהבשר אינו מוכשר. כלל לא היה איכפת לו על הבשר שנגנב ועל הכסף שהפסיד תמורתו. הוא לא נרגע מכך שמישהו עלול להיכשל ולאכול בשר שאינו מוכשר.... הוא רץ אנה ואנה, יצא ונכנס מסימטא לסימטא ולא מצא אף יהודי המחזיק בחתיכת הבשר...

ר' בעריש הצטער מאוד, ומכיון שהכותל המערבי היה סמוך מאוד לחנות הבשר, שם פעמיו לשם, ושפך שיח לפני בורא העולמים שיענה לקול שוועתו וימציא לו את היהודי שלקח את הבשר, כך הוא יוכל להצילו מאכילת בשר שאינו מוכשר...

בתום התפילה חזר ר' בעריש אל החנות כדי להכשיר את הבשר שנותר. והנה נכנסת אשה לחנות ומספרת לו שהיא באה לשלם עבור חתיכת בשר שלקחה לא מכבר, וכן היא רוצה לקנות חתיכת בשר אחרת במקומה, לפני שר' בעריש הספיק לשאול שאלות, היא סיפרה לו את שאירע...

"הבוקר נכנסתי לחנותך, לקחתי חתיכת בשר וכיון שמאוד מיהרתי אמרתי בליבי שאשלם עליה בקניה הבאה. כאשר באתי הביתה ממסע הקניות שערכתי, חיפשתי את המפתח בכלי ולא מצאתיהו. הבנתי שכנראה שכחתי אותו באחת החנויות. הנחתי את שקיות הקניות על יד מפתן הדלת ושבתי בעקבות החנויות שביקרתי בהם. אחר שלא מצאתי את המפתח באף אחת מהן, חיפשתי שוב בכיסי, ומצאתיו..."

שבתי אל ביתי, והנה אני רואה שחבורת חתולים נוגסת בהנאה בחתיכת הבשר שלקחתי מחנותך הבוקר, וכשגירשתי אותם, נטל אחד החתולים את חתיכת הבשר שנותרה בפיו וברח איתה הרחק... על כן באתי לשלם עבור החתיכה שלקחתי ולקנות אחרת תחתיה..."

הרים ר' בעריש את ידיו לשמיים ופתח במזמורי תודה לה' יתברך על ששמע את תפילתו והציל אותו מהכשלת יהודי באכילת בשר שאינו מוכשר.

שמשה רבינו, כמו כל הצדיקים, לא ביקש בזכות מעשיו הטובים, אלא ביקש מתנת חיים.

וכבר הקשה ה'כלי יקר' שהרי אין לו לאדם לבקש מהקב"ה בזכות מעשיו הטובים, משום שהקב"ה אינו בעל חוב עבור שום מעשה, ואדרבה, אין בכל מעשינו די כדי להשיב לו יתברך אף עבור טובה אחת קטנה שעשה עימנו, כפי שנאמר בתהילים: 'מה אשיב לה' כל תגמולהי עלי'. ואם כן אין חידוש כלל במה שהצדיקים אינם מבקשים עבור מעשיהם הטובים!

על כן פירש ה'כלי יקר' ביאור אחר בדברי המדרש, שכל תפילותיהן ובקשותיהם של הצדיקים אינן בעבור מעשיהם הטובים בעבר, אלא עבור מעשיהם הטובים בעתיד, כי זהו כל מאווייהם וזה כל רצונם, וכל אשר יחפצו ואשר יבקשו הוא כדי שיוכלו להמשיך לעשות מעשים טובים ולעלות מעלה במעלות הרוחניות, ולעולם אינם מבקשים בקשות גשמיות.

אלא שמשה רבינו, אף שרצונו להיכנס לארץ ישראל היתה בקשה רוחנית, כדרשת רבי שמלאי שלא בפירותיה הטובים והמשובחים חשק משה רבינו, אלא במצוות התלויות בארץ חשקה נפשו, בכל זאת בגלל ענוותנותו ביקש משה רבינו להיכנס לארץ ישראל במתנת חיים, ולא בעבור שאיפותיו הרוחניות.

בזאת מבאר ה'כלי יקר' את לשון הפסוק: "ואתחנן אל ה' בעת ההיא", כי בקשתו היתה על שם ההווה 'באשר הוא שם', ולא בעבור מעשיו הטובים בעתיד.

החתולים שהצילו

וכך סיפרו על ר' בעריש מוכר הבשר בירושלים העתיקה. ירא שמים ותלמיד חכם היה ר' בעריש. בכל עת פנויה היה יושב בחנותו עם הגמרא ולומד תורה. הוא לא נשאב אל מלאכת הקצבות ברמ"ח אבריו. טפלה היתה מלאכתו, והעיקר היה אצלו עבודת ה' ולימוד תורה.

יום אחד, ישב ר' בעריש בחנותו ולפני שהספיק להכשיר את הבשר שעל הדוכן, התיישב ועסק במה שאהבה נפשו, לימוד תורה. כל כולו היה שקוע בתוך הספר וכלל לא שם לב לכל מה שקורה מחוץ לד' אמות ההלכה שלו.

כאשר קם מתלמודו ורצה לשוב אל מלאכתו, מלאכת הכשרת

פרשת השבוע, סיפור חסידי, ושיעור בהלכה

קו השיעורים והתוכן של 'דרשו', עם מגוון רחב של תוכן תורני איכותי

077-2222-666 וא 4992*

לפניות בנושא פרסום בגליון 052-7144937 מוטי

אמרתי לו, "ר' שמעיה, תגיד לי, איך אני אוכל לעמוד בהוצאה העצומה הזאת??". הוא נעץ בי מבט חריף ואמר לי בזו הלשון: "שלמה, אל תשאל את השאלה הזאת! שמעת?! זאת שאלה שאסור לשאול!!!". לרגע נדהמתי, ואז עיכלתי את דבריו

מגיד השיעורים הרה"ג ר' עמרם בינעט, על מהותה של תפילה ועל כוחה המופלא

"וְאֵתְּחַנֵּן אֶל ה'" (דברים ג', כ"ג)

הגמרא במסכת ברכות אומרת: "דרש רבי שמלאי, לעולם יסדר אדם שבחו של הקב"ה ואחר כך יתפלל מנלן ממש דכתיב ואתחנן אל ה' בעת ההיא". כלומר, אנו רואים שמתפילתו של משה רבינו אנחנו לומדים גם איך להתפלל בעצמנו, כמו למשל לסדר קודם את השבח ולאחר מכן לפתוח בתפילה ובקשה, ויש עוד לימודים שאנחנו לומדים מתפילתו של משה רבינו ע"ה. והאמת שזה דבר תמוה, כי הרי התפילה של משה רבינו לא נענתה כביכול. הוא ביקש להיכנס לארץ ישראל ואל זכה שתיענה תפילתו. על פניו היינו צריכים להתייחס לתפילה שלו כאל תפילה שנכשלה, לא תפילה שהצליחה, ואם כן, לא יהיה זה חכם ללמוד ממנה ולעשות כמותה כשאנחנו באים להתפלל ומייחלים שתפלתנו תתקבל לרצון...

אלא, חייבים לומר פה יסוד עמוק וחשוב מאוד. התפילה היא לא 'תיבה להגשת בקשות', ולא כפתור של 'בקש משאלה ותיענה בהקדם'.

תפילה היא משהו הרבה יותר גדול וחזק מזה, התפילה היא הדבק שמחבר בין האדם לבוראו, זה מה שמאפשר ליהודי להגיע לדבקות נפלאה בבורא עולם, וכשמושה רבינו התפלל את אותן 515 תפילות, הוא היה בדבקות מופלאה - מזה אנחנו לומדים, ובכזאת דבקות אנחנו רוצים להיות.

למעשה הרמב"ם פוסק שלהתפלל זו מצווה, בלי קשר לשאלה אם התפילה תתקבל או לא. למה? כי אנחנו צריכים לדבר עם הקב"ה להידבק בו, "ובו תדבק"! להתייחד איתו בתפילה ובתחנונים. מי שלא מבין את זה, מי שלא זוכה להרגיש משהו מהתחושה הזאת, של תענוג והנאה לדבר עם הקב"ה, אינו יודע מה הוא טעמה של תפילה, וכמובן שצריכים לעבוד על זה ולטפח את התחושה הזאת ואת הקשר הזה עם הקב"ה.

נקודה חשובה

האמת, שהיינו יכולים לעצור כאן. זאת הנקודה הכי חשובה שאני רוצה לבטא במאמר הזה שכבר הגיע לשיאו, אבל עדיין יש נקודה חשובה שצריכים לחדד. גם אם העיקר בתפילה זה עצם הקשר עם הקב"ה, זה לא אומר שזה נעצר שם. התפילה גם פועלת ומשנה את

המציאות - תמיד! כל תפילה!!!

לא תמיד אנחנו רואים את זה, לפעמים אנחנו נענים בשלילה כביכול, אבל התפילה אל הלכה לאיבוד, היא משפיעה בדרך שאנחנו לא יודעים לה. שמעתי מהגה"צ רבי אלימלך בידרמן שאומר בשם הרבי מתולדות אהרן זי"ע"א, שיהודי צריך תמיד להתפלל, כדי שיהיו לו 'תפילות במחסן', כך שאם תבוא עליו צרה חלילה או ייגזר עליו דבר רע, הקב"ה ישלוח מהמחסן שלו את התפילות של אותו יהודי, ויבטל באמצעותן את הגזרה. כי תפילה אף פעם לא נאבדת, היא תמיד נשארת ופועלת את פעולתה.

ואספר לכם בזאת מעשה שהיה ממש ביים שקדמו לכתבת מאמר זה. שנת הלימודים התקרבה לסיומה, ומתלמודי התורה ובתי הספר כבר שלחו את הרשימות של ספרי הלימוד שצריכים להזמין כדי שיהיו לילדים בשנה הבאה. כאן צריך גם ילקוט, שם צריך קלמר, כמובן מחברות וכלי כתיבה חדשים לכל הילדים, ומי מדבר על תשלומי הקייטנות והטיולים האחרונים של סוף השנה... בקיצור, הייתי צריך לגייס סכום של 2,500 שקלים בדחיפות.

זה הגיע בדיוק בזמן שהייתי בלי שקל אחד מיותר. לכולנו יש תקופות כאלו, לא משהו חריג מאוד, שום דבר מיוחד, פשוט תם הכסף של ההכנסה החודשית, ועד למשכורת הבאה יש עוד יותר משבוע...

מה עושים???

אחרי שניסיתי לגרד כסף מכל כיוון אפשרי והעליתי חרס בידי,

מתפללים הכי חזק... מה לעשות שכשבעה עדיין קטנה, התפילה שלנו היא לא מעומק הלב??? כשהצרה הופכת להיות צרה צרורה ואנחנו מרגישים שאין עוד שום פתרון אחר מלבד תפילה, או אז אנחנו מתפללים מעומק הלב, עם כל כח הכוונה, ולא פלא שאז באמת מגיעה הישועה...

אסור לשאול

סיפר לי ידיד קרוב מעשה נורא. הוא ביקש שלא אפרסם את שמו, אז אני נאלץ לכתוב את הסיפור בעילום שם, אבל המוסר השכל שאני למדתי מהסיפור הזה, הוא נפלא מאוד.

"שנים אחדות אחרי החתונה שלי יצאתי לעבוד", הוא מספר, "קשיי הפרנסה היו גדולים, לא יכולתי עוד להמשיך בכולל לצערי. עבדתי והתפרנסתי בצורה לא רעה, אבל אף פעם לא היה לי מספיק כדי לחסוך. ב"ה נולדו ילדים בזה אחר זה, הוצאות המחיה הלכו ותפחו, וכשאירסתי את הבן הראשון שלי, אך בקושי הצלחתי לגרד את התשלום עבור השדכן, במאמצים רבים.

"הרגשתי כאילו נפל עלי סלע כבד. מעכשיו, במשך עשרים שנה לפחות, אני מחתן ילדים. המשמעות היא שאני צריך לארגן סכומי עתק, פעם בשנה וחצי לפחות 100 אלף שקל לחתונה, ועוד 100 אלף עבור הדירה כדי שתהיה לזוג הצעיר יכולת לקחת משכנתא... וכל זה בנוסף להוצאות הרגילות של מזון, ביגוד, הנעלה, הלבשה, משכנתא על הדירה שאני עצמי גר בה, כל המיסים השונים ועוד ועוד... איך עושים את זה???

"שאלתי חבר שכבר מחתן ילדים, והוא אמר לי שה' עוזר, כולם מצליחים וגם אני אצליח... שאלתי חבר נוסף והוא אמר לי שאין לו הסבר לעניין, אבל מציאות שמצליחים. חבר שלישי ענה לי תשובה דומה, ואני לא נרגעתי. אני אדם רציונאלי מאוד, תסביר לי! איך זה יכול להיות? מה? פתאום ההכנסות שלי יגדלו בעוד 200 אלף שקל בשנה? זה יורת מכפול מהמשכורת הנוכחית שלי, איך זה ייתכן???"

"והנה אני פוגש ידיד מבוגר, זה קצת מצחיק שאני קורא לו ידיד, כי הוא מבוגר ממני ביותר מ-40 שנה, מדובר ביהודי שכבר חגג לא מזמן את יום ההולדת ה-80 שלו.

"אמרתי לו, ר' שמעיה, תגיד לי, אתה כבר חיתנת בלי עין הרע 15 ילדים, איך עשית את זה? איך אני אוכל לעמוד בהוצאה העצומה הזאת שחוזרת על עצמה שוב ושוב???"

"הוא נעץ בי מבט חריף ואמר לי בזו הלשון: "שלמה, אל תשאל את השאלה הזאת! שמעת?! זאת שאלה שאסור לשאול!!!"

"לרגע נדהמתי, ואז עיכלתי את דבריו והבנתי שהוא צודק. זאת באמת שאלה שאסור לשאול, אם אני סומך על הקב"ה שהוא זן ומפרנס את כל בריותיו מקרני ראמים ועד ביצי כנים, אני צריך לשאול איך בדיוק יגיע הכסף? מה זה ענייני???" אני צריך לעצום עיניים ולתת לקב"ה לנהל עבורי את העניינים.

"אמרתי לר' שמעיה: "אתה צודק, ואני מקבל על עצמי ברגע זה שמכאן ולהבא לא אשאל לעולם את השאלה הזאת שאסור לשאול".

נכנסתי לחדר, סגרתי אחרי את הדלת ופשוט התפללתי. אמרתי לקב"ה, אבא שבשמים, אני מגדל ילדים כמו שאתה ציוות אותי, הילדים האלו צריכים ללמוד, הם צריכים ספרי לימוד, וכמו שאתה רואה, אין לי מאיפה להביא את הכסף. פשוט אין לי!

"אני מבקש ממך שתשלח לי כסף, אבל תעשה לי טובה, בבקשה, בלי הלוואות, בלי מתנות חנם, אני רוצה לשלם מהכסף שלי, בצורה מכובדת, בלי להתבזות ובלי להיכנס לחובות..."

סיימתי את התפילה שנאמרה מעומק הלב, ויצאתי מהחדר. פתאום תפסתי את עצמי... מה זה הדבר הזה? אתם שם לקב"ה תנאים ומסביר לו איך בדיוק אתה צריך את הכסף?? מזל שלא אמרת לו שאתה רוצה לקבל אותו בשטרות מגוהצים של 200 שקלים, בתוך מעטפה עם ציור של פרח...

קצת התביישתי מעצמי, אבל אז אמרתי, רגע, זה הרי בדיוק מה שאנחנו מבקשים בברכת המזון: "ואל תצריכנו לא לידי מתנת בשר ודם ולא לידי הלוואתם".

חזרתי בחזרה לחדר, סגרתי אחרי את הדלת, וחזרתי על תפילתי, הפעם בקול רם ובוטח: "מה שאמרתי מקודם, התכוונתי לזה בכל הרצינות! אני מבקש ממך שתשלח לי ישועה מאוצר מתנת חנם שלך, מידך הרחבה, לא מידי מתנת בשר ודם ולא הלוואתם!!!"

הפעם הרגשתי שהתפילה באה ממקום עמוק יותר. יצאתי החוצה, והתחושה שלי היתה שאבן נגולה מעל לבי. ממש כך.

אחרי זמן מה הטלפון שלי צלצל, ועוד לפני שהסתכלתי מי מתקשר כבר היתה לי תחושה שזה הטלפון שמבשר על הישועה... על הקו חבר שלי שגר בקרבת מקום, שמזכיר לי שהוא חייב לי 2,500 שקלים, כבר תקופה ארוכה מאוד, ועכשיו הוא רוצה להחזיר לי את החוב...

להתכוון באמת

סיפרתי את הסיפור הזה לאחד מידידי, שמיד אמר לי חידוד נפלא בשם מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל. מיישהו שאל את הרב שטיינמן איך זה שאנחנו כולנו מתפללים כל יום בברכת המזון, חלקנו אפילו פעמיים ושלוש פעמים ביום, "ונא אל תצריכנו... לא לידי מתנת בשר ודם ולא לידי הלוואתם", ובכל זאת אנחנו רואים שרובנו כן נזקקים להלוואות, מי מאתנו לא לווה כסף מאחרים, מי לא משלם משכנתא או הלוואות אחרות???

השיב לו מרן הגרא"ל, שזה בגלל שאומרים את המילים בלי להתכוון. מי שיתכוון באמת למה שהוא מוציא מפיו, ויבקש בכל הרצינות שלא יצטרך למתנת בשר ודם ולא לידי הלוואתם - יזכה שאכן תקוים בו התפילה הזאת!

עוד שמעתי בשם הגה"צ רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א, ראש ישיבת המקובלים 'שער השמים', ששואל למה תמיד הסיפורים על תפילות שהתקבלו, הם סיפורים דרמטיים שאדם נקלע למצוקה נוראה, שהלכה והחריפה ואז ברגע האחרון הוא ניצל בזכות התפילה... למה התפילה לא עוזרת מיד כשמתחילה הצרה, לפני שהעסק מתסבך ומגיע לכדי פיקוח נפש???

אומר רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א, שזה בדיוק הזמן שבו אנחנו

נכנסתי לחדר, סגרתי אחרי את הדלת ופשוט התפללתי. אמרתי לקב"ה, אבא שבשמים, אני מגדל ילדים כמו שאתה ציוות אותי, הילדים האלו צריכים ללמוד, הם צריכים ספרי לימוד, וכמו שאתה רואה, אין לי מאיפה להביא את הכסף. פשוט אין לי!

שקלים, זה וסוג של ניצול של משפחה במצוקה, בזמן שדי ברור שהתפילות כבר לא יעזרו כי מדובר בחולה מסוכן...
"לאחר שניה תפסתי את עצמי. מה זאת אומרת לאחר י"אוש, מה זאת אומרת תפילות לא יעזרו! תפילות תמיד עוזרות. ה' ישמור מדיבורים כאלו. נקבתי בסכום המלא, 3,000 שקלים, והוא העביר מיד את הכסף. באותו יום שישי עצרתי הכל ואמרתי לילדים תוך כדי אמירת התהילים, שי שלנו השבוע שם מאוד מיוחד להתפלל עליו, יהודי שסובל ממחלה קשה ונמצא ממש בסכנת חיים גדולה. התהילים שלנו יכולים להציל אותו, בואו נצחק בכל הכח.
הילדים שאגו את הפסוקים ואת שמו של החולה, חלקם ממש בכו בדמעות בתפילה שיבריא במהרה, ואכן, כעבור זמן לא רב שמעתי שחל אצל אותו חולה שיפור עצום לטובה, והתברר שעם ניתוח קטן אפשר להשיג שיפור מאוד מאוד גדול במצבו. כבר עברו מאז שלוש שנים, והוא כבר הספיק להחלים ולהתאושש מהמחלה באופן כמעט מלא.

"הוא חיין חיון אבה, ואמר לי "אתה לא תצטער על זה".
"אתה שומע ר' עמרם", משלים ידידי את הסיפור, "יומיים אחרי אותה שיחה, התקשר אלי חבר והציע לי עבודה צדדית, משהו מורכב שמצריך מיומנות מסוימת שבדיוק יש לי אותה בסייעתא דשמיא. והוא אמר שישלם לי 1,500 שקל על יום עבודה. איכשהו מיום אחד זה הפך ליומיים, ולאחר מכן לשבועיים... שלושה חודשים עבדתי אצלו באותה עבודה צדדית, חמישה ימים בשבוע, ובכל פעם קיבלתי מזומן באותו יום 1,500 שקלים ביד! הסכום הכולל הגיע לכ- 100 אלף שקלים, וכיסה את הוצאות החתונה כמעט במלואן...
"מאז כבר חיתנתי שבעה ילדים בלי עין הרע, ואת השאלה הזאת שאסור לשאול, לא שאלתי יותר! אני פשוט מתפלל והקב"ה כבר מוצא את הדרכים שלו לשלוח לי את השפע לו אני זקוק כדי לעשות את רצונו ולחתן את ילדי..."

ישועה פלאית

ואסיים בעוד סיפור אישי. ב"ה זכיתי לנהל מזה שנים את חברת התהילים 'ענני', בה נוטלים חלק מאות רבות של ילדים מדי שבוע בבית שמש.
כמובן שלנהל כזה דבר יש צורך בתקציב לא מבוטל, כל ילד צריך לקבל ממתק, צריכים לעשות הגרלות על פרסים יקרי ערך וכו'.
"בהתחלה הייתי צריך לגייס כספים מכל מי שרק הצלחתי, אבל עם הזמן זה הפך למשהו קבוע, ויש אנשים שמתקשרים מדי פעם ומבקשים לתרום סכום כדי להשתתף בהוצאות, כך שנהיה יותר קל מהבחינה הזאת ואני לא צריך לחפש תורמים כל הזמן...
"יום אחד מתקשר אלי יהודי ומספר לי שיש לו גיס שלא עליכם ולא עלינו חולה מאוד, ומצבו כבר קרוב להיות לאחר י"אוש. המשפחה שם התאגדה והם החליטו, כל האחים והגיסים, שהם ייתנו ביחד את ההוצאות של חברת התהילים 'ענני' בשבוע הקרוב, הם רוצים לתת את הכל, כמה זה עולה??
"הרגשתי מאוד לא בנוח. מדובר כאן על יהודי שאומרים עליו שאין לו עוד תקווה, הוצאות של שבוע בחברת תהילים עם 800 ילדים וילדות, זה סיפור של 3,000 שקלים. איך אני יכול לקחת 3,000

תמיד רצית לזכור ולדעת את מה שלמדת?

מצטרפים למבחני 'דרשו'. לחזור, לשנן, להבחן, לדעת!
1,200 מוקדי מבחן חודשי ברחבי הארץ והעולם.
לפרטים והרשמה גש לעמדות 'נדרים פלוס'

אמרה לו האשה אין זה 'משקה' אלא תרופה, אך ה'שחור' לא האמין לה, פתח את הבקבוק והחל לשתות... וכשהרגיש את טעם התרופה בפיו קצף עד מאוד וירק עליה את כל מה ששתה, ובחמתו הרבה נטל את הבקבוק ונפצו על הארץ לשברי שברים

מגיד המישרים הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א, על הנחמה האמיתית הנטועה בידיעה ש'ה' אלוקיכם, והאמונה שהכל מאתו יתברך

האמונה אצלו כידיעה חיצונית אלא 'רואה' שיש מנהיג לבירה, והאמונה הטהורה היא אצלו דבר חי שיש בה ממש.

הרוצח לא הסתכל...

שמעו נא רבותי למעשה שלא היה ולא נברא, באחת המדינות פרצה מחלוקת, מכל צד במחלוקת יצאה קבוצת אנשים להילחם ביריביהם, עד שמאחת הקבוצות עמד איש והרג ברציחה את אחד הנלחמים, ותרב בבית היריבים תאניה ואניה, מיהרו הללו וקראו את הרוצח למשפט.

בהגיע היום המיועד עמדו התובעים והנתבע גם סנגור וקטגור בבית המשפט, ראשונה שאל השופט את התובע - מה בפך, ויען איש זה פלוני בן פלוני רצח אחד מחברנו, והקטגור הוסיף כי בידו הוכחות ברורות לכך, א. כי הלה ברח מהמקום מיד כשפרחה נשמת הנרצח. ב. כי אלו השנים עדי ראיה שהוא רצחו נפש.

ויפן השופט אל הסנגור, מה תענה לנוכח הוכחות ברורות אלו, ענה הסנגור, אכן, ראיות ברורות יש בידם, אבל זאת אומר למע"כ כשהוא מראה על אחד משערי האולם, בעוד כחמש דקות יכנס דרך שער זה הרוצח האמיתי...

והיו עיני כל הקהל נשואות אל השער - גם עיני השופט והעדים וכו' כולם עמדו והביטו בכליון עיניים לצד השער, אלא שכבר עברו חמש דק' גם שש ושבע אף עשר דק' ולא עבר איש את מפתן השער...

הרה"ק ה'שפת אמת' זיע"א מבאר במאמר הנבואה 'נחמו נחמו עמי' יאמר אלוקיכם, כי במה יתנחמו עם בני ישראל? בזה גופא! שה' הוא אלוקיהם, כלומר בידיעתם שהנהגת עולם ומלואו אך ורק בידו ברוך הוא!

ודע, שאין להסתפק בידיעה של 'וידעת היום' (ד לט) אלא העיקר אלא כמו שנאמר בהמשך הכתוב 'והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלוקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד', על כן יאמרו המושלים (הובא בפניני יוסף עמ' ו), משל לאיש כפרי נבער מדעת, שלא ידע קרוא וכתוב.

כמנהג הימים ההם בדורות שעברו - שכר הכפרי איש יודע ספר שישב בביתו וילמד עם ילדיו ללמוד ולהתפלל למען יהיו יהודים כשרים, ובכל עת שהיה מגיע אליו אגרת על 'עסקיו' או מבני משפחתו שגרו בריחוק מקום היה מזעיק את המלמד שיקרא את המכתב ו'יגלה' לו את הכתוב בו.

ויהי היום, אין ויהי אלא לשון צער, אביו של אותו כפרי נפטר לבית עולמו, ושלחו אגרת לבנו להודיע לו, וכשהגיע המכתב אל הכפרי קרא למלמד, הלה עיין בתוכנו והחל להקריא מילה במילה כשהוא מספר לו בשוויון נפש וברוגע על פטירת האב, ומיד כששמע הכפרי את הבשורה המרה אחזתו חולשה והתעלף מרוב הלם וצער.

ועתה הבה ונתבונן, מדוע המלמד נשאר בשלוותו ולא השפיעה הבשורה הרעה על רוחו כלל, ואילו הכפרי התעלף בו ברגע, ולכאורה ה'תמיהה' תגדל ביותר, שהרי המלמד היה איש משכיל עשרת מונים מהכפרי, ואף ידע לפניו ממייתת האב, ובכל זאת לא 'הזיז' אצלו כלום.

אך באמת קושיא מעיקרא ליתא, כי המלמד ידע מה שאירע, אך מאחר שאינו מכיר את האב, ואין לו שום שייכות וקשר עמו אזי ממילא לא הרגיש מאומה בסיפור הדברים, ומה אכפת לו מאותו 'פלוני' שמת... אכן הכפרי שמע שאביו נפטר לבית עולמו, ופשיטא שבשורה קשה זו טלטלה את כל ליבו ונפשו, עד שלא החזיק מעמד.

וכלפי מה הדברים אמורים, כי הכל 'יודעים' שהקב"ה הוא בורא העולם ומנהיג לכל הברואים, אך אין די בידיעה זו אלא צריך לחיות את האמונה, וכדכתיב (חבקוק ב ד) 'צדיק באמונתו יחיה' - שאין

מכיוון שכן, ענה השופט, מדוע תדבר סרה בעדים, סתם משטה הייתה בנו, ובוודאי אלו העדים העידו נכונה וזה האיש הרוצח ... ענה הסנגור ואמר, הנה הוכחה בידי שהעדים אינם עידי אמת, והראיה שבשעה שכל הקהל עמדו נכוחים והביטו על השער לראות מי האיש אשר יכנס בו כעבור חמש דק' אזי גם העדים היו בכלל ואף הם הביטו והתבוננו בנעשה בשער. הגידה נא לי, אם היו אלו העדים בטוחים בתכלית שזה העומד לפניכם הוא הרוצח וכי היו מביטים על השער? וכי היו מנידים עפעפיהם לצד השער... אלא על כרחך, שאף הם מסופקים... אמר לו השופט, מינייה וביה, הרי הרוצח עצמו לא הביט אפילו פעם אחת לצד השער! כי הוא יודע ובטוח שהוא הוא הרוצח. אף אנו נאמר, עומד לו היהודי וזועק בתפילתו ה' אלוקיני ה' אחד, ולא עוד אלא שהוא מאריך ב'אחד', והנה אך גמר תפילתו יצא אדם לפעלו ומביט הנה והנה לארבעה רוחות השמים לדעת מאין תבוא פרנסתו...

מה לך כי תביט? הרי זעקת ה' אחד, ורק אליו עליך להביט, אלא וודאי כי אינך בטוח דיין... מה לך כי תביט הנה והנה מי הזיק אותך, ומי דיבר עליך וכו' כיוצא בזה, אם הנך בטוח בכל לב ונפש שה' אחד, לא תביט על איש רק על הקב"ה בכל עת ובכל שעה.

היריקה שהצילה

מעשה היה לפני כמאה שנה, באשה אחת שהיתה דרה בוויילאמסבורג יצ"ו, והייתה שרויה בעוני גדול ומחפיר, ויהי היום חלה בנה יקירה והווקקה לקחת אותו לרופא, ופשפשה אחר הפרוטות האחרונות שהיו בביתה, ובקושי גדול הצליחה להשיג תשלומי שכר הרופא. הלה בדק את הבן ומצא את סיבת המחלה, ורשם לה 'רעצעפט' (מרשם) ובו סממני רפואה, משעמדה לפני הרוקח נתוודעה שתרופה זו דמיה יקרים ביותר.

החלה האשה להתחנן ולדבר על ליבו של הרוקח, שיעניק לה את הרפואה בחינם, באמרה, אנא רחם עלי ועל בני שנפשו תלויה בתרופה זו, כי פיקוח נפש יש בדבר, ואין בידי אפילו שוה פרוטה! אך כל תחנוניה ודמעוניה לא הצליחו להבקייע את לבבו הערל, עד שבאטימות לבו הציע לפניו לתת לה את התרופה בתנאי שתתחייב לנקות את בית המרקחת מדי לילה בלילה במשך שנתיים וחצי... בלית ברירה אחרת הסכימה האשה לכך, כשהמוכר עורך עמה שטר 'כתוב וחתום' על התחייבותה לעמוד לשרת בכל לילה בניקוי החנות, ובלב שותת דם חתמה ושעבדה עצמה לעבודת פרך זו.

בדרכה לביתה שבוויילאמסבורג נאלצה לעבור דרך שכונת הגויים, ולפתע התנפל עליה 'שחור' וביקש לשדוד אותה, לעומתו זעקה האשה שיניחנה לנפשה כי אין בידה משאת מאומה, אך הלה לא שמע לזעקותיה ונטל את השקית שבידה ברצותו למצוא בו כסף או תכשיטים, והנה נתקלו עיניו בבקבוק היקר - שבו היה משקה המרפא, והיה נדמה בעיניו שזהו בקבוק המכיל 'טיפה המרה' (אלכוהול) ומשקה משובח ורצה 'לטעום' הימנו.

אמרה לו האשה אין זה 'משקה' אלא תרופה, והנח לי להביאה אל

בני המוטל במיטתו, אך ה'שחור' לא האמין לה, פתח את הבקבוק והחל לשותת... וכשהרגיש את טעם התרופה בפיו קצף עד מאוד וירק עליה את כל מה ששתה, ובחמתו הרבה נטל את הבקבוק ונפצו על הארץ לשברי שברים.

באותה שעה חשך עולמה, וכי לא די בכך שהתחייבה לעבוד כל לילה לשנתיים וחצי, הרי עתה גם אין בידה את התרופה שמסרה נפשה להשיגה.

בפחי נפש שבה על עקבותיה וחזרה לבית המרקחת, סיפרה לו דברים כהווייתם, ובקשה ממנו את הנייר בו נכתב ההסכם שביניהם. הרוקח שחשב שהיא חוזרת בה, גער בה, לא יועיל לך מאומה, אף אם נשבר הבקבוק ההתחייבות במקומה עומדת!

הסבירה לו האשה שברצונה להתחייב לעוד שנתיים ומחצה, העיקר שתקבל לידה בקבוק נוסף מאותו משקה 'מחיה מתים'...

אדהכי והכי, הבחין הרוקח כי צבע המשקה שנתן לה מתחילה - והוא שפוף ועומד כעת על בגדי האשה אינו דומה לצבע של התרופה הנכונה, והבין שבמקום לתת לה את התרופה הנדרשת נתן לה רעל וסם המות, אשר אם היתה משקה ממנו את בנה היה נגזר דינו מיד ל...

מיהר לבקש ממנה את השטר וקרעו לגזרים, גם הוסיף לתת לה את התרופה הנכונה בחינם אין כסף, בלבד שלא תגלה לאיש בעולם את אשר אירע עמה, ולא תתבע אותו לשלטונות...

ונתברר כי אותו 'הסתר שבתוך הסתר' ששדד ממנה הכושי את בקבוק התרופה ושברו, ולא עוד אלא שירק עליה את שיירי המשקה אשר בפיו, לא היה אלא לטובתה, להציל את בנה מאותו סם המוות (וע"י יריקתו ראה הרוקח את צבע המשקה שהכתים את בגדיה), ולתת בידה את ה'תרופה' הנכונה מבלי שתצטרך לשלם אפילו פרוטה אחת, ולהציל אותה מכל שנות העבדות...

הגניבה שהצילה

איש יהודי היה בארה"ב ושמו הרה"ח רבי ברוך פרענקל ז"ל, אשר הוא וכל משפחתו חייבים את חייהם לשותף שעשה לו עוולה מאין כמוהו... וכה היה המעשה:

בשנת תרפ"ט עלה ר' ברוך מאירופה לארה"ב יחד עם חברו, שם עבדו השניים כשותפים, והתייגעו הרבה במשך זמן ארוך להרוויח ביושר כסף לרוב, בכל חודש שלחו סכום קצוב לבני משפחתם למחיה, וגם הניחו בצד ממון הרבה.

ככלות שלוש שנים מצאו שבידם סכום הגון שממנו יוכלו להתפרנס בכבוד, ונמלכו בדעתם לשוב לארצם ולמולדתם ולמשפחתם, וכבר קבעו זמן ותאריך להפלגתם.

באותה תקופה נפטר אביו של ר' ברוך, ובלית ברירה נתיישב 'שבעה' לבדו באדמת ניו יורק.

באמצע השבעה בא השותף אל ר' ברוך כשצורר דפים בידו, וביקש ממנו לחתום בכמה מקומות - לצורך עניני ממונם.

ר' ברוך שסמך על השותף, חתם לו. בקומו מה'שבעה' גילה להורדתו, ששותפו רימהו עשרת מונים, ובמרמה החתימו ו'קיבל' ממנו

הגיעה לראדין ביקורת מטעם השלטונות, אשר מטרתה היתה לבדוק את מספרם של הבחורים הלומדים בישיבה. החוק אסר על החזקת ישיבה שמספר תלמידיה עולה על חמישים בחורים, ואילו בראדין למדו באותה תקופה כארבע מאות בחורים...

מגיד המישרים רבי שלמה לוינשטיין שליט"א, על האופנים השונים שבהם יכול האדם לקיים 'בכל מאודך' אף שאין לו ממון

"ובכל מאדך" (דברים ו, ה')

עבור קדושת שמו יתברך וכדי להימנע מלעבור עבירות, צריך האדם להקריב מעצמו, אף אם כרוך הדבר בויתור על כל ממון ורכוש. והנה, מי שאוהב את בוראו בכל כוחו, מצליח להקריב לפניו כל קרבן שנדרש ממנו, גם כזה שהוא קשור אליו 'בכל מאודו'... בהגדה של פסח "באהלי צדיקים" מסופר, כי באחד הימים הגיע רבי נחום מצ'רנוביל לעיירה רחוקה, שלא הוקם בה מקוה מעולם. תמה רבי נחום ושאל את אנשי העיירה כיצד הם מצליחים להסתדר, והם השיבו לו כי מאחר שהם עניים ביותר, אין להם אפשרות לממן את בניית המקווה ואת הוצאות החזקתו, ומי שבכל אופן זקוק למקווה הולך לטבול בנהר הזורם בתחתית המדרון הסמוך לעיירה. "זוהי סכנת נפשות של ממש", נרעש רבי נחום, "וכי לא קיים בכל העיירה כולה אף עשיר המסוגל לבנות את המקווה מכספו?". "דווקא יש לנו עשיר גדול", סיפרו אנשי העיירה, "אולם הוא איננו מסכים להקדיש עבור מטרה זו אפילו פרוטה אחת". כששמע הרבי את הדברים הורה מיד לקרוא לאותו עשיר אליו, וכשבא הלה הוא פנה ואמר לו: "וכי רוצה מר בעולם הבא שלי?". "ודאי", מיהר העשיר להסכים, ובו במקום סכמו השניים את פרטי העסקה: העשיר מתחייב להקים מקווה בתמורה לכל העולם הבא של הרבי... התפלאו התלמידים: כיצד ניתן להבין שרבי נחום מוותר על כל העולם הזה עבור מצווה אחת? נענה רבי נחום ואמר: הלא מקרא מפורש הוא 'ואהבת את ד' אלוך' בכל לבבך... ובכל מאודך', התורה מתייחסת לאדם שיש לו כסף, אשר עליו להשקיע את כל כספו במצוות. אולם מי שאין לו כסף, כמותי, יכול להשקיע אך ורק את מה שיש לו. עבורי - פירושו של דבר - להשקיע את העולם הבא שלי ולמסור אותו עבור מצווה!!... בדומה לכך התבטא ה"חפץ חיים" לחתנו, כפי שמובא ב"מאורות הגדולים":

היה זה כאשר הגיעה לראדין ביקורת מטעם השלטונות, אשר מטרתה היתה לבדוק את מספרם של הבחורים הלומדים בישיבה. מאחר שהחוק אסר על החזקת ישיבה שמספר תלמידיה עולה על חמישים בחורים, ואילו בראדין למדו באותה תקופה כארבע מאות בחורים, צריכים היו ראשי הישיבה לנהוג בחכמה רבה ולפזר את הבחורים תוך כדי הסחת דעתו של הבודק. והנה, בדיוק בזמן הביקורת לא נכח ה"חפץ חיים" במקום, וחתנו, הרב לויסון, אשר שהה במקום, שקוע היה בלימודו ולא שעה לנעשה סביבו. כששמע על כך ה"חפץ חיים" הוא מיהר לקרוא לו וגער בו: הלא כתיב 'ובכל מאודך', וכוונת הדברים היא שאת הדבר היקר ביותר לאדם - חייב הוא לתת עבור המצוות. אצלך הדבר היקר ביותר הוא ללמוד תורה - ועליך לתת את הדבר הזה, כאשר נוצר צורך של מצווה. כעת, כאשר ישנה בישיבה ביקורת, מוכרח היית להפסיק מלימודך ולהתגייס על מנת להציל את הישיבה מסכנת הסגירה שמאיימת עליה.

(ומתוך האור - תודתנו ל"פה נוף" ספרים)

רוצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל?
חדש! ניתן להירשם בכל עמדות נדרים פלוס, טופס 'דרשו'

הביאו אפוא מצלמה גדולה וכבדה, כפי שהיו המצלמות בימים ההם, והציבו את המצלמה מולו. הרב לא ידע מהי מצלמה, מימיו לא ראה מצלמה ולא תמונות. צילמו אותו, והוא לא ידע.

הגאון רבי בן ציון מוצפי שליט"א, על 'שואבת המים' שהעבירה את עצמה בעבודה המפרכת כדי שבנה הצדיק יוכל לשקוד על התורה והעבודה

לא תעשה לך פסל כל תמונה (דברים ה', ח')

רבי יוסף ידיד הלוי זצ"ל היה רב שכונת הבוכרים, והיה עמל בתורה יומם ולילה.

בצעירותו התגורר רבי יוסף ידיד בצפת, והסתפק במועט שבמועט. אמר, אשה צדקת היתה, ואמרה לו: "לך עסוק בתורה, ואני אפרנס אותך ואת אשתך וילדיך".

שאל אותה: "איך תפרנסי אותי?"

אמרה לו האם הצדקנית: "מאחר ובצפת אין המים מצויים, אלך כל יום עד 'בריה', אשאב שם מים מן המעיין ואמכור בבתים. בכסף שאשתכר תקנה מזון עבורך ועבור בני ביתך".

כל יום כיתתה האם את רגליה אל המעיין, שהיה מרוחק מהעיר צפת מרחק של כשני קילומטר. שאבה מים בדליים, ונשאה על כתפיה את הדליים הכבדים כל הדרך בחזרה אל העיר. לאחר מכן עברה בין הבתים ומכרה את המים. כך היתה עושה מספר פעמים בכל יום, ככל שאפשרו לה כוחותיה.

מלאכת השאיבה וחלוקת המים לא הביאה עמה עושר, כמובן, ואף לא פרנסה ברווח. אנשים שילמו מיל או שני מיל, ולפעמים רק חצי מיל. פרנסתם של רבי יוסף ידיד הלוי ובני ביתו היתה בדוחק גדול, אך הם היו מלאי הכרת הטוב כלפי האם הצדקנית. היו מסתפקים במועט שבמועט ושמחים בחלקם.

ראש הישיבה, רבי עזרא עטיה זצ"ל, היה אומר על רבי יוסף ידיד, שהוא אוכל "או ג'בן או דק" - רק ארוחה אחת ביום אכל רבי יוסף ידיד. כאשר היתה הפרוטה מצויה, היה אוכל לחם עם "ג'בן" - גבינה, ובעת שלא השיגה ידו לקנות גבינה, היה אוכל לחם עם "דק" - זעתר.

כך היה חי, בדחקות אך בשמחה, והיה מוסר נפשו על התורה הקדושה.

לימים קבע רבי יוסף ידיד את מושבו בירושלים עיר הקודש. בבית

הכנסת אברהמוב ברחוב יחזקאל היה בית הדין שלו, ושם היה יושב ולומד. יום אחד ביקשו תלמידיו ומקורביו לצלם אותו, מאחר ולא היתה עד אותו זמן שום תמונה שלו. הביאו אפוא מצלמה גדולה וכבדה, כפי שהיו המצלמות בימים ההם, והציבו את המצלמה מולו. הרב לא ידע מהי מצלמה, מימיו לא ראה מצלמה ולא תמונות. כאשר היו שואלים אותו רמב"ם וב"ח ורא"ש, היה עונה תשובות הפלא ופלא, ידע בעל פה רמב"ן ורשב"ם, רבנו יונה ושיבלי הלקט', אבל במצלמות לא התעניין כלל. העמידו אפוא את המצלמה הגדולה מולו, צילמו אותו, והוא לא ידע.

לאחר שפיתחו את הפילם, הביאו את התמונה והראו לו. הוא שאל מה זה ומי זה, כי לא הכיר את דמות פניו. הזכירו לו את המכשיר השחור הגדול שהועמד מולו יום אחד, וסיפרו לו שזאת תמונה שלו. נחרד רבי יוסף ידיד וזעק, "תמונה? חס ושלום! והרי נאמר לנו: 'לא תעשה לך פסל, כל תמונה!' נטל את התמונה, ומיהר לקרוע אותה לפיסות קטנות.

(דורש ציון, תודתנו ל"פה נוף ספרים)

ללמוד במתינות, ביסודיות ובעיון קל

עמוד היומי - ללמוד בקצב שלך ולדעת את הש"ס עם עיקרי המפרשים

"אמרו שאם לא אכניס מחשבים לת"ת הם יוציאו את ילדיהם. הם היו קבוצה שמנתה כעשרים תלמידים, והיתה לי אחריות גדולה מאד להחליט מה לעשות. הזדרזתי ועליתי למרן הרב שך"

חינוך למופת במשנתו של המחנך הנודע הגה"צ רבי משה טורק זצ"ל

אלו שקבלה בירושה מבית הוריה הצדיקים, והרבה פעמים נמצאו להן מקורות מדברי חז"ל.

בדרך ישראל סבא

רבי משה סירב להכניס לתלמוד-תורה את ספרי החשבון החדשים, והמשיך ללמד רק בישנים. הוא שמר בספריית התלמוד-תורה את הספרים הישנים, והיה משאיל אותם, כך שהיה יכול להמשיך ללמד מתוכם גם כשלא היה ניתן להשיג ספרים אלו.

גם התנגד להכניס מחשבים לתלמוד-תורה. עד כמה שהיום הדבר נראה מוזר, פעם זו היתה תופעה חדשה שנשבה ממקומות שרוח חכמים לא היתה נוחה מהם. למרות הלחצים הרבים שהופעלו על ידי מורים והורים, עמד עיקש בדעתו.

כה סיפר רבי משה עצמו בשיחה: "שנה לפני שפרשתי מהעבודה שלי בת"ת, היו שם חוג של אנשים שאמרו כי אם אני לא אכניס מחשבים לת"ת הם יוציאו את ילדיהם. הם היו קבוצה שמנתה כעשרים תלמידים, והיתה לי אחריות גדולה מאד להחליט מה לעשות.

"הזדרזתי ועליתי למרן ראש הישיבה הגרא"מ שך זצ"ל ושאלתי אותו כך: 'אני נולדתי בעיר פרשבורג, עירו של ה'חתם סופר', והשיטה שלו היתה שלהכניס דבר חדש לבנין המוסד של הת"ת הוא אסור, ולכן אני לא מוכן להכניס לת"ת שלי מחשבים. אבל עתה הורים מכריזים שבמקרה שאני מתעקש על כך הם יוציאו את ילדיהם, מה עלי כעת לעשות'.

"אמר לי הרב שך: 'אל תפחד! אף אחד לא יוציא את הילד שלו בגלל

כמה וכמה פעמים ניסו אנשי החינוך החילוני לנעוץ טלפיהם בתוככי בתי החינוך הטהורים, פעם באופן גלוי ופעם בסתר, והמחנך הנודע הגאון הצדיק רבי משה טורק זצ"ל, לחם כנגדם בחרב ובחנית. שמייעה רוחנית מעודנת היתה לו, כל צליל מוזר או משונה צרם לו, ובקנאות זו התייחס לכל שינוי "תנועה" או מגנינה. תמיד עורר לקרב מה שהיה מקובל מקדמת דנא, ולרחק חדשים מקרוב באו. הוא היה עומד לפעמים גם על נקודות קטנות הנראות לכאורה כשוליות, אשר רק מי שניחן ברגש דק של הבחנה יוכל להכיר בהן. היה לו חוש-ריח מיוחד להבחין אילו קטעים נכנסו לספרות החינוך שלנו מתוך ספריהם. מיד כששם לב להעתקה כזו, אף אם היתה מובלעת וכביכול 'בטלה בשישים', היה ניגש לגדולי תורה ולאנשי חינוך ידועים, ומראה להם את אותם חלקים הלקוחים ממקורות שאינם טהורים, ומתריע עליהם.

סיפרה בתו הרבנית ש. ויטריאל תחי' שבילדותה היו ספרי חשבון שונים מבוקרים ע"י וועדת הרבנים, ואבא היה עובר על כל הספרים ומתקנם. לדוגמא, היתה שאלה בחשבון - ילדה שתרמה עשרים פרוטות ל'קרן קיימת' ובקשה עודף וכו'. אבא עבר דף אחרי דף ומחק את המילים 'קרן קיימת', ובמקום זה כתב ל'קופת צדקה'. בזה היתה לו 'חברותא' נאמנה, רעייתו הרבנית ע"ה, שהיתה פקחית וחכמה ובעלת רגש קודש ולב בוער לשמור את המסורת וההשקפה הצרופה, והיה לה חוש מיוחד לזהות מסרים שליליים שהתחבאו לעיתים מאחורי המילים וביניהם. לדוגמא, באחד ממוסדות החינוך המצוינים בבני ברק למדו חשבון לבנות והדגימו בספר הלימודים מהו "4", מהו "5", והנה גילתה הרבנית, שבאחד העמודים יש כמה דוגמאות למספר: חמישה חומשי תורה, חמש אניות, חמישה ארונות. הרבנית ניגשה למנהלת, ולאחר הרעפת שבחים על תוכן החוברת הוסיפה הערה קצרה: "דומני שאין מן הראוי לערב בעמוד אחד דברי קודש עם דברי חול, ואפילו לצורך דוגמא בלבד".

ההרגשה, דקה-מן-הדקה, התקבלה כמובן בצורה חיובית אצל המנהלת, שהרי כבר אמרו חכמינו: "דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב". אך גם זאת יש לדעת: לדבר יש מקור מפורש מדברי רש"י הקדוש במסכת בבא קמא (דף סה, ב) על דברי רבי שמעון בר יוחאי, האומר שראוי להפסיק בין חיוב שחייב אדם להקדש ובין חיוב שחייב אדם להדיוט. ומבאר שם רש"י הקדוש: "דלאו אורח ארעא לערובניהו להדיא" [פירוש: אין דרך ארץ לערבם בצורה מפורשת], הרי מקור לאותה הרגשה דקה. תמיד היו לה הרגשות דקות מעין

הדבר הזה. אתה תמשיך בשיטה שלך ותראה שלא יהיה שום דבר, ובאמת כך היה, אני כמובן לא הסכמתי להכנסת המחשבים ואף אחד מהילדים לא יצא..."

חטיבת בנינים?

ולא רק עיוותים השקפתיים ותכנים פסולים מנע רבי משה מלהכניס לת"ת, אלא גם משחקים וצורת לבוש שעלולים היו לשנות ולו במשהו את סגנונו וצביונו של הת"ת.

למשל, הוא לא הרשה לבוא לתלמוד תורה עם כדור גדול. אמר שזה לא צורה של ילד שהולך ללמוד תורה, ואפשר לשחק בכדור "טניס" קטן. אחת לשנה, בסביבת ימי הפורים, הרשה לבא עם כדור גדול, אם זה היה נצרך לתחפושת.

פעם הגיע ילד לתלמוד-תורה עם מכנסיים בצבע אדום, ולרבי משה הדבר הפריע. הוא שמר מאוד על הצביון שהילדים יתלבשו כמו שצריך, לא עם מכנסיים קצרים ולא צמודים, ולא עם צבעים משונים. כשראה את אותו ילד, ניגש ואמר לו 'בוקר טוב' - ומיד הזמין לו מונית שיסע הלון וחזור לבית ויחליף את המכנסיים.

הילד מאד הצטער ושאל את רבי משה: 'הלא יש עוד ילדים שהולכים עם מכנסיים זהות לשלי, מדוע דווקא לי אתה מעיר'. השיב לו רבי משה: 'מפני שאתה מגיע מבית של צדיקים, ולבית שלך זה לא מתאים שתלך עם כאלה מכנסיים. לכן כך אני משקיע יותר מהם...' ב'יסודי התורה' התקיימו לימודים ביום ה' אייר כרגיל, יום שהוכרז על ידי הציונים כחג על עצמאות המדינה, ומוסדות שנתמכים מתקציבי המדינה היו חייבים לשבות בו. עד שמישהו הלשין עליו ונאלץ לעשותו יום חופש.

כשהתחיל רעיון "חטיבות בנינים" - להפריד את כיתות ז' וח' מהת"ת וללמוד את אותן שנתיים במוסדות אחרים - הוא ראה בכך סכנה גדולה, כפי שהוכח במקומות אחרים, ולא נח ולא שקט והשפיע על תלמידים והורים להתנזר מתוכנית זו.

בין היתר הוא ארגן אסיפה בביתו של הגאון רבי חיים שאול קרליץ זצ"ל, לימים גאב"ד 'שארית ישראל' ועורר מחנכים וגדולי תורה לפעול בחומרה כנגד היוזמה.

בחירת צוות

רבי משה ידע שהחינוך ה'ישן' מחייב מלמדים תמימים ויראי ד'. לא מתחכמים ופדגוגים נושאי תארים למיניהם. הוא השקיע כוחות מרובים להביא מלמדים וצוות חינוכי מומחים ובעיקר יראי-ד'. וכשמלמדים טובים, שהיו בעלי השפעה טובה על הילדים, רצו לעזוב, הוסיף להם במשכורת כדי לשמר אותם במוסד שלו.

היה בתלמוד-תורה מלמד ישיש שהיה ספוג ביראת-שמים והשקפה נכונה, שזכה להסתופף אצל גדולי ישראל באירופה. אף שקשה היה לו להטיל משמעת, רבי משה הותירו במשרתו כמלמד מפני שהכניס יראת-שמים לתלמידים ולכך אין לו תחליף. בד בבד הוא גם השקיע הרבה כוחות שהמשמעת שלו תהיה חזקה, כגון שהיה עובר מפעם לפעם ליד הכיתה שהתלמידים יראו אותו בשטח, במקרה הצורך

אף היה נכנס לכיתה בפתאומיות ומשליט סדר, ובלבד שאותו מלמד חשוב לא יעזוב!

בענין הזה היה רבי משה מספר על מקרה ששמע מעד נאמן שהיה נוכח שם בשעת מעשה:

לפני קרוב לשבעים שנה, בעת שרשת 'החינוך העצמאי' היתה עדיין בצעדיה הראשוניים, גדולי ישראל עצמם היו מעורבים בקבלת המורים החינוכיים לרשת. בין המועמדים לתפקידים שנידונו הגיע איש צעיר נמרץ וחייכן שעשה רושם די טוב.

אך מרן הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל, בעל ה'חזון יחזקאל', שישב ושוחח עמו דקות אחדות, לא היה מרוצה ממנו ופטר בלא כלום. כשיצא אותו צעיר, אמר רבי יחזקאל ליושבים לצידו: "אדם זה סיים את לימודיו במקומות מפוקפקים אשר אין רוח חכמים נוחה הימנו, ובשום אופן אינו יכול להיות מורה דרך לילדי ישראל ולגדלם לחינוך טהור!"...

היו מן הנוכחים שתמחו למשמע קביעה נחרצת זו, אבל הרב אברמסקי היה נחוש והחלטי בדעתו. "הדבר נוגע לציפור נפשם של ילדי ישראל!" - אמר בהחלטיות. "הם, ורק הם, הערובה של עמנו עם סגולה. כדי שצאצאנו ילכו בדרך הישר. אין צורך ב'חכמים' ו'מבנים' למיניהם. צריכים מלמדים ומחנכים יראי-שמים וצדיקים, כי הדוגמא האישית שלהם תשפיע יותר מהכל!"...

בעד בצע כסף?

נכדו רבי מרדכי 'צחק טורק סיפר, כי לפני שנים נזדמן לו לשוחח עם יהודי יקר שלימד במשך שנה ב'יסודי התורה' בתקופת סבו רבי משה. הוא החליט לפנות לתחום ההוראה למשך שנה בגלל שיקולי פרנסה, כשהתוכנית שלו מלכתחילה היתה להגר בתום השנה לחוץ-לארץ. ואכן, בסוף השנה, הוא ניגש לרבי משה והודיע על התפטרותו.

באותו מפגש הוא התבטא בתוך הדברים: כי מלכתחילה לא נכנס בשביל להשקיע בחינוך, אלא כי היה זקוק להכנסה כספית נוספת... רבי משה שמע את הדברים והגיב בזעזוע של ממש: "איך יתכן כדבר הזה שיהודי מאמין כמוך מהין לגשת לתפקיד כה חשוב ונשגב של חינוך ילדי ישראל בשביל בצע כסף, ולא מתוך מטרה ברורה וכוונה להשקיע בזה בכל ליבו ונפשו"... והיה נסער זמן רב מהמשפט הזה. על דקות-חכמתו בשיבוץ המלמדים יש בידינו עדות מפיו בשיחת הדרכה שאמר בפני מחנכים. הוא סיפר כדלהלן:

"כשהייתי מנהל בית ספר, היה לי מורה בכתה ז' שהיה חכם מאד - 'גאון בחכמה'. והיה מורה בכתה ו' שהיה למדן - 'גאון בלימוד'. מכיון שבכיתה ו' היה צריך ללמד יותר שעות, ביקש המורה מכתה ו' שילמד לסירוגין: שנה בכיתה ו' ושנה ב-ז'. והמורה של כיתה ז' ילמד בשנה השניה בכיתה ו'. אולם סרבותי להיענות לבקשתו, מאחר ובכתה ז' נחוץ במיוחד 'גאון בחכמה' שיחנך אותם היטב.

"ומדוע? מפני שעד גיל שלוש-עשרה יש רק יצר-הרע ובגיל שלוש-עשרה מגיע היצר-הטוב אשר היצר הרע מתנגד לו מאד. לכן בגיל שתיים-עשרה היצר הרע מתאמץ מאד להשפיע על הילד, וצריך

הוא נלחם בקוריאא במלחמה הגדולה שבסיומה נחלקה קוריאא לשתי מדינות. כשחזר משם בשלום, בספינה לא היה אוכל כשר בכלל, והוא לא רצה להיגאל במאכלות אסורות, ולכן במשך שישה שבועות הוא אכל בצל

הגאון רבי יחיאל צוקר שליט"א, מרבני ישיבת 'תורה בתפארתה' ומחבר ספרי 'להאיר', על תוכחה, מבחנים, ועמידה בניסיונות

"נחמו נחמו עמי"

שנצמד קדימה, שנעזב את דרכינו הנלוזה ונתרומם לגבהים, ולכן ככל שנעקוב אחרי ההפטרות של ג' דפורענותא נזהה שיחד עם הדברים הקשים מגיעים מילות נוחמים וציפיות ממי שיש מה לצפות, השדר הוא שחלילה לא תבין שאם כשלת 'אתה אפס', להיפך, "שבע יפול צדיק וקם" כי תהיה הנפילה סיבה לקימה! אם כנים דברינו, צריך להפיק את התועלת וללמוד מתוך התוכחה כיצד באמת להסתכל על עולם ההתמודדות שלנו מול היצר. החלק הראשון הוא להכיר בכך שהיצר הרע אינו משהו שצריך להיפטר ממנו, אדרבה הוא חלק מהתכלית שלנו כדי להגיע לפסגות בחיים.

היצר הרע נשאר!

סיפר הרב אריה לייזער: ישנו יהודי שנפטר בוויילאמסבורג לפני מספר שנים, הוא השאיר למעלה ממאה צאצאים, וכך סיפר להם בזקנתו: אני כמעט ויתרתי עליכם, בעצם כמעט ויתרתי על החיים, יצאתי מהמחנות גלמוד ועירירי!

הוא נדד מעיר לעיר ולא מצא את עצמו, יום אחד הוא עבר ליד בית כנסת ישן ומט ליפול, נכנס פנימה לשתות כוס מים, ושמע משפיע אחד היושב עם מספר בחורים אודים מוצלים מאש, שמצבם לא היה שונה משלו.

"תגידו לי למה אתם כאן?", שאל המשפיע את שומעי לקחו, "נטלו מאיתנו את כל מה שהיה לנו, אז מה אנחנו עושים פה? אבל דבר אחד לא לקחו מאיתנו, ואתם יודעים מהו??? - - -

פרשת ואתחנן תמיד מקבילה לסיום הפטרות של ה'שלוש דפרענותא', בהפטרות אלו הנביאים מוכיחים את עם ישראל בדברים קשים במיוחד, חלקם מהווים מערכת איזונים נוראה, אמנם כשאנו רואים שחז"ל הנהיגו לקרא ג' הפטרות של פורענות, ולעומתם מיד אחרי תשעה באב להתחיל לקרוא שבע הפטרות של נחמה, כשההפטרה האחרונה שבהם היא הקדמה לר"ה ונקראת בשבת הסמוכה לה - המסר הוא שהעיקר בכל הפורענו הזאת היא לא הפורענות חלילה! המסר הוא דווקא איך מתרוממים מתוך חיי הגלות האלו. איך החורבן יכול להיות נקודת המוצא למסע של בניין אישי. הוא נותן לאדם כוח להתרומם מעל כל הצרות והתלאות, ולמנף אותן לעולם שכולו חיובי.

אחת מסוגי התוכחות שמשמשים בהן, היא "מבחנים". הקורא ישאל איזה מן תוכחה זו, אכן כן, יש רבים שמבינים שהמבחן בכתה הינו בכדי לתפוס את התלמיד על חם, למדת או לא למדת!!? אם לא הצלחת לא למדת, אם לא למדת מגיע לך עונש או לפחות אזהרה חמורה... וכאן היה מרן הסטייפלער ז"ע זועק חמס לאמונים על החינוך. לדידו של מרן הסטייפלער, מבחן אמור לכלול שני חלקים. הראשון הוא מבחן למלמד, אם הצליח להקנות את החומר או לא, אם יש חוסר הצלחה אצל חלק מהכתה אות וסימן שהדברים לא מועברים בצורה השווה לכל נפש, עליו לקחת לתשומת ליבו ולראות איך לשפר. בנוסף, המבחן הוא כלי דרבון לתלמיד, לעודד אותו שישאף להצליח. אם 'הוכחת' לו שהוא נכשל, בדרך כלל הדבר יפגע בשאיפה שלו להצליח בפעם הבאה.

ולכן אמר הסטייפלער לאחד המנהלים, שאם אירע ששמונים אחוז מתלמידי הכתה לא חצו את ציון ה-80%, זהו כשל של עורך המבחן! שאל המנהל מה עושים? הרי יש פערים בכל כתה, יש מצוינים ויש בינונים ויש חלשים. אם יעשה מבחן ברמה שמתאימה לחלשים הוא ישעמם את הבינונים והמצוינים? ענה לו הסטייפלער שאם אינו יודע ללכת בדרך הממוצע, עליו לעשות שלושה מבחנים שונים בשלוש רמות שונות!

כל מבחן, כל תוכחה, כל אמירה חינוכית, צריכה לרומם את החניך, לטעת בו תקווה ושאיפה להצלחה, ולא חלילה לייאש אותו! כשהתורה מוכיחה אותנו, כשהנביאים מוכיחים אותנו הם מבקשים

"תגידו לי למה אתם כאן?", שאל המשפיע את שומעי לקחו, "נטלו מאיתנו את כל מה שהיה לנו, אז מה אנחנו עושים פה? אבל דבר אחד לא לקחו מאיתנו, ואתם יודעים מהו??? - - - "לא לקחו מאיתנו את היצר הרע!!!"

הרב יאיר אדלר ממחיש נפלא, פרופסור שמעון, איש חכם ומחוכם, ישב במעבדה שלו שנים רבות, ואז יצא עם המצאה גאונית, לשיטתו: גלולה שעם לקיחתה האדם הופך כמעט לכל מה שרוצה, זה עושה אותו עשיר ומאושר, זה מקנה לו ילדים, פותח לו את שערי הפרנסה, עושה אותו אדם שמח ומלא סיפוקים...

ההמצאה הומצאה, עכשיו רק צריך משרד פרסום שיפרסם את תרופת הפלא, הוא מצלצל לחברו שמייצר תנורי אפיה ושואל מי החברה שפרסמה לך את התנור? הוא נוקט בשם החברה, וכמה הם גבו ממך עבור הפירסום? 25 אלף דולרים, עונה החבר. הוא מתקשר לחברה מספר על המוצר המופלא ומבקש שיפרסמו אותו לא לפני שיקבל מהם הצעת מחיר.

הם אומרים לו תן לנו 24 שעות ותקבל הצעת מחיר, למחרת הם נוקבים בסכום של 200 אלף דולרים...

הוא נזעק. מאתים אלף??? את חברי פרסומתם בעשרים וחמישה... "חברך מוכר מוצר עובד", ענו לו בתשובה. "זה מוצר שכל בית צריך, אנחנו רק צרכים לשכנע לקחת את המוצר שלו מול מתחריו. לעומת זאת, המוצר שלך לא עובד! אין בו כלום, אנחנו חייבים כל שבוע למכור פרסום חדש כדי לגרום לאנשים לקנות אותו..."

יצר טוב מגיע עם האמת העצמית, כוחו הענק של האדם הנברא בצלם אלוקים. הוא לא צריך פרסום רב, הוא מבקש דבר אחד "טעמו וראו כי טוב ה'" - רק טעימה וכבר תראו בעצמכם. לעומתו, היצר הרע כולו שקרים, לשקר אין רגלים, הכל עומד על רגל אחת שבכל צעד קורסת, הוא צריך שבעה שמות, פרסומת חדשה בכל יום אולי יצליח להחדיר את מרכולתו האפסית!

ביני לריבוננו של עולם

הגאון רבי חיים אפשטיין זצ"ל שוחרר מביה"ח במנהטן לאחר ניתוח, ירד עם בנו לרחוב והם ניסו לעצור מונית שתסיע אותם לבורו פארק.

בימים ההם לא היה קל למצוא מונית שתעצור במנהטן, הם המתינו

המשך בעמוד 29

"לא לקחו מאיתנו את היצר הרע!!!"

אחזה את אותו יהודי טלטלה עזה: "קלטתי לפתע למה אני חי", סיפר לנכדיו, "כן, הם הצליחו ליטול ממני הכל, אבל את היצר הרע שלי הם לא לקחו! אני כאן כדי להילחם!!! אני במגרש היאבקות אין סופי, עד שאצא מנצח, בשביל זה אני חי!!! אני אקים משפחה, אקים דורות, ואצא כל יום להילחם על נשמת, להילחם על מהותי, להילחם על מי שאני באמת, אבריק את נשמת שתישאר צחה ומצוחצחת עד שאחזיר אותה לבוראי כשאתבקש כשהיא מבריקה וצחה!"

הפיל הקשור בשרוך נעל

מעשה באיכר שהזמין את חברו לבקר בחווה שלו. הלה הסתובב והתרשם עמוקות מריבוי הבקר והצאן, והנה הוא רואה שור אביר קשור עם שרוך נעל לעץ, והשור לא נע ולא זע, הוא התפעל מאוד, הרי הזזה קלה של הראש קורעת את השרוך, איך יתכן שהשור עומד רגוע ושליו, ובעיקר כנוע?

אמר לו האיכר אתה צודק, השור הזה הוא באמת חזק ואיתן, אני חורש איתו את שדותי הקשים ביותר, הוא מזיז סלעים, ועוקר הרים, אבל משנולד קשרתי אותו לעץ עם שרוך הנעל, הוא ניסה מספר פעמים ולא הצליח להשתחרר, ומאז התקבע אצלו שלא שייך לנצח את השרוך האימתני הזה...

הרבי הקדוש מפאסצנה הי"ד היה חוזר ושונה:

"היצר הרע לא מנצח אותנו כי הוא יותר חזק מאיתנו, הוא מנצח כי אנחנו חושבים שהוא יותר חזק מאיתנו..."
כששניים מתאבקים המנצח לא יהיה מי שחזק יותר, אלא מי שחושב שהוא החזק יותר.

אחד החלקים החזקים של היצר הם, שמאחר ואנחנו הורגלנו מקטנות למשל לראות דברים רבים שלא היינו צרכים לראות, ומשום מה נכנס לנו לראש שאין לנו את הכוח להתגבר על הראייה. מפני שהורגלנו לשוחח על כל העולם מבלי לשים 'פילטרים', אנו משוכנעים גם בגיל שבעים שאין לנו את הכוח לנצור את הלשון. בינתיים סיימנו ש"ס, אולי כמה פעמים, עשינו צדקות וחסד, התפללנו אלפי תפילות, ורק שמירת העיניים או שמירת הלשון - כל אחד והברכה אשר בידו ה' בניסיונותיו הוא - נראה לנו שאיננו יכולים, דווקא לכן היצר מנצח אותנו.

כשאנו עושים חשבון נפש אל מול הסיבות שהביאו לחורבן בית המקדש, ובעיקר ביהמ"ק הראשון אנו עומדים ותמהים האם לא יכלו בני אותו דור להתגבר על עבודת עץ ואבן?! ולמה כל כך פשוט לנו שאפשר ואפשר כי אין לנו יצר כזה, ללמדנו שגם כשיש יצר כזה אפשר ואפשר, כי למעשה אין לו באמת מה למכור לנו! הוא קושר אותנו בסה"כ בשרוך נעל!

שבעה שמות ליצר הרע

"שבעה שמות יש לו ליצר הרע" האדם נברא בשני יצרים יצר טוב ויצר הרע, הם שקולים, ובכל זאת ליצר הטוב יש שם אחד בלבד, מדוע אפוא זקוק היצר הרע לשבעה שמות?

גם נערים שהלכו ללמוד בישיבות קדושות באו לסייע בעבודות השדה, וכאמור, בעקבות כך לא הייתי בישיבה במשך חודש. כשרציתי לחזור חשתי מאד מהנזיפה שאקבל מרבי גדליה. למזלי - 'את אשר יגורתי בא לי'

להלך כנגד רוחו של כל אחד ואחד, במשנתו של המשיגה הנערץ של ישיבת 'קול תורה' הגה"צ רבי גדליה אייזמן זצ"ל

איתנו לשם.

אותו בחור תינה והתלונן בפני על מצוקה מסוימת אליה הוא נקלע לאחרונה שלא באשמתו, ואשר העיבה על המושך עלייתו הרוחנית. באתי להתייעץ ולשאול באיזה אופן ניתן לסייע לו במצוקתו. והנה לתדהמתי, בקושי הספקתי לומר כמה משפטים בודדים וכבר הבין את כל הבעיה מקצה לקצה, והשכיל לבטא את הקושי והמצוקה שאותו בחור מתמודד איתה אף טוב יותר מהבחור עצמו.

הוא ניתח לפרטי פרטים את הקורה עמו, ותיאר זאת באופן כה מדויק כאילו הבחור היה צמוד אליו כל השנתיים האחרונות. לבסוף הוא גם יעץ עצה הגונה ונכונה מה לפעול וכיצד. השתוממתי אז מחכמתו האדירה המשולבת בכישרון ייחודי של אבחנה בכוחות הנפש."

בנושא זה סיפר רבי יששכר כהן, משיגה ישיבת 'קול תורה' לצעירים, כי פעם הגיעו שני אחים מחוץ-לארץ ללמוד בישיבה, ותקופה קצרה לאחר מכן הם רצו לקבל על עצמם הנהגה מסוימת של מידת חסידות שאינה מקובלת כל כך בין בני ישיבות. רבי גדליה שעמד על פנימיותם בשיחה קלה ששוחח עמם, הזהירם לבל יקבלו על עצמם קבלה כזאת מתוך התלהבות רגעית, כי זו הנהגה פזיזה שלא יוכלו לעמוד בה לאורך זמן. אחד מהם אכן שמע לעצתו והתקדם בקצב שהוא התווה לו, וזכה לעלות ולהתעלות בתורה וביראת שמים. כיום הוא אברך שתורתו אומנותו אשר נמנה בין חשובי הלומדים

חכמתו והבנתו הרבה של רבי גדליה בכוחות נפשו של האדם, היו בין הסגולות והמעלות העיקריות שעמדו לו בתחום החינוך. הוא היה פדגוג-אמן ומעמיק גדול בתורת הנפש אשר הצליח לרדת לנבכי נפשו של כל תלמיד ותלמיד, לקלוט את תכונותיו, כוחותיו, חולשותיו וניסיונותיו, ולכוונו ולחנכו. הוא ידע להשמיע לאוזנו בשיחתו עמו את המילה הנכונה והמתאימה, את העצה החכמה ואת האמרה הקולעת למטרה. כך הוא חדר ללב תלמידיו, גיבש את אופיים ותכונותיהם, והעלם בגרם מעלות העבודה; בלימוד התורה, בקנין היראה והמוסר ובתיקון המידות.

ראש הישיבה רבי משה יהודה שלזינגר סיפר, כי במשך עשרות בשנים, בכל תחילת שנה היה רבי גדליה סובב בין שורות התלמידים בסדרי הלימוד הראשונים, וסוקר בעיניו את הבחורים החדשים שנכנסו לישיבה. הוא היה תוהה על קנקנם, ובתוך יום יומיים כבר היה יכול להצביע באופן חד וקולע מבלי להחטיא על טיבו של כל אחד ואחד, על דרגתו ושאיפותיו ברוחניות. הוא הוסיף כי רבי גדליה עצמו אמר לו פעם תחת אחד השיחים: "לוקח לי ימים בודדים כדי לדעת בדיוק מה קורה עם כל אחד ואחד."

ומעשה שהיה בבחור מיישיבת חברון, שהיה רגיל לבוא לשמוע את שיחותיו של רבי גדליה מדי שבוע. פעם הוא ניגש אליו לאחר השיחה וביקש להתייעץ עמו בדרכי העבודה. אך רבי גדליה השיבו ריקם, באומרו: "איני יכול להדריך וללייעץ לך כי איני מכירך. אילו הייתי רואה אותך ולו סדר אחד לומד עם החברותא שלך, כבר הייתי מכיר אותך..."

מפי ותיקי התלמידים סיפורים לרוב על מקרים בהם נוכחו לראות את כוחו הגדול של רבי גדליה בחדירה לעומק נפשם והכרתם, עד למהמורה האחרונה שבמעמקי הלב:

התלמיד הותיק רבי נפתלי כהן מספר, כי בתקופת לימודו בישיבה יצאו רינונים אחר בחור מסוים שנחשב בישיבה לרא-שמים שעשה מעשה שאינו הגון. רבי נפתלי שוחח על כך עם רבי גדליה שדחה את הדברים מכל וכל, ואמר לו בהחלטיות: "אני מכיר את כוחות הנפש של הבחור המדובר, ולפי כוחותיו לא יתכן שעשה את המעשה שמייחסים לו..."

מעין זה מספר גם רבי אברהם סאלים, ראש ישיבת 'מאור התורה': "כשנתיים לאחר שעברתי מיישיבת 'קול תורה' לישיבת פוניבז', באתי להתייעץ עם רבי גדליה אודות אחד מבני החבורה שעברו

בישיבת מיר. לעומתו האח השני היה חכם בעיני עצמו, ולא זו בלבד שלא קיבל את העצה, אלא אף רטן כנגדו שהוא מונע ממנו כביכול להתעלות. בסופו של דבר הלה לא התעלה כמצופה ממנו לפי כוחותיו ויכולותיו, וכעבור תקופה אף החל לסגת בתורה ויראת-שמים.

לפי רוחו

היכרות עמוקה זו עם נפש תלמידיו הקנתה לו את היכולת לנהוג עם כל אחד מהם כפי טבעו ואישיותו. הוא תמיד מצא את האיזון והמשקל הנכון כדי להתאים את הנהגתו לנסיבות המשתנות ממקרה למקרה ומתלמיד לתלמיד - בחשבון מדויק ובמינון מדויק. פעמים מצא לנכון להעמיד את התלמיד על מקומו בהטפת מוסר ובתוכחה, ולעתים החליט לנהוג עימו דוקא בכסיות של משי, בחיוך ובעדינות. פעמים בארוכה ופעמים בקצרה, מפורשות או בדרך רמז. הכל בחכמה ובתבונה לפי הענין, המקום והזמן.

תיאור הנהגותיו אלה מסתייע מדברים שנשמעו ממנו. בהתבטאות נדירה על עצמו הוא אמר פעם לתלמיד: "צריך לדון כל אדם לכף זכות ואפילו את המשגיח בישיבה. הרי מטבע הדברים על משגיחים ישנם תמיד תלונות מצד התלמידים. אם הוא מאריך לדבר עם פלוני, אזי נדמה לו שהמשגיח נטפל אליו יותר מדי, ואם הוא ממעט לדבר עימו, אזי הוא מרגיש מקופח שלא שמים אליו לב. וכך כל מה שהמשגיח יעשה ימצאו כאלו שלא יהיו מרוצים. לכן צריך לדעת מראש, כי המשגיח רואה את מכלול התמונה בצורה טובה יותר מכפי שהתלמידים רואים אותה, ומתאים את הנהגתו לפי ראות עיניו, ועליהם לדון אותו לכף זכות, גם כאשר נראה להם שהוא טועה".

תלמידו רבי אביעזר שפירא, מנהל רוחני דישיבת 'קול תורה' לצעירים, המליץ בהספדו עליו בהלוויה את דברי נעים זמירות ישראל (תהילים כט, ד): "קול ד' בכח, קול ד' בהדר". קול ד' הוא בעל עוצמת כח אדירה, אך יש בו גם שילוב ומיזוג של 'הדר', של יופי פנימי. האדם המושל ביצרו יודע לכוון את הנהגתו ומידותיו על פי אמות המידה של תורה: מתי להשתמש עם קול ד' בכח ומתי עם קול ד' בהדר; מתי להיות תקיף ומתי לבבי; מתי לנהוג בקשיחות ומתי ברכות. כל הנהגה לפי עניינה ושעתה.

והוסיף בסכמו את הדברים: "התכונה הזו היא שהביאה לכוחו והשפעתו הגדולה של רבינו המשגיח זצ"ל. משום שניכר היה שכל פעולה ומעשה שלו לכל אחד ובכל עת - נעשה תחת שלטון השכל ובמשילות גמורה על היצר, והוא זה המכוון דרכו בכח או בהדר, בתקיפות או בלבביות".

ברגע הנכון

מספר תלמידו רבי זליג פראג: "היה בתקופתי בישיבה בחור טוב שהיה מחוזק בתורה ובתפילה. בתקופה מסוימת היתה לו ירידה רוחנית שרבי גדליה כמובן הרגיש בה, אך לא דיבר איתו מאומה עליה. כעבור כמה חודשים התעשת הבחור, שם קץ להזנחה

והחל לחזור למעמדו ולמצבו הקודם. רבי גדליה המתין כל העת ורק עתה, כאשר נפסקה הירידה, הוא ניגש אליו ואמר לו: 'שמתי לב כי בחודשים האחרונים היתה לך ירידה כלשהי, אבל כעת אני שמח לראות שאתה שוב מתחזק ומתעלה. כך צריך להיות! אסור להתרגש מירידות! זו דרך העבודה של האדם, יורדים ושוב עולים ושוב יורדים, וטוב שהמשכת הלאה מבלי להתפעל...'.

"אותו תלמיד ציין לימים באוזני את הפקחות והחכמה העצומה שביסוד הגישה. הוא הדגיש שאם הוא היה ניגש אליו להוכיחו ולהעמידו במקומו קודם לכן, בעיצומה של הירידה, במצב רוחו הירוד דאז, ספק אם אכן היה מצליח לחזקו ולהוציאו ממצבו. אך עתה, משניגש אליו לאחר שכבר חזר לעצמו, מנע ממנו בכך את רגשות האשמה על החודשים שירדו אצלו לטמיון בתקופת רפיונו. בפרט ש'על הדרך' הוא אף החמיא לו על יכולתו להיחלץ חושים ולא להתרגש יותר מדי מירידות. דבריו הביאוהו להגביר חיילים ולהתעלות אף יותר מהתעלותו לפני הירידה".

מתירוצים לא גדלים תלמיד חכם

והרי סיפורו של רבי משה כהנא-שטרייכר ממושב בית חלקיה: "בתחילת זמן קיץ באחת השנים שלמדתי ב'קול תורה' נעדרתי מהישיבה לתקופה של חודש. היתה זו עונת הקצירה שבה נדרשתי להטות כתף ולסייע בעבודות השדה של אבא ז"ל במושב שלנו. בשעתו היה זה אך טבעי ומקובל שגם נערים שהלכו ללמוד בישיבות קדושות באים בעונות מסוימות לסייע בעבודות השדה, וכאמור, בעקבות כך לא הייתי בישיבה במשך חודש.

"כשחלפה העונה ורציתי לחזור לישיבה, חששתי מאד מהנזיפה שאקבל מרבי גדליה על היעדרותי הממושכת מהישיבה מבלי שעדכנתי אותו מראש על כך. חישובתי את צעדי לבוא בשעה שהוא לא אמור להיות נוכח בישיבה. שיערתי בדעתי כי חצי שעה לאחר תפילת מנחה הוא כבר ודאי לא יהיה בשטח, וכך אוכל להשתלב בתוך המולת הבחורים בשקט מבלי שישים לב שבאתי. כך בכל אופן חשבתי לתומי במבט ילדותי צעיר.

"אך למזלי - 'את אשר יגורתי בא לי'. בדיוק המפגש אשר ממנו כה חששתי ויראתי התגשם. עם הגעתי והמזוודה בידי לחצר הישיבה יצא רבי גדליה מבגן הישיבה. הוא ירד את המדרגות מולי, והבחין בי. לא יכולתי לחמוק ממנו ימין ושמאל.

הוא פתח זוג עינים כמשתומם: 'מוישה! מה זה? ... חודש שלם לא להיות? ... והשבתי בקול שקט ומהסס: 'עבדתי בחקלאות אצל אבא שלי במושב'.

תשובתי לא סיפקה אותו. הוא הרים גבות והפריח ידיים לאוויר בהתפעלות שוב ושוב: 'בשביל זה לא נמצאים בישיבה חודש שלם? חודש שלם! ...

'שהמשגיח יבין', ניסיתי להסביר, 'תחילת הקיץ זו עונה חקלאית, והיו זקוקים לי במושב, ולכן נשארתי לעבוד שם בשדות' ...

הוא שמע והחריש. הוא כנראה הבין גם מה מונח בין המילים שלי; המצב המשפחתי, הלחץ מצד ההורים ובני המושב ועוד, והתלבט

סיום מסכת עירובין ב'עמוד היומי' בבית מדרן פוסק הדור מרא דארעא הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א

סיום מסכת עירובין ב'קנין ירושלמי' בביתו של מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל בראשות בנו הגאון רבי יצחק שאול קניבסקי שליט"א

"זה כמו בסיום יום הבחירות שכולם צמודים לעדכונים במטה הראשי כדי לעקוב אחרי ספירת הקולות, אנחנו מקבלים כל המזן דיווחים שוטפים, ואז מתחיל סבב טלפונים..."

הרב שמואל הורביץ, מוותיקי הפעילים בארגון 'אחינו', זרוע הקירוב של 'דרשו', מספר על הפעילות האינטנסיבית בחודשי הקיץ

יעקב א. לוסטיגמן

לרגל סיום שנת הלימודים, ובעיקר לנוכח ההיערכות האינטנסיבית לקראת שנת הלימודים הבעל"ט, פנינו לשוחח עם פעיל 'אחינו' הוותיק הרב שמואל הורביץ, שידי רב לו ברישום תלמידים למוסדות תורניים ולישיבות קדושות, מזה שנים רבות.

ביקשנו מהרב הורביץ לשתף אותנו בפעילות שהוא מבצע בימים אלו, והוא נענה בשמחה, אנו מביאים את הסיפור עם שינויים קלים והכרחיים, כדי לשמור על פרטיותם של המעורבים:

"בזמן שאתה מדבר איתי, אני עושה את דרכי לכיוון לוד. יש לי כאן מקרה של הצלת נפשות. מדובר בבית של הורים שומרי מצוות אבל לא ממש חרדים, בלשון המעטה. הם שלחו את הילד לחינוך תורני, וכעת הוא מסיים את בית הספר היסודי.

"למעשה מדובר במשפחה שמצאת במצוקה קשה בינה ובין עצמה. הבית שם די מתפרק, כל אחד מהילדים הולך לכיוון אחר, ולא מדובר על כיוונים טובים למרבה הצער. האבא לא בפרשה, והאמא לא ממש יודעת מה היא רוצה.

"עומד כאן במרכז הסיפור, מבחינתי, ילד כבן 14, שעלול ללכת לאיבוד אם לא נחזיק חזק ונכניס אותו לישיבה. העניין הוא שהרווחה העירונית מעורבת חזק מאוד בסיפור, אחרי שהוציאו כבר חלק מהילדים לפנימייה, ומבחינתם אין כל כך שיתוף פעולה עם הרעיון שהוא ילך לישיבה. בסופו של דבר, ההחלטה מתקבלת על ידי עובדת סוציאלית, שאין לה דבר וחצי דבר עם שמירת מצוות. אם ההורים היו דורשים שהילד ילך לישיבה זה עניין אחד, אבל ההורים לא דורשים כלום, נשארתי פה הדמות היחידה שיכולה להגן עליו!

"אני מכיר את הילד הזה היטב, כבר שנתיים שאני בקשר איתו, מהביקורים הקבועים שלי בבית הספר בו הוא למד עד כה. הוא סומך עלי ורוצה ללמוד במקום שעליו אני אמליץ, ועם זה אני בא לרווחה ומסביר שכדמות המבוגר האחראי היציב בחייו של הילד, אני מייצג את רצונו ועומד על כך שהוא ילך לחינוך תורני. אם תהיה התנגדות מצד הרווחה, אולי אנחנו נצטרך גם לקחת את זה למאבק משפטי!"

לשכנע את הדודה

"אחרי הפגישה בלוד, אני ממשיך לעפולה", מספר הרב הורביץ, תוך כדי נהיגה. "שם יש לי מקרה של של ילד צדיק, ילד טוב מבית טוב, אבל הוא מתמודד עם קושי רגשי לא פשוט, ומההיכרות שלי איתו, אם הוא

לא יטופל בצורה מקצועית, הוא לא ישרוד בישיבה יותר מחודשיים. כדי שהוא יחזיק מעמד בישיבה, אנחנו חייבים לשבץ לו טיפול הולם. העניין הוא שההורים לא מרגישים שום צורך לשלוח אותו לטיפול, והם גם לא ממש פוחדים שהוא ינשור מהלימודים.

"כאן אנחנו כבר מתמודדים מול ההורים עצמם, צריך לגייס את כל כושר השכנוע האפשרי, ובמשך השנים ב'אחינו' כבר למדתי לשכנע בצורה הכי מקצועית שאפשר, ועדיין, זה אתגר לא פשוט בכל פעם מחדש.

"מעפולה אני ממשיך לאשקלון", הוא מדווח, "אלו ימים עמוסים מאוד. למעשה החופש הגדול זה הזמן שבו אנחנו עובדים הכי קשה, כי זה הזמן לסגור פינוק. יש מאבק יומיומי על כל בחור, על כל תלמיד. אנחנו גילינו כבר מזמן שבין הרישום לישיבה ועד ההליכה לישיבה יש פער של כמה חודשים שבמהלכו הכל יכול להשתנות. הילדים יוצאים לחופש של חודשיים תמימים, ובזמן הזה הם מתקררים ומאבדי את הרצון ללכת לישיבה.

"צריך להבין שמדובר בבני נוער שההורים שלהם אינם בוגרי ישיבות, וברוב המקרים גם לא אחים שלהם או מישהו מהמשפחה. עבורם ללכת לישיבה זה דבר זר ולא מוכר, הם רוצים ללמוד תורה ולגדול יהודים חרדים, לכן הם מסכימים להירשם לישיבה, אבל זה לא אומר שההחלטה היא סופית..."

"לכן, מהרגע שהתלמידים יוצאים לחופש, אנחנו כל הזמן עם האצבע על הדופק. עוקבים ובודקים יום יום ושעה שעה, מרימים טלפונים באים לביקורי בית, עושים פעילויות חווייתיות במיוחד ומשתדלים

"לאט לאט, אנחנו מתחילים 'לשחרר' את הבחורים, נותנים להם להסתדר לבד. אם בתחילה אנחנו דואגים להם מול המשגיח והצוות, אנחנו מלמדים אותם לפנות אליהם לבד ולהסתדר בכוחות עצמם, עד שבסופו של דבר הם נהיים בחורי ישיבה לכל דבר ועניין"

מקבלים כל המזון דיווחים שוטפים מכל ישיבות הקירוב, כדי לבדוק כמה מהנערים הללו באמת הגיעו לישיבה, ואז מתחיל סבב טלפונים לאלו שעדיין לא הגיעו, לפעמים כל מה שהם זקוקים לו זה עוד דחיפה אחת קטנה שיכולה לשנות להם את החיים מן הקצה אל הקצה."

ליהנות לרגע קט

אז רק בראש חודש אלול אתם נושמים לרווחה? שאלנו את הרב הורביץ, והוא מחייך חיוך עיין שניתן לשמוע אותו דרך הטלפון... "לא! עדיין לא... בחודש אלול וגם בחודשים הראשונים של זמן החורף, אנחנו מסתובבים בישיבות, מבקרים את הבחורים 'שלנו' שאנחנו הכנסנו לשם, ועל הדרך יוצרים קשרים עם בחורים נוספים, מוודאים שהם מסתדרים בישיבה, שהם מתחברים לסגנון ושטוב להם מבחינה חברתית ומבחינה לימודית. לא פעם אנחנו צריכים להוציא בחור ולשבץ אותו בישיבה אחרת, שמתאימה יותר, וכמובן שכל פעם זאת פרודורה, לשכנע מחדש את ההורים, לשכנע את הישיבה ההיא שתסכים לקבל אותו, לשכנע את הבחור עצמו שזה הצעד הנכון עבורו..."

"לאט לאט, אנחנו מתחילים 'לשחרר' את הבחורים, נותנים להם להסתדר לבד. אם בתחילה אנחנו דואגים להם מול המשגיח והצוות, אנחנו מלמדים אותם לפנות אליהם לבד ולהסתדר בכוחות עצמם, עד שבסופו של דבר הם נהיים בחורי ישיבה לכל דבר ועניין, ואז זה הזמן לנשום לרווחה וליהנות לרגע קט מתחושת הסיפוק על ההצלחה שהשגנו בסייעתא דשמיא."

למה רק לרגע קט, אנחנו שבים ושואלים, והרב הורביץ מסביר מיניה וביה: "כי לא באנו לכאן לרוות נחת. באנו לעבוד, ועד שסיימנו את הליווי של הכתה הזאת בישיבות, אנחנו כבר מצויים בעיצומה של העבודה עם הכתה הבאה, כדי לדאוג שכמה שיותר ילדים ימשיכו גם בשנה הבאה לישיבות הקדושות, ולא ילכו חלילה לאיבוד בחינוך הממלכתי..."

בכל הכח לשמר את ההישג, כדי שהבחורים שנרשמו לישיבה אכן יגיעו בראש חודש אלול ויתייצבו בישיבה כדי ללמוד בה.

"באשקלון מחכה לי תלמיד שאבא שלו לא מרגיש צורך לשלם עליו שכר לימוד. האבא לא מוכן אפילו לשלם את דמי הרישום לישיבה, והייתי צריך לעשות 'שמיניות באוויר' כדי שירשמו אותו לישיבה למרות הכל. מבחינתו של האבא, מי שלא רוצה ללמד את הילד שלו בחינם, שלא ילמד, הוא יכול ללכת לבית הכנסת ליד הבית שם הוא בטח ימצא איזה זקן שילמד אותו חומש עם רש"י, ואם לו, הוא ישמע שיעורים דרך הטלפון..."

"הביקור שלי באשקלון יוקדש לשכנוע של האבא, להסביר לו כמה זה שחוב עבור הילד שאבא שלו יהיה זה שישלם עליו, שהוא לא ירגיש מסכן וזרוק כשהוא נמצא בישיבה שנותנת לו לחם חסד. נצטרך גם לשכנע אותו להסכים לקנות לילד ביגוד מתאים לישיבה, בקיצור, יש הרבה עבודה שם."

"ויש גם תלמיד בקריית מלאכי, שמאוד רוצה ללכת לישיבה אבל במשחה שלו יש התנגדות, וזה סיפור לא פשוט. אחרי ששכנעתי את האבא, התברר שיש גם סבתא שצריכים לשכנע, האמא מלכתחילה רצתה שהבן יהיה תלמיד חכם, אבל יש שם דודה שעושה דרמות וכל הזמן מראה להם דיווחים מהתקשורת על החרדים שלא מתגייסים לצבא ורק עושים הפגנות וכו', ניסינו לנטרל את ההשפעה שלה, לתת להורים כח לעמוד מולה, אבל התברר שהיא חזקה מאוד, עכשיו אני בדרך לשם במיוחד כדי לשכנע את הדודה!!!".

סיפור אחר לגמרי

"מעבר לפעילות הפרטנית מול כל בחור והמשפחה שלו, יש גם פעילות כללית", מספר הרב הורביץ, "אנחנו מגיעים לכל עיר ועיר, במקומות שבהם יש פעילות שלנו, ואנחנו אוספים את הנערים שנצאים בחופשה, כדי ללמוד איתם קצת, לתת להם שיחת מוטיבציה, וזה לא קל. "בשנת הלימודים זה קלי קלות, אני מגיע לבית הספר התורני, כל הילדים מרוכזים שם. אני נכנס, מקבל כיתה שלמה, יכול לתת הרצאה, לעשות שיחת מוטיבציה, לחזק, לטעת שאיפות, יש לי את הילדים ביד. "אבל בחופש זה סיפור אחר לגמרי. הילדים מפוזרים, כל אחד בשכונה אחרת במקום אחר, חלק מהילדים נוסעים לחופשה עם המשפחה בחו"ל, לפעמים למשך שבועיים ואפילו יותר, הם יוצאים לבריכות ולים, לפגישות עם חברים ולטיולים ועוד. קשה מאוד לרכז אותם, וכדי שהם יבואו צריכים לעשות פעילות חווייתית."

"לא פעם אני מוצא את עצמי עם חבורה של נערים, משחק איתם כדורגל במגרש בלב אשקלון או קריית גת, מזיע כהוגן ומתרוצץ הנה והנה, כדי להתחבר איתם, להיות קרוב אליהם, לשמור על ההשפעה שיש לי עליהם."

"באמצע השנה אני גם נמצא בחברת הילדים, בהפסקות, מדבר איתם, לפעמי אפילו משחק איתם קצת משחקי חברה. אבל בחופש זה כבר סיפור אחר לגמרי, צריכים פשוט להיכנס לזה בכל הכוח."

"כשמגיע ראש חודש אלול, זה כמו בסיום יום הבחירות שכולם צמודים לעדכונים במטה הראשי כדי לעקוב אחרי ספירת הקולות, אנחנו

אמר האב בכעס ובחמת זעם: "אבריימל אתה יודע כמה דמעות שפך אבא עלי שאשאר דתי וזה לא עזר לו? גם לכם זה לא יעזור!". ואז קפץ מרן החזו"א ואמר: "דמעות אינן הולכות לריק, אם זה לא עזר לבן זה יעזור לנכד!!"

על כוחה העצום של תפילה, איך צריכים להתפלל ומה בדבר התפילות שכביכול לא עוזרות

הרב מאיר בנימיני

"וְאֶתְחַנֵּן אֶל ד' בְּעֵת הַהוּא לֵאמֹר" (דברים ג', כ"ג)

ויצא לבית הכנסת כדי לראות היכן הוא העובד שמתמהמה מלבוא. "אם הוא מתפלל בכוונה גדולה, אוכל להבליג", חשב בינו ובין עצמו, "אבל אם הוא סתם מתבל ומתעצל, אוי לו ואוי לנפשו".

כשהגיע לבית הכנסת מצא את העובד שלו כשהוא עומד ומסתכל כלפי מעלה על ציורי התקרה של בית הכנסת, לא לומד ולא מתפלל, אלא רק מתבונן בציורים.

חמתו של בעל הבית בערה בו, הוא רץ אל העובד שהיו שקוע בציורים, והנחית על לחיו סטירה מצלצלת, שקולה נשמע מקצה בית המדרש עד קצוהו האחר. כל המתפללים עצרו את תפילתם והסתכלו מי הוא המכה ומי הוא המוכה, בעל הבית נבהל ממעשיו, ומיהר לברוח החוצה בשהאירו את העובד המסור כשהוא מוכה ומבויש.

הבחור לא אמר מילה. הוא חלץ את תפיליו, קיפלן אל תוך התרמיל שלהן, ולא שב עוד אל החנות בה עבד. במקום זאת הוא הלך אל הרב הקדוש בעל 'מגלה עמוקות' שהיתה לו היכרות עמו, ליטול רשות ולהיפרד ממנו לפני שיעזוב את העיר.

הרב ניסה להניא אותו מהחלטתו, ושאל מה ימהר לעזוב את העיר, אבל הבחור המסתורי היה נחרץ בדעתו ולא הסכים להישאר עוד בעיר. משאח כי לא יצליח לשכנע אותו, אמר ה'מגלה עמוקות' לבחור, לכל הפחות אל תיפטר ממני אלא מתוך דבר הלכה למען יהיה לי למזכרת נצח. הנה עמלתי רבות על חיבורי מגלה עמוקות ואמרתי רנ"ב אופנים על פסוק זה ואתחנן וגו' "ויאמר ה' אלי רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה", כמנין ר"ב ל"ך, אולי אשמע ממך פירוש נוסף שלא הבאתי בספרי?

אמרו במדרש "בשעה שראו גלגלי המרכבה ושרפי להבה שאמר הקדוש ברוך הוא לא תקבלו תפלתו של משה, ולא נשא לו פנים, ולא נתן לו חיים, ולא הכניסו לארץ ישראל אמרו: 'ברוך כבוד ה' ממקומו' שאין לפניו משוא פנים, לא לקטן ולא לגדול, 'ומנין שהתפלל משה באותו הפרק חמש מאות וחמשה עשר פעמים שנאמר: 'ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמור' 'ואתחנן' בגימטריא הכי הוי". (פרשה יא, י) וכבר נודע ספרו של רבי נתן נטע שפירא מקרקא, בעל ה"מגלה עמוקות", שכתב רנ"ב (252) בגימטריה 'רב לך' הסברים לתפילת משה רבינו.

בנו רבי שלמה כותב בהקדמה, על מהות הספר "מה היה כוונת משה גבר לאיתאל, בתפלתו אשר שאל, למה ועל מה תקט"ו תפלות התפלל לא-ל, הנדר להתיר ולהשאל, מפני מה נתאוה לארץ ישראל, וכי לאכול מפריה הוא צריך לשאל...".

עוד כתבו בניו בהקדמת הספר, שבאמת רצה אביהם לעשות אלף אופנים, ורק אחד שעשה רנ"ב נחלה, ונסתלק, ועשה אופנים כמנין "רב לך", ואח"כ אל תוסף דבר אלי וכו', עלה ראש הפסגה, שנסתלק לעולמו, ויש שכתבו שנתגלה אליו אליהו משמים ואמר לו "רב לך". מעשה נפלא, המובא על חיבור זה של בעל ה"מגלה עמוקות", וכך מובא המעשה:

בימי הרב בעל מגלה עמוקות זללה"ה בק"ק קראקא בא לשם בחור אחד לא נודע מהיכן הגיע ומצא עבודה כמשרת בחנות גדולה ועשה עבודתו באמונה.

אותו בחור עשה תנאי עם בעל הבית, שיוכל ללכת ערב ובוקר לתפלה בבית הכנסת והסכים בעל החנות. תושבי עיר שמו לב שמאז בא הבחור המסתורי אל החנות, התברך העסק והמסחר בשפע ברכה.

פעם אחת הלך העובד האלמוני, לבית הכנסת להתפלל תפלת שחרית כמנהגו בתוך כך באו סוחרים ממרחקים ולקוחות רבים אל חנותו של בעל הבית עד שלא היה יכול היה לעמוד בלחץ הלקוחות ולמלא את בקשותיהם. הבחור שיצא לתפילה, איחר לבוא לעבודה. בעל הבית שאל כמה פעמים על המשרת היכן הוא, והשיבו לו שעדיין לא בא מבית הכנסת.

ברוב כעסו השאיר בעל הבית את החנות עם העובדים הזוטרים,

לאחר זמן התארכ בעל התשובה עם כלה כדוגמתו, והזמין את החזן לחתונה. אמר לו מרן שיזמין גם את אביו ויכבדו, וכמדומה שבסופו של דבר גם האב חזר בתשובה. זה מה שכתב מרן החזן באגרות: "התפילה היא מטה עוז בידי כל אדם", אין תפילה ששבה ריקם.

השפעה ארוכה

בדומה לכך מסופר בספר 'מעשה איש' (ח"א עמ' רמג) על מרן החזן איש, שבערוב ימיו, במסגרת מאבקו חסר הפשרות כנגד מה שכונה "גזרת גיוס הבנות", נערכו עצרות תפילה המוניות, בהן נשפכו דמעות רבות למען הצלחת המערכה. וכאשר באותם ימים טרופים למורת רוח עברה לבסוף הצעת החוק וחוק גיוס הבנות אושר, העלה אחד מבאי ביתו של החזן איש את תמיהתו בפני רבו, כיצד זה קרה שתפילות ודמעות כה רבות הושבו ריקם? בתגובה ענה לו החזן איש על אתר: בספרים נאמר שאין תפילה השבה ריקם, אם כן גם תפילות אלו, אף אם לא נענו מיד בוודאי תימשך השפעתן לאורך זמן.

כיצד מתפללין

בספר "מאיר עיני ישראל" מבואר מהי תפילה, וכיצד יש להתפלל כדי שיתקבל תפילתו. ומובא מה שסיפר הגה"צ רבי חיים חייקין זצ"ל ראש ישיבת "עקסלבן" בצרפת ומתלמידי מרנא ה'חפץ חיים': באחד הימים הגיע יהודי מתושבי ראדין לבית ה'חפץ חיים', לבקשו שיעתיר בתפילה עבור דבר מה שהיה זקוק לו לישועה, אמר לו ה'חפץ חיים' האם אתה עצמך כבר התפללת על הענין? ענה לו האיש, כן, כבר התפללתי. "לך נא והבא לי מביתך את ספר התהילים שבו התפללת", הורה ה'חפץ חיים' ליהודי, שהתגורר במרחק לא רב מביתו. הלך הלה ושב כעבור זמן קצר, כשספר התהילים בידו, נטל ה'חפץ חיים' את הספר מידו, פתחו ודפדף בו אחת הנה ואחת הנה ואמר לאיש, "זה נקרא להתפלל? אני אראה לך תהילים שמתפללים בו!". ניגש ה'חפץ חיים' על אף זקנותו הרבה, אל ארון הספרים שבחדרו, טיפס על גבי הכסא, והוריד מלמעלה ספר תהילים ישן והגישו אל היהודי הלו, כשהוא פותח את דפי הספר ומצביע לו על הדפים הצהובים מיושן, ועל כתמי הדמעות שמפוזרים בו לרוב, תהלים הספוג בדמעות טהורות, ואמר לו. "זה ספר התהילים בו התפללה אמי ע"ה... תראה... אתה רואה את הדפים... את הדמעות... זה נקרא להתפלל, כך מתפללים!".

כוח התפילה

לפני כמאה וחמישים שנה, התגורר באירופה רבי ישעיה ברדקי זצ"ל, תלמידו של הגר"ח מוואלוז'ין, חשקה נפשו לעלות לארץ ישראל. אשתו עלתה לפניו על מנת לארגן את הענינים, וכשהכל סודר הודיעה לו שיבוא, רבי ישעיה עם בנו ובתו בני השבע והשמונה,

אמר לו הבחור, אכן יש אתי רמז שלא מובא בספרים. הן ידוע שיש ארבע חיות הקודש הנושאות המרכבה העליונה, ארבעת רגליו של כסא הכבוד, ואמרו חז"ל שהאבות הן המרכבה והאבות הקדושים המה שלשה כנגד שלשה רגלים ורצה משה רבינו ע"ה להיכנס לארץ ישראל ועל ידי קדושת הארץ יוכל להיות רגל רביעית של כסא הכבוד, ואמר לו הקב"ה רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה כי כבר הכינותי את דוד עבדי להיות הרגל הרביעית. הדבר הזה נרמז בפסוק "כי בדב"ר" ראשי תיבות "בן דוד" ברגל "רביעי", לאחר שאמר לו את הדברים הללו "ופרח לו איש האמת".

בעל החנות בראותו כי העובד המסור שלו נעלם, התחרט מאוד על שבייש אותו ברבים, וזכר לו את נאמנותו הרבה בעבודה. הוא הלך במר נפשו לגאון בעל ה'מגלה עמוקות'.

אמר הרב לבעל החנות, העובד הנאמן שלך לא הרגיש בכלל את המכה שהכיתי אותו. הוא לא נפגע ממך, אבל לי עשית רע, כי על ידי המכה הזאת הוא התרחק ממני ויותר לא אוכה לראותו ולשמוע ממנו את דברי התורה הנפלאים.

אסור להתייאש

בענין של ריבוי התפילות שהתפלל משה רבינו, הרבו המפרשים לעסוק, וגם בעל ה'מגלה עמוקות' כותב בפירושו אודות הפעולות שפעל משה רבינו בתפילה החוזרת והנשנית, אך שהיא בביכול לא נענתה, בכל זאת פעלה פעולות גדולות מאוד לטובת כלל ישראל. וכך כותב מרן הסטייפלר זצ"ל בספרו 'חיי עולם': "ואף אם יעברו כמה ימים ושנים אשר ידמה לו שלא הועילה תפילתו כלום, אל יניח מלהתפלל, ובסופו של דבר יראה בעיניו שתפילתו הועילה לו עד מאד. וכפי שאמרו חז"ל שיש תפילה שהיא נענית אפילו לאחר מאה שנה...".

בספר 'מעשה איש' מסופר: על בחור משיבה בבני ברק שהצליח לקרב בחור חילוני מאחד הקיבוצים לתורת ישראל. פעם הציע לו להתארח אצלו בשבת, ובבוקר יום השבת אמר הבחור הדתי לחברו הקיבוצניק: "אני הולך להתפלל, בוא עמי להתפלל!", השיב לו חברו: "אמנם איני יודע מה זו תפילה, אבל אם אתה מבקש ממני אלך עמך!".

בפעם הבאה הגיע שוב לשבת אצלו, והוא כבר מעצמו אמר שברצונו להתפלל, ולאט לאט החל לחזור בתשובה. אביו של הבחור החילוני, בראותו שבנו נשפט ממנו ועומד להיות דתי, חרה לו מאוד, והיות שבילדותו למד ביחד עם מרן החזן זצ"ל בחיידר, לכן בא אליו וטען: "החבר'ה שלך גנבו את בני!", השיב לו החזן זצ"ל: "כשגונבים ילד הולכים למשטרה!".

אמר לו האב: "יודע אני לעשות דברים חמורים יותר מהמשטרה!". אמר לו החזן זצ"ל: "אז תעשה!". אמר האב בכעס ובחמת זעם: "אבריימל (כך היה כינוי שמו של החזן זצ"ל בחיידר), אתה יודע כמה דמעות שפך אבא עלי שאשאר דתי וזה לא עזר לו? גם לכם זה לא יעזור!".

ואז קפץ מרן החזן זצ"ל ואמר: "דמעות אינן הולכות לריק, אם זה לא עזר לכן זה יעזור לנכד!!".

החלו את המסע לארץ הקודש, עלו לספינה על מנת להפליג בה כמה שבועות.

שש עשרה נפשות מנתה ספינה זו, וכך הפליגו על מי מנוחות, לאחר כשבועיים החלה רוח סערה לנשוב, והספינה נזרקה בין הגלים שהחלו לגובה של כמה מטרים, רבי ישעיה הורה לילדיו להחזיק היטב, אך התכונן לגרוע ביותר. לא עברה שעה והספינה נבקעה לשנים...

רבי ישעיה העלה על כתפיו את שני ילדיו והחל שוחה... כוחותיו אט אט אזלו, חלפה שעה תמימה וחש רבי ישעיה כי הגיעו מים עד נפש. אם אמשיך כך הרהר, אצלול עם שני ילדי, אולם אם אטיל ילד אחד, ואת השני ארים על מרכזי הגב אוכל להמשיך, אך את מי אשליך ואת מי אציל?

לפתע נזכר בגמרא (מסכת הוריות) שבהצלת נפשות יש דין קדימה כהן קודם ללוי, לוי לישראל ובן קודם לבת, כי הבן מחויב בתלמוד תורה, שמעה הבת את דברי אביה, וקבלה את גור הדין, והחלה לומר שמע ישראל, האבא האיך בה למהר כי כוחותיו אפסו... הורידה לאה יד אחת לים והחלה להרפות את ידה השנייה, והנה חשה כי גופה עומד לשקוע, ואז פרצה בשאגה "אבא אבא רחם עלי".

המשך מעמוד 7 | הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א

'רשות' להוציא כל ממונו מחשבון הבנק, והילד איננו - השותף ברח למדינתו כשכל הכסף בידו... ומעתה הוא נשאר בעירום ובחוסר כל... לא נותרו בידו ברירות הרבה, וכמובן נאלץ להישאר שם על אדמת ניכר ולעבוד קשה להרוויח מטה לחמו, עד שבגמר חמש שנים בשנת תרצ"ד קיבל מעמד של 'תושב' ארה"ב, אז חזר לביתו. כעבור כמה שנים בודדות פרצה המלחמה במלוא תוקפה, ובאותה שעה כשהכל מחפשים אחר דרך לברוח, יכול היה ר' ברוך להעביר את כל בני משפחתו לארה"ב הואיל והיתה בידו תעודת 'תושב' ארה"ב, והוכרחו שלטונות ארה"ב לקבלו עם כל בני משפחתו למחוזם.

בזה ניצלו חייהם ממוות בטוח.

נמצא בסוף דבר, אותו חבר שברח למקומו והיה נדמה בעיניו כ'איש מצליח'... נהרג בשנות המלחמה, ואילו זה 'המסכן' שנשאר 'בגלות' נשאר בחיים עם בני ביתו עוד יותר משבעים שנה. ללמדנו כלל גדול, כי בכל עוולה נוראית שנגרמת לו לאדם, לאו

המשך מעמוד 15 | הגה"צ רבי גדליה אייזמן זצ"ל

איך להגיב. כך חלפה לה דקת דומיה שנדמתה בעיני כנצח. הוא שקל היטב מה לומר ואיך לומר, ואז אמר לי משפט שרודף אותי כל החיים: 'הכל טוב ויפה, אבל דבר אחד ברור, תלמיד חכם אתה לא תצמח מכל התירוצים הללו!...' כך אמר, והמשיך בדרכו מבלי להוסיף אף מילה.

העיד רבי ישעיה כי זעקה כזו לא שמע מעודו, מיד נתמלא לבו גל של אהבה ורחמים כלפי בתו, ואף כי היה באפיסת כוחות העלה אותה חזרה על כתפו, ואמר כי ינסה עוד כמה קילומטרים לשחות. כך המשיך ר' ישעיה בשחיה, כששאגת בתו "אבא אבא" נוסכת בו כוחות חדשים ומרעננים, עד שראה מרחוק נקודת אור אות לחוף ים, סוף סוף לאחר מאמץ מרובה הגיעו לחוף הוא נפל תשוש כח וחסר אונים כשילדיו מנסים להשיב את נפשו, כשנגרע מעט הודתה לו בתו על שהצילה במסירות נפש ענה לה אביה, לא אני שהצלתיך, זו היתה את שהצלת את עצמך. הגעתי למצב של כלות הכוחות, ובשאגתך "אבא אבא" נסכת בי כוחות חדשים, כוחות שלא היו קיימים בי כבר...

הגיע רבי ישעיה לירושלים, וסיפר למכריו את כל אשר קרהו, ואמר, לא לשוא זימן לי הקב"ה סיפור נורא שכזה, מסר גדול רצה בורא עולם ללמדנו, ישנו מצב שאין לנו זכויות, וממילא אין לו כביכול כוחות להושיענו, אך על ידי כח התפילה שאנו שואגים שאגה אמיתית וחשים שנתונים אנו רק בידיו, מעוררים אצל הקב"ה געגועים, רחמים ואהבה, ואין הוא יכול לעמוד בפני קריאה זו, ומיד הוא מושיע אותנו.

דווקא בכסף ולא דווקא בענייני ממון, אלא בכל עוולה שנגרמה לו אפילו על ידי הקרוב אליו ביותר, בחוצפה גדולה אשר נראה כי מן הדין שינועו אמות הסיפים וגם הוא עצמו ייהפך ל'אויס מענטש' (אף שהעושה עוולה בדין הוא שיקבל עונשו...) מכל מקום ידע שפעמים כל זה אינו אלא להצלתו השלימה כפי הנגלה לידע תעלומות, וממילא אל יזעף ליבו, ולא יצעק על אחרים ולא 'יאכל את ליבו' (מדוע בטח ב'גנב' כזה...), אלא יתחזק באמונה שלמה כי ה' אמר לו קלל, וכל מה דעביד רחמנא לטב עביד.

וזוהו שנאמר (תהילים כגד) 'שבטך ומשענתך המה ינחמוני', שלכאורה הוא תרתי דסתרי, שכן 'שבטך' הוא מלשון מקל חובלים, ואילו 'משענת' הוא המקל עליו נשענים ובו נסמכים, אלא שאף מה שנראה כ'שבטך' - ה'מכה' בנו, באמת אינו אלא 'משענתך', כלומר, נדמה לו לאדם שהקב"ה מייסר אותו ומביא עליו רעה, אך באמת אין זה אלא לטובתו וכמשענת נוחה להיסמך עליו, וידיעה זו היא 'ינחמוני'.

(באר הפרשה' ואתחנן תשפ"א)

"בתנאי אותם הימים ונסיבותיהם", מסיים רבי משה, "היתה זו התגובה החכמה ביותר שיכול היה להגיב לי בכדי שאמשיך להישאר במסגרת ישיבתית, ולא אחפש לעצמי שדות זרים לרעות בהן, תרתי-משמע. המשפט הזה עומד למול עיני, ומלווה אותי כל השנים".

(רבי גדליה, הרב בנימין גינזבורג)

הנערים הבינו מהרה את ה'ברוך' שאני נמצא בו, והמתינו איתי במדרכה, את אותם שניות ארוכות בהם חישבתי מה לעשות. לפתע נעצר לידינו רכב, פעיל 'אחינו' הרב אהרן ידלר שליט"א פותח את החלון...

כל מה שיהודי צריך לעשות זה פשוט לפנות אל הקב"ה ולבקש ממנו "תן אתה"

הרב צבי גטסקר

"מי יתן ויהיה לבבם זה להם... כל הימים" (דברים ה, כ"ה)

שהחיזוק בנושא הוא מפלאי דור הגאולה, וגם בתיכונים הכי רחוקים, רואים נערים עם ציציות משתלשלות.

אבל אותו אברך לא היה מודע, והלך לחנות אצלנו בעיר, קנה ציצית אחת, אך חישב בעצמו שזו מידה גדולה מידי למימדיו של הנער, חזר החליף, ושוב חזר החליף, ונסע עם הציצית לרמלה, מקווה שהגודל המשווער יתאים.

באוטובוס בדרך לגני גד, הוא מתקשר לבחור המזמין, שמציידו ממש שמח לשמוע, אבל למעשה, בבית המדרש, הוא לא הופיע באותו הערב, אכזבה.

ככה זה בעבודה הזו, עבודת קודש, סזיפית, לפעמים עם אכזבות משונות, אבל תמיד עם הצלחות, כי בזכות הפעילות הזו, אור התורה כיום פורח בכל מקום, זו מציאות.

וכך אירע, שהציצית שהוא כל כך עמל עליה השבוע, לא נדרשה. רק הוא יודע על האכזבה, הוא ואני, אני ידעתי על המאמצים, ועל התוצאה, וממילא ידעתי שלר' אלחנן יש בשקית 'ציצית'.

באותו היום הגיעו לבית המדרש אורחים, יהודי יקר שהיה לומד עם חברותא במקום אחר, הגיע ב'מקרה', ללמוד בבית המדרש שלנו, כיון שהוא היה 'בייביסטר' על בנו בן השמונה, הוא הביא אותו איתו אל בית הכנסת, למדנו, התפללנו יחד ערבית, ופנינו לעבר ההסעה. בדרך אני שומע את היהודי ה'אורח' אומר לחברותא שלו, הבן שלי מבקש כעת שאני אקנה לו ציצית, אולי כבוד הרב יוכל לקנות בשבילו, סיים את בקשתו תוך כדי הושטת שטר כסף.

התערבתי ואמרתי ליהודי היקר, לא צריך להטריח את הרב, הנה יש ציצית, פנית לאברך בעל הציצית, שהגיע בהדרת קודש אל הילד הנחמד, שהציצית תאמה את מידותיו, להפליא!

חז"ל הקדושים אומרים בגמרא (ע"ז ה) על הפסוק "מי יתן והיה לבבם זה", אמר להן משה לישראל כפויי טובה בני כפויי טובה! בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא לישראל מי יתן והיה לבבם זה להם, היה להם לומר תן אתה!"

פעיל הקירוב הנודע רבי יוסף בריסק שליט"א, פועל רבות ונצורות בעיר מודיעין, מספר על בחור בשם נדב, שלמד בחברותא עם אברך יקר, התקדם והתעלה. בהגיע ימי החופשה מהלימודים בבית הספר, ביקש מהאברך ספר לימודי קודש, אותו יקח לביתו, ובזמנו הפנוי יקרא בו ויקנה חכמה ודעת. האברך הביא לו ספר מסוים, ללימוד הלכות חשובות, ונדב קרא בו, קרא וקרא, עד שהגיע לכריכה האחורית.

אתם מבינים לבד שבחטיבת הביניים של נדב מיודענו, לא שמעו מעולם על המושג 'חזרה', יש חזרות למבחן או למסיבת סיום, אבל לחזור על ספר שקראת כדי להשכיל? לקרוא שוב? זו לא תופעה מוכרת. על כן מצא נדב את עצמו בביתו ללא תעסוקה קדושה, אך התשוקה הרצון והשאיפה, מילאו את כל ישותו. משום מה, הוא לא העלה בדעתו מהי ענווה של האברכים, הוא לא האמין כי אם יתקשר לבקש ספר ללימוד, ימצאו את הדרך כיצד לשלוח לו ספר נוסף, ולכן הוא פנה אל ה'אבא' שלו, אבא שבשמים, וקרא, "אבא אני רוצה ללמוד את התורה שלך, שלח לי ספר קדוש", ככה פשוט. והנה, לא עברו דקותיים, ודפיקה בדלת, נדב פותח, ובדלת יהודי, שמספר כי הוא מחלק ספרי קודש לכל המעוניין... "אתם מעוניינים"? נדב ההמום מציע תשלום, אך הוא מסרב, "לא באתי למכור ספרים, באתי לחלק", נתן לו את הספר, והסתלק.

ככה זה תמיד, מציין ר' יוסף, פשוט רואים בחוש, הרוצה ליטור מסייעין בידו.

ציצית ברגע

לפני מספר שנים, הייתי מלמד את נערי ישראל בערבים בשכונת גני גד שברמלה, מספר הרב בריסק מעשה נוסף. אחד הבחורים מהקבוצה ביקש מהאברך 'שלו', ר' אלחנן שמו, "הרב תקנה לי ציצית", האמת, שבכל בית מדרש לקירוב, האחראי בדרך כלל מחזיק ציציות אצלו לעת הצורך, שלא לדבר על התקופה האחרונה,

גוללתי את ייסורי הנפש העוברים עלי, ולבסוף נקבתי בכל הסכום אשר אני זקוק לו. התפללתי כי אקבל חמשת אלפים לירות... ר' שמואל שמע את הסכום בשתיקה, אחר קם ממקומו, הוציא את פנקס הצ'קים והתחיל לכתוב

מושגים ודרגות בחסד הניתן מכל הלב, בפרקי חייו של איש החסד הר"ר שמואל דסקל זצ"ל

"הרגשנו שהוא נותן לנו את כל לבו, שהוא מרגיש אותנו. חיכוך החם ומבטו האוהב והמלטף היו בעבורנו הרבה יותר מארטיקים!"
"זאת ועוד, כאשר היינו זקוקים לכסף לצורך מיוחד, תמיד ידענו שר' שמואל הוא הכתובת. הוא היה מקשיב לרחשי לבנו כאב רחמן ונותן לנו בשפע את החסר לנו."
"טוב לבו נגע עמוק ללבי. נפעמתי מגדלות נפשו, כיצד ירד לדקויות נפשו של ילד וידע כיצד לשמח אותנו. הוקסמתי מאישיותו ואמרתו לעצמי כי אם יעזרני ה' ואזכה להקים בית, ותהיה לי פרנסה בשפע - אהיה אף אני נדבן!"

על פי טביעת עין

סיפר הרה"ח ר' יהושע כהן, מקרית ויז'ניץ: חזרתי במונית שירות מירושלים לבני ברק. לפני ישרו שני אנשים, ושמעתי אותם משוחחים על ר' שמואל דסקל. סקרנותי גברה והרהבתי עוז. "מנין אתם מכירים את ר' שמואל?" שאלתי בעדינות. "בחור בודד הייתי בישיבת פוניבז', ללא משען ועזרה כספית מהוריי, התחיל האחד את סיפורו המרגש. "כשבאתי בברית האירוסין, למרות השמחה הגדולה, הייתי אובד עצות מהבעיה הכספית. התחייבתי לתת שישים אלף לירות. מעולם לא קיבצתי נדבות, ורציתי להשיג הלוואה גדולה ולפרעה לאט לאט, אולם בכל גמ"ח היה סכום ההלוואה נמוך מאוד.

יום אחד אמר לי ידיד: "בקרבת ישיבת פוניבז' מתגורר יהודי יקר, ר' שמואל דסקל שמו. שטח בפניו את מצוקותיך, הוא יבחין כי אתה בחור ישר וייתן לך הלוואה גדולה". "איך אפנה לאדם שאיני מכיר?"

סיפר הר"ר מנדל אינהורן מנווה אחיעזר: ביקשתי מר' שמואל שילוה לי אלף לירות כי ברצוני לרכוש מכונת. "איזו מכונת?" התעניין ר' שמואל. "סוסיתא", נקבתי בשמה של המכונת הזולה והפשוטה דאז. "האם אתה מבקש הלוואה בעבור סוס ועגלה?" תמה ר' שמואל. "אם כבר, תקנה מכונת טובה, ואתן לך הלוואה!" ר' שמואל רצה בשבילי את הטוב ביותר, יותר ממה שהעזתי לחפץ בעצמי... לא נותרה לי ברירה אלא לרכוש מכונת טובה ומתקדמת.

את תחושת הזכות לתת שידר ממעמקי לבו הישר אל לבותיהם של המקבלים. סיפר הגאון הגדול רבי מרדכי מן, ראש ישיבת 'בית הלל', חתנו של הגאון הצדיק רבי הלל ויטקינד מייסד ישיבת 'בית הלל':
לא פעם התרמתי את ר' שמואל למען החזקת הישיבה. בכל פעם מחדש נדהמתי מהרגשות החמים שהקרין כלפי, מהשמחה בנתינה, מההשתתפות, מהתחושה כאילו הוא המקבל, כאילו אני מעניק לו את הזכות לתת! בתופעה כזו טרם נתקלתי מעודי! מרבים שמענו הגדרה זו: ר' שמואל התנהג כמקבל, לא כנותן!

שח רבה של קוממיות, הגאון רבי מנחם מנדל מנדלזון: ר' שמואל עמד בניסיון העושר בשלמות. כמעט שלא נמצא כמוהו. הוא לא עשה חשבונות, נתן והעניק בסבלנות, בכבוד ובאהבה. המיוחד אצלו, מעבר לסכומי הכסף הגדולים שנתן, שהוא ניצל את כל כוחותיו וכישוריו לסייע לאנשים.

אגדל כמוהו!

בסמוך למקום עבודתה של כלתו, אשת בנו הרה"ח ר' יעקב דסקל, הייתה חנות צעצועים. פעמים רבות הייתה מתפלאת בראותה את בעל החנות מעניק לנצרכים צעצועים במחירים זולים במיוחד, כשכל כולו שופע אהבת נתינה.

בהזמנות אחת סיפר לה בעל החנות: "בילדותי למדתי במוסד 'בתי אבות' שעל ידי ישיבת פוניבז' עם ילדים נוספים שבאו ממשפחות מצוקה. מול המוסד התגורר סוחר יהלומים עשיר, ר' שמואל דסקל שמו..." גברת דסקל שתקה. היא הסתקרנה מאוד לשמוע מה בפיו של האיש על חמיה...

הוא המשיך וסיפר: "פעמים רבות, כאשר ראה את ילדי המוסד, היה מקדם אותם בחיוך חם, אחר נכנס הביתה ויוצא בשלל רב: שלגונים ושאר ממתקים. יחד עם הממתקים העניק לנו ממעיינות לבו החם והשופע.

יודע את האמת האיש לא יחזיר, אבל הוא מתכוון לתת, שהרי הגמ"ח הוא רק דרך מכובדת לנתינה...

סיפר הרה"ח ר' יונה פוקס: בחור מבוגר שהתגורר בשכונת נווה אחיעזר ביקש מר' שמואל הלואה של מאות לירות בעבור כרטיס טיסה. ר' שמואל נתן לו בחפץ לב, כשהוא מוסיף גם דמי כיס! כעבור זמן שאל אבי מורי, שהיה מעורב בעניין, את ר' שמואל: "מתי ישיב לך הבחור את החוב?"

ר' שמואל לא נראה מוטרד. "כבר חייבים לי מאות אלפי לירות שלא על מנת להחזיר", אמר. ומוסיף ר' יונה, שמחיר דירה בבני ברק בזמן ההוא, היה עשרים וארבע אלף לירות!!!

כשלווה לא פרע

מה עשה כאשר לווה לא פרע את חובו, האם הציק לו או רדף אחריו? - לא! הוא שמח על שזכה לקיים מצוות צדקה בכבוד.

"לר' שמואל הייתה חבילת צ'קים ללא כיסוי של בעלי חובות, והוא לא עשה בהם מאומה", סיפר הרה"ח ר' בן ציון ויילר. גם הר"ר יעקב ורדיקובסקי סיפר: "פעם הייתי במשרדו, ולא יכול היה לפתוח את המגירה שהייתה מלאה צ'קים של הגמ"ח שלא שולמו".

סיפר הגאון רבי אריה טוביאס, חבר בד"צ של קריית ויז'ניץ, מה ששמע מחמו הגאון רבי מרדכי זלמן ויזניצר, ראש כולל אנטניא: בכל עת מצוקה ידע הרב דב ולצר, מנהל הכולל, את הכתובת - ר' שמואל דסקל! לאחר כמה וכמה מצוקות כלכליות התבייש הרב ולצר לבקש מר' שמואל מענק לכולל.

יום אחד פנה אלי הרב ולצר כשהוא אובד עצות. "מה נעשה? לא שילמנו משכורות בחודשים האחרונים! ר' שמואל כבר שילם את כל החסר לנו מספר פעמים. האם אפשר לבקש תמיד מאדם אחד?" הצעתי לו שייגש לר' שמואל ויבקש הלוואה בעבור הכולל עד שנשיג כסף ממקום אחר.

"הפעם באתי לבקש הלוואה", פנה הרב ולצר לר' שמואל. "אנו זקוקים לעשרת אלפים לירות".

"אם כך, הרבה יותר קל לתת..." ענה ר' שמואל. בחפץ לב נתן את סכום ההלוואה, והרב ולצר הרגיש בנוח. מיד התחלנו לחפש נדיבים לפרעון החוב. לאחר השתדלות רבה השגנו את הסכום המיוחל. "יש בידי כל הסכום לפרעון החוב", פנה הרב ולצר לר' שמואל. "חוב? מעולם לא נתתי הלוואה. כוונתי הייתה לצדקה", הגיב ר' שמואל. לא נתתי לך הלוואה!

(איש חסד היה)

שאלתי. "יש לו טביעת עין חדה מאוד. הוא ירגיש שהעומד לפניו אדם ישר והגון, וילוה לך הון רב", ענה לי חברי.

בלית ברירה החלטתי לנסות. נקשתי ברעדה על הדלת, ובפתח עמד יהודי מאיר פנים. "במה אוכל לעזור לך? פתח ר' שמואל.

סיפרתי לו את סיפורי האיש, גוללתי את ייסורי הנפש העוברים עלי, ולבסוף נקבתי בכל הסכום אשר אני זקוק לו: שישים אלף לירות: סכום עצום. התפללתי כי אקבל חמשת אלפים לירות...

ר' שמואל שמע את הסכום בשתיקה, אחר קם ממקומו, הוציא את פנקס הצ'קים והתחיל לכתוב. כשסיים מסר לי צ'ק חתום ושאל: 'האם זה מספיק?'

שלושים אלף לירות טבין ותקילין היו כתובים בצ'ק! הדיבור ניטל מפני. 'לכמה ערבים זקוק כבוד הרב?' שאלתי.

"אין צורך", ענה לי ר' שמואל. "אתה הערב הטוב ביותר". יצאתי מביתו המום. מאז המושג ר' שמואל דסקל' חרות עמוק בלבי. הוא העמידני על רגלי. ועכשיו תשאל מנין אני מכירו?" "סיים הלה את סיפורו.

בלי ערבים

בגמ"ח שהתנהל בביתו הלווה סכומי כסף גדולים גם לאנשים שלא הכיר. מעולם לא דרש ערבים ומשכון. טביעת עינו החדה והמנוסה הספיקה לו כדי להבחין האם המבקש הנו נוכל ונצלן או נצרך אמיתי. אם האפשרות האחרונה נכונה, אפשר לסמוך על האיש ואין צורך בערבים, שהרי המטרה היא - לתת!

בתקופה ההיא היה הדולר חזק בהרבה מן השקל, שערכו הלך ופחת. הגמ"ח התנהל בשקלים, כדי שהלווה ייחנה מהפיחות של השקל וירוויח.

כאשר שררה אינפלציה בארץ, והשקל ירד פלאים מדי יום, אמרו לו שילוה בדולרים ולא בשקלים.

"וכי יש ללווים שלי כסף לקנות דולרים?" תמה.

שלא על מנת להחזיר

סיפר הרב בעריש לבין, מנכ"ל מוסדות ויז'ניץ (בשנים תשל"ז-תשנ"ו): הייתי נוכח כאשר הגיע יהודי לבקש הלוואה מר' שמואל. הוא ביקש סכום עצום - עשרים אלף לירות. ידעתי בבירור שהוא לא יפרע את ההלוואה. כשהבחנתי שר' שמואל מתכוון להלוות לו את הסכום, לחשתי לו: "לא נראה לי כי האיש יחזיר את ההלוואה". "אין זה משנה לי אם יחזיר או לא", לחש לי ר' שמואל בחזרה. הוא

הדרך היחידה לחיים יהודיים כהלכה

דף היומי בהלכה - התוכנית שכל גדולי ישראל העידו על הצלחתה

מתוקים מדבש

הבחור הזדעזע נוראות, ומאותו יום לא החסיר שוב תפילה בישיבה. מרן זצ"ל ידע לרדת לדקות המחשבה של כל אחד מה הכי טוב בשבילו. דקות הענין, רבנו שלא ידע מה זה לקום מאוחר, והוא הבין את הכל הרבה יותר טוב מאתנו.

"אם אודיע לשופט שהאשם בכל הסיפור הוא אבא שלי, שמסר לי את החבילה, אפטר לגמרי מעונש. האם מותר לי לגלות לשופט את העניין?"

פַּבְדָּ אֶת אֲבִיךָ וְאֶת אִמְךָ (דברים ה', ט"ז)

בגיליון 'קול ברמה' הובא לפני מספר שנים מה שאמר הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, בעניין כיבוד אב ואם. הרב זילברשטיין ציטט את הנצי"ב ב'העמק דבר' שכותב: 'באשר מצות כבוד אב ואם היא מצוה שכלית, שכל דעת אדם מודה בה, הזהיר הכתוב כאן שיעשה מצוה זו בשביל צווי ה' כמו כל חוקי התורה'. ומספר הרב שליט"א "הנה דוגמא לדברי הנצי"ב שהתרחשה לאחרונה, והגיעה אלינו בשיחה מיוחדת מארה"ב. בחור כבן 20 נסע לאמריקה, ולפני צאתו מסר לו אביו חבילה, וביקש למסרה לכתובת פלונית בניו יורק. הבן, כמובן, הסכים למלא את רצון האב, ונטל את החבילה וטמנה בתוך מזוודותיו האחרות. והנה, בבואו לנמל התעופה בארה"ב, נערכת בדיקה שגרית בחבילותיו, ולפתע מבחין הצעיר שהבודקים מביטים בו בחומרה, וללא אומר ודברים מזעיקים שוטרים, ומניחים אזיקים על ידיו ורגליו.

הוא היה קם בשעות מאוחרות ממש, למרות שניסה שוב ושוב, אף פעם לא הצליח. בצר לו ביקש להיכנס עמי לרבנו. נכנסנו ושאלנו מה עושים?

וְאֶתְחַנֵּן אֶל ה' בְּעֵת הַהוּא לֵאמֹר (דברים ג', כ"ג)

רבינו ה'אור החיים' הקדוש שואל מדוע מדגיש משה רבנו לעם ישראל שהתפלל 'בעת ההיא', כשראה שנפלו סיחון ועוג. מפרש ה'אור החיים', שבא לומר להם שהתפלל לא רק על עצמו שיוכל להיכנס לארץ ישראל, ותפילה זו היתה רק עכשיו לאחר ארבעים שנה שהיו במדבר אלא כבר 'בעת ההיא' מיד לאחר שנענשו בגלל חטא המרגלים, התפלל עבורם שתבטל הגזירה הן מעליו והן מעל כל עם ישראל.

ואף שבתפילתו לא מצינו שהזכיר את עם ישראל, כוונתו היתה שלאחר שישלח לו, יבקש גם עבורם ובבחינת 'נדר שהותר מקצתו הותר כולו'. בהמשך מונה האור החיים הקדוש את ארבעת התנאים הנצרכים לקבלת התפילה: בהכנעה וכעני הדופק בפתח, לבקש מבעל הרחמים בעצמו, בזמן עת רצון כגון בשעה שהציבור מתפללים ושתהיה תפילתו ברורה ומפורשת.

פטור מתפילה

סיפר המשגיח הגה"צ ר' נחום ברנשטיין: מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל היה בענייני חינוך 'סולם מוצב ארצה' וגו', הוא היה האומן הגדול ביותר בעולם בחינוך. גם אנשים שנמצאים ב'ארץ' וגם אני בתור משגיח בישיבה שמתעסק בחינוך התלמידים ועובד עם אנשים בדור שלנו בכל מקום במקרים שונים ומשונים, לא מבין עד היום אפס קצהו ממה שהוא הבין, מה שיכול להפריע לבחור בנגיעות, ברגשות ותאוות, דברים שהיה כל כך מודע להם. וכפי גודלו ב'השמימה' כך גודלו ב'מוצב ארצה', לרדת לכל פרט ופרט של כל בחור צעיר.

יש המון סיפורים כאלה, היו לנו סיפורים תמידים כסדרם, הרבה פעמים שהיינו אובדי עצות הוא תמיד ידע לראות את הצד שאף אחד לא ראה.

יום אחד באתי אליו עם בחור שהיה לי ממונו כאב לב. הוא היה מהבחורים הכי טובים בישיבה, מתמיד, אבל לא קם בבוקר לתפילות בישיבה. הוא היה קם בשעות מאוחרות ממש, למרות שניסה שוב ושוב, אף פעם לא הצליח. בצר לו ביקש להיכנס עמי לרבנו.

נכנסנו ושאלנו מה עושים? אמר לו רבנו 'אונס רחמנא פטריה - אתה פטור מתפילה!'

מוצא בספר את ה'מציאה' שמצאתם עכשיו, כי משתוקק אני מאוד ללמוד בו..."

הסבא שלו גנב חידושי תורה, והבן גנב כבוד שלא הגיע לו, וממילא הנכד גונב מהבנק...

וְלֹא תִגְנֹב (דברים ה' י"ז)

בספר 'מדות והנהגות טובות מובא מעשה נורא עם אחד שנכשל לא עלינו בעבירה חמורה וגנב כסף מבנק.

אמר הסבא מסלבודקה אתם חושבים שזה התחיל אצלו? לא! הסבא שלו גנב חידושי תורה. הוא היה צריך להגיד איזה דבר תורה, ו'גנב' מספר ואמר שלא בשם אומרו, והבן גנב כבוד שלא הגיע לו, וממילא הנכד גונב מהבנק....

הרופאים כמעט שהתייאשו ממנו, ובמר נפשו נסע אל הגאון הסטייפלער זצ"ל, ושפך לפניו את צערו...

לְמַעַן תִּחְיֶינָה וְיָשׁוּב לָכֶם וְהֶאֱרַכְתֶּם יָמִים (דברים ה', ל')

הגאון רבי שמואל דוד הכהן פרידמן מביא בספרו הנפלא 'בדידי הווה עובדא', מה שסיפר הגאון רבי חיים קרייזוויטש זצ"ל, רבה של אנטווערפן, שפעם אחת חלה ל"ע במחלה נוראה ר"ל, והרופאים כמעט שהתייאשו ממנו, ובמר נפשו נסע אל הגאון הסטייפלער זצ"ל, ושפך לפניו את צערו.

ענה ואמר לו הסטייפלער זצ"ל: אנו אומרים בכל בוקר את הברייתא, 'אלו דברים שאין להם שיעור וכו', ביקור חולים והכנסת כלה והלווית המת וכו'. וכך אמר לו, מצד אחד כתוב "ביקור חולים", ומצד שני כתוב "הלווית המת", ובאמצע כתוב "הכנסת כלה", ולכן המשיך הסטייפלער ואמר לו: אם תעסוק במצות הכנסת כלה, אזי תראה שתהיה לך אריכות ימים ושנים טובות, כי מצוות הכנסת כלה עומדת בין חולה ובין מת, ולכן ראה לעסוק במצוה רבה זו ותראה ישועה.

וכך עשה, והבריא ב"ה לאורך ימים ושנים רבות. ואין לשער ואין לספר מגודל טובו ורב חסדו במצות הכנסת כלה, ימים ולילות היה עסוק להשיא יתומים ויתומות, נסע מסוף העולם אל סופו, דפק על פתחי נדיבים ולא נח ולא שקט מעבודתו הקדושה, כאשר ראה ראייתו מקרוב בעת אשר התאכסן אצלי בביתי כמה פעמים.

ביום שישי אחד ניגש הטבח של הישיבה אל הרב שניידר ואמר לו כי הגיעו מים עד נפש ופשוט אין לו מה לבשל לשבת

וּבְכָל מֵאָדָה (דברים ו', ה')

בגיליון 'איש לרעהו' הובא מעשה נורא מתוך 'ממגד שמים', מה שסיפר הגאון רבי שלום מאיר יונגרמן זצ"ל על רבי שמחה בנימין במברגר זצ"ל (ממקימי ומחזיקי מוסדות התורה בזכרון יעקב וממייסדי הכולל בגייטסהעד):

הם מודיעים לו שבאחת החבילות התגלו חומרים מסוכנים שאסור להכניסם לאמריקה, ולכן הוא יובא באופן מיידי למשפט מהיר. כל טענותיו שהוא מהווה בסך הכל שליח לאדם - פלוני, ולא ידע כלל מה מכילה החבילה, נפלו כמובן על אוזניים ערלות, והנה הוא מוכנס לאולם בית המשפט. לפני שהשופט פתח את הדיון, מבקש הבן לעשות שיחת טלפון אחת לארץ ישראל. השופט הבחין מיד שמדובר בבחור ישר ונעים הליכות, והתיר לו לקיים את שיחת הטלפון. הצעיר - התקשר אלינו וסיפר את הסיפור, והודיע שאם יורשע במשפט הוא צפוי לשנת מאסר.

אם אודיע לשופט שהאשם בכל הסיפור הוא אבא שלי, שמסר לי את החבילה, ואני לא ידעתי כלל מה מכילה החבילה, אפטר לגמרי מעונש. האם מותר לי לגלות לשופט את העניין? שאל הבחור - ציטטתי בפניו את דברי הנצי"ב הנ"ל, ואמרתי לו שאסור לגלות מאומה, כי בכך הוא עובר על איסור 'מקלה אביו ואימו'. ואם היינו מצווים במצוה זו רק בגלל שכליותה, הרי במקרה שלך השכל אומר שכיון שלא עשית מאומה, אפשר לגלות לשופט מי הוא האשם.

אבל כיון שהצטוונו לכבד את הורינו מפני שכך ציווה ה', הרי שלציווי זה אין חילוקים ואין אוקימתות, וצריך תמיד לכבדם, ועל אחת כמה וכמה להיזהר שלא לבזותם. 'האם אשב במאסר בגלל אבא שלי?' שאל הצעיר, - ואמרתי לו שכן. אין ברירה. זה הוא ציווי ה', ואין עצה ואין - תבונה נגד ה'. הצעיר קיבל עלי את הדין.

פלא הפלאים היה שהשופט הגוי הבין מעצמו שהצעיר - התקשר לרב, ומה היתה התשובה שקיבל, וקיצץ בעונשו וגזר עליו רק חצי שנת מאסר."

"קניתי אותו לפני כארבעים שנה בתל אביב ברחוב אלנבי, אצל מוכר ספרים אחד שהיה לו ברחוב דוכן עם ספרים שונים, ואחר כך נמלכתי בדעתי שהמוכר מכר לי אותו יותר מדי בזול"

וְלֹא תִגְנֹב (דברים ה', י"ז)

בספר 'פניני רבנו הקהילות יעקב' סיפר הגאון רבי משה מרדכי שולזינגר זצ"ל שאמר ל'בעל הקהילות יעקב' על אחד מחידושי שכן כתב גם בעל ה'כוכב מיעקב', ענה לו ה'קהילות יעקב' 'האמת היא שיש לי בביתי הספר היקר הזה 'כוכב מיעקב' אלא שאין אני משתמש בו."

ואז סיפר הסטייפלער את הסיבה שבגינה אין הוא פותח את הספר האמור: "קניתי אותו לפני כארבעים שנה בתל אביב ברחוב אלנבי, אצל מוכר ספרים אחד שהיה לו ברחוב דוכן עם ספרים שונים. בשמחה רבה מצאתי שם פעם את הספר 'כוכב מיעקב' שהיה יקר המציאות וקניתי אותו, ואחר כך נמלכתי בדעתי שהמוכר מסתמא לא ידע את גודל יקרת ערך הספר הזה ומכר לי אותו יותר מדי בזול לפי ערכו. לא היה לי כח ואפשרות לנסוע שוב לתל אביב, ונהיה לי ספק אם אפשר להשתמש בספר ולכן הוא מונח אצלי בלי שימוש! "אמלא כן", השלים הסטייפלער את סיפורו, "ייתכן שגם אני הייתי

אחד בחייו לטעם מן הטעם של קיום המצוה "בכל מאודך". לאחר כמה שבועות נתברר באקראי כי אותה מעטפה עם הכסף והפתקה נשלחה מהגאון רבי שמחה בנימין במברגר.

לאחר מלחמת העולם השנייה כאשר הישיבה של הרב שניידר זצ"ל היתה הישיבה היחידה באנגליה שבה התרכזו הרבה מפליטי המלחמה, מצבה הכספית של הישיבה היה קשה מאוד, וביום ששי אחד ניגש הטבח של הישיבה אל הרב שניידר ואמר לו כי הגיעו מים עד נפש ופשוט אין לו מה לבשל לשבת.

הרב שניידר היה באמצע שיעור בחובת הלבבות בשער הביטחון עם תלמידי הישיבה, והוא השיב לטבח כי יחכה עד גמר השיעור ואח"כ יטכסו עצה ביחידות. והנה לפני סיום השיעור מסר הדוור את דברי הדואר ובהם מעטפה גדולה. כאשר פתחו את המעטפה נדהמו כולם לראות כי היא מלאה בכסף מזומן שהיה סכום עצום באותם ימים.

לכסף היתה מצורפת מעטפה בעילום שם, בה היה כתוב כי השולח הוא יהודי המשתוקק כל ימיו לקיים מה שדרשו חז"ל "בכל מאודך" - "בכל ממנוך", ועל כן מכר את כל רכושו מלבד מזון לשבועיים שהשאיר לעצמו ולבני משפחתו, ושלח את כל הכסף לישיבה להחזקת לומדי תורה.

הוא הוסיף וכתב בפתק כי הוא מודה להקב"ה שזכה לפחות פעם

המשך מעמוד 23 | הרב צבי גטקר

זאת הוא מבקש: הרב יוסף אתה יכול ללמד אותי גם את הניגון של הגמרא, וכולנו לבקשתו מנגנים במתיקות אמר אבי. מי שלא ראה, לא ראה. נקודה!

"בסוף אחד השיעורים, הם ביקשו, הרב, תוכיח לנו אמונה, ואני התעלמתי, נגשנו לתפילת ערבית, ויצאנו. מאוחר היה, מאוחר מאוד, למדנו ולמדנו ושכחנו מהכל, ויצאנו כשהשעה היא, אחת וחצי לפנות בוקר, כל האברכים כבר נסעו לביתם, ואני לבד איתם. "לא זו בלבד, הפלאפון שלי היה מכובה, אין כוח בסוללה, וממילא לא היה לי כל אפשרות להתקשר לפעילים אחרים שעדיין בעיר, לבקש מהם שיקחו אותי הביתה, אינני זוכר מספרים בעל פה.

הנערים הבינו מהרה את ה'ברוך' שאני נמצא בו, והמתינו איתי במדרכה, את אותם שניות ארוכות בהם חישבתי מה לעשות. לפתע נעצר לידינו רכב, פעיל 'אחינו' הרב אהרן ידלר שליט"א, השכן שלי שמתגורר באותו בניין בו אני מתגורר.. הוא פותח את החלון ושואל "ר' יוסף אתה צריך הביתה?", ואני השבתי בחיוב, "אין בעיה בעוד דקה שתיים אסיים את ענייני, ואחזור שוב לכאן", והמשך לדרכו.

בדקה שתיים שהמתינו איתי הבחורים, אמר אחד מהם מעצמו: "ביקשנו להוכיח אמונה, קיבלנו אמונה", נכון, עניתי מיד, והוספתי, תאמרו לי, כמה סיכוי יש מאחד עד מליון, שבדיוק כשאני יוצא מבית מדרש בשעה כזו יעבור כאן שכני לבניין?, שלא מתגורר בעיר הזו בכלל... זוהי 'השגחה פרטית', הנה למדתם שיעור.

עליתי אל רכבו של הרב ידלר, נופפתי להם לשלום, ונסענו, מותירים אותם מהרהרים עמוקות, על השיעור של הקב"ה.

'גם אנחנו, יכולים לחזור בתשובה', מסכם ר' יוסף את השיחה, "גם אנחנו יכולים וגם צריכים להעמיק את אמונתנו ויראתנו הטהורה, רק נבקש מעומק הלב: 'תן אתה', וזה יקרה תיכף".

דמעות של התרגשות עמדו בעיני הילד הטהור, 'אבא' הוא אמר ברגש ילדותי, 'תראה איך ה' יתברך שמח שאני רוצה ללבוש ציצית, רק רציתי כבר קיבלתי'.

אמונה מוחשית

"עוד סיפור", ביקשנו מר' יוסף, והוא מיד שפע: לאחרונה, לאור המאורעות הניסיים, הבלתי נתפסים שעברו על העם היושב בציון, הביקוש לרוחניות הוא משהו לא מוכר.

"אתם צריכים להבין", מסביר ר' יוסף, "שאדם בלי אמונה, עברו עליו בשנתיים האחרונות רגעי אימה וטלטלה, שאי אפשר לתאר למי שמאמין שהכל בהשגחה פרטית. משום שכשכל המשענת שלך היא 'כוחות הבטחון', ופתאום האיש נוכח כי 'שווא שקד שומר', הבהלה היא גדולה, וכגודל הבהלה, כך גודל ההלם מהישועה הגדולה והניסית שנגלתה לעיני כל, בהשמדת אויבים רבים, שהקב"ה הטיל מורך בלבבם.

"זה מחייב את האדם לחפש את האמת, ויהודי, כל יהודי, יודע שהאמת היא התורה הקדושה, שמנהל העולם היא ההשגחה העליונה, גם אם הוא מתכחש לה, חלילה.

"ולכן בחודשיים האחרונים אני מוצא את עצמי ערבים מסוימים מלמד גמרא, קבוצת נערים, בני עשרים, שהניתוק שלהם מהיהדות, ה'תינוק שנשבה' שלהם, הוא עמוק, ממש נערים מנוערים מכל ידע יהודי ואמוני, כלום כלום.

"בעצת רבותינו, אנחנו לא עוסקים בשיחות אמונה עמוקות, אלא לומדים איתם תורה, והם מלקקים את האצבעות, מי שלא ראה לא יבין.

"מי שלא ראה את שרון, שאפילו בר מצווה לא עשו לו, ויש לו בבית הוריו, לא חדר פרטי, אלא קומה פרטית, ולא חסר לו כלום, ובכל

כמעט רוקד. פעמים רבות הוסיף ממפרשים או מדיליה מחוברות שכתב וערך על פרקי הגמרא. זה מה שרבי משה רצה, שיספגו ממנו שמחת ואהבת תורה.

ופעם התבטא, כי מלבד עצם הבחירה באיש אשכולות שכזה לאיש צוות בתלמוד-תורה, היה לו גם מניע נוסף: הוא ידע שהבחון יוכל להעיר למלמדים מה שלא נוח למנהל להעיר בעצמו...

(לדרכו של מכת'ן, הרב בנימין גינזברג)

להיות חזק כדי לנצחו. מחמת זאת השארתי את המורה הגאון בחכמה בכתה ז'; זו הכיתה שמהווה את עמוד התווך של בניין האדם". רבי משה הכניס את הגאון רבי יהושע שקלאר זצ"ל כ'בוחן' לת"ת. בעת שבחן בכיתות השונות, היה רבי יהושע שופע כולו שמחה והלהיב את התלמידים לאהבת תורה. בהתלהבותו הרבה הוא אף פעם לא ישב, אלא תמיד שאל את שאלותיו בעמידה. לעיתים היה שמח כל כך מסברות נכונות ששמע, שהיה נראה כאילו הוא

המשך מעמוד 13 | הגאון רבי יחיאל צוקר שליט"א

שעה ארוכה ואז עברה מונית ריקה, ובנו עצר אותה. הנהג כבר פתח את החלון כדי לברר להיכן הם צריכים להגיע, אבל רבי חיים אומר סע לדרכך! איננו זקוקים לך!

שאל בנו למעשיו, והרי אנחנו עומדים פה ומנסים לעצור מונית, מדוע שילח אבא את המונית היחידה שכבר עצרה לנו בשעה טובה???

אומר לו רבי חיים ראית את הפרסומת שהיתה על המונית? פרסומת לא צנועה! אנחנו נכנסים לבורו פארק, אני צריך להכניס מונית כזאת לתוך בורו פארק?! להכניס תמונה לא צנועה לתוך השכונה החרדית???

הבן עומד ותמה, האם זו המונית היחידה הנכנסת לבורו פארק, הרי בכל שעה נכנסות מאות מוניות לבואו פארק, על כולן יש פרסומות, ורבות מהפרסומות לא צנועות. מה מיוחדת המונית הזאת???

ענה לו רבי חיים: "כן, זה ביני לריבנו של עולם! מה שאני עושה, זה מה שקובע! מה שאחרים עושים, לא נוגע אלי!".

אחת מדרכי היצר היא להראות את המצב הנורא השורר בנושאים מסוימים, ממילא כל הסיפור הזה כבר אבוד, מה יעלה ומה יוריד המעשה שלי או שלך???

אבל אם היינו מבינים שכל מה שחפץ ה' מאיתנו זה את "הרגע הזה", עכשיו בא לידך מעשה פלוני ניסיון אלמוני, מה שאני עושה ברגע זה, זה מה שקובע! זה כל הניצחון שלי על היצר! אם היינו מבינים את זה, היינו משכילים להבין מדוע הרשעים לעתיד לבוא יראו את היצר הרע כחוט השערה... כי באמת מה שאנו מתבקשים זה לא הרבה, כל מה שאנחנו צריכים זה ברגע זה, לעשות את המוטל עלינו ובזה ניצחנו! ברגע הבא זאת כבר מלחמה חדשה וגם בה נוכל לנצח בקלות.

'שהחיינו' על הניסיונות

האדמו"ר רבי ישעי'ה יעקב פורטוגל זצ"ל מסקולען, שהלך לעולמו באחרונה, טרם עלותו לכהן כממלא מקום אביו בברוקלין שבניו יורק, היה דר במונטריאול שבקנדה. בכל שנה ב'ליל הסדר', כשהיה מברך את ברכת 'שהחיינו' היה יושב עם עצמו, מרוכז שעה ארוכה, וחושב מה יש לו לכלול בתוך ה'שהחיינו'. הוא היה מעלה סיטואציות רבות בחייו שחש שזו ההזדמנות לברך עליהם שהחיינו. בשנה אחד ישב וחשב, ואז קרא ואמר לבניו, חשבתי מה יש לי השנה לכלול בברכה,

דרנו במונטריאול, שם הקהילה החסידית אין לה שכונה הומוגנית משלה, הם דרים באזור 'היפי' - החילוניות וה'גויישיקייט' שולטים חזק ברחוב. כל פעם שיצאתי מהבית, היה לי אתגר גדול מאוד של שמירת העניינים, על כך אברך היום 'שהחיינו' שהקב"ה זיכה אותי לאותם ניסיונות, באמצעותם יכולתי להתרומם למקומות גבוהים ולפסגות כאלו, שמסתבר שלא הייתי משיג אותן לולא אותם ניסיונות.

אנו מתפללים 'אל תביאנו לידי ניסיון', אבל אם הקב"ה זימן לי שאני נמצא במקום כזה בו הוא מביא לפתחי ניסיונות לא פשוטים, הווה אומר שהוא אומר לי "אתה! כן אתה, עליך אני סומך! לכן אני נותן לך הזדמנות" - זה נותן את כל הכוח להיות מצליחן מספר אחד!

גדלות לצאצאיו

הרב אורן רייך מספר, היה לו תלמיד מצוין בכל קנה מידה, בהתמדה, ביראת שמים זכה וטהורה, משהו לא רגיל. הוא עלה והתעלה, התחתן והנה הוא אברך תלמיד חכם מופלג ממש. בחור זה לא גדל בבית של רבנים אפילו לא בבית של בני תורה, יהודים מאוד פשוטים הם הוריו, וזה התמיה אותי, כיצד גדל פרי כל כך מבורך בבית שלא בדיוק מהווה דוגמא לכל התכונות הנפלאות האלו.

פלא גדול התווסף לי כשנחשפתי לכך שהבחור הוא לא היחיד בבית. יש לו אחים גדולים ממנו וכולם בני תורה תלמידי חכמים, סיקרן אותי מאוד לדעת מה סודו.

ביום מן הימים בשיחה אקראית התברר לי. הוא סיפר על סבו שהינו איש פשוט מאוד, לא מלומד עובד עבודת כפיים לפרנסתו. הסבא שירת בצעירותו כחייל בצבא ארה"ב, והוא נלחם בקוריאה במלחמה הגדולה שפרצה בין הפלגים השונים במדינה, ושבסיומה נחלקה קוריאה לשתי מדינות, ואחת צפונית ואחת דרומית. כשחזר משם בשלום, הפליג בספינת הצבא בחזרה לאמריקה, הפלגה שארכה שישה שבועות. בספינה לא היה אוכל כשר בכלל, וגם לא פירות וירקות כמעט. הוא לא רצה להיגאל במאכלות אסורות, ולכן במשך שישה שבועות הוא אכל בצל, רק בצל! בלי שום פרי או ירק נוסף, בלי שום מאכל אחר. אכל בצל ושתה מים - שישה שבועות!!!

האיש לא היה מגדולי הדור, איש פשוט, פשוט מאוד, אבל שישה שבועות של בצל ותו לא למזונו, רק כדי לא להיכשל במאכלות אסורות, מטביעות בקרבו כוח של מסירות נפש. התוצאה ניכרה היטב בנכדים הגדולים שלו!

האם מותר להשרות כלים במים בשבת? ולהכניס כלים למדיח הכלים בשבת? ומה לגבי שימוש ב'צמר פלדה' בשבת קודש?

הדחת כלים בשבת מותרת, ואין בהסרת הפסולת איסור 'בורר', אולם, משום איסור 'הכנה' משבת לחול אין להדיחם אלא לצורך שימוש בהם בשבת. ולכן מותר, לדוגמה, להדיח את הכלים בליל שבת כשעתיד להשתמש בהם למחרת ביום השבת, אך אין להדיחם לאחר סעודת יום השבת כשאין עתיד להשתמש בהם בסעודה שלישית. וכשעתיד להשתמש בצלחת אחת, רשאי להדיח את כל הצלחות, משום שכל אחת מהן ראויה לשימוש. וכוסות שתייה, מותר להדיח במשך כל השבת, משום שהדרך לשתות בכל עת ובכל שעה, אולם, אם יודע בוודאות שלא ישתמש בהן עוד

בשבת, אסור להדיחן. והשריית כלים במים, שלא לצורך הדחתם בשבת עצמה, אלא כדי למנוע הידבקות שיירי המאכל לכלי - לדעת המנחת שלמה, מותרת בשבת, משום שאינו מנקה את הכלי אלא רק מונע ממנו לכלוך יתר, אך אין היתר להדיח את הכלי בידיו לשם כך. אולם, לדעת האור לציון, אסור להשרות את הכלי במים, ואסור אף ליטול ידים או לרוחצם מעל לכלי המלוכלך, אם כוונתו בכך גם לשיטפת הכלוך או להשריית הכלי במים.

וכלים מלוכלכים שלא ישתמשו בהם עוד בשבת, אך אם לא ידיחם עלולים להגיע אליהם חרקים, או שבני הבית יתקשו לסבול את חוסר הנקיון, או שיתביישו מפני אורח הצפוי להכנס למטבח - דעת הגרש"ז **אויערבך זצ"ל**, שמותר להשרותם במים ובמקרה הצורך אף להדיחם, משום שכל אלו נחשבים כצורך השבת. והרגיל לאחסן כלים מלוכלכים במדיח כלים עד להדחתם, דעת האגרות משה, שרשאי לעשות כן בשבת, ואין זה נחשב כ'הכנה' משבת לחול [וטעם הדבר, ביארו בספר **ארחות שבת** - משום שזהו המקום בו הוא רגיל להניחם עד להדחתם], וגם יש בכך צורך לשבת עצמה, משום שלבני הבית נוח יותר כשהכלים המלוכלכים אינם עומדים בגלוי. אולם, אין למיין את הכלים ולסדרם במכונה כפי הנצרך להדחתם, משום איסור הכנה משבת לחול, ולפעמים גם משום איסור 'בורר', וכגון שמפריד בין הצלחות הקטנות לגדולות. ועוד בענין נקיון הכלים בשבת: הברקת הכלים בחומר המיועד לכך, יש אומרים שאסורה בשבת. וכן 'צמר פלדה', לדעת הגרש"ז **אויערבך זצ"ל** והאור לציון, אסור להשתמש בו, אם משום שהוא מבריק את הכלים, ואם משום איסור מלאכת 'מְמַחֵק', ולדעת הגר"ש **אלישיב זצ"ל**, ניתן להשתמש בו, אך ללא שפשוף הכלים בחוזקה. וחוטאי ברזל העשויים כספוג ['נָנֶס'], בקצות השולחן כתב שנהגו שלא להשתמש בו בשבת, אם משום 'עובדין דחול' ואם משום חשש לאיסור סחיטה מדרבנן. וספוג העשוי מחומר סינטטי והחללים שבו ניכרים לעין, דעת הגרש"ז **אויערבך זצ"ל**, שאין בו חשש לאיסור סחיטה.

אם הניחו דבר מאכל בכלי שאינו טבול, האם נאסר באכילה? ומה הן העצות לשימוש בכלי הטעון טבילה בשבת?

כלי סעודה העשויים ממטכת שנקנו מגוי, טעונים טבילה בברכה, ולדעת רוב הפוסקים חובה זו מדאורייתא, וכן הלכה. והוסיפו חכמינו ז"ל וחייבו טבילה גם בכלי זכוכית. וטבילה זו, אין מטרתה לטהר את הכלי מאחת הטומאות או להכשירו מאיסור, שהרי אף כלי שלא נטמא ולא בלע שום איסור, אם היה שייך לגוי ועבר לרשות ישראל חייב בטבילה, אלא שבטבילה זו הכלים יוצאים מטומאתו של הגוי ונכנסים לקדושת ישראל, וכעין טבילת גירות. וכן כלי שקיבל הישראל במתנה מהגוי, טעון טבילה, אבל כלי שהגוי הפקירו וישראל משתמש בו ללא כוונה לזכות בו, פטור מטבילה

[וראה להלן]. וכן כלי ששואל הישראל מהגוי, פטור מטבילה. וכל כלי הפטור מטבילה, אשר עתיד להישאר ברשות ישראל לעולם, צריך לטובלו, אלא שאין לברך על הטבילה אלא אם כן טובלים יחד עמו כלי הטעון טבילה מעיקר הדין, שאז ניתן לברך בלשון רבים: "על טבילת כלים". וכלי הטעון טבילה, אסרו חכמינו להשתמש בו עד לטבילתו, אך בדיעבד, בכלי חדש, אם הניח בו מאכל חם לפני טבילתו, המאכל מותר באכילה, וכן הדין במאכל חריף, משקה חם, וכיוצא בזה.

ובנוגע לטבילת כלים בשבת: יש שאוסרים לטבול כלים בשבת, אם משום החשש שיטלטל את הכלי ארבע אמות ברשות הרבים, ואם משום שבטבילת הכלי הוא נראה כמתקן כלי, שהרי בכך מעביר את הכלי לקדושת ישראל, כנ"ל, ומכשירו לשימוש. ויש חולקים. להלכה, לדעת השולחן ערוך, מעיקר הדין מותר לטבול כלים בשבת, אך ירא שמים יחמיר בדבר, ולדעת הרמ"א אסור לטבול. ואם זקוק בשבת לכלי הטעון טבילה, רשאי לתיתו במתנה לגוי, והגוי ישאיל לו את הכלי, ובכך יפטר הכלי מטבילה [עד למוצאי שבת, ראה לעיל]. ולדעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל, ניתן גם להפקיר את הכלי ולהשתמש בו ללא כוונה לזכות בו, אולם, לדעת הגרש"ז אויערבך זצ"ל, אין לעשות כן אלא בשעת הדחק, משום שבעצם השתמשותו בכלי הרי זה נראה כאילו הוא חוזר וזוכה בכלי. ואם מדובר בכלי שניתן למלאו במים - מותר למלא בו מים מהמקנה או המעין, תוך כדי הכנסת כל הכלי למים, למרות שבכך נטבל הכלי, כיון שלא ניכר בפעולה זו שהיא נעשית לשם טבילה. ואין לעשות עצה זו אלא כשזקוק לכלי בשבת, משום שספק אם ניתן לברך על הטבילה באופן זה, והרי זה מפסיד את הברכה.

האם מותר למכור ולקנות בשבת לצורך סעודות השבת? האם מותר לבקש מִשְׁכָּן הלואה של "שני קילוגרם בצל" בשבת?

חכמינו ז"ל אסרו לקנות ולמכור בשבת, מחשש שמא יכתבו את פרטי העיסקה. ולצורך סעודות השבת וכדומה - התירו זאת, ובלבד שהעיסקה לא תתנהל בצורה מובהקת של מקח וממכר בימות החול. ולכן, לא יאמר הקונה למוכר "מכור לי מאכל פלוני" או "רצוני לקנות מאכל פלוני", אלא יבקש "תן לי מאכל פלוני". ואם מדובר במאכל או במשקה הנמכרים לפי מידה, רשאי הקונה לבקש מהמוכר "מִלֵּא לי כלי פלוני", ואף כשמדובר בכלי המיוחד למדידה, ומותר אף לומר בפירוש "מִלֵּא לי כלי זה עד לסימון המידה שבו". וכן רשאי הקונה לבקש מהמוכר "תן לי עשר יחידות ממוצר פלוני" וכדומה, משום שאיזכור מספר היחידות אינו נחשב לצורה של מקח וממכר, שהרי גם אדם בביתו נוהג לספור את היחידות הנצרכות לו. ובכל מקרה, אסור לקונה ולמוכר להזכיר את סכום התשלום או את שם המידה או המשקל הנדרשים, כגון ליטר, קילוגרם וכיוצא בהם, משום שאיזכור זה הוא צורה מובהקת של מקח וממכר. ואף בהלוואת מאכל מִשְׁכָּן וכדומה, אסור להזכיר מידה או משקל, משום 'עובדין דחול', שהרי מדידה ושקילה אסורים בשבת. ולדעת השולחן ערוך ופוסקים נוספים, האיזכורים הללו אסורים בכל מוצר שהוא, אולם, לדעת הרמ"א, אין איסור להזכיר סכום אלא במוצר שאין לו מחיר קבוע וידוע, שלגביו מתפרשת הזכרת הסכום כמחיר שהוא ניאות לשלם, וכמו כן, אין איסור להזכיר מידה ומשקל אלא במוצר שאינו נמכר במידה ובמשקל קבועים וידועים, שלגביו מתפרשת הזכרת המידה והמשקל ככוונה ובקשה למדידה ולשקילה. אבל במוצר שמחירו קבוע וידוע - מותרת הזכרת הסכום, ובמוצר הנמכר במידה ובמשקל קבועים וידועים - מותרת הזכרת המידה והמשקל, משום שבאופנים אלו מתפרשת הזכרת הסכום, או המידה והמשקל, רק כמידע על מספר היחידות הנדרשות לקונה. ולהלכה, ראוי מאוד להחמיר כדעת השולחן ערוך.

ולכל הדעות, אסור למכור ולקונה לצרף חוב קודם ולסַפֵּם את יתרת החוב של הקונה בצירוף העיסקה הנוכחית, דהיינו, סך התשלום של כל החוב, או סך המידה והמשקל של כל החוב. וסיכום כזה אסור אף ללא איזכור סכום תשלום ושם מידה ומשקל, וכגון שמסכמים רק את מספר היחידות של המוצר הכלולים ביתרת החוב מעיסקות קודמות בצירוף העיסקה הנוכחית.

לחיות כמו יהודי

קביעות בלימוד יומיומי ב'משנה ברורה' במסגרת 'הדף היומי בהלכה' - ללמוד לחיות כיהודי
אלפי שיעורים מתקיימים מדי יום בפריסה ארצית, לפרטים והצטרפות גש לעמדות 'נדרים פלוס'

"בחלק גדול מהמקרים אלו הגבאים של בתי הכנסת, שמחליטים להרים את הכפפה ולהקים שיעור. הם מאתרים אדם מתאים למסירת השיעור מתוך באי בית הכנסת, ומדברים עם המתפללים הקבועים..."

פעיל 'דרשו' הרב מרדכי ציקינבסקי העומד בראש מערך שיעורי 'עמוד היומי', מספר על העומס המבורך, ועל האופן שבו נפתחים השיעורים

שיעורים נוספים שרשומים אצלנו. "אבל הרשימה גדלה מזים ליום", הוא מספר, "אני חוזר כל יום לעוד כמה אנשים שלא הספקתי לדבר איתם בעיצומו של הקמפיין, והם מספרים לי שהם כבר פתחו שיעור לבד, כך שאני מצטרף אליהם באיחור ונותן להם את המעטפת של 'דרשו' הכוללת מענק פתיחה, מתנה מיוחדת לכל מגיד שיעור, ספרי לימוד לכל משתתפי השיעור, חומר פרסומי כדי להפיץ באזור ולהרבות את מספר הלומדים ועוד ועוד".

אז איך באמת זה עובד, איך מקימים שיעור, שאלנו את הרב ציקינבסקי, והוא משיב שזה מאוד מגוון: "יש לא מעט שיעורים שהוקמו על ידי אברך שרצה 'מחייב' כדי להחזיק מעמד בתוכנית, והוא חיפש כמה אנשים שיבואו לשיעור היומי, מה שיחייב אותו ללמוד כל יום את העמוד ביסודיות עם כל המפרשים. "יש מקרים שקבוצה של אנשים החליטו להקים שיעור ולאחר מכן בחרו מגיד שיעור, אחד מביניהם או מישהו חיצוני.

"בחלק גדול מהמקרים אלו הגבאים של בתי הכנסת, שמחליטים להרים את הכפפה ולהקים שיעור. הם מאתרים אדם מתאים למסירת השיעור מתוך באי בית הכנסת, ומדברים עם המתפללים הקבועים כדי לבדוק מתי נוח להם שיימסר שיעור.

"בקיצור, לא משנה אם אתה גבאי, או שאתה אברך שרוצה למסור שיעור או אפילו יהודי שרוצה לשמוע שיעור, אתה יכול וצריך להקים שיעור. כל מה שצריך לעשות זה לגייס עוד כמה אנשים ולצאת לדרך. הניסיון מלמד שברוב רובם של המקרים, ברגע שנוסד שיעור והוא נמסר יום יום, מספר הלומדים הולך וגדל בהתמדה".

אז איפה נרשמים? "קל ופשוט", משיב הרב ציקינבסקי, "ניגשים לעמדת נדרים פלוס, עושים חיפוש של 'דרשו', ונרשמים בטופס ייעודי להקמת שיעור. קל ופשוט, אבל זה לוקח קצת זמן עד שאני חוזר אליכם, כי כמו שאמרתי... ידי מלאות עבודה ב"ה".

קשה לתפוס בימים אלו את הרב מרדכי ציקינבסקי, כשהוא פנוי לשיחה בת יותר מחצי דקה. כאחראי מערך השיעורים בתכנית 'עמוד היומי' מבית 'דרשו', הוא ליווה בחודש האחרון את הקמתם של יותר מ-300 שיעורים חדשים, ועוד היד נטויה.

"הטלפון לא הפסיק לצלצל", הוא מספר. החל מהשעה שמונה בבוקר ועד 12 בלילה, אנשים כל הזמן התקשרו, ולצערי פניות רבות לא זכו עדיין למענה.

"כמובן שכל הפניות רשומות, ועכשיו אני עובד להדביק את הפער, בסייעתא דשמיא, כל אחד ואחד מהפונים יקבל פניה חוזרת, ונעמוד מולם כדי לבחון הקמה של שיעור, או לתת ליווי לשיעורים שהוקמו באופן עצמאי".

כשהרב ציקינבסקי מדבר על גל עצום של פניות, הוא מתכוון לימים בהם נערך הקמפיין האדיר של 'עמוד היומי', לרגל תחילת לימוד מסכת 'פסחים', והרצון לעודד עוד ועוד יהודים מכל רחבי העולם, להצטרף ללימוד.

"השיעורים מאוד מגוונים", הוא מספר, "יש שיעורים שנמסרים על ידי רבני ערים, ראשי ישיבות ומשגיחים של ישיבות עם מאות רבות של תלמידים, דינים חשובים ומרביצי תורה ותיקים, ויש גם שיעורי 'עמוד היומי' שנמסרים על ידי אברכים, בעלי בתים, ואפילו על ידי בחורי ישיבה שמוסרים לחברים שלהם במסגרת הישיבה.

"כמובן שגם קהל הלומדים מאוד מאוד מגוון, וגם המיקומים של חלק מהשיעורים מאוד מעניינים. רבים מהשיעורים נמסרים בהסעות מאורגנות של אברכי כולל או אנשים שעובדים במפעל מסוים ונוסעים אליו יחד, ובדרך הם מאזינים לשיעור שאחד מהם הכין מראש.

"יש גם שיעורים בבתי חולים, בדיוק הוקם עכשיו בבית החולים לניאדו שיעור קבוע, יש גם במשרדי עורכי דין, ואילו באחד מבתי הכלא בישראל יש שיעור 'עמוד היומי', כחלק מפרויקט השיקום של האסירים. זה ממש בכל מקום, היו לנו כ-600 שיעורים פעילים עד סוף מסכת ברכות, ומתחילת מסכת פסחים הצטרפו אליהם מאות

Dirshu
דרשו' ד' ועזו
הרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

חינו
המרכז לסייע ונכונות מלמדים

מהדורת חיזוק
והדרכה מיוחדת
לבני הישיבות שיח'י
אב תשפ"ה

לקראת שבירת מלכתא

לקראת הזמן

גיליון מיוחד מבית 'דרשו' לבני
הישיבות והאברכים המבקשים
להתעלות במעלות התורה, להתחזק
ולקנות כלים לבניית אישיותם התורנית,
ולהשקיע את מרצם וכוחם בידיעת
התורה מתוך שמחה והתעלות

מצורף
לוח לימוד
בסדרי דרשו
לימי בין הזמנים

מעשה רב

סיפורים והנהגות מגדולי ישראל
לימי בין הזמנים

זמן אלול

לקראת זמן אלול גם אתה יכול להיות חלק מדרשו
• כל הדרכים להצטרף ללגיונו של מלך

ברכת המזון

הלכות ברכות הרלוונטיים לימי בין הזמנים,
במאמר של הגאון רבי שמואל ברוך גנט שליט"א

שו"ת בין הזמנים

דיני תפילת הדרך, תפילה במקומות ציבוריים,
ונטילת ידיים בטבע

הבה נלמד את המעשה, הרי דבריו הם 'שיעורי ר' שמואל', מה הוא בא לומר? שהוא מתבייש להוריד את הפראק?! ודאי שלא! בשביל זה לא צריך 'שיעורי ר' שמואל'... הוא בא לומר שכיון שהוא מרומם זה מונע אותו מלהוריד את הפראק!

ה'בין הזמנים' של לומדי תוכניות הלימוד של 'דרשו'!

הרב ישראל ליוש

"אספר סיפור" - פתח המשגיח הגאון הצדיק רבי דן סגל שליט"א את נאומו בכנס החיזוק לבני הישיבות לקראת בין הזמנים, לפני כמה שנים - "כדי שיהיה לנו מבט אחר על התקופה הזו..."

"בשעתו נכנסו מרן ראש הישיבה הגאון רבי אלעזר מנחם מן שך זצ"ל והגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל אל מרן הסטייפלער זצ"ל ודנו עמו על 'בין הזמנים'. 'הכיצד יתכן' - הם תמחו - 'להוציא את הבחורים היקרים, המסולאים בפז, אל הרחוב הנורא דוקא בימי הקיץ הלוהטים, כשהשטן מרקד ברחובות, והעולם נראה בחוץ כמו ג'ונגל?'

הסטייפלער ענה להם כך: 'אצלי ה'בין הזמנים' הוא כאילו נטלו את הלב של הזמן. הרי בלי ה'בין הזמנים' היו לומדים ברציפות מאחרי פסח עד יום הכיפורים, במהלך אחד, והנה השלוש שבועות של בין הזמנים עוקרים את הלב של הזמן'.

וכאן סיפר להם הסטייפלער ידיעה מרעושה, 'כל הבין הזמנים הזה התחיל שלא לשם שמיים. הכל התחיל כי באלול הבחורים החסידים היו נוסעים, כל אחד לאדמו"ר שלו, והישיבות התחילו להתרוקן מבחורים. המצב הכספי של הישיבות היה קשה מאוד, למנהלי הישיבות היה קשה לספק אוכל לבחורים, והחליטו שבלאו הכי הישיבות ריקות בתקופה זו, אז יקבעו את הימים הללו של אלול לבין הזמנים, כך ירוויחו גם שהישיבה תחסוך מעט כסף, כי המטבח יהיה סגור. וגם שהרמ"ם ינוחו מעט.

אחרי זמן חככו רבני הישיבות בדעתם, וכי איך אפשר לקבוע את ימי אלול לימי בין הזמנים? וכי זו ההכנה הראויה לראש השנה?! כך אמור להיראות אלול בישיבות?! לא יתכן כדבר הזה! והחליטו להחזיר לימי האלול את הלימוד

בישיבות. אלא שאז התעוררה בעיה, מה יהיה עם המטבח? איך מנהלי הישיבות יפרנסו את הימים שהם כבר חסכו בימי בין הזמנים? וכדי לפתור בעיה זו החליטו להחליף את הימים, ובמקום ימי האלול, קבעו את ימי הקיץ לבין הזמנים... "מה הנפק"מ לנו הספור הזה? - הדהדה שאלתו של המשגיח ר' דן באולם הכינוס!

"אמנם היום ה'בין הזמנים' היא מציאות קיימת שאי אפשר לשנותה" - אמר המשגיח - 'אבל אם נדע ש'בין הזמנים' הוא לא חלק מתוכנית עולם הישיבות, אלא תחילתו של הרעיון לא היה לשם שמיים, אלא הוא היה 'בדיעבד' גדול, אזי נביט על הימים הללו בצורה אחרת'.

לאחר ההקדמה והתגלית החדשה על מקורם של ימי בין הזמנים, פנה המשגיח לייעץ כיצד ניתן לעבור את הימים הללו בבטחה. לא אלאה את הקוראים בכל דבריו, אבל אנסה לסכם אותם במילים ספורות.

שהסוגיא הסבוכה היא נגמרה ופניהם כבר אל הסוגיא החדשה הבהירה, אבל רבם הגדול מרגיש שהוא מחמיץ משהו, איך אפשר לעזוב באמצע תוס' כך לסוגיא הבאה...!?

"ואם תאמר נותר ופיגול היכן הותר מכללו..." הקריא רבי מיכל את התוס' בהתרגשות ובהתלהבות, הרי הוא בליבו של עסק גדול, 'לעסוק בדברי תורה', לא עוזבים עסק באמצע... כעבור שעותיים וחצי הסתיים השיעור ובידיהם עוד תוס' וחצי, לא כל האברכים הצליחו להישאר ערניים כל השיעור, חלקם נרדמו בחלקו ולא נשארו מרוכזים משך כל השיעור שעסק בסוגיא שהם כבר הספיקו לשכוח, אבל הם מתארים שה'ואם תאמר' שפתח את השיעור היה עבורם שיעור מוחשי ביותר ל'אהבת תורה'. היה זה פרק חשוב ומהדהד ב'לעסוק בדברי תורה'. הניגון המתוק והחם של התוס' שהוקרא מפי רבי מיכל בהתרגשות של 'כמוצא שלל רב', לא ימוש מזיכרונם, הוא ילווה אותם לעד וימתיק להם את לימוד התורה.

הערסל של רבי אהרן קוטלר

תמונה ידועה מפורסמת בקרב בני הישיבות... הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל בחופש ביערות, שוכב על ערסל שקשור בין שני עצים... שמעתי פעם שלא לחינם התפרסמה תמונה זו לדורות ונהפכה לנכס צאן ברזל בעולם הישיבות, משום שהיא באה ללמד אותנו דבר חשוב על מהותם של ימי החופשה, כביכול, של בני התורה...

ימי בין הזמנים הם לא ימים של ניתוק חס ושלוש, הם צריכים להיות ימי חיבור בין זמן לזמן, כמו החבל של הערסל שמחבר בין שני העצים, זמן אחד מקצה מזה וזמן שני מקצה מזה, ויש ביניהם חיבור ולא חלילה ניתוק... לא עוזבים את הישיבה וחוזרים לשיבה, אלא 'זמן בין הזמנים' מחבר בין שני הזמנים ע"י מנוחה נכונה וראויה וצבירת כוחות, כדי שנשכיל לאסוף איתנו את כוחות הזמן שעבר ולהגבירם לקראת הזמן הבא בהצלחה!

ה'בין הזמנים' של לומדי התוכניות 'דרשו'

נבחני דרשו במסלולים השונים, יעמדו בע"ה באתגרי 'זמן בין הזמנים' בהצלחה יתירה, כי אין טוב כמו הקביעות לחבר בין זמן לזמן. התקנות היומיות, דף היומי, עמוד היומי, דף היומי בהלכה ועוד אינן מבחינות בין יום חול לשבת, או בין זמן לבין הזמנים... ללומדי התקנות היומיות אין יומי דפגרא... כל הימים הם מקשה אחת של קביעות ורציפות...

הנהגת האדם היא לפי הערכת עצמו. אם נייקר את מעמדנו, נדע מי אנחנו, בני מלכים! ממילא התנהגותנו אף תהיה בהתאם.

ב'אנא בכח' כתוב: 'שגבנו טהרנו נורא' - אם נהיה 'נשגבים' נהיה 'טהורים'.

"בימי הקיץ הלוהטים" - סיפר המשגיח - "הלכנו פעם עם ראש ישיבת פוניבז' הגאון רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל ברחובות בני ברק. תוך כדי הדברים אמר לנו ר' שמואל: 'אם הייתי יכול כעת להוריד את הפראק ולהחזיק אותו על היד, אוי זה היה טוב! אבל אני לא יכול לעשות את זה!'

"הבה נלמד את המעשה, הרי דבריו הם 'שיעורי' שמואל', מה הוא בא לומר? שהוא מתבייש להוריד את הפראק? ודאי שלא! בשביל זה לא צריך 'שיעורי' שמואל'... הוא בא לומר שכיון שהוא מרום זה מונע אותו מלהוריד את הפראק!

"לא מספיק להיראות בן תורה כשנמצאים בהיכלי הישיבות. אלא אף כשיוצאים מגבולות הישיבה, צריכים להיראות בני תורה! ראו בני שלמד תורה!

"אני נזכר בסיפור" - אמר המשגיח, והטעים שרבי שלום שבדרון זצ"ל היה אומר שכשנזכרים בספור באמצע דרשה צריך לספר אותו - "פעם חבירי ואני עלינו לאוטובוס. משום מה לנהג היה איזו טענה, ומיד החל לקנטר: האלוקים! האלוקים! וכו', זעק חלילה כלפי מעלה. אמרנו האחד לשני: 'ברוך ה' שכשהוא רואה אותנו הוא נזכר בקב"ה, כך צריך להיות 'ישראל אשר בך אתפאר!'.

שיעור מאלף בצימאון לתורה

תיאורו המרגש של תלמיד הגאון רבי מיכל פיינשטיין זצ"ל על השיעור הראשון שלו בתחילת זמן קיץ תשכ"ח, תלמד אותנו מעט על צורת היציאה לבין הזמנים ועל ימי בין הזמנים עצמם...

בסוף זמן חורף עסקו השיעורים בסוגיא חמורה 'זקני דרום', סוגיא עמוסה בדיני טומאה וטהרה. בתחילת זמן קיץ שמחו האברכים לקראת הסוגיא הבאה, וכבר בסדר הראשון הכינו את הגמרא "יושב מנלן שפסול לעבודה..." רבי מיכל נכנס לשיעור והתעניין: "היכן אוחזים...?"

הציבור השיב באחת: "יושב מנלן..."

רבי מיכל התכופף לגמרא, הביט ועיין, ואמר: "נראה לי שלא סיימנו את כל התוס' האחרונים של 'זקני דרום'... הביט שוב בעמוד לאורכו ולרוחבו, ושוב הכריז: "הנה אנחנו אוחזים כאן, באמצע התוס' הזה..."

האברכים הביטו זה על זה בפליאה, כמה הם שמחו

בן ישיבה כמדד רשו

מרתק ומאלף: שו"ת גדולי ראשי הישיבות שליט"א בועידת סדר הכנה של דרשו
בבני ברק, שנערכה בסוף זמן הקיץ • מרנן ראשי הישיבות שליט"א מתייחסים ועונים
תשובות בהירות ונוקבות לשלל שאלות ונדונים מעולמם של בני הישיבות הגדולות:
הלבוש הישיבתי, זמן השינה, מה עושים בליל שישי, והמבט על 'שוק חברותות'

התפתחות הדעת של האדם: "בן חמש למקרא, בן עשר למשנה, בן י"ג למצוות..." מהי התפתחות של דעת? 'דעת' ענינה אחריות. קטן לא יכול להיות שומר; גם אם הוא חכם גדול, אין לו אחריות. דעת היא שלטון השכל על הלב. החיבור של החכמה והלב הוא כוח הדעת. הסדר האמור הוא בהתפתחות של הדעת: בן חמש יש לו שכל ללימוד מקרא, בן י"ג יש לו דעת גמורה והוא חייב במצוות. אבל דעת להתחתן, עדיין אין לו.

המעבר משיבה קטנה לשיבה גדולה גם הוא סוג של התפתחות. כל התפתחות מחייבת אחריות. בחור עלול לטעות ולחשוב שבישיבה קטנה אמרו לו מה לעשות, ובישיבה גדולה זה 'הפקר'. וזה לא כך! אלא שעכשיו יש לו אחריות על עצמו יותר ממה שהיה קודם לכן. ישיבה גדולה זה לא הפקר. לא אומרים לו מה לעשות כי הוא כבר לא ילד קטן, אבל יש לו אחריות על עצמו.

בחור בישיבה גדולה, בעצם הגיע לגיל שיש לו אחריות על עצמו, עם הדעת שלו. ואם הוא בוחר נכון, הוא נהיה אחראי על עצמו. אם הוא בוחר הפקרות, אז הוא פורק עול; הוא לא התפתח באמת, והוא לא ראוי להיות בר דעת בישיבה גדולה. בחור שמכיר בזה שעכשיו הוא האחראי על התנהגות שלו, זה יכול להציל אותו. זה יסוד שחשוב לדעת.

והשבות אל לבבך

שאלה: כידוע, בדור הזה יש הרבה נסיונות, ויש הרגשה שהדרך להתמודד היא גם על ידי עיסוק רב יותר בענייני חובת האדם בעולמו, יסודות האמונה, ספרי הרמח"ל וכדומה - דברים שבעבר פחות דיברו

מידי שנה, קיים 'דרשו' בכנס סדר הכנה לבחורים העולים בשנה הבאה לישיבות הגדולות את הרב שיח' עם גדולי ראשי הישיבות שבו השתתפו הגאון הגדול רבי יהושע אייכנשטיין שליט"א ראש ישיבת יד אהרן, הגאון הגדול רבי ישראל בונים שרייבר שליט"א ראש ישיבת נתיב הדעת, והגאון הגדול רבי חיים פרץ ברמן שליט"א ראש ישיבת פוניבז', שהקדישו מזמנם היקר והשיבו בהרחבה לשאלות שנשאלו.

הרה"ג רבי בנימין בירנצווייג שליט"א, ר"מ בישיבת "אמרי משה" ומרבני 'דרשו', העלה שאלות מעולמם של בני הישיבות: היחס הנכון לחברה, כיצד לעמוד בנסיונות הדור והתקופה, האם בזמננו צריך ללמוד יותר מוסר ומחשבה, מה לומר לבחור שחושש שלא יעריכו אותו, מה היחס הנכון לסדר של ליל שישי, ועוד.

התפתחות הדעת

שאלה: כמדומה, שהדבר העיקרי במעבר לשיבה גדולה, הוא האחריות המוטלת על כתפיו של הבחור; בישיבה הקטנה יש מסגרת תומכת המכוונת את הבחור בכל דבר וענין, ואילו בישיבה גדולה הבחור נדרש להתנהל ולהחליט בעצמו: האם להתפלל בישיבה או בשטיבל, מתי להגיע לסדר, האם לשמוע שיחות מוסר, וכן הלאה. מדובר בהחלטות גורליות, ולא תמיד הבחור מודע לכך מספיק. איך אפשר להביא את הבחור להכרה הזו, שמהיום והלאה האחריות היא עליו?

הגר"י אייכנשטיין: במשנה באבות (פ"ה כ"א) יש סדר שלם של

הניסיונות נמצאים למטה באזור של הבהמה, והוא נמצא למעלה! בגמ' בפסחים (סח:) "אי לאו האי יומא כמה יוסף איכא בשוקא". ופירש": "שלמדתי תורה ונתרוממתי". בחור צריך להתרומם. זו העבודה. וזה נכון תמיד. ואחרי שהוא מתרומם, הוא ממילא עומד בכל הניסיונות.

שאלה: מה לומר לבחור שלא נמצא במצב של רוממות גדולה. לפעמים יש לו יצר הרע, ויש לו שאלות: מה התפקיד שלי? למה אני חייב כל הזמן ללמוד? איך אפשר לחזק את אלו שיש להם קצת נפילות?

הגרי"ב שרייבר: הכל לפי העניין. יש מצבים שכרגע אין עם מי לדבר. אבל אם יש על מה לדבר, אלא שכעת הבחור במצב שהוא לא מבין למה וכמה, אז אפשר לומר לו שיבוא בעוד שבועיים. ובינתיים שישב וילמד, שיהיה שקוע בלימוד, ושילמד מוסר, ואז כל השאלות ממילא יתנדפו.

כי כאמור, כשבחור נמצא במצב מרומם, הוא מסתכל אחרת על כל העולם ועל כל החיים. כשיש לו הנאה מדף גמרא, אז שום דבר לא יפתה אותו. וכשאין לו את זה, אז לא יעזור שום דבר. כמה שתדבר איתו, היצר הרע מגיע בשניה אחת והורס הכל.

שוא לכם משכמי קום

שאלה: שאלה נוספת בענין האחריות שיש לבחור. שאל בחור בן עליה שעולה כעת לישיבה גדולה: אמרו לי 'צריך לנצל את כל הכחות, ואז תצליח'. - מה השיעור של 'ניצול כל הכחות'? שלושה

עליהם בשיבות. האם אכן בימינו יש יותר מקום לעסוק בזה? הגרי"ב שרייבר: זה נכון שהיום יש יותר ניסיונות, אבל השאלה היא איך מתגברים על הניסיונות. גם אם אדם לומד הרבה ספרי מוסר ומחשבה, זה עדיין לא מבטיח שיעמוד בנסיון כשיגיע לידי מעשה.

חז"ל אמרו "בעידנא דיצר הרע לית מאן דמדכר ליצר טוב". להבדיל אלף אלפי הבדלות, אריסטו היה גדול חכמי יוון העתיקה. פעם תפסו אותו באיזה מעשה מגונה, והוא אמר 'עכשיו אני לא אריסטו'... לימוד של ידיעות, ודברים גדולים ומרוממים, זה 'וידעת היום', אבל מ'וידעת היום' עד 'והשבות אל לבבך', המרחק הוא גדול.

הדרך שרבותינו הנחילו לנו בשיבות, כיצד להפוך לבחור מרומם באמת, בחור תורני, היא על ידי צורת הלימוד המקובלת, שכוללת גם לימוד המוסר ושיחות. בחור שקשור לתורה, קשור ליראת שמיים, הוא בחור מרומם. ואז הוא ממילא יכול להתגבר על הניסיונות.

הגמרא בחגיגה (טז ע"א) אומרת, שבני אדם דומים למלאכי השרת בשלושה דברים, ובשלושה דברים דומים לבהמות. כל אדם מורכב מ'מלאך' ומ'בהמה'. וכל החיים מתנהל מאבק מי יגבר על מי. לא יעזור כלום לומר לבהמה שכך נכון, וכך צריך. כשהחלק הבהמי הוא השולט, אז אין עם מי לדבר. אלא צריך שהאדם יהפוך להיות יותר מלאך. והדרך לזה היא כפי הסדרים שקבעו בשיבות: להיות שקוע בלימוד, בעיון, בבקאות ובמוסר, תפילות בשיבה. ואז בחור נהיה מרומם.

וכשבחור נהיה מרומם, הוא עומד בכל הניסיונות בקלות. כי

הרבה, הוא מתפלל הרבה, הוא נהנה מהתפילה.
הרבה פעמים באו אלי בחורים, גם בני עליה גדולים, ואומרים:
קשה לי, יש לי ראש טוב, ואני לא מנצל אותו מספיק. אבל האמת
היא שההרגשה הזו מגיעה מחוסר ידיעה. גם אדם שיש לו ראש טוב,
צריך לישון שמונה שעות. אותו בחור
רוצה לנצל את הראש 24 שעות, בלי
לישון. זה לא נורמלי!
ויש כאן נקודה נוספת שהיא עיקר
העיקרים: מי שחושב כל הזמן 'מה אני
עדיין לא', הוא לא יהיה שמח, והוא
לא יצליח. נכון שצריך לחשוב מה אני
עדיין לא, אבל הדבר הראשון הוא
לשמוח עם מה שאני כן! למדתי שורה
אחת גמרא, אני מאושר מזה! מלאכי
השרת היו מוכנים לוותר על כל מה
שיש להם בשביל ללמוד מימרא אחת
בגמרא כמו שהיא כתובה. מי שלא
יודע לשמוח עם מה יש, בסופו של
דבר מרגיש כל הזמן מסכן. אבל מי
ששמוח עם כל דבר שיש לו, אף פעם
לא מרגיש מסכן, ורק שואף ליותר:
אם אני כל כך שמח עם קצת, אזי
אלמד יותר אהיה הרבה יותר שמח!

תזכרו, הסוד הוא לדעת לשמוח עם התורה! מי שיועד לשמוח
עם מה שיש, יכול להתקדם. ואילו מי שכל היום חושב 'אני עוד לא
השגתי, ועוד לא הספקתי' - יהיה לו קשה.

הנאה מהלימוד

שאלה: יש כיום בישיבות סחף חברתי ללכת לישון מאוחר. יש

סדרים? להישאר בלילה עד מאוחר? איך בחור יכול לדעת אם הוא
ניצל את כל הכוחות שלו? כשהוא הולך לישון הוא מרגיש שאולי יש
לו עוד קצת כח, אבל מצד שני, מחר יש עוד יום...

הגרח"פ ברמן: אני זוכר שאבא
שלי, מרן הגאון רבי שלומק'ה זצוק"ל
בשעה שתיים עשרה וחצי בלילה
היה אומר: 'הראש כל כך פתוח, אבל
מחר זה גם יום. מחר זה גם יום'. והיה
הולך לישון. כשהייתי נער, סבא שלי
למד איתי את ה"ט"ז באהע"ז (סי'
כ"ה סק"א): בפסוק כתוב "שוא לכם
משכימי קום מאחרי שבת אוכלי לחם
העצבים", מסביר ה"ט"ז: יש שני סוגים
של בני אדם - יש אדם שישן קצת ויש
לו הרבה שעות ביום ללמוד, אבל הוא
עייף. וכשאדם עייף, הראש לא יכול
לעבוד כמו כשהוא לא עייף. וזה לא
משנה אם הוא מרגיש את העייפות
או לא; המכונה היא אותה מכונה גם
אם לא מרגישים אותה.

ויש אדם שישן יותר, ויש לו פחות
שעות, אבל הראש שלו עובד מצוין.
ויכול להיות ששניהם משיגים אותו
דבר. וממילא אומר הפסוק: "שוא

לכם משכימי קום מאחרי שבת" - בשביל מה להרוג את הגוף, אם
אתה תשמור על גוף צלול, על גוף בריא, ויהיה לך את אותו דבר.

כדי שאדם יוכל לגדול, צריך קודם כל שיהיה לו כוח גופני. דבר
שני, שתהיה לו שמחה וחדוות חיים. בלי שמחה וחדוות חיים טבעית
ספונטנית, אדם לא יכול לגדול. אדם צריך שתהיה לו שמחה. מי
שלא היתה לו שמחה, לא גדל. בחור ששמוח, אז ממילא הוא לומד

נהנה בלימוד, יש לו סיפוק בלימוד, הוא לא צריך את זה. אם הוא לא מרגיש ש'קשה לו', אז ממילא הוא לא צריך 'להתפרק'.

ולכן הדרך להמנע מאותם פטפוטים היא על ידי שהבחור ישמח בתורה שלו, ויהנה ויתחבר ללימוד. זה הפתרון האמיתי. אם אין אפשרות כזאת, יש רק עצה אחת: לומר 'המפיל' לפני שהוא יוצא מבית המדרש.

ובאמת צריך לדעת איך לשמוח ולהנות מהתורה. לדעת, אחת הבעיות הכי גדולות הוא שבחורים לא מתחברים. מדברים בלימוד באוויר, מעל השכל שלהם. חז"ל קבעו גילאים: בן חמש למקרא... ולפי התפתחות השכל, כך אדם יכול להבין. אומרים בבדיחה שרבי שמואל כל שנה 'יורד כיתה', פעם ר' שמואל דיבר לשיעור ג' בישיבה גדולה, והיום מביאים ר' שמואל כבר בכיתה ז'...

אבל זה מעל הראש של הבחורים. והתוצאה היא שבחורים מתרגלים לדבר בלי להבין מה שהם מדברים. אדם לא יכול להתחבר בלימוד אם הוא לא לומד לפי הרמה השכלית שלו.

היה לנו מגיד שיעור בישיבה - הגאון רבי ברל אייזנשטיין, תלמיד מובהק של מרן הגאון רבי נחום. הוא אמר שיעור א' בישיבה, והוא אף פעם לא הביא מדברי ר' נחום. כי ר' נחום זה בשביל למדנים גדולים. הבחורים הצעירים צריכים לשמוע את ר' נחום? היום הבחורים לא מבינים את זה. הם חושבים שצריך לדעת את ר' נחום. אבל האמת היא שדברים שלא ברמה שלהם, הם לא צריכים לדעת. הם צריכים לדעת את הקצות, את הפני 'הושע', לדעת איך ללמוד פשוט, איך לחשוב, איך להתחבר. ואז בס"ד יגיעו לעוד שלבים, ויבינו את ר' נחום, ויוכלו להגיע ליותר עומק בסוגיה. בחור שלומד לפי הרמה שלו, ומתחבר ללימוד ונהנה ושמח, לא יצטרך להתפרק בלילה.

כאלה שאצלם זה בכיוון חיובי, הם ממשיכים ללמוד עד מאוחר, והמחיר הוא העייפות במשך היום, אבל יש כאלה שאחרי הלימוד במשך היום, מתאספים בחדר ומתחילים לבלות בפטפוטי סרק ונייעס. רבים מראשי ישיבות מעידים שזה אחד המחריבים הגדולים בבנייתו של בן עלייה. איזו עצה אפשר לתת לבחור שיצליח להתגבר ולעמוד איתן מול הלחץ החברתי השלילי הזה?

הגר"י אייזנשטיין: מה הסיבה שבחור רוצה לבלות בלילה? כי הוא מרגיש 'עול' בזה שהוא למד תורה, הוא מרגיש שזה קשה לו, שהוא כפה את עצמו. וממילא עכשיו הוא צריך להתפרק קצת. ואיך הוא מתפרק? הוא מדבר שטויות. אבל אדם שבאמת שמח בלימוד,

לדמותו של ה"חברה'מן"

שאלה: אני רוצה להמשיך לשאול בענין הזה: האם זה בעצם פתרון לכל הבעיות בתחום של החברה בישיבה? יש בחורים שהלחץ החברתי פוגע ומזיק להם; לאו דווקא בשעות השינה. בחורים נמצאים בישיבה גדולה כל היום ביחד. וכידוע זהו טבע של האדם להיות נמשך אחרי החברה. חברה זה דבר שנצרך לכל אדם. מהם הגבולות והגדרים בענין הזה?

הגר"י אייכנשטיין: ראשית כל צריך להבין את המושג של 'חברה'. במשנה באבות (א' וא') שנינו: "קנה לך חבר". המהר"ל אומר שחבר הוא לאו דווקא חבר בתורה. יש מושג של חבר. חבר טוב. אבל 'חברה' זה מושג אחר.

המסילת ישרים מסביר שהסיבה שאדם לא נזהר על מעשיו היא בגלל שהוא טרוד בפרנסה. מה מטריד בחור? מהם הטרדות של בחור? החברה - מה חושבים עלי, ומה יאמרו עלי.

והאמת היא שזה בחינם. מישוהו אמר פעם שהוא חיפש את אלו שמדברים עליו, ולא מצא... בחור כל הזמן חושש 'מה אומרים עלי'. באמת אומרים עליך? זה מטריד בחורים ובחינם. בחור שמרוצה מעצמו, יש לו סיפוק מהלימוד, לא צריך את כל הדברים האלה. זה סוג של נחיתות.

תהיה שמח בלימוד שלך, תקנה לך חבר טוב, או כמה חברים טובים; צריכים חבר טוב, זה חלק מההתפתחות של האדם. אבל זה לא קשור לכל המושגים האלה שצריכים 'חברה' לצורך בילויים. תהיה שמח בתורה שלך, אל תרגיש נחיתות, אל תחשוב כל הזמן מה הוא אומר עלי. תהיה מרוצה מעצמך, תלמד לפי הכוחות שלך, ולא תצטרך לחשוש מ'מה יאמרו עלי'.

הגר"ח פ' ברמן: אני לא רוצה לתת עצה, אלא רק לתת מידע. ואקדים דבר ששמעתי מהסבא מרן רה"י הגאון רבי דוד פוברסקי זצוק"ל בשם מרן רבי ירוחם המשגיח ממיר. הוא שאל: מי שולט בעולם, הטוב או הרע? אמר רבי ירוחם: הטוב שולט בעולם! והראיה,

שכאשר יש לווייה, האם שמעתם פעם שמספידים את הנפטר ואומרים שהוא היה מושחת, היה אכזר, וכדומה? לא. מחפשים את הטוב. זו הוכחה שבתוך האדם עדיין קיימת הכרה ברורה שהרוע זה לא טוב, והטוב זה טוב. וזה עצמו ביטוי לכך שהטוב שולט.

עכשיו תשמעו מידע חשוב. אני ראיתי במשך השנים אלפי בחורים, ונשאלתי בבירורים לשידוכים של אלפי בחורים, ומעולם לא היה מצב שאם הבינו שהבחור הוא 'מצליח בחברה', אז רצו אותו. להפך, מחפשים ורוצים את מי שלא עושה

את השטויות האלה. וזה לא רק ההורים, אלא גם החברים. כולם

בעצם לא מעריכים את מי שמבלה ומפטפט. כל אחד בתוך ליבו יודע את זה. לפעמים בשיעור א' בחור עוד נראה לו שהוא 'בחור לעניין' עם הדברים האלה. אבל כשמגיעים לשיעור ג', 'בחור לעניין' הוא מי שלא בליין, מי שלא פטפטן.

סוף הכבוד לבוא

שאלה: ישנה תופעה מצויה: בחור למד בישיבה קטנה והיה רגיל שהוא מהבחורים המצויינים והבולטים. כעת, הוא מגיע לישיבה גדולה מצויינת, ושם יש המון בחורים מוכשרים ומוצלחים שמגיעים מישיבות נחשבות ומפורסמות. בחור אמר לי פעם: אני מרגיש כמו עלה נידף... איך להדריך את הבחור שלא ישבר מזה?

הגר"ב שרייבר: ההסתכלות

האמיתית היא אחרת לגמרי. הדבר הראשון שחשוב לזכור הוא

תשמעו מידע חשוב. אני ראיתי במשך השנים אלפי בחורים, ונשאלתי בבירורים לשידוכים של אלפי בחורים, ומעולם לא היה מצב שאם הבינו שהבחור הוא 'מצליח בחברה', אז רצו אותו. להפך, מחפשים ורוצים את מי שלא עושה את השטויות האלה

כך שאמנם אותו בחור אולי לא מרגיש את הכבוד שהיה לו בישיבה קטנה, אבל זה דבר בריא. אי אפשר לחיות כל החיים רק מכח טפיחות על השכם. צריך לעבוד.

אבל האמת היא שכל מי שנמצא בסביבה שלך יודע להכיר אותך, ויודע בדיוק מה אתה. ובפרט כשיש לך קבוצת חברים שהם ביחד איתך, הם יודעים להעריך אותך.

וצריך לדעת עוד דבר שרבותינו הזכירו כאן קודם. אף אחד לא באמת חושב ומדבר עליך. והראיה, שגם אתה לא מתעניין באף אחד... היחידים שמתעניינים בכולם, הם הר"מ, המשגיח, ראש הישיבה, והם יודעים להעריך אותך. אבל אצל הבחורים, אתה לא מעניין אף אחד,

כמו שאף אחד לא מעניין אותך. תמשיך לעבוד ברצינות ותראה שיהיה לך את המעמד שלך, ובס"ד תצליח להגיע לאן שאתה יכול.

שהצוות יודע את מי להעריך. כל אחד שהוא ר"מ בישיבה יודע להעריך מי בחור טוב, מי בחור מצוין, ובלי קשר לכישרונות.

אבל זה לא רק הצוות. זה גם בחברה בישיבה. יכול להיות שבתקופה הראשונה יש באמת בלבול ובלגן, אבל עם הזמן לומדים להכיר כל בחור. גם בישיבות שהן גדולות מבחינה מספרית, עם הזמן מתפתחות כמה קבוצות, ובתוך הקבוצה שלו יכירו אותו ויעריכו אותו. זה לא נכון שבחורים שהם יותר מוכשרים ויותר 'מפציצים', אז בחורים יותר מעריכים אותם. יכול להיות שיותר מקנאים בהם, ואולי אפילו שונאים אותם - לא מעריכים אותם יותר! מעריכים את הבחורים

הרציניים, את אלו שבאמת עושים שטייגן. וכשמגיעים ל'שוק חברותות' אז אפשר לראות את מי מחפשים ואת מי רוצים.

מעריכים את הבחורים הרציניים, את אלו שבאמת עושים שטייגן. וכשמגיעים ל'שוק חברותות' אז אפשר לראות את מי מחפשים ואת מי רוצים

איש לא נזוק מחברותא לא מוצלחת!

שאלה: הראש ישיבה הזכיר את הענין של חברותות. יש בישיבות הגדולות מושג של 'שוק חברותות'. זה דבר שיש בו בעיה מסוימת: 'שוק חברותות' כשמו כן הוא - מתנהל כמו בשוק, "כל הקודם זוכה", הרבה פעמים יש בחורים יותר עדינים ובלי 'מרפקים', שלא הצליחו באותה שעה להסתדר עם חברותא ששמחים בו, ולפעמים הם נשארים בצד בהרגשה של החמצה. מה אומרים להם?

הגרח"פ ברמן: אחד האיזמים הכי גדולים שיש על כל אדם בכל גיל שהוא, זה כאשר הוא נמצא במצוקה וקורה משהו והוא חושב שזה סוף העולם. בן אדם צריך להתרגל להיות בסבלנות. הדברים שעכשיו נראים לך סוף העולם, עוד שבועיים לא ייראו לך סוף העולם. לא קרה עדיין שבחור שלא הצליח עם חברותא נהיה לו מזה נזק בלתי הפיך. מה שכן עלול לגרום לנזק זה אם הוא יחשוב על עצמו במשך חודשיים או חצי שנה 'אני בבעיה, אני לא בסדר'. עצם התפיסה הזאת באמת יכולה לעשות לו נזק גדול.

לגופו של ענין, האמת היא ברורה וחדה: לא החברותא קובעת את ההצלחה שלך בלימוד. מאיפה אתה יודע אם יותר טוב בשבילך חברותא שבה אתה מסביר, או יותר טוב החברותא שבה אתה שומע? מאיפה אתה יודע? הקב"ה מסדר הכל, הוא מסדר לך אוכל ושתיה, והוא מסדר לך גם חברותות.

זה דבר שחשוב לדעת אותו בחיים. מי שחושב על עכשיו, ומבחינתו אם עכשיו זה לא מסתדר אז זה סוף העולם, באמת יהיה לו מאוד רע. פגשתי בהרבה בחורים שעברו כל מיני שינויים, ופחדו מה יהיה אתם. אמרתי להם: פעם הבאה שאתה בודק את עצמך אם הצלחת או לא, זה רק בסוף הזמן הבא, תבוא אליי ואז נחשוב. אם אתה תחשוב פעם אחת באמצע הזמן, 'אני מצליח או נכשל', אז אתה לא תצליח. המדידה היא לא בכל רגע.

בן אדם גם לא גדל בכל רגע. תחשבו, ילד בן שלוש עשרה גדל מהר, אבל אם הוא יסתכל כל רגע

ויבדוק אם גובה או לא, הוא יחליט שהוא לא גבה כלום ונשאר נמוך... מתי הוא כן יכול למדוד את עצמו? פעם בחצי שנה. בענין של גובה, זה לא כל כך נורא אם יחשוב שהוא נמוך ובסוף יגלה את הטעות, אבל אדם שיחשוב על עצמו שהוא לא מוצלח, זה יכול להזיק לו.

אני אומר מתוך ניסיון: עוד לא היה בחור שניזוק בטווח יותר ארוך, בגלל חברותא שלמדו אותו בזמן מסוים. אבל כן היו בחורים שניזוקו מזה שהם הרגישו "אני בעייתי ואני לא בסדר".

לגבי השוק חברותות, רק באותו יום נראה סוף העולם. אבל אם תצליחו לבדוק את זה אחר זמן, תגלו שזה כלום. הכל דמיונות. בחור חושש: 'אולי יש לי עכשיו חברותא פחות נחשב, אז בגלל זה לא ירצו אותי בזמן הבא'. אין דבר כזה. אבל אתה תרגיש לא טוב עם עצמך, אז לא ירצו אותך בזמן הבא.

שאלה: בענין הקימה בבוקר, בישיבה קטנה מעירים לבחור שלא מגיע לתפילות. בישיבה גדולה זו כבר אחריות של הבחור. והרבה פעמים הוא ממשיך לישון... מה העצה לקום בזמן?

הגר"י אייכנשטיין: יש אימרה ידועה: כשרבקה ראתה את יצחק בפעם הראשונה היא נפלה מעל הגמל. מדוע? יצחק התפלל אז מנחה. והרי אברהם תיקן שחרית ויצחק תיקן מנחה. רבקה לא ידעה שהוא תיקן מנחה, וממילא חשבה: החתן שלי מתפלל שחרית בזמן של מנחה. זה החתן שנותנים לי?..

אבל זו לא בדיחה. אין לתאר כמה גירושין קרו כתוצאה מקימה מאוחרת של הבעל. האשה קמה מוקדם לעבודה, כדי שהבעל יוכל ללמוד, והוא ממשיך לישון. ואם בישיבה חיים חיי הפקר, הולכים לישון מתי שרוצים, וקמים מתי שרוצים, אז מה חושבים שיהיה? שמשנתנים ביום אחד? אם בחור אין לו שום שליטה עצמית, מה יהיה אחרי החתונה שלו? זה מעשים בכל יום, שממשיכים לישון, וזה אסון!

בחור צריך לדעת לקחת אחריות על עצמו. זמן הוא זמן. צריך לקום, בחור צריך להיות קצת שולט בעצמו. אני אומר תמיד לבחורים, אתה רוצה שאשתך תיפול מהגמל? קח אחריות על עצמך. תקום בזמן!

מותר האדם מן הבהמה

שאלה: בנושא אחר, השתרש מושג בעולם הישיבות שבלייל שיש הולכים לאכול מאכלי שבת. רוצים להרגיש שחרור. כמובן בני עליה רבים מתנזרים מהדבר הזה. וידוע שמרן רבי גרשון זצוק"ל אמר על התופעה הזאת שזה 'גיהנום'. שאל אותי בחור: "עד

כדי כך? לאכול צ'ולנט בלייל שיש זה גיהנום?"

הגר"ב שרייבר: שואלים מה רע בלייל שיש, בצ'ולנט וכל מיני דברים כאלה. האמת, שהתשובה היא מילה אחת בלבד: פו! זהו.

ונסביר קצת את התשובה. אין שום בעיה בלאכול צ'ולנט בלייל שיש, אבל מה דחוף לך? מה דחוף לך צ'ולנט בלייל שיש? מה יקרה אם לא תאכל? אתה רוצה להרגיש שיש לך עולם הזה. אם אני אביא

לגופו של ענין, האמת היא ברורה וחדה: לא החברותא קובעת את ההצלחה שלך בלימוד. מאיפה אתה יודע אם יותר טוב בשבילך חברותא שבה אתה מסביר, או יותר טוב החברותא שבה אתה שומע? מאיפה אתה יודע? הקב"ה מסדר הכל, הוא מסדר לך אוכל ושתיה, והוא מסדר לך גם חברותות

בפרשת נח מסופר על שם ויפת שכיסו את נח. שניהם קיבלו שכר, יפת קיבל שכר שכשיהרגו את כל הגויים בגוג ומגוג, אז יקברו אותם באדמה. אבל שם שהתאמץ יותר, קיבל שכר ללבוש ציצית. מה ההבדל בין קבורה לציצית?

יש שני שמות לבגד: לבוש וכסות. 'כסות' מלשון לכסות, ו'לבוש'

מלשון להלביש. כמו שהרה"ר' בונים הזכיר, אדם מורכב מגוף ונשמה. מי שאצלו הגוף זה 'עולם הזה', אז הוא צריך לכסות, הוא מתבייש בגוף. אבל שם לא כיסה, אלא 'הלביש'. כי אצל נח שהיה צדיק תמים, אין מה להתבייש ולכסות. אבל כן צריך 'להתלבש' בשביל שכולם יראו שהוא לא גוף אלא מלאך. מי שרואה אותו בלי בגדים יכול לחשוב 'מותר האדם מן הבהמה אין'. בעל חי אף פעם לא מתלבש.

הקב"ה בתורתו קבע לכהן גדול בגדים מיוחדים. זאת אומרת שגם אצל עצמו וגם אצל אחרים, כל הזמן ייראה שהוא רוחני ולא גשמי, שהוא

בן עליה ולא מישהו פחות. בדומה לזה, גם בשבת קודש צריכים להחליף לבגדי שבת. על ידי זה אדם מרגיש: עכשיו אני יהודי של שבת. בלי בגדי שבת זה לא שבת.

יפת בא לכסות את אבא שלו. שלא ייראה גוף כזה. אז השכר שלו שכשהוא יתפוך לנבלה, גם אותו 'יכסו' ויקברו באדמה. אבל שם בא 'להלביש' את אביו. אז הוא זכה שהבגדים שלו יהיו תרי"ג מצוות. מה זה אומר ציצית? הלבוש שלי כשרואים אותי, רואים תרי"ג מצוות.

לבוש זה דבר שמשפיע מאוד. אם אתה רוצה להיראות בן תורה, שכל מי שיראה אותך יראה שאתה נראה במצב כמו בתפילה, אז החיצוניות משפיע על פנימיות. אבל אם לא אכפת לך להיראות אחרת, אז זה גם ישפיע עליך לכיוון השני.

אמי סיפרה לי שהיא ראתה פעם את מרן החזון איש שישב במרפסת של הבית ולמד, ואחותו, הסבתא שלי, אשת מרן הסטייפלר, הביאה לו כוס תה למרפסת. אז הוא אמר לה: מה אני, ציפור?

מה הכוונה? בגמרא כתוב שמי שאוכל ושותה בשוק פסול לעדות. איזו עבירה הוא עשה? הוא לא עשה שום עבירה, אבל הוא דומה לכלב, וכלב לא נאמן. זה מה שכתוב בגמרא. החזון איש היה כל כך גדול, שכל דמיון לצורה של בעל חי היה אצלו מופקע. הוא הרגיש שכזה דבר יכול לפגוע בעדינות, יכול לפגוע ב'מלאך'.

בחור שמתלבש כמו בן תורה, זה מזכיר לו שהוא בן תורה, בן ישיבה, בן עולם הבא. כולנו צריכים להרגיש שאנחנו בני עליה, ולא לשכוח זאת. וכשלא נשכח את הדבר הזה, אז נגדל!

לך לחם עם גבינה, לא תרצה. אתה רוצה צ'ולנט. אז אם אחד אוכל בחדר, בבית, נו מילא. אבל כשמתיישבים קבוצה שלמה ביחד וזוללים - אין תיאור מתאים אחר לאכילה הזאת. אתה לא אוכל כי אתה רעב. זו זלילה. והם מתיישבים לזלול ביחד - זה צורת בהמה, זה לא צורת אדם. זה ההבדל בין אדם לבהמה. אדם אוכל ובהמה זוללת. מה רע בלזלול? לא רע שום דבר.

היה פעם בחור, לא אצלו בשיבה, שהיה הולך לשחק הרבה כדורגל. זרקו אותו מהישיבה. הוא בא אליי, הכרתי את אבא שלו, וביקש אולי אני מוכן להמליץ שיקבלו אותו בחזרה. תוך כדי הדברים הוא אומר לי, איפה כתוב שאסור לשחק כדורגל? אמרתי לו: לא כתוב. מותר. אבל אמרתי לו: למה אתה נהנה מכדורגל ואני לא? בגלל שזה תלוי באופי. אחד שיש לו אופי של סוס, הוא נהנה מלבעוט, אחד שיש לו אופי יותר שכלי, נהנה מדברים אחרים. אם בחור יקום בוקר אחד ויגלו שהוא הפך להיות סוס,

יזרקו אותו מהישיבה. זרקו אותך מהישיבה כי פה זו לא אורווה. ואין פה מקום לסוסים. אין עבירה להיות סוס.

ללכת לאכול צ'ולנט בליל שישי, זה להיות בהמה גסה. ללכת כל ליל שישי לזלול זה לא עבירה, אבל זה בעל חי. מזה אתה חי וזה מה שמעניין אותך. אחרי שבוע שלם שכביכול ישבת ולמדת, אז קבוצה יושבים וזוללים ביחד.

הלכתי פעם ברחוב באמצע הלילה בליל שישי. ניגש אלי אחד ושאל אותי: אתה יודע איפה מוכרים פה צ'ולנט? אמרתי לו: אני יודע. איפה? אמרתי לו: אתה רעב? בוא אליי הביתה, תקבל כל מה שאתה רוצה, ואני לא לוקח ממך גרוש. הוא אמר: לא, אני צריך צ'ולנט. אמרתי לו: אני לא אומר לך... אז הוא אמר: מה עם חסד?... אני לא מבין, וכי אני אעזור לך להיות בהמה? חסד חדש... זה בסך הכל תכונה בהמית, לאהוב לזלול. כששואלים מה רע בלהיות בהמה, באמת אין לי תשובה.

מאני מכבדותא

בנושא הלבוש הישיבתי, ידוע שפעם היה מושכל ראשון שלא יוצאים בלי כובע וחליפה. אבל נדמה שההרגשה הזו שהלבוש מכבד את האדם, קצת קהתה כיום. איך מסבירים את העניין הזה באופן שיתקבל אצל הצעירים?

הגרח"פ ברמן: לפני התשובה, צריך להקדים עוד שאלה: האם בחור מרגיש כבוד בלהיראות בן ישיבה? אם לא, אז צריך לחשוב מה לעשות כדי להגיע להבנה שאין כבוד אלא תורה, אבל מי שכן מרגיש בזה כבוד, ממילא צריך לרצות להתלבש כמו בן תורה.

יהיו בעיניך כחדשים

יעקב א. לוסטיגמן

הנבחנים הוותיקים ב'דרשו' כבר שמו לב, אבל לא הבינו עד כמה זה משמעותי. המעצמה התורנית הגדולה בעולם, יצאה באחרונה למהלך כללי של התחדשות והתרעננות, על מנת להשביח ולשדרג את מפעלותיו הכבירים של 'דרשו', ולהנגיש את תוכניות הלימוד וכללי המבחנים, אל הלומדים והנבחנים די בכל אתר ואתר.

כארגון שפועל בקרב בני התורה זה למעלה מחצי יובל שנים, ובקרב העם שבשדות למעלה מ-30 שנה באמצעות ארגון 'אחינו' זרוע הקירוב של 'דרשו', צבר הארגון ניסיון רב בניהול תוכניות הלימוד ופעילות ענפה להרבצת תורה בארץ ובעולם.

ובכל זאת, רוח ההתחדשות שמלווה את 'דרשו' מאז הקמתו ועד עצם היום הזה, הובילה את הארגון לצאת למהלך נרחב וכולל של התחדשות בכל התוכניות, המסלולים והאגפים של הארגון, מן

המסד ועד הטפחות.

בשורות הבאות נסקור בפני הקורא מקצת מן השינויים שבוצעו בתקופה האחרונה, לחיזוק ושדרוג הקשר בין 'דרשו' ובין נבחני ולומדי התוכניות השונות.

איחוד מכתבים

לאחר שבמשך השנים היו נבחני 'דרשו' מקבלים מכתב ייעודי לכל תוכנית עם הציון שלהם בחודש האחרון, ומי שנבחנו במספר תוכניות קיבלו מכתב נפרד על כל תוכנית, בוצע רה ארגון של כל מערך הדיזור, והוכנסו שדרוגים משמעותיים בתוכנה.

התוצאה שהושגה היא מכתב בנוסח חדש ומכבד, אותו מקבל כל אחד ואחד מנבחני 'דרשו', עם ריכוז המידע ופירוט מלא של כלל התוכניות בהן הוא משתתף והציון שקיבל בכל אחד מהמבחנים

תנופת התחדשות והתרחבות במעצמה התורנית 'דרשו', לתועלת כלל הלומדים והנבחנים בתוכניות הלימוד השונות, במגוון מקצועות התורה • תתחדשו!

כעת חודש הקונטרס, עבר עיצוב ועימוד מחודש, ומכאן ולהבא יקבלו הנבחנים את הקונטרס החודשי בעיצוב מרהיב ומאיר עיניים, שיקל עליהם להשתמש בו ושדרג את חווית הלימוד בעזרתו. גם גודלה של החוברת שונה כדי להתאים לאופן שיהיה נוח יותר לשימוש הלומדים.

העיצוב המחודש הנו בבחינת 'דבר בעתו מה טוב', משום שהוא הגיע במקביל לריבוי שורות הלומדים בתוכנית, עם הצטרפותם של עשרות כוללים חדשים לתוכנית 'חבורת ש"ס'.

יריד קבלת התורה

שבוע הספר התורני קיבל פנים חדשות ומושגים חדשים, עם המצב המיוחד שנערך השנה למכירת ספרי 'דרשו'. ה'משנה ברורה' במהדורת 'דרשו' עם פירוש 'ביאורים ומוספים' שכבש את עולם התורה כולו, 'יצירת הפאר' שלחן ערוך' במהדורת 'דרשו' ספר 'דרש על מסכת אבות - שהפכו אבן יסוד בכל בית יהודי ונמצאים בשימוש תדיר על ידי דרשנים ומגיידים בארץ ובעולם ועוד ועוד.

לראשונה יצא 'דרשו' במבצע ספרים עולמי, שלא הוגבל רק לגבולות ארץ ישראל, ואפשר ליהודים מכל רחבי העולם לקנות את ספרי 'דרשו' ולקבל אותם במשלוח לביתם, במחירים מוזלים, באמצעות ממשק דיגיטלי עולמי שנבנה במיוחד עבור 'דרשו' ומאפשר רכישה מכל מקום.

הספרים עצמם נמכרו בהנחות חסרות תקדים, כדי להגדיל תורה ולהאדירה, ואכן רבבות ספרים נמכרו באותו שבוע, מכל רחבי העולם היהודי.

דרשו כארד

על פי הוראתם של רבותינו גדולי הדור, ב'דרשו' נוהגים שלא לתת מלגות כספיות לבחורי החמד הנבחנים בתוכניות השונות. במקום זאת, המלגות ניתנו לאורך השנים בדמות תלושים וכרטיסי זיכוי לרכישת ספרים.

כעת יוצא 'דרשו' במהלך נרחב, בו כל בחור הנבחן ב'דרשו' מקבל 'דרשו כארד' אישי - כרטיס מגנטי נטען, לרכישת ספרים ברשת 'ספרי אור החיים'. הכרטיס מעוצב וממותג בסגנון 'וקרתי', כדי לכבד את לומדי התורה נבחני 'דרשו', ומדי חודש בחודשו הוא ייטען באופן אוטומטי, בהתאם לגובה הציון של הבחור על המבחנים שערך.

שערך בחודש החולף, כמו גם שקלול של המלגות להן הוא זכאי. לא זו בלבד, אלא שמעתה יופיעו תזכורות חשובות על גבי המעטפה, כמו ציון זמני ומועדי עריכת מבחני כניסה לתוכניות 'דרשו' השונות ועוד, כך שכל נבחן יוכל להיחשף למידע ולפעול בהתאם.

חבורת ש"ס

לומדי תוכנית 'חבורת ש"ס', הורגלו לקבל קונטרס חודשי עם 'מראי מקומות' על הדפים הנלמדים באותו החודש במסגרת התוכנית, כשהמנצח על המלאכה הוא מרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי דוד כהן שליט"א, שמכוון את עריכת ה'מראי מקומות', כדי להפיק מלימוד זה תועלת מקסימלית, שיהיה הלימוד עיוני ויסודי ככל האפשר.

לבקשת רבים מנבחי 'דרשו' וקוראים גיליון 'לקראת שבת' מבית 'דרשו', גייסנו מחדש את הפעיל הנמרץ רב פעלים לתורה, הרה"ח ר' אהרן כהן, שחזר לראיין את נבחים תוכנית 'קנין ש"ס', הנבחים על הש"ס כולו במסגרת התוכנית.

בחדש ניסן האחרון נבחנו חברי 'קנין ש"ס' על כ-2,000 דפי גמרא, ובעז"ה בחודש תשרי הם ייבחנו על קרוב ל-2,200 דפים, וכך ילך המספר ויגדל עד שייבחנו על הש"ס כולו בחדא מחתא.

בשיחות שהרב כהן מקיים עימם, מקבלים קוראי 'לקראת שבת' הצצה לעולמם המיוחד של השקדנים המופלאים הללו, שכל אחד ואחד מהם סבא שלא יצליח לדעת אפילו לא חצי ש"ס והנה הם מתקרבים לידיעת הש"ס כולו, ורבים מהם כבר נבחנו על הש"ס כולו, יותר מפעם אחת - הודות להתמדה והשעבוד המלא שהם משעבדים את עצמם ללימוד על פי סדר תוכנית 'קנין ש"ס' מבית 'דרשו'.

מעניין לציין שרבים מנבחי 'קנין ש"ס' כיום, סיפרו שהם החליטו להיכנס לתוכנית ולהיבחן על הש"ס לאחר שקראו את הראיונות של הרה"ח ר' אהרן כהן עם נבחי 'קנין ש"ס' במחזורים הקודמים, והשתכנעו ש"לא בשמים היא".

קנין ירושלמי

מספר הנבחים בתוכנית 'קנין ירושלמי' השליש את עצמו במבחים של חודש תמוז, לאחר שבחודש סיוון סיימו לומדי התוכנית את מסכת עירובין, והתחילו ללמוד מסכת פסחים. ב'דרשו' הובילו קמפיין נרחב לעידוד ההצטרפות ללימוד הירושלמי, כולל פנייה אישית לכל אחד מנבחי התוכנית מאז היוסדה ועד כה, וכן הפצה נרחבת של תדפיס מהתלמוד הירושלמי בהוצאת 'עוז והדר', כדי לאפשר ללומדים להתחיל בלימוד עד שיתארגנו עם רכישת תלמוד ירושלמי.

המקפיץ הוכתר בהצלחה, וכאמור מספר הנבחים הוכפל פי שלושה בסייעתא דשמיא.

לצד שליחת המכתבים המודפסים לנבחים, הקים 'דרשו' מערכת דיוור דיגיטלי מתקדמת ומושקעת, הכוללת את כל לומדי ונבחי 'דרשו' בעבר ובהווה. כל נבחן מקבל את המידע על הציון והמלגה המגיעה לו, הישר אל תיבת הדואר האלקטרוני, לצד הודעות חשובות נוספות, על תוכניות הלימוד, מועדי כניסה וקבלה לתוכניות אלו ועוד. מערכת הדיוור משמשת גם להנגשה של חומרי לימוד לתועלת הלומדים והנבחים, לוחות לימוד, מועדי מבחים ועוד.

קו התוכן

קו התוכן של 'דרשו', הוזנק גם הוא קדימה, ועבר רה-ארגון של כלל השיעורים והתוכניות המוקלטים בו. שלוחות הלימוד סודרו בסדר חדש, שלוחות כפולות נמחקו, אוחדו או צומצמו, הוכנסו אופציה משודרגת לקבלת תזכורות יומיות לפי בחירת המאזין והוכנסו שיפורים רבים, שכל החפץ יוכל להתרשם מהם בחיגור לקו התוכן שמספרו 077-2222-666 או 4992*.

כמו כן הושק שירות חדש של הודעות קוליות לנבחים, כולל תזכורות על קיומו של כל מבחן בתוכנית בהם נבחים, וכן עדכונים מיוחדים לפי הצורך והעניין.

שגרירי דרשו

האחראים על למעלה מ-700 מוקדי הבחינה של 'דרשו', הם למעשה 'שגרירים' של הארגון, ומתווכים בין הנבחים לבין 'דרשו'. עם זאת, חלק מאותם 'שגרירים' לא בקיאים די הצורך בתוכניות השונות ובכללי ההשתתפות, ולכן אנחנו משקיעים מאמץ מיוחד בעדכון ה'שגרירים' ובהכוונתם.

לשם כך הוכן טופס מיוחד עם הסברים כלליים ופרטניים על התוכניות השונות, וכן נערכים מיזמים מיוחדים עבורם עם הגרלות על ספרי 'דרשו', בשווי כולל של אלפי שקלים, כמו"כ הוקם קו עדכונים מיוחד כדי לאחד אותם ולהעניק להם את הכלים הנדרשים כדי לעמוד ולשרת את קהל הנבחים בכבוד הראוי ולהעניק להם את המידע לפי בקשתם.

קמפיין רחב ומושקע במיוחד התנהל בארץ ובעולם היהודי כולו, לעידוד הצטרפות לתוכנית 'עמוד היומי', עם תחילת לימוד מסכת פסחים, בחודש תמוז.

הקמפיין התנהל בשלל שפות, ובסגנונות ומתאמים לכל מדינה ומדינה, כשבמקביל נעשתה פעילות אדירה לפתיחתם של יותר מ-300 שיעורים, בנוסף לכ-600 השיעורים הפעילים שהיו קיימים עד כה.

בנוסף, 'דרשו' הדפיס קרוב ל-100 אלף עותקים של גמרות מסכת פסחים עם ביאור 'שפה ברורה' מבית 'עוז והדר', ופירוש 'עיון העמוד' מבית 'דרשו' - ואלו חולקו חינם בכל בתי הכנסת, ובמוקדי חלוקה ענקיים ברחבי הארץ, כדי שכל יהודי שרוצה ללמוד 'עמוד היומי' יוכל להתחיל מיד, בלי להירשם ובלי להמתין עד שהחוברת תגיע אליו בדואר.

בנוסף נעשתה הפצה נרחבת של עלונים וחומרי הסברה, כדי להסביר את צורת הלימוד בתוכנית, ולהכניס עוד ועוד יהודים למעגל ההפסקים התמידיים והלימוד העקבי כולל חזרה, שינון ועמידה בכור המבחן.

מתנה בהפקה מיוחדת נשלחה למגידי השיעורים, בהשקעה של מאות שקלים לכל מגיד שיעור, לצד שדרוג מערך הפרסום של השיעורים, בסביבת קיומו של כל שיעור, והרחבת המעטפת שמעניק 'דרשו' לכל שיעור ב'עמוד היומי'.

בין הזמנים זה הזמן

מתוך הבנה שלומדי 'דרשו' לא עוצרים גם בימי בין הזמנים, וממשיכים ללמוד לפי קצב התוכניות השונות על הש"ס הבבלי והירושלמי, משנה ברורה והלכה ושאר מקצועות התורה, נערך הארגון בהתאם עם תגבור משמעותי של מוקדי הבחינה והוספת מוקדי בחינה נוספים, בערים וביישובים אליהם יוצא הציבור החרדי כדי לנפוש בימי 'בין הזמנים' - תחת הסלוגן הסוחף 'בין הזמנים זה הזמן'.

המוקדים המיוחדים של 'בין הזמנים' יפעלו מספר שעות גדול יותר באופן משמעותי לעומת המוקדים הרגילים, ביום שישי הקרוב, י"ד אב תשפ"ה החל מהשעה 10 בבוקר ועד לשעה 14.30 בצהריים, ובמסגרתם ניתן יהיה להיבחן בכל תכניות הלימוד של 'דרשו'.

המוקדים של ימי בין הזמנים פרוסים בכל מקומות הנופש של הציבור החרדי: בעיה"ק צפת, אתרא קדישא מירון, עיה"ק טבריה, חיפה, נתניה, אשדוד, רכסים, יסודות וקוממיות.

אלול

תכונה רבה במשרדי ב'דרשו', והיערכות מוגברת במוקדי הבחינה השונים, לקראת 'מועד' כניסה בשלוש תוכניות שונות של 'דרשו' במהלך חודש אלול הבעל"ט.

במסגרת זו יוכלו נבחנים חדשים להצטרף לתוכניות 'דף היומי בהלכה', 'קנין תורה' - דף היומי בבלי' ו'דף הכולל' - ולהיכנס מיידית למסלול המלגות.

הבשורה גדולה במיוחד עבור לומדי 'דף היומי' - בבלי המעוניינים להיבחן ב'דרשו' ולקבל מלגות, לאחר שהתוכנית הייתה סגורה להצטרפות מאז תחילת המזור הנוכחי של 'הדף היומי', בשנת תש"פ. התכנית נפתחת כעת ל'מועד כניסה' חריג, במיוחד לכבוד תחילת לימוד סדר 'קדשים' בדף היומי.

הלוח של דרשו תשפ"ו

לוח השנה המיוחד שיהיה בכיסו של כל 'דרשו' איד' הופק בימים אלו בהשקעה מרובה, הלוח יופץ במבחן שיערך בי"א אלול בכל מוקדי הבחינה ברחבי הארץ, כמו"כ ישלח בממשקים הדיגיטליים לרבבות הנבחרים.

בלוח יכללו מועדי הבחינות, ההספקים היומיים והחודשיים, וכל המידע הנדרש ללומדים והנבחנים ב'דרשו'.

יסוד היסודות

ההכנות ב'דרשו' כבר בעיצומן, לקראת יומא דהילולא של רבן של כל בני הגולה מרנא רבי ישראל מאיר הכהן הגדול מראדין, רבינו בעל ה'חפץ חיים'.

הקשר המיוחד של 'דרשו' עם מרנא ה'חפץ חיים' ומורשתו, הוא מן המפורסמות, ולמעשה דמותו המאירה של החפץ חיים היא יסוד הסודות של 'דרשו' ומפעלותיו הכבירים.

רבים מלומדי 'הדף היומי בהלכה', המבוסס על המשנה ברורה - ספרו הבולט והמשפיע ביותר של ה'חפץ חיים' - משתתפים בתוכנית לימודי המוסר כהשלמה, ועוסקים בקביעות בכל ספריו האחרים, כך שאחת לשבע שנים הם מסיימים לא רק את ששת חלקי המשנה ברורה, אלא גם את כל שאר ספריו של ה'חפץ חיים', כשלשם כך 'דרשו' אף מוציא לאור בתמידות את ספריו הפחות נפוצים.

כמו כן יזם 'דרשו' לפני שנים מסורת הנוגהת עד עצם היום הזה, במסגרתה בכל שנה ושנה אלפי רבבות תלמידים ולתמידות במוסדות החינוך החרדים בכל רחבי הארץ והעולם עוסקים ביום ההילולא במשנתו של החפץ חיים, לומדי שתי הלכות מתוך המשנה ברורה שב'דף היומי בהלכה' באותו היום, קטע מספר 'שמירת הלשון', אומרים פרקי תהילים, ומסיימים בתפילה נרגשת להצלת ולישועת כלל ישראל בזכות הגדולה של מרנא בעל ההילולא.

בימים אלו שוקדים ב'דרשו' על הפקה חסרת תקדים של תכנית מיוחדת שתשודר לרבבות התלמידים בתלמודי התורה והתלמידות בתי החינוך.

ינצל העולם

כל החידושים, השדרוגים והמבצעים, נעשים במטרה אחת ויחידה - להרבות עוד ועוד תורה בעולם, להוסיף זכויות בתקופה שבה יש הרוצים להחריב ולהיאבק בעולם התורה. זאת, מתוך אמונה יוקדת ונאמנות מלאה לקביעה ש"בזכות התורה ולומדיה ינצל העולם".

עניינים האכילה

שומר על העובדים, שלא יכניסו חומרי גלם ומצרכים מהכשרים אחרים? באיזה נפה מנפים את הקמח? האם יהודי כשר ואמין בודק את כל הביצים? האם כל הכלים במקום טבולים כדת וכדין? ומה עם ירקות ללא תולעים? אי אפשר לסמוך באופן כוללני על מודעת פרסום, שהמקום נמצא תחת השגחת רב פלוני. צריך לברר כל דבר לאשורו, וכל מי ששהה בבתי מלון ומקומות נופש, יודע כמה רבה המכשלה.

במקומות שאין בהם השגחה קפדנית בכל ימות השנה ומארגני הנופש רוצים להכשירו לימי 'בין הזמנים' לקהל יעד המהדר בכשרות, צריך משגיחים מומחים כדי לדעת מה וכיצד להכשיר. מטבחים של בתי מלון הם גדולים ומלאי פרטים קטנים. לא מועיל להביא למקום כמה בחורי צעירים ל'הכשרת המטבח', משום שהם לא למדו 'יורה דעה' כדבעי והם אינם יודעים על מה צריך להקפיד ואיך להכשיר. כשהמשגיח לא נמצא בכל שעות הכנת האוכל, השף או הטבח יכולים בקלות רבה להשתמש בחומרי גלם ומוצרים שאינם כשרים למהדרין. הוא 'מורה היתר' לעצמו, שהרי המשגיח

כשאנו נמצאים בבית בכל ימות השנה, אנו מכירים את ההכשרים עליהם אנו סומכים, כלי המטבח שלנו ידועים ומוכרים, ואנו לא נצרכים לברר על כשרות המזון, כלי הבישול וכלי ההגשה שלנו. אנו יודעים מה אנו אוכלים ובאיזה סירים מבשלים את האוכל. אך כשאנו נעים ונדים מ'אזור הנוחות' הרגיל שלנו, נמצאים בבין הזמנים בבית הארחה, מחליפים דירה או נמצאים בצימר, עוברים במקומות שונים בארץ, עלינו לפקוח עיניים שבעתיים על כל נושא הכשרות, הסירים וכלי ההגשה.

כשנמצאים במקום מסודר, הנמצא תחת השגחה שאנו סומכים עליה, נברר קודם כל מי הוא משגיח הכשרות, כמה שעות ומתי הוא נמצא במטבח. האם ההשגחה כוללת שכל המוצרים שאנו צורכים במהלך הנופש מתאימים לנו. ישנם מקומות רבים שאכן, יש בהם משגיח צמוד, אך הם מביאים למטבח מוצרים העומדים תחת השגחות שונות, שלא על כולם אנו סומכים בכל ימות השנה. ישנם מקומות שרק 'המוצרים בהשגחת הבד"ץ', אך באיזה בד"ץ מדובר? והאם המשגיח אכן

ימי 'בין הזמנים' הם ימים בהם צריך להקפיד
שבעתיים על כשרות המאכלים והכלים, כשאנו
יוצאים למקומות רחוקים ופחות מוכרים • חששות
בכשרות, נקודות לבדיקה וזהירות ועובדות
משטח הכשרות, בפרט ביומי דפגרא, במאמרו
המרתק של הגאון רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א,
מראשי ישיבת 'משאת המלך' וראש כולל בישיבת
אברכים 'מדרש אליהו', מחבר הספר 'שלהי
דקייטא' • ומה כבר יכולה להכיל שקית פופקורן?

זמנים זהירות

הסכים לאשר את הכנסת תרכיז הפטל והחל וויכוח בין בעל הקיוסק
למשגיח.

בעל הקיוסק טען שאמנם לא מופיעה על האריזה חותמת
הכשרות מהודרת, אך זה רק בגלל אי הסכמת אותה כשרות להעניק
לתרכיז הכשר לימי הפסח, אך לימות החול למרות שהחותמת אינה
מופיעה על התווית, קיימת השגחה מהודרת. המשגיח התעקש
והחליט לברר.

ומה התברר? אכן, בגלל פסח אין כשרות מהודרת על הפטל, אך
לא רק בגלל החמץ המצוי במרכיבי התרכיז, אלא שכדי שהתרכיז
יהיה כשר לפסח, מחליפים בו רכיבים וצבעי מאכל, כאלו שהינם
בעייתיים מבחינת כשרות גם לכל השנה, ובנוסף, גם משרד
הבריאות באופן עקרוני אינו מאשר הכנסת צבעי מאכל שכאלו
בקביעות לתרכיזים...

בפיצרייה קיימת נפה חשמלית, המנפה את הקמח שפועלת
בצורה שהמכונה מרעידה את הנפה וכך הקמח נופל מהנפה לכלי
הקיבול שמתחתיו. הנפה עצמה סגורה הרמטית, כך שהקמח

של ההכשר הפחות מוקפד הקודם, התיר לו להשתמש במוצרים
אלו...

מה הבעיה בכוס 'ברד' בטעם פטל?

גם כשאנו נמצאים בערים אחרות, אנו רוצים לרכוש משהו
לאכול, פיצה, פלאפל, אפילו מוצר פשוט כמו פופקורן או 'ברד'
שעשוי מתרכיז פטל, וההכשר המקומי לא מוכר לנו בתכלית שהוא
מהודר, מן הראוי לקרוא כמה עובדות ששמעתי ממשגיחי כשרות
ומעובדות המוכרות לי אישית.

בקיוסק בעיר מגורי נמכר משקה פטל קפוא ("ברד"), כדי
להרוות את הצמאים בימי הקיץ החמים. הפטל, אותו ממלאים
במכונת הברד, מגיע ממפעלים עם השגחה מהודרת, ולמקום
ניתנה כשרות מהודרת. באחד מהימים לפני חג הפסח, הגיעה
סחורה חדשה לחנות. המשגיח בדק את האריזות וגילה שאמנם
מדובר בתרכיז פטל מאותה החברה, רק שהפעם התרכיז הגיע
ללא הכשרות מהודרת אלא בכשרות ברמה פחותה. המשגיח לא

דרושה עבודה קשה כדי להעניק חומס כשר למהדרין. וזוהי רק דוגמה אחת.

לחנות בעיר חרדית אחת הגיעו סוגים שונים של פולי קפה, כמו אספרסו רומא, בלאדי, קולומביה ועוד. קפה אינו צריך כשרות בדרך כלל וכל זה בתנאי שמדובר בקפה 100% טהור, ללא שום חומרים נוספים. לאחר שהמשגיח וידא שהקפה הגיע מחו"ל ואינו מכיל שום חומרים נוספים, אישר המשגיח למכור את הסחורה. אך לפני שאישר את הסחורה למכירה, בדק המשגיח את האריזות. האריזות שניצבו בראש הערימה היו קפה ללא טעמים, אך המשגיח לא הסתפק בזה ובדק כל אריזה בנפרד. באריזות בתחתית הערימה גילה המשגיח אריזות תואמות, אך עיון במרכיבי הקפה גילה שמדובר בקפה בטעמים שונים, קפוצ'ינו, וניל ועוד. סוגי קפה אלו מצריך כבר כשרות מהודרת.

בשיחה עם הסוכן שהביא את הקפה, טען הסוכן שהמפעל שלהם עומד תחת השגחה של כשרות מהודרת. "יש לנו הכשר מצוין על כל סוגי הקפה", אמר הסוכן ונקב בשם הכשרות. המשגיח פנה למשגיח במפעל, והתברר שאכן הם נותנים כשרות במפעל זה, אך רק על קפה רגיל, ללא טעמים. למותר לציין שהמשלוח הוחזר לסוכן. אך לשם כך צריך משגיח רציני, יסודי וירא שמים, כמובן. אי אפשר לסמוך סתם כך...

מדוע זה 'בחזקת בשרי'?

בגרירי הפופקורן מצויים חרקים. לכן המשגיח בודק כל פעם את גרירי התירס לפני שעושים מהם פופקורן. באחד המקרים בדק המשגיח בליל שישי את הפופקורן ומצא שהוא נגוע ברמה גבוהה. הוא הורה לבעל העסק שלא ימכרנו. בעל העסק ארז את כל הגרגרים שנשארו והוציאם מהחנות. למחרת ביום שישי באו אנשים לקנות פופקורן לשבת, ובעל החנות נאלץ להודיע להם שהשבוע אין פופקורן. בלית ברירה פנו קונים רבים לקיוסק הסמוך, המוכר ללא השגחה, וקנו שם את הפופקורן.

ומהיכן הגיעו גרעיני התירס הללו?

בעל הקיוסק הצהיר שהוא קנה אותם אתמול בחנות הסמוכה, בחנות שמשגיח הכשרות המוקפדת הורה שהם נגועים בנגיעות גבוהה של חרקים. כך אכלו יהודים פופקורן נגוע בחרקים רבים, רק בגלל שסמכו על מילתו של בעל הקיוסק. אגב, יש מקומות שמקפידים בהם שכל העובדים והפועלים יטלו ידיים בבוקר, למניעת רוח רעה על המאכלים. ישנם שהקלו בזה.

סיפר לי משגיח כשרות בהשגחה מהודרת: "בעל חנות

היורד לנפה, אינו יכול לעבור לכלי- הקיבול הגדול מחוץ לנפה עצמה. הנפה עצמה נבדקה ונמצאה תקינה ונקיה, ללא שום סיכוי להימצאות חרקים. וראו זה פלא, לאחר כל התהליך נמצאו חרקים בקמח המנופה. מה קרה?

התברר שמכיוון שמדובר בנפה חשמלית, הפעלת הנפה גורמת להרעדת המכונה, כך שפירורי קמח מתעופפים בחלל המכונה ונכנסים לסדקים ולתוך המנוע. מכיון שלא ניתן לנקותם במברשת רגילה, עומד הקמח במשך תקופה ומתמלא חרקים. כשמנפים את הקמח, המכונה רועדת והחרקים יכולים לעבור בקלות מתחת לנפה בתוך המכונה לתוך ארגז הקמח המנופה. צריך היה להפוך את המכונה לאחר נקיין הגון, לדפוק עליה במחוז, והנה, הרבה קמח נגוע בכמויות גבוהות של חרקים, נשר החוצה. הפתרון לכך נמצא. להחזיק מכשיר לחץ אוויר ולאחרי כל ניפוי לעבור איתו על כל המכונה.

גם אם המוכר נראה יהודי שומר מצוות ואמין, והוא מצהיר ש"כל מוצרי הפיצה בהכשר מהודרת", ישנם חששות רבים בפיצה הלכאורה- פשוטה שהוא מכין לנו בימי 'בין הזמנים' הלוחטים. הנה דוגמה אחת. כשמדובר בשק קמח של 25 ק"ג. המציאות מוכיחה שכשקי הקמח נמצאים באזור התנורים, הפועלים על חום של 325 מעלות, בפרט בימות הקיץ, הם מתליעים. משום כך מורים גופי הכשרות המהודרים שבמקום בו מונחים שקי הקמח יופעל מזגן קור בכל ימות הקיץ או לאחסן את שקי הקמח במקומות קרירים. נפת הקמח היא נפת רטט בעלת כלי קיבול גדול ומשם הוא מתליע. בגופי הכשרות המהודרים משקיעים זמן רב בניקיון קבוע של הנפה על כל חלקיה, המנוע והמסגרת. כשמנפים 10 ק"ג קמח ובסיום השימוש נותר מעט קמח, קילו וכדומה, לא מאשרים להשתמש בקמח זה לשימוש חוזר, מחשש שהקמח שוב יתליע. המציאות היא שגם כשהרשת היא צפופה ביותר, הקמח יכול להתליע. נכון, הגבינה הצהובה כשרה למהדרין, גם הזיתים והקטשופ. אבל אולי הקמח, שעמד בחום הקיצי הארצישראלי, התליע?

ומה עם הפרשת חלה כדן מעיסת הבצק?

כשמדובר בפלאפל, ההשגחה נצרכת שבעתיים. כך למשל, המשגיחים בכשרויות המהודרות יושבים שעות ובוררים כל גרגר חומס בפני עצמו. מדובר בעבודת נמלים אדירה הדורשת שעות עבודה. כמוות החרקים הנמצאת בשקים המגיעים בצורה מסחרית, גבוהה פי כמה מחבילות החומס והשעועית שהלקוחות קונים ברשת המזון לשימוש ביתי. החומס, למשל, נגוע מאוד, ולכן

פלאפל רצה בכל מאודו שנכתוב שהפלאפל הוא פרווה, אך אנחנו התעקשנו שכיון שהפלאפל נמצא בסמוך למאכלי הבשר, עלול להיווצר מכשול ולכן רשמנו בבירור שגם הפלאפל הוא בחזקת בשרי. ובכל זאת, למרות שבתעודה ובשלט נרשם בבירור שהכל ב"חזקת בשרי", אמר המוכר לקונים שמבחינתו האישית- הפלאפל והטשולנט שהוא מוכר בסוף השבוע, הוא פרווה. ואז הגיע אחד הלוקוחות והצביע בזעזוע על מנת הטשולנט שרכש במקום, בו היתה חתיכת חזה עוף. התברר שסיר הטשולנט עמד פתוח על הרצפה למספר דקות ואחד העובדים, שהתעסק עם חזה עוף, הפיל בטעות חתיכת בשר לתוך סיר הטשולנט. בעל החנות נדהם לראות ולהיווכח שההוראה לכתוב במפורש שהכל בחזקת בשרי- הוכיחה את עצמה..."

ועוד דוגמה. יש עובד שמוכר פיתות ולאפות עם בשרים ולידו עומד עובד שמכין מנות פלאפל. אם חסר לאחד מלפפונים או בצל, הוא יכול לבקש מחבירו להעביר לו ירקות, והנה הכל נהיה בשרי ברגע אחד. ישנם מקומות בהם אין השגחה, אך המוכר החרדי כותב ש"כל המוצרים בד"ץ". זוהי פירצה חמורה.

גם אם המוכר אכן אדם חרדי, שמכניס רק מוצרי בד"ץ, אין שום מושג לאיזה בד"ץ כוונתו. היום ישנם בשוק אלפי מוצרים שהחזותם שלהם היא בד"ץ, אך לא מדובר בבדצי"ם המקובלים, אלא בבד"ץ שרוב בני התורה אינם מכניסים הביתה.

כיצד משתמשים במנגל במהלך הטיול?

בקובץ הלכות 'עיון ההלכה' (שע"י בית ההוראה של הגרש"צ רזנבלט שליט"א) מובא המתארח בבית מלון שיש שם הכשר שהוא לא סומך עליו, ורוצה לאכול לארוחת בוקר דברים שאין בהם חשש כשרות, כמו למשל ירקות שהוא מעשר בעצמו, ואין בהם חשש תולעים, או קורנפלקס עם חלב, גבינות בקופסאות סגורות עם חותמות וכדומה, כשרואה על האריזות שהם בהכשר טוב, יש להקל להשתמש בצלחות של בית המלון בצונן, ואף שהצלחות עשויות מחרסינה, אך כיון שמנקים אותן היטב, ומתארחים רק לכמה ימים, כך שזה נחשב עראי, יש להקל, וכעין דברי הרמ"א (יו"ד סי' קכ"א). וכן יש להקל להשתמש לצונן בסכו"ם של בית המלון, אך אין להקל לחתוך דברים חריפים, כיון שלא היתה נעיצה, וכלפי דברים חריפים אין לסמוך על ניקיון בסקוטש שיחשב כנעיצה. במנגל חד פעמי תוצרת חו"ל הרשת טעונה טבילה, וכתבו פוסקי זמנינו שאין להקל מצד שזה

כלי חד פעמי, כיון שיש ראיות לכך שכלי חד פעמי נחשב לכלי גמור. לפי הוראת פוסקי זמנינו (ראו בקובץ 'עיון ההלכה', מאמר הגרש"צ רזנבלט שליט"א, עמוד כ"ג), יהודי שיש לו כלים חדשים הטעונים טבילה, ונמצא במקום שאין שם מקוה, רשאי לטבול את הכלים באגם טבעי, וכן בשוללית שיש בה ארבעים סאה, ואין צריך לחוש לזחילה שאינה ניכרת מצד שהמים נבלעים לאט לאט באדמה, וכפי שלמדנו מדברי הפוסקים שהתירו לטבול בבור באדמה אף שאינו אטום בעזרת אבנים.

הגיע אחד הלוקוחות והצביע בזעזוע על מנת הטשולנט שרכש במקום, בו היתה חתיכת חזה עוף. התברר שסיר הטשולנט עמד פתוח על הרצפה למספר דקות ואחד העובדים, שהתעסק עם חזה עוף, הפיל בטעות חתיכת בשר לתוך סיר הטשולנט...

היוצא לטיול ורכש מנגל לשימוש תמידי, לא חד-פעמי, כלי זה אם נקנה מתוצרת נכרי ולא מתוצרת יהודית, חייב טבילה מעיקר הדין, ואם יש חשש שהכלי אינו כשר הוא חייב הגעלה או ליבון קל ובדבר שתשמישו באור צריך ליבון חמור. בכלים חדשים בימינו המנהג להכשירן כיון שאנו חוששים שמא משחו אותם באיסור, ואף שיש שחילקו בין כלים מבריקים למתכות שאינם מבריקים, אך יש להחמיר ולהגעיל את כל כלי המתכת החדשים. מבואר בשו"ע (יו"ד סי' קכ"א ס"ב) שלכתחילה חייבים תחילה להגעיל ולאחר מכן להכשיר, ובדיעבד אם הטבילן ולאחר מכן

הגעילן, הביא השו"ע שתי דעות האם חייב לחזור ולהטבילן. ודעת הש"ך שלהלכה צריך לחזור להטביל בלא ברכה. וכן מסיק הפת"ש שכן העיקר לדינא. אמנם משמעות הגר"א להקל בזה בדיעבד. אמנם במקרה שלפנינו, כיון שהגעלה זו היא לחומרא, בשעת הצורך ניתן להקל לטבול ואח"כ להכשיר. לכן במקרה שלפנינו, ניתן להטביל את הרשת הנוגעת באוכל (כיון ששאר חלקי הכלי לא נחשב כלי אכילה), ולאחר מכן ניתן להדליק את המנגל למשך כ-20 דקות כשהרשת עליו בכדי שיהיה ליבון קל, ואז יש להתיר את השימוש בו, כמבואר בארוכה בקובץ 'עיון ההלכה' (שע"י בית ההוראה של הגרש"צ רזנבלט שליט"א, עמוד קלד-קלז). חשוב לציין שבני אשכנז צריכים להזהר שלא לצלות כבד על הרשת, כיון שאח"כ יהיו אסורים בשימוש בבשר אחר לכתחילה, ואין להתיר זאת אא"כ מלבנו אח"כ בליבון חמור, עד שמתאדם הברזל. (כמבואר שם).

יהודי צריך לעבוד את בוראו תמיד. אם רצון ה' הוא שילמד כעת, עליו ללמוד. אם רצון ה' שיעסוק בצרכי מצוה, ישחק עם ילדיו, הרי שכך עליו לעשות. ואם רצון ה' הוא שכעת ינוח, יאגור כוחות ואולי גם יסע לים או לבריכה, לטיול או לקברי צדיקים, אם כן זוהי עבודת ה', ויש לקחתה ברצינות ובאחריות, עם כל גופי תורה והלכה התלויים בה, ככל חלק מחלקי עבודת ה'.

שז"ת בין הזמנים

רבים יוצאים בימי בין הזמנים לפוש ולהחליף כוחות לקראת זמן אלול • לקראת ימי בין הזמנים הרה"ג ר' בנימין ולדמן שליט"א ערך את השאלות המעניינות ביותר הנוגעות לימי בין הזמנים

תפילת הדרך

מהי הסגולה בנטילת כספי צדקה לדרך? האם ניתן להוסיף על נוסח הברכה בתפילת הדרך? ונהג מונית הנח בביתו בין נסיעה לנסיעה - האם צריך לומר תפילת הדרך בנסיעה השנייה?

היוצא לדרך - יניח ידו על המזוזה בעת יציאתו ויאמר "ה' ישמר צאתי ובואי מעתה ועד עולם". ויש שכתב שישתדל להעשות שליח מצוה למתן צדקה במקום יְעֻז, כדי שיתקיים בו מאמר חכמינו ז"ל: "שלוחי מצוה אינם ניזוקים", או שיקח מטבע משלו על מנת לתתה לצדקה במקום היעד. והנוסע מחוץ לעיר ראוי שיקח עמו את טלית ותפילין, ואף כשדעתו לשוב באותו היום. וכן יקח עמו צידה לדרך; ובדרך עצמה לא יאכל לשבעה, כי השביעה בדרך מזיקה למעיים. ואין ראוי ללכת בדרך בלילה, אך בזמננו שיש תאורה בדרכים לא נהגו להקפיד על כך.

ובעת הנסיעה מחוץ למקום ישוב, יש לומר את ברכת תפילת הדרך: "יהי רצון מלפניך... שתוליכנו לשלום... ברוך אתה ה' שומע תפילה", וניתן לצאת ידי חובה בשמיעה מנוסע אחר החייב גם הוא בתפילת הדרך, אך יש שכתבו שלכתחילה יברך בעצמו. ונשים חייבות בתפילת הדרך. והנוסע בשבת לצורך פיקוח נפש - דעת רוב הפוסקים שחייב בתפילת הדרך. ונחלקו הפוסקים אם ניתן להוסיף בתוך הברכה בקשה מפורטת יותר, כגון: "ותצילני מתאונת דרכים" וכיוצא בה, או שאין להוסיף, כיון שהנוסח הקיים כולל את כל סוגי הפגעים שבדרך.

את תפילת הדרך צריך לומר פעם אחת ביום, דהיינו בין עלות השחר לעלות השחר שלאחריו; ואף אם שינה אופן נסיעתו מרכב למטוס וכדומה, אינו מברך שנית. והעוצר במקום ישוב למשך מספר שעות לצורך מנוחה, וכוונתו להמשיך בדרכו - לא יברך שנית

כשממשיך בדרכו, ויש שהסתפק בדבר; וכן נהג מונית המפסיק את נסיעותיו לזמן מועט באמצע היום כדי לנוח בביתו - אינו מברך שנית בנסיעה הבאה. אולם העוצר במקום ישוב וישן שם 'שנת קבע' - יאמר תפילת הדרך פעם נוספת אף לפני עלות השחר שלמחרת, כיון שהסיח דעתו מהדרך.

באיזה שלב בטיסה יש לומר את תפילת הדרך? האם צריך לומר תפילת הדרך בדרך העוברת בקרבת מקומות ישוב? והאם בזמננו ניתן לומר את תפילת הדרך בנסיעה בתוך העיר?

את תפילת הדרך יש לומר לאחר היציאה לדרך, דהיינו לאחר שהתרחק יותר משבעים אמה (כ' 34-41 מטר, לשיטות השונות) מהבית האחרון בעיר; וזאת מחשש שמא יתחרט ולא יצא לדרך, וברכתו תהיה לבטלה. ולכתחילה יש לאומרה בתוך הפרסה (כ' 3.84-4.61 ק"מ, לשיטות השונות) הראשונה בדרכו; ולפיכך, הנוסע ברכב או ברכבת יקפיד לאומרה מיד לאחר היציאה; ובנוגע למטוס - יש שהורה לאומרה בתחילת הריצה על מסלול ההמראה, ויש שהורה לאומרה לאחר שהמטוס החל להתרומם. ובדיעבד ניתן לומר תפילת הדרך עד למרחק של פרסה מהבית הראשון במקום היעד; ומשם ואילך יש לאומרה ללא 'חתימה'.

אין לומר תפילת הדרך אלא בדרך שאורכה פרסה (ראה לעיל) ויותר, כיון שבפחות מכך אין הדרך נחשבת למקום סכנה, ובדרך הפחותה מפרסה יש לומר תפילת הדרך ללא 'חתימה'. ויש שכתב שמוודים את הפרסה מהבית האחרון בעיר. ואם הדרך מפותלת באופן שאורכה פרסה ויותר, אך כולה בטווח אוירי של פחות מפרסה ממקום הישוב - יש אומרים שנחשבת כדרך של פרסה, ויש אומרים שהדבר ספק. ודרך שאורכה יותר מפרסה, אך לכל אורכה פזורים ישובים, באופן שאינה עוברת בטווח של יותר מפרסה ממקום ישוב

- ספק אם יש לומר בה תפילת הדרך עם חתימה. וישובים ערביים בזמננו אינם נחשבים למקום ישוב לענן זה, כיון שהם עצמם מקום סכנה.

ובדרך המוחזקת כמקום סכנה, יש לברך אף אם היא בטווח של פחות מפרסה ממקום ישוב. ויש אומרים כי בזמננו מוחזקות כל הדרכים כמקום סכנה, בגין תאונות הדרכים הרבות. ויש שהורה כי אף לדעתם אין לברך בתוך הישובים, כיון שלא תיקנו את התפילה אלא ליוצא ממקום ישוב, וכן שני ישובים מחוברים, יתכן שנחשבים כישוב אחד לענן זה; ויש שהורה כי לדעתם יכול לברך אף בתוך הישוב עצמו, אך אין זו חובה. ויש שחולק וסובר שאין כל הדרכים נחשבות כמקום סכנה לענן זה, כיון שלא תיקנו את תפילת הדרך לסכנה של תאונות דרכים.

לקט הלכות הקשורות לדרך, לים, פארקים וכו'

באיזה מקרה מותר לצאת לדרך לפני אחת משלוש התפילות?

בהגיע זמן תפילות שחרית, מנחה וערבית, אסור לאדם לצאת לדרך טרם שיתפלל, הן משום שאסור לעסוק בצורכי עצמו לפני התפילה, והן משום שההליכה בדרך עשויה לגרום לחוסר ישוב הדעת בתפילה, או לביטולה בהיסח הדעת. ויש שכתב שהטעם הראשון אמור ביחס לתפילת שחרית בלבד, אבל בתפילות מנחה וערבית אין איסור לעסוק בצרכיו לפני התפילה; ולדעה זו, אם מדובר בדרך קצרה, או שידוע כי יוכל להתפלל לאחר מכן בישוב הדעת - מותר לצאת לדרך. ואם אינו חפץ להתפלל מנחה וערבית בעת יציאתו לדרך, כגון שיוצא בצהריים ורצונו להתפלל 'מנחה קטנה' - מותר לכל הדעות לצאת. ובשעת הדחק, כגון שאם יתפלל עתה יאלץ להמתין זמן רב לאוטובוס הבא, או לנסוע בשעה שיש עומסי תנועה כבדים - מותרת היציאה לדרך אף לפני תפילת שחרית.

מתי יש להעדיף תפילה בישיבה על פני תפילה בעמידה? ובאיזה

מקרה מותר להתפלל תוך כדי הליכה?

מי שנאלץ לצאת לדרך בשעת בוקר מוקדמת, באופן שאינו יכול להתפלל 'כותיקין' טרם צאתו - יתפלל לפני הנץ. אולם אם צריך לצאת לפני זמן 'משיכיר', ואם יתפלל בדרך לא יוכל לעמוד בתפילת 'שמונה עשרה' - לדעת השולחן ערוך יתפלל בביתו את תפילת 'שמונה עשרה' בהגיע זמן 'האיר המזרח', ויקרא קריאת שמע עם ברכותיה בדרך, בהגיע זמן משיכיר; אך יש אומרים שיתפלל את כל התפילה כסדרה בדרך, בזמנה הראוי, על אף שיצטרך להתפלל את תפילת 'שמונה עשרה' בישיבה או תוך כדי הליכה, והמנהג כדעה זו. והנמצא בדרך במשך זמן התפילה, ואם יעצור מהליכתו לתפילה לא יוכל לכוון בתפילתו מחמת לחץ הזמן וכדומה - רשאי להתפלל תוך כדי הליכה, ואף אם כיוון ההליכה אינו בכיוון התפילה הראוי. וכן הדין בנוסע שאם יעצור מנסיעתו לא יוכל לכוון, או שאינו יכול כלל לעצור, כגון שנוסע במטוס או באוטובוס בינעירוני - רשאי להתפלל תוך כדי נסיעה, ואף אם משום כך יאלץ להתפלל בישיבה. ויעצור מהליכתו או מנסיעתו - אם הדבר בידו - לפחות למשך הברכה הראשונה, הכריעות, ושלוש הפסיעות.

והנמצא בטיסה או בנסיעה אשר תגיע לסימנה לאחר חצות הלילה, וטרם התפלל ערבית, ואינו יכול להתפלל בעמידה - יש שהורה שיתפלל בישיבה, ולא ידחה את התפילה לאחר חצות, ויש שהורה שיקרא קריאת שמע בלבד, ובהגיעו ליעדו יתפלל ערבית כרגיל. והעומד לצאת בטיסה לפני 'צאת הכוכבים', ויגיע ליעדו לאחר עלות השחר, ובמטוס לא יוכל להתפלל ערבית בעמידה - יש שהורה כי עדיף שיתפלל ערבית בעמידה לפני השקיעה, לאחר 'פלג המנחה' (בשמינית האחרונה של היום).

מי נקרא 'חצוף' בגין המקום שבו בחר להתפלל?

את תפילת 'שמונה עשרה' יש להתפלל במקום סגור - אף אם בלתי מקורה - כיון שדבר זה מסייע להכנעה ואימת המלך הנדרשות בעת התפילה; והמתפלל במקום פתוח מכונה בפי חז"ל 'חצוף'. אולם הנמצא בדרך ואין באפשרותו להתפלל במקום סגור - רשאי להתפלל במקום פתוח, אך אם יש באפשרותו להתפלל במקום מוסתר במקצת, כגון בין עצים ושיחים, יעשה כן. ויש אומרים שמותר להתפלל במקום פתוח שאין בו עוברים ושבים ולא יופרע מתפילתו, אולם לדברי הזהר יש להתפלל דווקא במקום סגור.

עד היכן חובה לנסוע כדי להתפלל בציבור?

מי שביתו נמצא במרחק הליכה של יותר מ'מיל' (1,152-960 מטר, לשיטות השונות) מבית הכנסת - פטור מתפילה בציבור. ואם יש באפשרותו לנסוע ברכב - יש אומרים שאף באופן זה נמדד המרחק לפי ההליכה, ורשאי להתפלל ביחידות; ויש אומרים שהמרחק נמדד לפי זמן הנסיעה בהשוואה לזמן ההליכה של 'מיל', שהוא 18 דקות (לשיטה הרווחת), ולכן אם זמן הנסיעה פחות מ'18 דקות - חובה לנסוע לבית הכנסת. ובתפילת ערבית שהיא בלילה, אם אין מי שילוה אותו, אינו מחויב ללכת ביחידות אף פחות ממיל. ובזמננו שהדרכים מוארות - יתכן שהדין שונה.

אין ברשותך מים לנטילת ידים לתפילה - כיצד תנהג?

הנוגע בידיו ב'מקומות המכוסים' אסור בתפילה עד שירחץ את ידיו במים; ואף אם נזכר באמצע פסוקי דזמרה או ברכות קריאת שמע שידיו אינן נקיות, או שנגע אז בידיו במקומות המכוסים - עליו להפסיק ולרחוץ את ידיו. ומי שיש 'הפסקת מים' באזור שנמצא בו, עליו ללכת עד מרחק של 'מיל' (1,152-960 מטר, לשיטות השונות) למקום שידוע בוודאות כי יש בו מים. והנמצא בדרך, ואין בידו מים, לא יתפלל אם ידוע לו שיוכל להשיג מים בהמשך דרכו במרחק של עד ארבעה 'מילין'. ואם קיים חשש שיחלוף זמן קריאת שמע או תפילה עד שימצא מים, או אף אם יפסיד תפילה בציבור משום כך - ינקה את ידיו ללא מים (ראה לעיל). וכן אם נזכר באמצע תפילת 'שמונה עשרה' שידיו אינן נקיות, או שנגע אז בידיו במקומות המכוסים - ינקה את ידיו ללא מים.

האם ניתן ליטול ידים לסעודה מתוך ברז? והאם ניתן ליטול ידים

בשקית או בסל קניות?

נטילת ידים לסעודה צריכה להעשות בכלי, ולכן אין ליטול ידים מתוך ברז הקבוע בקירות הבתים בימינו - ואף על ידי פתיחתו וסגירתו בכל שפיכה על הידים - כיון שהן הצינור המוליך את המים

של 72 דקות, יש מים או כלי - עליו להמתין עד שיגיע למקום המים והכלי. ואם צריך לשם כך לנטות מדרכו, או לשוב לאחוריו - דינו כדין הנמצא בביתו, שאם אין מים או כלי במרחק של פחות מ-18 דקות, רשאי לאכול ללא נטילת ידים. ודין זה אמור אף כשאין ודאות שלא ניתן להשיג מים במרחק האמור; אולם אין להקל במקרה של ספק אלא כשרעב מאד, ואין ברשותו אוכל אחר מלבד לחם. ויש מהראשונים שכתב שאף במקרה שבדאי לא ניתן להשיג מים, אין להקל אלא כשנצרך מאד לאכילת הלחם. וכשאוכל ללא נטילה - יעטוף את שתי ידיו - דהיינו כפות היד והאצבעות - במפית, שקית וכדומה. ואם אינו יכול לעטוף את שתי הידים - יעטוף יד אחת ויאכל רק בעזרתה.

כיצד 'טובלים' ידים לסעודה בים או במעין? ואיזו ברכה מברך הטובל את ידיו לסעודה?

הטובל את ידיו במי נהר, מעין, או ים - יוצא ידי חובת נטילת ידים לסעודה, ובלבד שכמות המים במקום שטובל מספיקה כדי לכסות את ידיו. יש אומרים שאף על פי שניתן לטבול כל יד בנפרד, צריך שכמות המים תספיק לכיסוי שתי הידים בבת אחת; ויש אומרים שדי בכמות המספיקה לכיסוי יד אחת בלבד. ואם טבל יד אחת בנהר, ואת השניה נטל בכלי, בין אם הקדים את הטבילה ובין אם הקדים את הנטילה - ידיו טהורות. אולם, אם טבל יד אחת בנהר, והעלה בה מים ושפכם על ידו השניה - לא יצא ידי חובתו, כיון שליד השניה לא היתה נטילה, שהרי נטילה היא דוקא בכלי, ולא טבילה.

והטובל את ידיו לסעודה - מברך "וציינו על נטילת ידים", כיון שלא הצטיינו על טבילה, והיא באה כתוצאה מהציווי על הנטילה. ואם המים פסולים לנטילה וכשרים לטבילה (ראה שו"ע קס"ט) - לדעת השולחן ערוך מברך על נטילת ידים, ולדעת פוסקי אשכנז מברך "על טבילת ידים", או "על שטיפת ידים". ויש מפוסקי אשכנז שכתב שאף באופן זה יברך על נטילת ידים. ויש שכתב שבכל מקרה שטובל עדיף לברך "על שטיפת ידים", כיון שמשמעות לשון שטיפה כוללת הן את הנטילה, שעליה הצטיינו, והן את הטבילה. והטובל את ידיו אינו צריך לנגבן, אך מי שדעתו קצה באכילה בלא ניגוב - חייב לנגבן. ויש אומרים שכל אדם חייב לנגבן.

והן הברז אינם נחשבים ככלי. ויש שהקלו בשעת הדחק ליטול מתוך הברז, בתנאים מסוימים, אך לדעת פוסקים רבים אין להקל בכך. ואף אם הצינור מוליך מים מדוד הנמצא על הגג, אין ליטול ידיים מתוך הברז, אם משום שבמקרים רבים הדוד אינו נחשב ככלי לענין זה, ואם משום שמעבר המים דרך הצינור והברז פוסל את הנטילה.

וכלי שאינו עומד בפני עצמו, וללא תמיכה המים נשפכים מתוכו - פסול לנטילה, כיון שמצד עצמו אינו מכיל מאומה, וכלי שאינו מכיל רביעית (86.4-150 מ"ל, לשיוטת השונות) מים פסול לנטילה. ואם מדובר בכלי שהדרך לייצרו כך, ונועד לשמש בצורה זו - הריהו כשר לנטילה. ואם התקין לכלי מושב והוא מכיל רביעית מים ללא תמיכה - הריהו כשר לנטילה אף אם לא נועד מלכתחילה לשימוש בצורה זו, ובתנאי שנועד לשמש ככלי קיבול למים. אולם, שקית, תיק, סל קניות, וכיוצא בהם, אשר אינם מיועדים למים, אף אם התקין להם מושב והם מכילים רביעית מים ללא תמיכה (כשהם פתוחים) - פסולים לנטילה.

האם ניתן ליטול ידים מבקבוק?

בנטילת ידים לסעודה, צריך לכתחילה ליטול את כל היד בבת אחת, ואם שופך את המים בכמה שפיכות - לא ישהה ביניהן כלל. ולכן אין ליטול מכלי שפיו צר כל כך עד שצריך לשהות בין השפיכות. ובדיעבד, אם נטל רק חלק מידו - אם היד עדיין לחה במידה של 'טופח על מנת להטפח', דהיינו שאם יגע בה אדם אחר, ירטב דבר אחר ממגעו, רשאי להוסיף וליטול רק את חלק היד שעדיין לא נטל, כיון שבאופן זה נחשבת הנטילה השניה כהמשך של הנטילה הראשונה. אולם, אם היד כבר התנגבה מעט, אינו יכול לשוב וליטול רק את החלק הנוסף שטרם נטל, כיון שחכמינו ז"ל תיקנו ליטול את היד כדרך נטילה, ובדרך כלל נוטלים את כל היד בבת אחת; וצריך ליטול את כל היד מחדש.

הנמצא בדרך ואין לו מים או כלי מתאים - האם מותר לו לאכול פת ללא נטילת ידים?

ומי שנמצא בביתו ואין לו מים לנטילת ידים לסעודה - אם במרחק הליכה או נסיעה של פחות מ-18 דקות ניתן להשיג מים, אסור לאכול ללא נטילת ידים, אבל הנמצא בדרך, ואין ברשותו מים, או שאין ברשותו כלי הראוי לנטילה, ובהמשך דרכו, במרחק הליכה או נסיעה

האם ניתן להתחיל ארוחה בבית ולהמשיך בדרך? והאוכל בדרך ושכח לברך - האם צריך לשוב לאחור כדי לברך?

ההולך ממקום למקום ואוכל בעת הליכתו, רשאי להמשיך לאכול אף במקום שאינו רואה ממנו את המקום שבו החל באכילתו, משום שמתחילה אינו קובע לאכול במקום אחד אלא תוך כדי הליכה, וממילא כל מקום שהולך בו נחשב כמקום האכילה, וכל המקומות נחשבים כמקום אחד לאכילה אחת. היוצא לדרך ואוכל מעט בביתו טרם צאתו, ובדעתו להמשיך את האכילה בדרך, או שאוכל בדרך ועובר בהליכתו דרך מקום בנוי, או שנכנס לרכב, וכל כיוצא בזה - יש אומרים שדינו ככל הולך בדרך ורשאי לעשות כן לכתחילה, ואינו צריך לברך שנית; ויש אומרים שאם החל לאכול בביתו אינו רשאי לצאת אלא אם כן עשה מעשה המוכיח שבדעתו לצאת לדרך. ויש אומרים שבאופנים שייצאה החוצה מצריכה ברכה מחודשת, אין אכילה בבית נחשבת כאכילה אחת עם אכילה ברחוב.

וכאמור, הטעם שמותר להולכי דרכים לאכול תוך כדי הליכה ממקום למקום, הוא משום שאין מקום קבוע לאכילתם. ואכן, אם בתחילה קבע לאכול במקום אחד, כגון על ספסל ברחוב, או בבית, ולאחר מכן החליט להמשיך ולאכול תוך כדי הליכה, אינו רשאי לעקור ממקומו הראשון ללא ברכה. ואם עקר ממקומו, אזי כל זמן שרואה את מקומו הראשון אינו צריכים לברך שנית, אך אם כבר אינו רואה את מקומו הראשון, אם מפאת המרחק, ואם מחמת שיש דבר מה המסתירו מעיניו - לדעת השולחן ערוך, צריך לברך ברכה אחרונה על אכילתו הראשונה - ובמאכל הטעון ברכה אחרונה במקומו, דהיינו: פת, ויש אומרים גם מיני דגן, ויש אומרים גם זיתים, תמרים, ענבים, תאנים או רמונים, עליו לשוב לאחוריו ולברך במקום שאכל - ולאחר מכן ברכה ראשונה על המשך אכילתו; ולדעת הרמ"א לא יברך אלא ברכה ראשונה, ורק על מאכל שאינו טעון ברכה במקומו.

האוכל פת במקום פתוח - האם מותר לו לזוז ממקומו לפני ברכת המזון?

האוכל פת, צריך לברך ברכת המזון במקום שבו אכל, בטרם יצא ממקומו. ואין לצאת אף מחדר לחדר באותו הבית, ואף אם היתה דעתו לכך בשעת ברכת 'המוציא', אלא אם כן היתה דעתו לאכול במקום השני, שרשאי הן לאכול והן לברך שם. ובאותו החדר, מותר לכתחילה לשנות את מקומו, ואף מדובר בחדר גדול, וגם אם אינו רואה מהמקום שמברך את המקום שבו אכל, וכגון שהוא מוסתר על ידי ארון; וכן מותר בשעת הצורך - כגון שמקום האכילה אינו נקי - לברך בחדר אחר, במקום שרואים ממנו את המקום שבו אכל. והאוכל במקום שאינו מוקף מחיצות - לא יזוז ממקומו עד שיברך, ובשעת הצורך רשאי לשנות את מקומו בטווח של ארבע אמות (1.92-2.31 מטרים, לשיטות השונות). ויש אומרים שדין זה אמור גם לגבי ברכת 'על המחיה', וכן העיקר להלכה; ויש אומרים שגם בברכות 'על העץ' ו'על הגפן', ולכתחילה יש להחמיר כדבריהם.

מהו השינוי בברכת המזון לאוכל במקום ציבורי?

בברכת המזון אומרים: "הרחמן הוא ישלח לנו ברכה מרובה בבית הזה...". והאוכל במקום ציבורי ללא בעלות, או בבית מלון וכל

מקום אחר שבבעלות גוי, יאמר: "הרחמן הוא ישלח לנו ברכה מרובה בהליכתנו ובישיבתנו עד עולם". ואם אוכל שם מִשְׁלַּל יהודי אחר - יכול לומר "הרחמן הוא יברך את בעל הבית הזה", כיון שהכוונה היא לבעל הסעודה, ולא לבעל המקום. וכסוועד במסעדה שבבעלות יהודי, אף אם שילם על סעודתו, יאמר: "הרחמן הוא יברך את בעל הבית הזה".

מה מברכים כשרואים את הים? והאם מברכים תעלות 'סואץ' ו'פנמה'?

הרואה את הים, מברך "עושה מעשה בראשית", והרואה את הים הגדול, מברך "שעשה את הים הגדול". ונחלקו הפוסקים מהו הים הגדול: לדעת השולחן ערוך, זהו הים התיכון, ונקרא 'הגדול', משום שהוא מוביל לארץ ישראל; אולם, לדעת אחרונים רבים, זהו האוקיינוס המקיף את כל העולם [האטלנטי, השקט, ההודי וכו']. ואם בירך על הים הגדול 'עושה מעשה בראשית', יצא ידי חובה.

וקטע של ים שנוצר בידי אדם, כגון 'תעלת סואץ' ו'תעלת פנמה' שנחפרו בידי אדם, או ים שנוצר מאליו לאחר ששת ימי בראשית, לא ניתן לברך עליהם 'עושה מעשה בראשית'. וים המלח - יש אומרים, שצריך לברך עליו, ויש שמדייקים מדברי רש"י, שהוא נוצר לאחר ששת ימי בראשית.

מהי הנהגת הצניעות הראויה בעת שהייה בים?

האדם צריך לנהוג בצניעות בכל מקום ובכל מצב, מפני כבוד השי"ת, אשר מלוא כל הארץ כבודו, וחשכה כאורה לפניו; ולפיכך אין לגלות את חלקי הגוף שדרך בני המקום לכסותם, והיינו חלקי הגוף שדרכם לכסותם בביתם כאשר קיימת אפשרות שיבואו אנשים לבקדם. אולם במרחץ, בחדר האמבטיה וכדומה, שהדרך ללכת בגילוי הגוף, אין בכך חסרון צניעות, אך יש למעט בהליכה בגילוי הגוף במידת האפשר.

מדוע מותר להתפלל בסמוך לקבר רשב"י במירון?

אסור לברך, ללמוד ולהתפלל, בטווח של ארבע אמות (1.92-2.31 מטרים, לשיטות השונות) מִקְבֵּר, או מִקְבָּר, וכן לעמוד שם עם ציצית שאינה מכוסה, או תפילין שאינם מכוסות, מפני שהמקיים שם מצוות בגלוי נראה כ'לועג לרש', דהיינו למת שאינו יכול עוד לקיים את המצוות; ונחלקו הפוסקים בנוגע למת או לקבר הנמצאים בתוך חדר, אם כל החדר נחשב כארבע אמות. ואף ברכות הברק והרעם - שאם אינו מברכן מיד מפסיד את הברכה - אין לברך בסמוך למת או לקבר. ומי שקרא קריאת שמע בסמוך למת או לקבר, עליו לשוב ולקרוא, אולם אם בירך ברכה כלשהי - לא ישוב ויברך.

אולם, מותר לומר שם תפילות לעילוי נשמות המת ולכבודו, וכן דברי תורה השזורים בהספדים הנאמרים לכבודו; וכן מותר לומר תחינות בסמוך לקברי צדיקים. ואמירת תהלים לאחר הפטירה כדי להציל את המת מן המזיקים - כנהוג - נחלקו הפוסקים אם מותרת בסמוך למת. ומותר לומר 'תפילת הדרך' בסמוך למת, כיון שיש בתפילה זו - שהדרך תעבור בשלום - תועלת גם למת; ויש שחולק על כך. ומותר להרהר בדברי תורה בסמוך למת. ואם המת קבור במערה אין כל איסור בלימוד ובתפילה בסמוך למערה, וכנהוג מקדמת דנא בקבר רשב"י במירון וכיוצא בו.

מתורתך לא נטיתי

הגאון רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א, מראשי ישיבת
'משאת המלך' וראש כולל בישיבת אברכים 'מדרש אליהו'

בין הזמנים

הגמרא (שבת נו, ב) מזכירה את הגדולים שבבעלי התשובה בכל דור וכותבת (מעובד ללשה"ק ע"פ 'חברותא'): "אמר רב יוסף: ועוד בעל תשובה אחד יש בדורנו, שאין בעל תשובה יותר גדול ממנו. ומנו? - עוקבן בר נחמיה שהיה ריש גלותא. והיינו "נתן דצוציתא", שניצוצי אש נראו בו, על ידי המלאך שפשט אליו את ידו, וקיבל את תשובתו".

רבינו ניסים גאון ז"ל, כמובא ב'אוצר המדרשים' ועוד, סיפר: "וַיְהִי כִּי אָרְכוּ הַיָּמִים וַיִּשְׁקַף רַבִּי עֲקִיבָא בְּעֵד הַחֲלוֹן וַיֵּרָא אִישׁ רֹכֵב עַל סוּס וְעַל רֹאשׁוֹ זֵו גָּדוֹל וְזֶהָר מְזֹהֵר כְּשֶׁמֶשׁ, וַיִּקְרָא לְאַחַד מִתַּלְמִידָיו וַיֹּאמֶר לוֹ: מִי זֶה הָאִישׁ הַרוֹכֵב עַל הַסּוּס? וַיֹּאמְרוּ לוֹ: זֶה הוּא נִתָּן... וַיֹּאמֶר לְתַלְמִידָיו: תִּרְאוּ כָלוּם עַל רֹאשׁוֹ, וַיֹּאמְרוּ לוֹ לֵאמֹר לָהֶם מִהֲרוּ וְהִבִּיאוּהוּ אֵלַי, וַיָּבֵא לִפְנֵי וַיֹּאמֶר לוֹ: בְּנִי רִאשִׁית עַל רֹאשְׁךָ אוֹר גָּדוֹל בְּלִכְתָּךְ וְאַנִּי יוֹדֵעַ שְׂאֵתָה מִיִּרְשֵׁי עוֹלָם הֵבֵא".

אמר על כך הר"ג רבי אלימלך בידרמן שליט"א: "ובימינו, אם היינו מסוגלים לראות מחזות שמיימים שכאלה, היינו רואים בעינינו הרבה הרבה יהודים בכל הגילאים, צעירים ומבוגרים, שעומדים בנסיגות הרחוב הגואה, עוצמים עיניהם מראות ברע ושומרים על קדושת נשמתם וטהרתם, ועל ראשם זיו גדול וזוהר מזהיר כשמש... כשאנו היינו בני ישיבות, הרחוב האימתני לא היה כה מושחת ומסואב, כה פרוץ וכה נגיש. צעירי דורינו עומדים בפני נסיגות שלא שיערום אבותינו וגם אנחנו, המבוגרים יותר, לא הכרנו. מצד שני, הצד הנכון והמאיר כל כך. כמה שכר גדול צפון לכל יהודי בדור התשפ"ד, על כל התגברות, עמידה איתנה והליכה בתחושה שגם ב'בין הזמנים', גם בנסיגה בצפון או בדרום, בים או בנחל, באטרקציה או במסלול ההליכה, "עֲבַרְיָ אֲנֹכִי וְאֵת ה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם אֲנִי יָרֵא".

באחד מימי 'בין הזמנים' הגיע יהודי, שלא היה צדיק גדול, בלשון המעטה, לרבי שהוא הסתופף בצילו ואמר לו שהוא מתכוין לצאת לדאצ'ה לכמה ימים לעולם הגדול, לטייל ולראות את העולם. אמר לו הרבי: "תיזהר שלא תושפע מהסביבה, באותו 'עולם' שאתה נוסע אליו".

ענה האיש: "אני נמצא אצל הרבי כבר שנים רבות ולא הושפעת במאומה ברוחניות ובעבודת השם. אם לא הושפעת לטובה אחרי כל כך הרבה זמן, אין שום חשש שאושפע לרעה בכמה ימים של 'בין הזמנים' באותם ימים בודדים בהם אטייל בעולם..."

השיב לו הרבי: "ישנו הבדל גדול בין צד הקדושה לצד הטומאה. הרי בטבילה במקווה, אם שיערה אחת נמצאת מחוץ למים, הטבילה לא עלתה לו. לעומת זאת, טומאה יכולה לטמאות אף בנגיעה באצבע קטנה, ובטומאה חמורה, אף בטומאת אהל..."

רבינו הסב"ק ה'חפץ חיים' זי"ע נשא דברים בפני בחורים צעירים, שעברו נסיונות ומאבקים והתאצמו לכבוד הקב"ה. אמר להם רבינו ה'חפץ חיים' דבר נורא, שאילולי יצא מפי כהן גדול, לא היינו יכולים לאומרו. וכך אמר: "יעקב אבינו רצה לפגוש את בנו יוסף הצדיק, באומרו "אֵלֶיךָ וְאֶרְאֶנּוּ בְּטָרֵם אָמוּת". מדוע הוסיף יעקב אבינו "בטרם אמות"? מה הוא בא להוסיף בזה?"

"אלא כיון שיעקב אבינו לא חווה את הנסיונות של יוסף הצדיק - הוא סבר שלא יזכה לראות את יוסף הצדיק במחיצתו בשמים. לכן "אֵלֶיךָ וְאֶרְאֶנּוּ בְּטָרֵם אָמוּת". אוכל לראותו כאן בעולם הזה, אך לא בעולם הבא".

פנה ה'חפץ חיים' לאותם בני עליה ואמר להם: "כאן אני רואה אתכם, אבל בעולם הבא אני לא אראה אתכם כיון שלא עמדת בנסיגות שלכם. זוהי כוחו של התאמצות ועמידה בנסיון".

"היום הייתי בנתניה, הייתי צריך ללכת ברחובה של עיר לפגוש משהו", סח בפניי לפני יותר מעשרים שנה, מו"ר הגאון הגדול רבי משה יהודה שליזינגר שליט"א, ראש ישיבת קול תורה - "חזרתי לישיבה וטיפעם רוחי. הרחוב של היום שונה כל כך מהרחוב של הזמן בו אני עצמי הייתי בן ישיבה. הרחוב היום כל כך פרוץ וכל כך נגוע בדברים אסורים, והנה הבחורים יושבים בישיבה ולומדים תורה! כמה צריך להעריך ולהוקיר כל בן תורה, שלמרות כל מה שקורה ברחוב של היום, יושב ולומד ושקוע בתורה. אשריו ואשרי חלקו!".

באוטובוס, בג'יפ או בחוף הים. אם ח"ו לא אגדור את עצמי כדבעי ואתאמץ לשמור על קדושת עיני, אוזני ופי, אז אפילו 'מתורתך' נטיתי ח"ו...

ואם חס וחלילה נפלנו, נקום, אבל מיד. באחת משיחות המוסר הקצרות שנשא הגר"א ארלנגר זצוק"ל, בעל ה'ברכת אברהם', בפני בני שיעורנו בישיבה, אמר: "כשבן ישיבה נופל, עובר עבירה רח"ל, הוא צריך לשוב בתשובה. מתי? - כתוב בשל"ה הקדוש שמיד. הוא חטא? כעת הוא חייב מיד, אבל מיד, למחוק את החטא, להתחרט מיד, לקבל על עצמו לשוב מיד, והנה הוא קרוב להשם".

כותב הגר"י הוטנר זצוק"ל לתלמידו הצעיר: "בְּאַנְגְלִית אוֹמְרִים 'הַפֶּסֶד קָרֵב, וְהַנֶּצַח בְּמִלְחָמָה'. בְּנִדְאֵי שְׁהִנָּה נִכְשָׁל וְעוֹמֵד לְהִיּוֹת נִכְשָׁל (אֵין בָּזָה מְשׁוּם פְּתִיחַת פֶּה לְשִׁטָּן), וּבִכְמָה מְעַרְכוֹת תִּפְּל שְׂדוּד. אֲבָל אֲנִי מִבְטֵיחַ לָךְ שְׁלֹאֲחֵר הַפֶּסֶד כָּל מְעַרְכוֹת תִּצָּא מִן הַמִּלְחָמָה כְּשֶׁיֵּאָר עַל רֹאשְׁךָ, וְהַטָּרֵף הַחֵד מְפַרֵּר בֵּין שְׁנֵי הַחֲכָם מִכָּל אֲדָם אוֹמֵר 'שֶׁבַע יְפוֹל צָדִיק וְקָם', וְהַטָּפְשִׁים חוֹשְׁבִים כִּי כִּנְתוּ בְּדֶרֶךְ רְבוּתָא: אֵף עַל פִּי שֶׁשֶׁבַע יְפַל צָדִיק, מִכָּל מְקוֹם הוּא קָם. אֲבָל הַחֲכָמִים יוֹדְעִים הֵיטֵב שֶׁהַכֹּנֶה הִיא שְׁמֵהוּת הַקִּיָּמָה שֶׁל הַצָּדִיק הִיא ה'שֶׁבַע הַנְּפִילוֹת' שְׁלוֹ..."

ימי 'בין הזמנים' הם אוצר יקר ובלום למי שמשכיל לתכננם כדבעי. אפשר לחזור על כל המסכת, ללמוד דברים חדשים ומסכתות חדשות. להתפלל ביתר נחת, לאגור כוחות ולצאת עם המשפחה, להכיר את נפלאות הבריאה ולנוח. אך כמו בכל דבר, צריך תוכנית מסודרת, כמה שעות לומדים באופן מסודר, מה עושים ומה לא, להיכן הולכים ולהיכן לא, כי אנו עבדי ה', תמיד, ו"כי אם אָמַר יֵאמֹר הָעֶבֶד לְרַבּוֹ: כָּל אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵלַי אֶעֱשֶׂה וְזִלְתִּי דְבַר אֶחָד - כָּבֹד שֶׁבֶר עַל אֲדוֹנָיו מֵעַלְיוֹ" (שערי תשובה לרבינו יונה).

ככל שהנסיגות בחוץ, עם מאבקי הטכנולוגיה וגרורותיהם, קשים וזמינים יותר - כך השכר בשמים גדול יותר. הצעירים של ימינו, בני הדור של סוף ה'עקבתא דמשיחא', זוכים להיחלץ חושים ולהשקיע כוחות נפלאים, ושכרם? הרבה מאד מאד!

מספר הרה"ג רבי ישראל מאיר אלטמן שליט"א בספרו 'מה למעשה' (ח"א, פרשת דברים): "בי"ב כסלו תש"פ התרחש פיגוע דמים בניו ג'רזי. מחבלים נכנסו למכולת 'היפר כשר' וכל מי ששהה במכולת, נרצח. היה אברך צעיר ששמע על הפיגוע, וידע שאשתו אמורה להיות שם. הוא התקשר אליה בחרדה גדולה והיא מספרת לו: "התעכבתי. כעת אני יוצאת למכולת".

האברך זעק בטלפון: "אל תצאי מהבית! יש מחבל, והוא מסתובב בחוץ! תנעלי את הדלת! ובכלל, לא היית אמורה כבר להגיע ל'היפר כשר'?"

סיפרה לו רעייתו: "ביום כיפור, בתפילת 'ונתנה תוקף' - מי יחיה ומי ימות, קיבלתי על עצמי הידור בכיסוי הראש. מיד במוצאי יום כיפור הזמנתי בטלפון את הכיסוי המהודר עם משלוח עד הבית. המשלוח התעכב, והוא הגיע בדיוק כשעמדתי לצאת לחנות. נכנסתי הביתה שוב כדי להלביש את הכיסוי המהודר, התעכבתי איתו, והנה..."

ממשיך הרב אלטמן וכותב: נאמר בספר תהילים (פרק קיט) "יָדִים הִלִּיצְנִי עַד מָאֹד מִתּוֹרֶתְךָ לֹא נָטִיתִי". וביארו הספה"ק בדרך דרוש ומוסר: "יָדִים", הכוונה ליצר הרע, "הִלִּיצְנִי" - הם עושים שחוק וליצנות מהגדרים שהצבתי ביראת שמים "עַד מָאֹד", עד כדי כך צריך להתחזק, להישמר ולגדור גדרות? לא מספיק שמירה פחותה? ... והתשובה לכך היא: "מִתּוֹרֶתְךָ לֹא נָטִיתִי", בזכות הגדרים לא נטיתי מתורתך הקדושה, מהיותי עבד ה' בכל זמן ועת, גם

התחדשות והתעצמות בפעילות "אחינו" קבעתי את מושבי פה בבית המדרש

התרעננות והתחדשות בקרב פעילי ארגון 'אחינו' עת אשר התאספו למפגש מיוחד, במשרדי אחינו החדשים בבני ברק, לסיכום שנת פעילות עניפה באגפי קירוב קרובים ורחוקים ולרגל הרחבת והעצמת הפעילות ברחבי הארץ

אחינו בא לבקר אותי כמה פעמים, ועזר לי בכל קושי שהיה לי... ובזכותו החזקתי מעמד בכל שנותיי בישיבה, עד שברוך ה' אני מורה בישראל ושולח תלמידים לישיבות..."

הנוער מחפש חום - ואנחנו שם לתת לו אותו!

הרב אהרן ידלר המרכז את הפעילות בתוככי המדרשות לנוער מתקרב, ועושה רבות כדי להכניסם לישיבות, סקר בפני המשתתפים את הצמא הרב שיש בקרב בני הנוער, בעיקר בימי המלחמה, והסביר שדוקא החרדה השוררת בקרב עם ישראל מכוונת את בני הנוער אל בתי המדרש, ושם אנחנו, פעילי אחינו, מקרבים אותם ומכוונים אותם לישיבות הקדושות.

אחרון הסוקרים היה הפעיל הוותיק במחלקת 'קירוב קרובים' הרב מיכאל הורן: "הפעילות שלנו - פתח ר' מיכאל את דבריו - 'אמנם לא עוסקת בהצלת נערים חילוניים, אבל בימינו כאשר ציבור בני התורה גדל למספרים כה עצומים, ויחד עם זה גדלו הצרכים, אני מרגיש שהפעילות שאנחנו עושים, זו הצלת דורות... אם פעם הפעילות בתוככי עולם הישיבות היתה בגדר 'מוותרות', כיום היא בגדר 'הצלה' ממש..."

"דוקא כשאין כה - יש כח!"

רגעי השיא בכינוס היה עת שמעו הפעילים את דברי החיזוק של נשיא הארגון הרה"ג ר' דוד הופשטטר שליט"א. הוא התרפק

ההתעוררות הרוחנית בקרב כל שכבות הציבור והעם שבשדות בתקופה האחרונה מורגשת בכל אגפי ארגון אחינו - זרוע הקירוב של 'דרשו' הפועל למעלה משלושה עשורים להכוונה לישיבות, באמצעות מיזמים יחודיים, מדרשיות ערב לצעירים מתחזקים, מסגרות טיפול המשך ומערך ייעוץ וסיוע בהתמודדויות שונות.

במהלך החודשים האחרונים נרשמה התחדשות משמעותית בארגון וזאת במסגרת המעבר למשרדים החדשים בבני ברק, חיזוק והוספת תקנים, והרחבת זרועות הסיוע נוכח הצימאון ההולך וגובר ליהדות. זאת במקביל להרחבת פעילות אגף קירוב קרובים, לסיוע והכוונה לבני ישיבות המבקשים למצוא ולהתאים עבורם את המקום המתאים להם ביותר בין ספסלי בית המדרש.

בפתח הכינוס נשא דברים הרב ישראל ליוש העומד בראש אחינו, ופרש את היקפי הפעילות של הארגון. "זכינו להוביל כאן במשך שנים רבות פעילות שגרתית, קבועה ויומיומית של הצלת נפשות ממש" - פתח הרב ישראל ליוש - "הפעילות הזו זוכה כעת לריענון והתחדשות. השגרה מצד אחד טובה ומועילה ובכוחה לשמור על פעילות יציבה. אך מנגד היא מכרסמת בחיות הפעילות ועלולה להרדים אותה. זו הסיבה שהתכנסנו כאן כלל הפעילים, כדי להתרענן ולהרעיף על עצמנו טל תחיה, כדי שהפעילות מעתה ואילך תהיה חיה ותוססת יותר מכפי שהיתה עד עתה".

בזה אחר זה הוזמנו פעילים מהמחלקות השונות כדי לסקור בפני נשיא הארגון ובפני המשתתפים את היקף הפעילות, ולספר להם על הזכויות הרבות הנצברות בפעילות הקודש.

"עשית לי מהפך בחיים": סיפורו של המורה

הרב אליעזר הילמן המרכז את הפעילות בקרב בני כיתות ח' ושליחתם לישיבות הקדושות, סיפר בהתרגשות על מפגש מרגש שהיה לו כאשר ביקר בבית ספר בנתניה: "כשנכנסתי לכיתה, פגשתי מורה חדש שלא הכרתי. כשהמורה ראה אותי, הוא ביקש מהתלמידים לקום ולעשות כבוד לרב הילמן.

"ברגע הראשון הייתי המום, מהיכן הוא מכיר אותי? ומדוע מגיע לי כל הכבוד הזה? אך המורה הסביר מיד ולא נתן לי הרבה זמן לספיקות... "כשהייתי בחור צעיר" - סיפר המורה - "נכנסתי לישיבה והיה לי מאוד קשה שם, התגעגעתי להוריי, והתרבות החדשה בישיבה היתה זרה לי במיוחד. והרב הילמן בשליחות ארגון

שנים רבות של פעילות, כשמרגישים שאין כח, יש כח... ועל חובתנו לאזור כוחות רעננים להמשך פעילות הקודש".
בתום הערב המרומם, יצאו הפעילים מחזקים ואיתנים, כשבאמתחתם כוחות רעננים וחדשים, ותחושת צעירות וחדשנות ממלאת את ליבם.

בהתרגשות וסיפר על פעילות אחינו לפני שנים רבות, בהיותה אבן היסוד שקדמה לייסוד ארגון 'דרשו' בארץ ישראל. "ואתם הפעילים" - חזק ר' דוד - "דעו לכם שכוחכם רב, משום שכח ההשפעה שלכם הוא לא על יחידים, אלא כל יחיד ויחיד שאתם מחזקים או מכניסים לישיבה, הצלתם דורות שלמים, ודוקא אחרי

מראה הארץ דעה את ה'

שנה של התחזקות בלימוד ויגיעת התורה, שנה של סיומים, שנה של מאות שיעורים חדשים, שנה של הוספת לגיונות למגוון מסלול 'דרשו' - בפעילות חובקת עולם שהקיפה קהילות, ערים, ישיבות ובתי מדרשות ברחבי העולם היהודי כולו, והעיקר שיתרבה לימוד התורה

סיני ועוקר הרים

בתחילת זמן חורף בני 'חבורת ש"ס' התחילו מסכת בבא בתרא במעמד מיוחד שנערך בבית רבינו מרן ראש הישיבה הגר"מ הירש שליט"א בהשתתפות, מרן הגאון הגדול רבי דוד כהן שליט"א ראש ישיבת חברון ומרן הגאון הגדול רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

מסכתות הש"ס.

התכנית מהווה הצלחה כבירה בקרב עידית האברכים שבעולם התורה ובזכותה סיימו עד עתה מאות אברכים את לימוד מסכתות בבא קמא ובבא מציעא בעיון מרישא ועד גמירא ולעמוד בכור המבחן מדי חודש בחודשו וזכו לקנין עיוני מקיף במסכת זו.

התכנית כבר מיד עם הקמתה בשנה שעברה עוררה עניין רב בעולם התורה כולו מאחר והיא מעמידה אתגר חסר תקדים שיאפשר לאברכים לרכוש ידע רב במסכתות הש"ס בעיון ובס"ד לזכות ולדעת את התלמוד בבלי כולו בעיון - מפעל שלא קם כדוגמתו מעולם, וביכולתו לבנות את שדרת התלמידי חכמים, אשר ירביצו תורה לעדרים ויהיו בבחינת סיני ועוקר הרים.

בתחילת זמן חורף, בראש חודש חשון התחילו בני 'חבורת ש"ס' לימוד מסכת בבא בתרא בעיון במסגרת התכנית. במסגרת תחילת המסכת נערך מעמד מרומם בנוכחות ראשי כוללים וראשי חבורות הלימוד של חבורת ש"ס במעונו של מרן רבינו הגר"מ הירש שליט"א ובהשתתפות מרן הגאון הגדול רבי דוד כהן שליט"א ראש ישיבת חברון ומרן הגאון הגדול רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה ונשיא דרשו הגר"ד הופשטטר שליט"א, שנשאו דברי חיזוק מיוחדים לבני התכנית שיחי'.

את המעמד פתח הגר"ב גודלביסקי שליט"א מראשי התכנית אשר הביא את דבר העמל והיגיעה של בני החבורה בקביעות יומיומית ללימוד מסכת בבא מציעא כולה בעיון עד שזכו לסיימה וכל זאת בדרכם לרכישת קניני ידיעה בעיון קל בכל

בני דרשו המסולאים בפז

מבחן פומבי בישיבת פוניבז' על מסכת בבא קמא לבני הישיבה משתתפי תכניות דרשו בהשתתפות נשיא הישיבה הגאון הגדול רבי אליעזר כהנמן שליט"א וראש הישיבה הגאון הגדול רבי חיים פרץ ברמן שליט"א

כמו"כ מתקיימת התוכנית 'מקדשי' הכוללת למעלה מאלף בחורים מהעידית של עולם הישיבות, שהחליטו להקדיש את ערבי שבתות, שבתות ומוצאי שבתות, ללימוד התורה. במסגרת זו מתבקשים הבחורים להשתתף בסדר הנערך בישיבה ביום שישי לפני הצהרים וכן להשתתף בסדרים לפני כניסת השבת, בליל שבת בימות החורף, לפני תפילת מנחה של שבת בימות הקיץ לאחר ההבדלה בחורף.

תוכנית נוספת הכוללת אלפי בחורים בעשרות ישיבות היא התוכנית 'תלמודו'. במסגרת תוכנית זו מקבלים הבחורים על עצמם לשנן הדק היטב את כל דפי המסכת הנלמדת בישיבה ולהיבחן עליהם בסוף כל חודש, כולל מבחן מסכם שנערך לאחר בין הזמנים על כל הנלמד בחצי השנה האחרונה בישיבה. במסגרת תוכנית זו סיימו אלפי בחורים מסכתות שלמות בזמן קיץ האחרון. בכל התוכניות של 'דרשו' נדרשים הבחורים להיבחן על החומר הנלמד והמלגות מחולקות בהתאם לציונים.

בערב חנוכה נערך מבחן פומבי על מסכת בבא קמא לכמאתיים מתלמידי ישיבת פוניבז' הנבחנים בתכניות דרשו לבני הישיבות, בהשתתפות נשיא הישיבה הגאון הגדול רבי אליעזר כהנמן שליט"א וראש הישיבה הגאון הגדול רבי חיים פרץ ברמן שליט"א יחד עם הרמ"ם וראשי הישיבה. את המעמד פתח נשיא דרשו הגר"ד הופשטטר שליט"א שנשא דברי ברכה בשם דרשו למשתתפי התכנית, שקנו בזכותה.

ראש הישיבה הגר"פ ברמן שליט"א העלה על נס את העשייה הברוכה של דרשו בקרב בני הישיבות. "נמצאים כאן איתנו המובחרים שבבני הישיבה, בני דרשו המסולאים בפז, שמוסיפים על לימודם וזוכים אודות לכך להשיג דרגות מופלאות בידעת התורה. המשתתפים בתוכנית זוכים להיבחן על כמאתיים דפי גמרא בשנה, ולאחר מספר שנות לימוד בישיבה הם יוצאים עם נכס של שמונה מאות ואף אלף דפי גמרא עליהם הם חזרו אותם הם שינוו אין ספור פעמים" הוסיף הראש ישיבה.

תוכנית דרשו בעולם הישיבות נוסדה על מנת להבטיח שלבני הישיבות יהיה מחייב מיוחד שיסייע להם להעריך מידי חודש את ההספק שלהם ולבדוק את עצמם עד כמה הם התאמצו ושקדו על תלמודם בחודש האחרון, ולרכוש 'קנין' בלימודם.

תוכניות בני הישיבות של 'דרשו' כוללות את התוכנית 'דרשו בוקר', במסגרתה לומדים הבחורים מידי בוקר בכל ימות השבוע, כשעה לפני התפילה. הבחורים נבחנים על הדפים שנלמדו בסדר בוקר, כאשר החומר הנלמד נבחר על ידי ראש הישיבה ובדרשו ערוכים עם מבחנים מתאימים על כלל המסכתות הנלמדות בישיבות הקדושות.

ההרים והגבעות יפסח"ו לפניכם

התלהבות בכל תפוצות ישראל עם תחילת לימוד מסכת פסחים בעמוד היומי, שתאפשר

לכל יהודי להיכנס לליל הסדר הבעל"ט כשהוא בקיא בענייני בכל סוגיות הפסח •

גדולי ישראל אירחו בבתייהם את מעמדי סיום עירובין ותחילת פסחים

לייקווד, מבואנוס איירס ועד ביתר, ממודיעין עילית ועד מלבורן - שיעורי 'עמוד היומי' וחבורות לימוד נפתחים בכל מקום! במהלך השבועות האחרונים נערכו מעמדי סיום מסכת עירובין ותחילת לימוד מסכת פסחים בבתי מרנן ורבנן גדולי ישראל שליט"א יחד עם ראשי ורבני דרשו, כאשר מרנן ורבנן מעתירים בעוז אודות התכנית שכבשה את עם ישראל, ומהווה מפתח אמיתי להצלחה בתורה ולקניין קנייני נצח בסוגיות הש"ס. מעמדי סיום מסכת עירובין ותחילת פסחים נערכו בבתייהם של רשכבה"ג מרנן רבינו הגר"ד לנדו שליט"א, מרנן רבינו רה"י הגאון הגדול רבי משה הלל הירש שליט"א. מרנן רה"י הגר"ד כהן שליט"א, מרנן פוסק הדור הגר"מ שטרנבוך שליט"א, ומרנן רה"י הגר"א סלים שליט"א.

ביום שני כ"ה תמוז החלו רבבות לומדי העמוד היומי את לימוד מסכת פסחים, לאחר שסיימו את מסכת עירובין בשעה טובה ומוצלחת. בדרשו מציינים גל של התלהבות והצטרפות בכל רחבי העולם היהודי למסכת פסחים, נוכח התמורה יוצאת הדופן שיצאה בס"ד ומאפשרת לכל לומד לרכוש את מסכת פסחים בעיון קל ולסיים אותה ממש בערב פסח תשפ"ו.

מהפכת הלימוד היומי כובשת את העולם היהודי כולו, ונכון להיום יש למעלה מ-1000 נקודות שיעור ברחבי תבל, של יהודים שקיבלו על עצמם ללמוד במתינות ולרכוש את סוגיות הש"ס תוך שהם לא מוותרים על הבנה עמוקה ומשמעותית של המושגים וההלכות שבמסכת.

מאז שהתחיל 'עמוד היומי' עם מסכת ברכות בחשוון תשפ"ד - הוא כבר כבש את כלל ישראל. מברוקלין ועד בני ברק, מלונדון ועד

וְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם ה' נִקְרָא עָלֶיךָ

שגריר ארה"ב בביקור של קידוש ה' בבתייהם של מרן רבינו רשכבה"ג הגר"ד לנדו שליט"א ומרן רבינו רה"י הגרמ"ה הירש שליט"א כשהוא מלווה בנשיא דרשו הגר"ד הופשטטר שליט"א

היתר במצבם של יהודי ארה"ב ומצבם של בני הישיבות בא"י. בתחילת דבריו אמר מרן שליט"א לשגריר: "אנו מעריכים מאוד את מה שאמריקה עשתה עבורנו, ושומחים על כך. אנו מקווים שהיא תמשיך להיות ידידתנו ולפעול למעננו. ואנחנו נעשה כמיטב יכולתנו כדי להביא שלום ושגשוג לכולם".

במהלך השיחה עלתה סוגיית חשיבותם של בני הישיבות, כאשר מרן שליט"א אמר כי עולם הישיבות קריטי לקיומו של עם ישראל, והיסוד הזה הוא היחיד שיכול להבטיח את עתידו. השגריר האקבי הגיב ואמר לראש הישיבה כי "חשוב שיהיו תלמידי חכמים הם מזכירים לנו למה אנחנו קיימים ומה המטרה".

בהמשך התפתחה השיחה לדיון על האנטישמיות בארה"ב. נשיא דרשו הגר"ד הופשטטר סיפר למרן רה"י כי לשגריר יש השקפה ייחודית מאוד על אנטישמיות. "הוא אומר שאנשים אינם יכולים להבין אנטישמיות. אם אנשים הם אנטישמיים, זה בגלל שהם נגד אלוקים, נגד ריבונו של עולם. ואנחנו הנציגים שלו, העם שלו, ולכן הם אנטישמיים. אחרת אין לזה שום היגיון".

מרן שליט"א התייחס ואמר "זו השקפה מעניינת. ישנה השקפה נוספת, שמכיוון שאנחנו נחשבים לעם הנבחר, אנשים מגיבים ב"מי אתם בכלל? אתם מתיימרים להיות גדולים, ולהיות עם נבחר".

השגריר האקבי השיב לדברים ואמר. "זוהי חלק מזה. מכיוון שאתם העם הנבחר, שקיבל מקום נבחר למטרה נבחרת, אם מישהו כועס על אלוקים, הוא יכעס על העם שמייצג אותו. לכן אני אומר לאנשים: אנטישמיות היא אי-רציונלית, אין לה סיבה, אלא אם כן מבינים את הסיבה הרוחנית, שהיא לדעתי לב העניין. זה לא מאבק של שמאל נגד ימין, זה טוב נגד רע. זה הבורא נגד אלה שמתמרדים נגד הבורא".

במפגש יוצא דופן, של חיבור והערכה שטרם נראה כמותם מאז ומעולם, הנציג האמריקאי הבכיר ביותר בישראל השגריר מייק האקבי חלק כבוד למרן ורבנן גדולי ישראל שליט"א והתייצב באופן ברור בהערכה לבני הישיבות העמלים על התורה, תוך שהוא מביע הבנה לייחודיות יוצאת הדופן של עולם הישיבות בדורנו.

הביקור שיצא לפועל בזימנת נשיא דרשו הגר"ד הופשטטר החל בביתו של מרן רבינו רשכבה"ג הגר"ד לנדו שליט"א שביקש בתחילת דבריו למסור לשגריר ארה"ב: "אנא, מסור לנשיא טראמפ שיפעל למען עולם התורה. עם ישראל חי וקיים בזכות התורה. לומדי התורה הם הם המגינים, ויש לשמור על מעמדם ולקדש את ערכם".

מרן שליט"א אמר לשגריר כי התורה הגנה ומגינה על ישראל. "התורה היא זו שעמדה לעם ישראל במשך שנות היותו לעם ובזכותה ורק בזכותה שרד את כל הגלויות. כל פגיעה בלימוד ובלומדי התורה היא נזק לכל עם ישראל ופוגעת בזכות קיומו כעם, ואף בכל העולם כולו, כמו שנאמר 'אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמיים וארץ לא שמת'".

כמו כן הודה מרן שליט"א לנשיא האמריקני על תמיכתו בישראל: "אני רוצה בזה להביע את הערכתי והוקרתי לנשיא דונלד טראמפ ולאומה האמריקנית על עמידתם האיתנה כמלכות של חסד לימין עם ישראל בארץ ובעולם, ובפרט במלחמה האחרונה עם איראן".

השגריר הסכים עם הדברים וחזק אותם, כאשר הוא הבהיר את הנקודה שגם לפי השקפתו, בלי עולם התורה לא יתכן קיום לעם ישראל. לאחר מכן המשיך השגריר לפגישה עם מרן רבינו רה"י הגרמ"ה הירש שליט"א שם שוחחו על מונון נושאים רחבים הקשורים בין

עמוד היומי

שמעו ותחי נפשכם

הננו להודיע בזאת כי בימי בין הזמנים הבעל"ט ימסור
הגאון הגדול רבי איתמר גרבוז שליט"א
שיעורים בסוגיית ר"ח סגן הכהנים - ענייני טהרות
לפי סדר עמוד היומי

השיעורים יתקיימו בבית המדרש חניכי ארחות תורה
רחוב רבי עקיבא 79 בני ברק, בשעה 12:30

ניתן להאזין לשיעורים בשידור חי במס' 0799389999 שלוחה 93

טעמו וראו כי טוב

לימוד יומי של עמוד גמרא • גמרא עם ביאור עיון העמוד ושפה ברורה • מיטב שיעורים להאזנה בכל עת • לוח
לימוד אישי • כוללים וקבוצות לימוד • מבחן חודשי בארבעה מסלולים • מלגת פתיחה לשיעורים • מלגות לנבחנים
להצטרפות: 'דרשו' 02-5609000 או בעמדות נדרים פלוס

סיום עירובין "ירושלמי" - בבית מרן שר התורה הגר"ח קנייבסקי זיע"א
בראשות בנו הגאון הגדול רבי יצחק שאול קנייבסקי שליט"א

תמיד תישאר מחובר

שירות מיוחד לרבבות לומדי 'עמוד היומי'

שלחו הודעה לכתובת האימייל b025609000@gmail.com

וקבלו מיידית קישור להורדת תיקייה מסודרת לימי 'בין הזמנים'

הכוללת שיעורים יומיים מפי

הגאון רבי **אריה זילברשטיין** שליט"א

ודפי הגמרא מהדורת 'עוז והדר' עם 'עיון העמוד' ו'שפה ברורה'

עמוד היומי - בכל מקום, בכל עת, ובכל זמן!

סיום זרעים בירושלמי בבית מרן פוסק הדור הגר"מ שטרנבוך שליט"א
**"שמחה גדולה היא לראות שמסיימים 'ירושלמי זרעים'
 שהוא דבר שלא היה כן בעבר, ומעולם לא חשבו על כזה
 תקופה של עליה בתורה כמו בתקופתנו"**

והשטן הרי אינו יושב בשקט, ואדרבה, כשהוא רואה שאנחנו מוסיפים בקדושה, הרי הוא מוסיף כנגדינו ומשלש פעולותיו לצד הטומאה, ומנסה לשבור אותנו בטענות שונות לעזוב את דרך אבותינו רח"ל, ואנו זקוקים לרחמי שמים שנזכה להמשיך לרומם קרן התורה.

"וב"ה זכו כאן ללימוד ירושלמי זרעים בעיון, שהוא נוגע לארץ ישראל ממש, והקב"ה יעזור שהרושם שסיום זה פועל בשמים יהא בבחינת 'כימי השמים על הארץ', והאור שמאיר בשמים יאיר גם כאן, ובמהרה בימינו יתגדל ויתקדש שמייה רבא, והקב"ה יגלה כבוד מלכותו עלינו, ולא ימוש התורה מפינו ומפי זרעינו ומפי זרעינו עד העולם.

"וברכה מיוחדת להרה"ג ר' דוד הופשטטר שליט"א שזכה לחכמה ותבונה יתרה, להבין איך להשתמש בכספו באופן שיהא לו מזה קרן קיימת לעולם ועד ולנצח נצחים, והקב"ה יעזור לו שיהא לו נחת ושמחה, ויזכה להמשיך הלאה לפעול עוד ועוד לקנייני נצח שיעמדו לו לנצח נצחים, ובמהרה יתגלה כבוד מלכותו במהרה בימינו, ונזכה לראות זאת בעינינו בקרוב בימינו.

בתחילת החורף נערך נערך ברוב כבוד והדר מעמד סיום סדר זרעים בקניין ירושלמי והתחלת סדר מועד, בביתו של מרן פוסק הדור הגאון הגדול רבי משה שטרנבוך שליט"א. במעמד שבו השתתפו ראשי ורבי דרשו, נישאו דברים מיוחדים אודות החשיבות העצומה של קניין ירושלמי.

אולם דברי החיזוק שנשא מרן פוסק הדור שליט"א הותירו רושם עמוק בלב כולם. "שמחה גדולה היא לנו לראות ציבור שמסיימים 'ירושלמי זרעים' שהוא דבר שלא היה כן בעבר, ומעולם לא חשבו על כזה תקופה של עליה בתורה כמו בתקופתנו, ואף אמנם מצד אחד יש ירידה מטה מטה בכמה עניינים, אבל מצד שני יש עליה גדולה בתורה ולומדים ירושלמי זרעים בעיון, וזהו זכות מיוחדת לאותם שלמדו".

"ועל הלומדים לידע שהם באמת עשירים גדולים, שמי שלומד מסכתא יצא ברכוש גדול של קניין נצח לעולם וועד, ואף אם אין מרגישים עשירים אבל זהו מציאות שאתם עשירים ממש, ומי שמבין את האמת עד כמה הוא 'עשיר', הוא זוכה לשמוח עכשיו באמת." "והקב"ה יעזור שנזכה להמשיך הלאה לפעול לקדשי שמים,

במעמד "סדר הכנה" שע"י 'דרשו'
בהשתתפות אלפי בני הישיבות לקראת עלייתם לישב"ג

מרן רבינו רה"י הגרמ"ה הירש: "כל ההצלחות שיש זה הכל בזכותכם - כי בלי התורה אין סייעתא דשמיא"

מעמד רווי הוד בהשתתפות אלפי בני ישיבות קטנות מכל רחבי הארץ שביקשו לאמץ דעת חכמים לקראת עלייתם לישיבות הגדולות בזמן אלול הבעל"ט • את המשא המרכזי נשא מרן רבינו רה"י הגאון הגדול רבי משה הלל הירש שליט"א • מרן הגאון הגדול רבי דוד כהן שליט"א חבר מועצה"ת העמיד את דמותו של בן ישיבה ההולך לפי דרכו הרוחנית ואינו נפנה ללחצי החברה • רב שיח עם ראשי הישיבות, הגאון הגדול רבי יהושע אייכנשטיין, ראש ישיבת יד אהרון, הגאון הגדול רבי בונים שרייבר שליט"א ראש ישיבת נתיב הדעת, והגאון הגדול רבי חיים פרץ ברמן שליט"א ראש ישיבת פוניבז' • ותן בליבנו בינה

שהתרכזו באולמות מיוחדים בפר"ז, מקסיקו סיטי, ובואנוס איירס, ושמעו את דברי החיזוק של מרנן ורבנן גדולי ישראל שליט"א. במרכז הכנס עמדו דברות קודש ושיח הדרכה נורא הוד מלוקטים מכנסי "סדר הכנה" ממרנא ורבנא רבינו הגאון הגדול ראש הישיבה רשכבה"ג רבי גרשון אדלשטיין זצוק"ל. מדובר ביריעה חינוכית מקיפה שמרן רה"י נשא עבור בני הישיבות ונמשכת כ-17 דקות ומכילה תוכן שלא יסולא בפז עבור הנושאים עיניהם לשערי גיעת התורה והצלחה בלימוד והתמדה, ומהווה תוכן יקר ערך שעליו מתבססים האדנים של מעמד "סדר הכנה" ויתר דברי מרנן ורבנן גדולי ישראל והמשגיחים שליט"א.

"כל הירא"ש נבנה בתקופה הזו"

במשאו של מרן רבינו רה"י הגרמ"ה הירש שליט"א נמנו מספר נקודות חשובות לעומדים בשערי הישיבות הגדולה. "בס"ד בערך

בזה אחר זה הם נכנסו למתחם רחב הידיים באולמי ארמונות חן בבני ברק. מקרית ספר ומצפת, מנווה יעקב ומרכסים - דרך ארוכה ונגרשת הם עשו לקראת המעמד שישפק להם את הכוחות לרגל המעבר החשוב בחייהם. מבושים מעט, נרגשים ומלאי תקווה ותפילה, הם צעדו לתוך האולמות, נחושים לקחת מהם את המירב. לנצל את הרגעים על מנת לקנות את הכלים ממרנן ורבנן גדולי הדור וראשי הישיבות שליט"א שיאפשרו להם לעלות ולהתעלות. בעוד שבועות מספר הם יעמדו ברגע החשוב בחייהם. הרגע שבו הם יעזבו את חיי הנערות ויכנסו לחיי בגרות ואחריות ויעמדו בשערי הישיבה הגדולה - בית היוצר לאישיותם, המקום ממנו יצמחו ויגדלו כתלמידי חכמים, כהורים וכמשפיעים לדורות הבאים.

המעמד שנערך ביום חמישי האחרון בבני ברק, בראשות מרן רבינו רה"י הגאון הגדול רבי משה הלל הירש שליט"א, הועבר במקביל בשידור חי מעבר לים, לאלפי בני הישיבות הקדושות

אמורים בפרט היום שיש כל מיני טלפונים שיכול לגרום לדברים רעים, וצריכים להתחזק נגד זה."

"דבר שני, בחור מרגיש שהוא חכם. הוא יודע מה טוב בשבילו. רבותי! זעק מרן רה"י "אתם טועים! בחור חושב שהוא לא ילמד בביהמ"ד בלילה, הוא ילמד במקום ליד. הוא בטוח שהשקט יותר טוב לו להתרכז. ובא המשגיח ואומר לו ללמוד בישיבה, אבל הוא יודע שיותר טוב לו בחוץ". "חוץ מזה שאולי הוא טועה, ואפילו אם הוא צודק, יש בזה הרס של הישיבה, אם כל אחד יעשה מה שהוא מרגיש. ובסוף גם הוא יפסיד מזה כי הרמה של הישיבה תרד."

"בחור שהיה בישי"ק והיו לו נפילות, או שהיה חלש, ומסיק מכך שזה מה שהוא הוא.

אבל זה טעות! בישי"ג זה פנים חדשות באו לכאן. ראשית אתה יותר גדול בשנה, שנית, זה מצב אחר לגמרי, ומה שהיה - היה, ואפשר

בעוד חודש אתם עושים את הצעד שהוא החשוב ביותר בחייכם, נכנסים לישיבה גדולה" פתח מרן רה"י את דבריו. "בחור בישי"ג בונה את היסוד של כל החיים שלו, בין בלימוד, בין בירא"ש, בין במידות, בין בתפילה, וממילא זה חשוב שאף אחד לא יאבד את ההזדמנות הזו."

"הדבר הראשון הוא שיש לכם היום ניסיונות חדשים, והשחרור בישי"ג זה פתח ליצה"ר. היה לי פעם בחור חסידי אצלינו בישיבה שהגיע מחו"ל, תפסנו אותו שהלך רח"ל לקולנוע. וביקש לא לזרוק אותו, ואני הרגשתי שזה יהיה בסדר לא לזרוק אותו, ובאמת לא זרקנו אותו והוא באמת עלה מאוד. כמה שנים אחר כך פגש אותי ושאלתי אותו איך יתכן בחור כמוך שעשה דבר כזה.

והוא ענה לי: שחרור. והוא ענה לי באמריקה הוא היה תחת השגחה והגיע לכאן היה לו שחרור. צריך להיזהר מהשחרור. והדברים

לצאת מהשיבה. התורה שלנו זה מביא את כל הישועות על עם ישראל. והסיבה לכך היא שהתורה שלנו גורמת לכך שהקדוש ברוך הוא יותר קרוב אלינו, וזה גופא נותן את הסייעתא דשמיא ורק ככה אנחנו נוכל להצליח. ועל ידי הלימוד שלכם ברמה הכי גבוהה, זה יביא הכבוד שמים והגאולה השלימה במהרה בימינו אמן."

כלים לבניית בן תורה"

דברים נכוחים על מעמדו של בן הישיבה נשא ראש ישיבת חברון הגאון הגדול רבי דוד כהן שליט"א. "ישיבה זה לא מקום שלומדים בו גמרא. אם כי בעיקר, מה שעושים בישיבה זה שלומדים גמרא" אמר הגר"ד כהן בראשית דבריו. "ישיבה מגדלת בן תורה. ישיבה מגדלת בן ישיבה. ובן ישיבה כשמו כן הוא "בן הישיבה". הישיבה היא האבא והאמא שלו שמגדלים אותו והוא חלק ממנה, והוא נשאר חלק ממנה לכל החיים."

"והשאלה שנשאלת, למה לא כולם נהיים גדולים, הרי כולם הולכים ללמוד תורה. התשובה היא, כשאתה בא לישיבה, באיזה מטרה אתה בא לישיבה. ישיבה זה מקום שנעשה כבית. ובית שיש בו חברה, בית שיש בו חוויות רוחניות, בית שיש בו תוכן. אבל לא צריכים לאבד את המשמעות העיקרית. אנחנו באים לישיבה להיעשות אדם גדול. שהתורה תהיה בית היוצר ותגדל אותנו. וזאת היא צורתה של הישיבה וזה התכלית של הישיבה."

הגאון הגדול רבי מסעוד בן שמעון שליט"א מרא דאתרא בני ברק נשא דברי חיזוק נפלאים לבני הישיבות והרחיב אודות המעלה הסגולית של העולים לישיבות הגדולות. "במעבר לשי"ג הוא לא רק עניין של שנים" אמר הגר"מ בן שמעון שליט"א. "הערך לנר אומר בספרו מנחת עני, בעליה הזו יש כאן עניין יסודי של שינוי מהותי בקבלת התורה. בשי"ק לעיתים כפו עליו ללמוד, אבל כעת אתם תלמדו מבחירה ומתוך שמחה ואהבת התורה" כבר בתחילת המעמד קיבל את בני הישיבות קיבל הרב ישראל ליוש שליט"א, ממנהלי דרשו שהסביר כי הסיבה ש'דרשו' ראה

להתחיל מחדש. אבל לא רק בחור שהיה חלש, גם בחור שהיה טוב מאוד בשי"ק צריך לדעת שהוא צריך לעבוד על הכל מחדש. וכבר ראיתי בחורים שהיו בשי"ק חזקים ובישי"ג איבדו הכל."

"כל בחור צריך לקבל על עצמו גדלות. לשאוף שאיפות גדולות, בכל דבר; במידות, בתפילה ברא"ש הכל להיות הכי טוב, ות"ת כנגד כולם. בחור יגיד, מה הוא מדבר פה? אני גדול, אני מכיר את עצמי, אני נופל, אני לא מהסוג הזה" אמר מרן רה"י והמשיך בלהט דבריו. "אומר החפץ חיים, שכל אחד ואחד יכול להגיע למדרגות הכי גבוהות, והנחיתות הזו היא מעשה יצר. ולדעת שהוא עושה את הדבר הכי חשוב בעולם בזה שלומדים לומד תורה. אם אדם ככה מרגיש אפילו שזה קשה - הוא נהנה מזה."

"בנוסף שכל בחור ילך בדרך שלו, ולא ינסה לחקות אחרים, יש בחור שיכול ללמוד מהר ולהבין בעמקות כי הוא בעל כשרון, ויש בחור שלוקח לו זמן. או שיש בחור שהוא חזק מאוד והוא יכול לישון 6 שעות, ובחור שני צריך שבע וחצי שעות בלילה. וכאן כל אחד צריך להיות לפי הכוחות והכישרונות שלו. אל תעשה חיקויים. אני מכיר בחורים שחיקו אחרים, בהתחלה הם חיו באיזה דמיון אבל בסוף ירדו לגמרי. בחור צריך להיות ברמה הכי גבוהה, אבל ברמה הכי גבוהה שלו. לא הכי גבוהה של החבר שלו."

"אצל הרבה בחורים יש תקופות של ירידות, אין לו חשק, ויש קרירות באידישקייט, אומר ר"ח מוולאזין שזה הדבר הנורמאלי ואצל לומדי תורה יש זמנים שירידים, אבל ח"ו, אם הוא מסוגל ללמוד מאה אחוז ויורד מזה ל-40 אחוז, שלא יגיד כיוון שאני לא יכול 100 אחוז, אני פטור לגמרי, אלא ילמד כמה שהוא יכול עכשיו ואחרי זה יעלה. ומי שמפסיק לגמרי אחרי זה קשה לו לעלות."

בהמשך התייחס מרן רה"י לסוגיית הגיוס רח"ל שבני הישיבות: "יש אנשים שמפתים בחורים: תצא מהישיבה. יש כל מיני דברים: הסדר חרדי, ועוד ועוד דברים. בשי"ק לא יהיה לכם נסיון כזה, אבל יתכן שבישיבה גדולה יהיה לכם הנסיון הזה" "תדעו" הזהיר מרן רה"י "שאסור לבחור לחשוב חצי מחשבה

להבין שכותלי הישיבה הם המרכז של כל החיים שלנו. היסוד של השמחה שלנו והסיפוק שלנו בחיים זה התורה. רק מי שמחובר, וכל יתר הדברים בחייו הם שוליים זוכה לכך שהתורה נכנסת לחייו. הרבש"ע יברך אתכם שתצליחו, תעלו מעלה מעלה בדרגות התורה, בפנימיות התורה, מתוך בריאות ושמחת הלב.

ברב שיח מרתק עם ראשי הישיבות, הגאון הגדול רבי יהושע אייכנשטיין שליט"א ראש ישיבת יד אהרון, הגאון הגדול רבי בונים שרייבר שליט"א ראש ישיבת נתיב הדעת, והגאון הגדול רבי חיים פרץ ברמן שליט"א ראש ישיבת פוניבז', תחת הנחייתו של הגאון ר' בנימין בירנצוויג, ר"מ בישיבת אמרי משה, עלו שורת סוגיות שעומדות בלב ההתמודדויות היומיומיות של בני הישיבות, עם עצות נבונות להתמודדות ולהצליח לעלות בדרך העולה בית קל.

בסיום הכנס הוענק מתנה מיוחדת למשתתפים, ספר המפתח על המשנ"ב בהוצאת 'דרשו' וחוברת הדרכה מיוחדת מגדולי הדור וראשי הישיבות שיוצאת לאור ע"י דרשו במיוחד למעמד זה ומכילה את הדברים הנחוצים ביותר מאת מרנן ורבנן גדולי ישראל לבן ישיבה המבקש לפלס דרך במעלות התורה והיראה.

לנכון לקיים את הסדר הזה, כבר כמעט שני עשורים היא כדי לתת כוחות ועצות נכונות למבקשים להתעטר בכתרה של תורה ולעלות ולנצל באופן הנכון ביותר את השנים המשמעותיות ביותר בבניית אישיותו של בן תורה אמיתי.

לאחר מכן נשא דברי פתיחה נשא הגאון רבי יעקב שטרנשוס שליט"א, משגיח ישיבת שערי שמועות. "יש כאן אלפי בחורים, וכמנין הבחורים שהגיעו לערב הקדוש הזה ככה יצאו ממנו. יש בחורים שיכולים לצאת כאן עם תובנות משנות חיים. בסוף שיעור א' ישיבה גדולה הם יהיו במקום אחר. שכל אחד כאן ידע שישירות גדולות היום זה עם אפשרויות עצומות ויש למדנים עצומים. אבל יש המון המון מקומות סכנה. אין בין גן עדן לגיהנם אלא כחוט השערה".

נשיא דרשו הרה"ג רבי דוד הופשטטר שליט"א עמד על חשיבות ההכנה הנכונה לעתידים הרוחני של בני הישיבות. "אתם עכשיו עוברים את הגבול של השלב הבא של החיים שלכם. השלב הבא המאד חשוב, מאד קריטי בחיים. שלב של אחריות. שלב שבו אתם הופכים לבני תורה תלמידי חכמים. הסוד להצלחה הוא

כשאירופה זעק רזה לבורא

למעלה מעשרת אלפים מבני דרשו ברחבי אירופה
הגיעו בחודש כסלו למעמד נשגב של קבלת עול מלכות
שמיים, וחזוק לימוד התורה • רגעים ורשמים מהמעמד
ההיסטורי בלונדון, שאיגד את יהדות אנגליה ואירופה
בכלל, במעמדי סיום מסכתות בבא בתרא, שבת וסדר
זרעים בירושלמי, לפי תכניות הלימוד של "דרשו"

אם כי המונחים מעט זרים, כלומר, להם. מה יש לומר, באנגליה
זה נשמע אחרת: rabunim - right, רבונים - רייט (רבנים -
ימינה); mesaymim - left, מסיימים - לפט (שמאלה).
לונדון היא בכל זאת לונדון, ובתקופת חנוכה המסיימת את
השנה הלועזית הם חוגגים חגאותיים ששורפים לב כל יהודי,
כאשר בזיכרון היהודי צרובים מסעות הרצח והטבח שידענו
בימים של דם ורדיפות בתקופה זו.

ובלילה הזה, נסגר המעגל הנצחי והאלמותי, בפעם המי יודע
כמה. אבותיהם של מניחי השיחים והנרות המחליאים, רדפו את
אבותיהם של אלו שכעת גודשים את שדרת "קופר סטריט"
ממהרים לסיים את מסכת בבא בתרא בדף היומי ומסכת שבת
בעמוד היומי, ובידיהם של האחרונים קונטרסי גמרות כחלחלות
של הדף או העמוד היומי, והם חולפים ביעף ומסיימים מבט
מקישוטיהם סרי הטעם, והביטוי "גירא בעיניה דשטן" מעולם

44 מיליון לירות אנגליות הושקעו בעיצוב ובניית ה"קופר
בוקס" שבמרכז לונדון. כפי שמוכיח עליו שמו, הוא עשוי בצורת
ריבוע שקירותיו החיצוניים צבועים נחושת שחורה-אפורה, והוא
מכיל קרוב לעשרת אלפים מקומות.

יש להניח, שמותג האדריכלות "מייק" שהופקד על תכנון
ובניית המתחם הזה למשחקי כדור בינלאומיים זולים שהתקיימו
במקום לפני 12 שנה, לא חשב שיום יבוא, ואת הכסאות
הצבעוניים שזרעים את האולם בשלל צבעים, יחבשו גדודים
של יהודי לונדון שכל שיגם ושיחם הוא בהוויות אביי ורבא.
ובאותו לילה, אך ימים ספורים לפני שעם ישראל מודליק נר
ראשון של חנוכה, קור לונדוני אופף את הכיכר הירוקה המקיפה
את הקוביה הנחושתית. כמידי ערב, גם באותו ערב, עמדו
שם סדרנים כהי עור, עטויים וסטים צהובים זרחניים, בידיהם
מגפונים, כשהם מווסתים את התנועה האנושית במקצוענות,

קצה: לעשות נחת יתברך שמו!

אשריכם תלמידי חכמים שדב

כאשר אלפי יהודים מתכנסים לשמחת התורה. הוא קורא פרק תהלים ברגש רב, וממשיך במשאו הנרגש, הנמסר באידיש. תוך כדי משאו, תוכפים עליו רגשותיו של רבי שמעון, וכשהוא רק מזכיר את המלים "שערי שמים", כמו מאליו הוא מתחיל לפזם את השיר המרגש "שערי שמים פתח". מיתוס עתיק מייחס לאוכלוסיה האנגלית קור וחוסר רגש, אבל כאן מגלים עשרת האלפים חום מדויק ורגש יהודי מתפרץ. הקהל לאלפיו מצטרף לתחינה - שירה, ונגני התזמורת, ששהו בהפסקה באולם סמוך, מוזעקים לעמדות לעשר דקות של שירי תפילה ורחמים, שאמנם חרגו מהתכנית, אך התקבלו באהדה וברגש. משא מיוחד נושא אורח נוסף מארץ הקודש - הגאון רבי ניסן הכהן קפלן שליט"א. לאחר משאו של הגאון רבי אהרון שיף שליט"א, גאב"ד אנטוורפן, מבצעת התזמורת המורחבת את שירו המפורסם של הגה"צ רבי דן סגל שליט"א, "טאטאלע

לא היה חד כל כך, חד - תרתי משמע.
דין נצח. בדם ובמסירות נפש, אבל נצח.

שערי שמיים פתח

ההמונים מתכנסים במבואות הכניסה לאולם הענק. רק לשלש נכון את מבוכ המתכת הזה - נדרשה עבודת צוות סיוזיפית. נסיון לקבוע מודל זיהוי לכלל המתכנסים - נדון לכישלון. סטמפורד-היל, גולדס-גרין, גייטסעדה ומנצ'סטר משגרות לכאן בצי של עשרות אוטובוסים אלפי אברכי כולל עמלי תורה ובחורי חמד, מיישיבות קטנות וגדולות, הפורקים מהאוטובוסים בקבוצות מגובשות, סביב ראשי ורבני הישיבות.

עם כניסת אורח הכבוד מארה"ק, הגאון רבי שמעון גלאי שליט"א, עומד הקהל כולו על רגליו בשירה אדירה, לאחריה מעורר הגר"ש שליט"א על כך שהעת היא עת רצון כבירה,

המסימים, וברוך ימי החנוכה, קרא לכל בני התורה להילחם על זהותם התורנית, על לימוד התורה והתקדמות בהספקים. ושוב, מוכיחים הלונדוניים כי המיתוסים על ההקפדה וה"ריבועיות" - נשברים ומנותצים דוקא בהיכל ריבוע הנחושת. מעגלים ספונטניים נרשמים על רצפת האיצטדיון, מבמת הנשיאות יורדים גדולי הרבנים שליט"א ומצטרפים לריקודי המצוה, ורק לגויים עם הווסטים הזרחניים, שמקבלים משכורת

קומט שוין אהיים". דומה, שאין עוד מילים בעולם שכה נוגעות וכה מטלטלות, בכל מקום ובכל צורה שהן תושמענה. תקרת האיצטדיון מאיימת להיבקע נוכח קולה של יהדות אנגליה כולה, העומדת על יציעי ה"קופר בוקס", מקום בו עומדים מדי לילה אלפי ערלים ומריעים לכדור שנבעט מכאן לשם - והיא זועקת ליוצרה: "אהיים, אהיים, אהיים!" נשיא "דרשו" הרה"ג ר' דוד הופשטטר שליט"א בירך את

נשיא דרשו והנהלה האירופאית של סניפי דרשו מכל רחבי היבשת בכינוס מיוחד בשולי המעמד בלונדון

חיים מאיר גשטטנר שליט"א, רב ביהמ"ד מחזיקי הדת במנצ'סטר, מתכנסים כל בעלי המנגנים לשירת "אחינו כל בית ישראל", המושרת בשתי שפות, לשון הקודש ואנגלית, מתוך רצון וכמיהה לראות בשוב אחים לגבולם. ושוב, שבים בעלי המנגנים לעמדותיהם, והכל מצטרפים לשירה - הודאה שיש בה הכל: "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש".

בדיוק בשביל למנוע מצבים כאלה - של בלבול בין מתחמי האולם, לוקחות כמה דקות להבין ששום מאבטח לא יוכל לכבות את האהבה הגדולה לתורה.

משא מרתק נשמע מפי הגאון רבי שמעון שפיצר שליט"א, לאחריו נושא את משא הסיום הגאון רבי יהודה לייה ויטלר שליט"א, משגיח ישיבת בית יוסף - גיטסעהד, ולאחרי קבלת עול מלכות שמים ברוב עם הנאמרת מפי הגאון רבי אברהם

מתוקים מהבש

אך בכל זאת, מכיוון שהוא נהנה מאוד מעצם ההברקה של הנער הצעיר, נתן לו ראש הישיבה דמי נסיעה לביתו שיובל לנוח ולפוש ולאגור כוחות לזמן הבא.

(המבשר תורני - ארזי הלבנון)

בישיבת 'קמניץ' היה בחור שלא רצה לצאת לנוח בבין הזמנים, אלא נשאר בישיבה, הוא ממש רצה לקיים בגופו את הפסוק 'שבת בבית ה' כל ימי חייו', המשגיח הגה"צ רבי משה אהרן שטרן זצ"ל דיבר עמו באריכות על כך, שתקופת 'בין הזמנים' אינה חופשה אלא 'זמן' בפני עצמו, ועוד יותר מכך, רבי לייב חסמון זצ"ל היה מחשיב תקופה זו לתקופת מבחן של דרגת כל בן תורה, ימים שבהם אינו מצוי ב'חממה' בין כותלי הישיבה, ואינו נתון למסגרת שקבעו עבורו אחרים, בהם תיבחן דרגתו האמיתית.

בין הדברים הראה המשגיח דקמניץ לבחור מכתב של החזון איש (קו"א א' ל"ה) בענין זה:

"דע לך יקירי שאין כאן לא חטא ולא אשמה, רק מחוקי הטבע להתעייף. ואין ראוי לזלזל בחוקי הטבע כי מה שאנו קוראים טבע, מכון בזה לרצון היותר מתמיד שכל המהווה הווית יתברך. ולכן חובתך להפסיק לימודך לגמרי על משך שתי שבועות, ותרבה בכלכלה ומזון מבריא, ולהוסיף על השינה והטיול ועוד מענייני הבטלה ואולי נכון שתבוא הנה לימים אחדים עד שתחליף כח".

למכתב הזה מצרף החזון איש סיום נרגש:

"מאד התענגתי על דבריך בדברי תורה, המראים את עושר

מרן ראש ישיבת פוניבז' הגרב"ד פוברסקי שליט"א בשם רופא ידיד המשפחה: ההסבר המדעי ללימוד בין הזמנים

ההסבר המדעי לכך כיצד ניתן לפוש ולהתרענן על ידי לימוד בהתמדה מוענק לנו ע"י מרן ראש ישיבת פוניבז' הגרב"ד פוברסקי שליט"א שהבהיר זאת במהלך דרשת חיזוק לבין הזמנים בשם רופא נאמן ידיד משפחתו, לפעמים מסביר הגרב"ד בשם הרופא מרגישים עייפות במוח וצריך מנוחה קצת, עבור כך אין צורך להפסיק לגמרי מלימוד התורה, אלא מספיק לעסוק בסוגיא אחרת ממה שלמד קודם. והדבר מובן היטב על פי חוקי הטבע, כי מוח האדם מורכב מרובבות תאים ובכל עניין שעוסק בו נעשה שימוש בתא מסוים, ואחר הרבה שעות של שימוש בתא זה הוא מתעייף, אבל ישנם תאים אחרים שעדיין לא השתמש בהם, ולכן כאשר עובר לסוגיא אחרת הוא בעצם מחליף כעת תא ומתחיל להשתמש בתא חדש ורענן שלא התעייף כלל, ובמקביל הוא נותן מנוחה לתא שהתעייף. מצאנו בחז"ל כעין זה מפטיר הגרב"ד שישאל נמשלו ליונה שנחה באחת מכנפיה ופורחת בשנייה, לפי זה אין שום צורך להפסיק לגמרי מלימוד חלילה, ולכן אכן שומה עלינו שלא להפסיק מעסק התורה הקדושה גם בימי בין הזמנים

(קובץ חיזוק דרשו ח"א עמ' נה)

מחיר נסיעה לבין הזמנים - סברה טובה

פעם לאחר שמרן הגר"ח קנייבסקי זצ"ל סיים את לימודו בשבת עם נכדו, סיפר הגר"ח שהז'אבינקער רב מרן ר' אברהם יצחק גרשונוביץ זצ"ל ראש ישיבת תפארת ציון סיפר לו פעם, שבבחרותו למד בישיבתו של מרן הגאון ר' אליעזר מטעלז' זצ"ל, וכאשר הגיע 'בין הזמנים' הוא רצה לנסוע הביתה אך לא היה בידו פרוטה לפרוטה להוצאות הנסיעה.

נכנס אפוא ר' אברהם יצחק אל ראש הישיבה ר' לייזער טעלז'ר וביקש כסף לנסיעה. השיב ראש הישיבה: האם יעלה בדעתך שאתן לך בחינם??? תאמר איזו סברה טובה ותקבל...

הרהר הנער רגע קט ומיד אמר: 'הרי הנני עני, וידוע ש'עני חשוב כמת' והרי שנינו 'מצווה לקיים דברי המת'... נענה הגאון רבי אליעזר והפריך את דבריו: 'מצווה לקיים דברי המת' אינו אלא כאשר המת ציווה בעודו חי, אבל אם כשהוא מת הוא עומר וצווה, אפילו צווה כל היום אינו בכלל דין זה של 'מצווה לקיים דברי המת', ואתה הרי כעת נחשב כמת כיון שאתה עני'...

נשמתיך באור התורה, אבל אין רצוני להכנס עתה בעיונם כי טובה לפניך המנוחה.... ואשריך שעמלת התורה ותשת כחך עליה וטובה אחת בצער ממאה שלא בצער, נא להודיעני תיכף אם הנך ממלא את עצתי למען תנוח דעתי... "ברכה ושלוש בחליפת כח ורוב אונים ויעלה אבר כנשרים..."

(ע"פ המשגיח דקמניץ)

בציריך והגישו בדלפק את כרטיס הטיסה שרכשו לנסיעה חזרה. להפתעתן נאמר להן שהכרטיס אינו בר-תוקף כיוון שהיום לא יום שלישי אלא רביעי בשבוע...

רק אז התבררה להן הטעות הטראגית שחלה בעקבות הניתוק המוחלט מבני אדם בעשרת ימי החופשה. הן טענו בחישוב ביום אחד, וכיון שכך חיללו את השבת באופן החמור ביותר. בעיצומה של השבת אפו הנשים ובישלו לכבוד... יום ראשון.

המדובר בנשים חרדיות שהגיעו, מיד עם שובן ללונדון, אל הגרי"צ דונר וביקשו כפרה. הרב דונר היפנה את השאלה אל מרן הגרי"ש אלישיב, שחכך בדעתו ואמר שכיוון שאי-אפשר לחייב אותן לעשות מה שנאמר בגמרא על המחלל שבת שיצום ארבעים יום, שהרי המדובר בנשים חלושות שנאלצו לנסוע לנופש..., וגם לחייבן בתשלום הסכום המובא בגמרא אי-אפשר, שהרי מה אשמים הבעלים שנשותיהם חיללו שבת, לכן "אני מציע שהן תייסדנה שיעורים בהלכות שבת, וזו תהיה תשובת המשקל שתכפר על החטא".

(שבת בשמחה)

השטריימל של ר' שלום

"הייתי אז ילד בן תשע שנים" מספר בעל המעשה (רבי יחזקאל שלאף) בהתלהבות. "הגה"צ ר' שלום שבדרון התאכסן בביתנו בלונדון במשך תקופה ארוכה. אספר מעשה אחד, שבתור ילד השפיע עלי יותר מהכל: בחודשי הקיץ יצאנו לחופשה בת ימים ספורים. ר' שלום הסכים להצטרף אלינו.

איזור הנופש היה מרוחק מקהילה יהודית ובשבת נקלענו למצב מביך - נשארו ללא מניין יהודים. הוחלט לצאת לדרך ארוכה כדי להגיע לבית הכנסת הקרוב, לשמוע קריאה בתורה ולהתפלל בצבור. בעמדנו בדלת קלטו אוזני חילופי דברים בין ר' שלום לבין אבי. שמעתי את אבי משדל את ר' שלום להמנע מלחבוש את השטריימל הירושלמי לראשו: "האנגלים לא מכירים את השטריימל, והם עלולים להתגרות בדמות יהודית החובשת אותו לראשה" והמשיך: "גם אנחנו, החסידים, נצמד כשכובע או כיפה לראשינו ללא השטריימל, אפילו במקומותינו נמנעים היהודים להתהלך בשטריימל וכאן בודאי שלא" הסביר לו אבי בפשטות.

במסע המפורסם של החפץ חיים לורשא בשנת תר"ץ לדבר עם ראש ממשלת פולין, היה זה לעת זקנותו ובני המשפחה והמקורבים התנגדו מאד לכך שיטרח ויסע. אבל החפץ חיים היה נחוש, כאשר חשב שיוכל לפעול משהו לטובת יידישקייט, כידוע, לא היה שום דבר יכול לעוצרו. והנה חשבו המקורבים על תירוץ חזק מדוע לא יוכל החפץ חיים לנסוע. וכך אמרו לו: הרי אתמול נסע מכאן לייב'ה (כך כינה החפץ חיים בחיבה את מקורבו ומשמשו בקודש ר' לייב ברוידא) לכמה ימים לכפר פלוני לחופשה של שבוע. ואיך יוכל רבינו לנסוע בלי לייבה?

החפץ חיים שמע טענה ניצחת זו, אכן בלי לייבה לא שייך לנסוע לוורשא. וכי יש משמש מסור מלייבה? וכי יש מי שיכול למלא את מקומו? אמר החפץ חיים, אתם טוענים טענה נכונה, אבל השי"ת יעזור. באותו הזמן, ר' לייב מגיע לכפר לאכסניה ששם היו בחורי ישיבה מקבלים חדר לכמה ימי חופש, וכמו שהוא נכנס, הוא אומר לבעלת הבית, תסלחי לי, אבל יש לי הרגשה לא טובה, אני חש שאני חייב לחזור. איני יודע למה, הרי באתי לכאן בברכת מורי ורבי החפץ חיים לנוח כמה ימים, אבל ליבי אומר לי שאני צריך לנסוע חזרה. אמרה לו בעלת הבית, מה המהירות? בא תיכנס, אתן לך מרק חם, ותשב קצת בגינה, ואחר כך תחליטי.

לא ולא! אמר לייב, אם אשב, אולי אתפתה להישאר, אני מצטער, עלי לשוב בחזרה. הוא אפילו לא הניח את המזוודה, וכבר נפנה חזרה לנסוע לראדין.

לאחר כמה שעות נסיעה, ר' לייב נכנס לביתו של החפץ חיים להפתעת כולם. החפץ חיים חייך בראותו ואמר לסובבים: נו, ב"ה יכולים כעת לנסוע לוורשא.

(דברים ערבים)

בהיותם בנופש בשווייץ טעו בחישוב הימים וחיללו שבת

והנה סיפור נוסף המציג בפנינו עבירת-שוגג בשבת, שהסתיימה אף היא בלימוד... הלכות שבת. בעת שזכיתי לביקורו בביתי של גאב"ד לונדון הגרי"צ דונר סיפר לי האורח הנכבד מעשה שאירע בעירו. שתי נשים שעברו טראומה מסוימת יצאו לנופש בשווייץ. ברצותן להתנתק מכל מגע עם בני אדם, שכרו "בונגלו" על אחד ההרים הנידחים בארץ זו ותיכננו לשהות שם עשרה ימים. הנשים יצאו במטוס מלונדון ביום ראשון ורכשו כרטיס לטיסה חזרה ליום שלישי הבא. לאחר שעברו עשרת הימים הגיעו לבית הנתיבות

רבי שמעון בר יוחאי אמר; 'כול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין' ותמיד כשבא עד המערה, לפני שנכנס פנימה, באה לו מחשבה והרהור, ותמוה לו הדבר: איך יכול בשר ודם לומר, כי יכול הוא לפטור את כל העולם כולו מן הדין... ומיד באה לו המחשבה, שהוא מהרהר אחר רבו... ומיד היה מחליט שלא להכנס פנימה... כי זו ממש חוצפה מצדו...

ענו לו כולם פה אחד... הלא יש לנו כאן אחד מהחבורה, איש פיקח וחכם, הלא הוא הרב הגאון רבי משה לייב שחור זצ"ל, ואכן ניגשו והציעו בפניו את תמיהתו, ענה לו הרב בזו הלשון: 'קראתי פעם סיפור, שבעיר קניגסברג, היה פרופסור שמצא תרופה למחלת ילדים ידועה, שהשתוללה באותה עת במלוא תוקפה, ומתו ממנה הרבה ילדים רח"ל. והפרופסור הנ"ל היה עובד קשה מאוד, בכדי לבלום את המחלה הזו...' "פעם אחת החליט, שעליו לנסוע מעט לחופשה... הוא נסע לכפר אחד רחוק מהעיר, וביקש מבעל המלון שלא יגלה לאיש, שהוא-הוא הפרופסור הידוע... והנה, בשבועות אלה, החלה המחלה להשתולל בכפר הזה, ומתו ממנה, רח"ל, הרבה ילדים, ואף אחד לא ידע, שהפרופסור הזה נמצא שם במלון. ביום שנסע משם הפרופסור חזרה לעירו, נודע הדבר בכפר... נתמלאו כל אנשי הכפר בזעם גדול על בעל המלון, שלא גילה כי הפרופסור נמצא אצלו, ואמרו כולם, כי מגיע להם, גם לפרופסור וגם לבעל המלון, עונש מוות.

כך גמר הרב שחור לספר את סיפורו שביקש עצתו... ענה לו השואל, אמת ונכון הדבר, שמגיע להם משפט מוות... והרב שחור מתווכח איתו ואומר להיפך: 'למה מגיע להם משפט מוות, הלא הפרופסור בא לנוח... והאיש בשלו... כך! נמשך הויכוח, במשך רבע שעה; הרב שחור אומר שהצדק עם הפרופסור, והאיש השואל אומר שהאשמה הן בפרופסור והן בבעל המלון, שלא גילו.

"לבסוף, ענה הרב שחור ואמר לו: הלא אזניך לא שומעות מפיו מה שאתה מדבר; אתה בעצמך אומר שהאשמה בפרופסור, שלא גילה שהוא נמצא. והנה, הפרופסור, רבי שמעון בר יוחאי, גילה שהוא נמצא, והוא פרופסור, ואומר כי יש לו תרופה למחלה המשתוללת באנשים שמחוייבים בדין, ויכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין!"

(ע"פ סיפורים ירושלמים)

כפי שידוע לא היה מצוי בתקופה ההיא יהודי שהילך כששטריימל לראשו בחוצות אירופה. היום השתפר המצב. ר' שלום מיאן לסטות ולו בכחוא זה מהרגלו בירושלים עיה"ק: "לא איכפת לי, אינני מודאג, אלבש את השטריימל גם כאן" קבע בפסקנות. יצאנו לדרך הארוכה. בתקופה ההיא היה מפורסם באנגליה שחקן תיאטרון שנהג לחבוש כובע של זנבות בהופעותיו. השטריימל היהודי לא היה מוכר. כעבור צעידה של כמה מאות מטרים נשמעו לפתע קריאות הייד מחלונות הבתים - הנה! הנה! צעירים גויים מתפרעים התגודדו סביבנו ופצחו בניגון צוהל: מא'ר מא'ר [שמו של אותו שחקן] היו שליגלגו והתחצפו ואחרים - שרו בהתלהבות, ור' שלום... ר' שלום צועד בשלוה עדינה ומשוחח בדברי תורה ומוסר כאילו שאין המולה סביבו, כאילו לא קרה דבר. כך צעד הגאון הירושלמי לאיטו קילומטרים רבים, כשהגאון היהודית עוטף תאותו במלא הדרתה. כך - בדרך לבית הכנסת, וכך - בדרכנו חזרה. הוא הלך באות המנוחת הנפש שליוותה אותו בדרכו בסימטאות ירושלים. הצעדה הארוכה בראשותו של ר' שלום מלווה אותי עד היום, היא בישמה את נפשי הרכה בהיותי ילד, בגאווה יהודית פנימית. מסכם האיש את דבריו. טעמו של אותו טיול היה לנו כתמרור דרך שמתווה את הכיוון עד היום הזה. ארבעים שנה.

כך גם בהזדמנות אחרת כשהיה בצרפת - מספרת הרבנית ווסטהיים- בצאת השבת נאלץ ר' שלום ללכת רגלי לביתו של יהודי עשיר. כשעמד במפתן הדלת לפני היציאה, חבש את השטריימל לראשו. בקשנו ממנו שישאיר את השטריימל בבית: "אין חובה ללכת בשטריימל במוצאי שבת" הסברנו לו לפי תומנו. והוא בשלו: "בירושלים אני חובש את השטריימל גם במוצאי שבת!"

באחד הרחובות המרכזיים, התקרב אליו לפתע גוי מגושם, נעמד נכחו ומנע ממנו להמשיך בדרכו. ר' שלום הסתכל עליו, ואז, בפתאומיות, הנחית עליו הגוי סטירת לחי מצלצלת. ראשו הוסט מעוצמת המכה, והשטריימל נפל על הריצפה. הגוי פרץ בצחוק קולני והמשיך בדרכו. ואילו ר' שלום התכופף, הגביה את השטריימל, והמשיך גם הוא בדרכו.

ומה חושבים אתם? שואלת האשה בהתרגשות - כלום למד לקח ובדרכו חזרה החביא את השטריימל מתחת למעיל, או לפחות, החזיקו בידו? לא ולא! המגיד הירושלמי יצא מפתח ביתו של היהודי, חבש את השטריימל ופסע באותה דרך, באותה צורה...

(קול חוצב)

סיפור מעניין על הגאון רבי משה לייב שחור במירון, מספר הרב משה ברגמן, ראש ישיבת רשב"י, בספרו "עתיר פומבי" (פ'ניני רמ'אמרי ב' ר' יוחאי): "אחד מהחבורה, שהיו נוסעים תמיד בל"ג בעומר, לציון הרשב"י, היה נוהג, לא להכנס למערה להשתטח על הציון, אלא היה נשאר תמיד בחוץ... והדבר היה נראה מוזר מאוד בעיני אנשי החבורה שלנו...

פעם אחת, שאלוהו החברים לפשר הדבר... ענה להם טעמו:

לוח לימוד בסדרי דרשו לימי בין הזמנים

יום	תאריך	דף היומי בהלכה	מוסר	קנין תורה - דף היומי בבלי	עמוד היומי	קנין ירושלמי	קנין חכמה
ראשון	ט' אב	שכ"א ט"ז - י"ח	פרק ה' מ'והונאה במקח וממכר" עד ובאמת צריך"	עבודה זרה מז	פסחים ח:	פסחים סו	העיקר השביעי (אות כ"ג) עד העיקר התשיעי (אות ל')
שני	י' אב	שכ"א י"ט	פרק ה' מ'ובאמת צריך" עד תחילת פרק ו'	עבודה זרה מז	פסחים ט.	פסחים סז	העיקר השביעי (אות כ"ג) עד העיקר התשיעי (אות ל')
שלישי	י"א אב	שכ"ב א' - ג'	מתחילת פרק ו' עד "ויש עוד כמה חלקים"	עבודה זרה מח	פסחים ט:	פסחים סח	העיקר השביעי (אות כ"ג) עד העיקר התשיעי (אות ל')
רביעי	י"ב אב	שכ"ב ד' - ה'	פרק ו' מ'ויש עוד כמה חלקים" עד "צא ולמד"	עבודה זרה מט	פסחים י.	פסחים סט	העיקר השביעי (אות כ"ג) עד העיקר התשיעי (אות ל')
חמישי	י"ג אב	שכ"ב ו'	פרק ו' מ'צא ולמד" עד תחילת פרק ז'	עבודה זרה נ	פסחים י:	פסחים ע	העיקר השביעי (אות כ"ג) עד העיקר התשיעי (אות ל')
ו'	י"ד אב		מתחילת פרק ז' עד "וכמה גדולה היא"	עבודה זרה נא	פסחים יא.	פסחים עא	העיקר השביעי (אות כ"ג) עד העיקר התשיעי (אות ל')
ז'	ט"ו אב		פרק ז' מ'וכמה גדולה היא" עד סוף הספר	עבודה זרה נב	פסחים יא:	פסחים עב	העיקר השביעי (אות כ"ג) עד העיקר התשיעי (אות ל')
ראשון	ט"ז אב	שכ"ג א' - ד'	חובת השמירה מתחילת ההקדמה עד "והנה המלך"	עבודה זרה נג	פסחים יב.	פסחים עג	העיקר התשיעי (אות ל') עד העיקר הארבעה עשר (אות מ')
שני	י"ז אב	שכ"ג ד' - ה'	מ'והנה המלך" עד תחילת הפתיחה	עבודה זרה נד	פסחים יב:	פסחים עד	העיקר התשיעי (אות ל') עד העיקר הארבעה עשר (אות מ')
שלישי	י"ח אב	שכ"ג ו' - ז'	מתחילת הפתיחה עד "ועל כן כל מיי"	עבודה זרה נה	פסחים יג.	פסחים עה	העיקר התשיעי (אות ל') עד העיקר הארבעה עשר (אות מ')
רביעי	י"ט אב	שכ"ג ח' - י'	פתיחה מ'ועל כן כל מיי" עד "יתבונן האדם אות ה"	עבודה זרה נו	פסחים יג:	פסחים עו	העיקר התשיעי (אות ל') עד העיקר הארבעה עשר (אות מ')
חמישי	כ' אב	שכ"ד א' - ג'	פתיחה מ'יתבונן האדם" אות ה' עד "ואפילו בעובדי כוכבים"	עבודה זרה נז	פסחים יד.	פסחים עז	העיקר התשיעי (אות ל') עד העיקר הארבעה עשר (אות מ')
ו'	כ"א אב		פתיחה מ'ואפילו בעובדי כוכבים" עד "וזהו אפילו בסתם"	עבודה זרה נח	פסחים יד:	פסחים עח	העיקר התשיעי (אות ל') עד העיקר הארבעה עשר (אות מ')
ז'	כ"ב אב		פתיחה מ'וזהו אפילו בסתם" עד אות י' "ויש אנשים"	עבודה זרה נט	פסחים טו.	פסחים עט	העיקר התשיעי (אות ל') עד העיקר הארבעה עשר (אות מ')
ראשון	כ"ג אב	שכ"ד ד' - ח'	פתיחה מאות י' "ויש אנשים" עד תחילת פרק א'	עבודה זרה ס	פסחים טו:	פסחים פ	העיקר הארבעה עשר (אות מ') עד העיקר השתעה עשר (אות מ"ט)
שני	כ"ד אב	שכ"ד ט' - י"ד	מתחילת פרק א' עד "ומה שאמר אוהב"	עבודה זרה סא	פסחים טז.	פסחים פא	העיקר הארבעה עשר (אות מ') עד העיקר השתעה עשר (אות מ"ט)
שלישי	כ"ה אב	שכ"ד ט"ו שכ"ה א'	פרק א' מ'ומה שאמר אוהב" עד תחילת פרק ב'	עבודה זרה סב	פסחים טז:	פסחים פב	העיקר הארבעה עשר (אות מ') עד העיקר השתעה עשר (אות מ"ט)
רביעי	כ"ו אב	שכ"ה ב' - ד'	מתחילת פרק ב' עד "וזה יהיה שייך"	עבודה זרה סג	פסחים יז.	פסחים פג	העיקר הארבעה עשר (אות מ') עד העיקר השתעה עשר (אות מ"ט)
חמישי	כ"ז אב	שכ"ה ה' - ז'	פרק ב' מ'וזה יהיה שייך" עד תחילת פרק ג'	עבודה זרה סד	פסחים יז:	פסחים פד	העיקר הארבעה עשר (אות מ') עד העיקר השתעה עשר (אות מ"ט)
ו'	כ"ח אב		מתחילת פרק ג' עד "והנה ידוע"	עבודה זרה סה	פסחים יח.	פסחים פה	העיקר הארבעה עשר (אות מ') עד העיקר השתעה עשר (אות מ"ט)
ז'	כ"ט אב		פרק ג' מ'והנה ידוע" עד תחילת פרק ד'	עבודה זרה סו	פסחים יח:	פסחים פו	העיקר הארבעה עשר (אות מ') עד העיקר השתעה עשר (אות מ"ט)
ראשון	ל' אב	שכ"ה ח'	מתחילת פרק ד' עד "והנה האדם"	עבודה זרה סז	פסחים יט.	שקלים א	העיקר השתעה עשר (אות מ"ט) עד שער ב' "ותדע ותשכיל" (אות ג')

בין הזמנים זה הזמן!

לטובת נבחני 'דרשו'
אנו שמחים לעדכן
שבערים אשר בהן קווי ד' יחליפו כח
יפעלו גם מוקדי מבחן בשעות מורחבות

מוקדים אלו יפעלו
ביום שישי, י"ד אב תשפ"ה
החל מהשעה 10 בבוקר
ועד לשעה 14.30 בצהריים

ובמסגרת פעילותם ניתן יהיה להיבחן בכל תכניות הלימוד

ברוכים הבאים

לרבבות המצטרפים החדשים ב'עמוד היומי'
לרגל השתתפותם במבחן הראשון במסכת פסחים
על הדפים ב. - ח.
אל תפספסו את ההזדמנות!
משתתפים במבחן ומצטרפים מיידית למסלול המלגות!

וקוֹי ה' יַחְלִיפוּ כֹחַ

אשדוד

בית המדרש מאקווא,
רח' התלמוד 1, רובע ז'

רכסים

בית הכנסת חניכי הישיבות,
גבעת החרובים

יסודות

בית הכנסת המרכזי,
בשטיבל החדש

קוממיות

בית הכנסת המרכזי

בכל רחבי הארץ

מוקדי יום שישי פעילים כרגיל
פרטים בעמודות 'נדרים פלוס'

צפת

בית הכנסת חניכי הישיבות,
רח' צה"ל 5, שכונת מאור חיים

מירון

ציון הרשב"י, בחדר יעקב אבינו
בין השעות 12:00-7:30

טבריה

בית הכנסת קרלין סטאלין (עז"נ),
רח' בן צבי יצחק 2

חיפה

בית הכנסת המקלט,
רח' מנדלי מוכר ספרים 1, נווה שאנן

נתניה

כולל צאנו - מרכז התורה (קומה ב'),
רח' סעדיה גאון 10, קרית צאנו

הלכות לימי בין הזמנים

תנורים וטוסטר אובן [תבניות ורשתות]

ה. תנור - אפשר להשתמש בו ע"י שיכסה את המאכל בשני כיסויים, או ע"י שיפעיל את התנור על החום הגבוה ביותר למשך שעה, ואחר שעשה כן די לכסות את המאכל בכיסוי אחד.

ו. תבניות התנור - לעניין טבילה: אם הן בבעלות גוי אינן טעונות טבילה, ואם הן בבעלות יהודי טעונות טבילה. ולעניין הכשרה: התבניות מצופות בדרך כלל באמייל, וניתן להכשירן על ידי שיכניסן למשך שעה לתנור המופעל על דרגת החום הגבוהה ביותר. אולם אם יש חשש שהשתמשו בתבניות אלו לטריפות, צריכות הן ליבון חמור, ומשום כך לא ניתן להכשירן.

בשעת הדחק אפשר להניח על תבניות התנור תבנית חד פעמית.

ז. רשת התנור - אפשר להכשירה ע"י שיכניסה למשך שעה לתוך תנור המופעל על דרגת החום הגבוהה ביותר [ואם הרשת בבעלות יהודי, ומניח את האוכל על הרשת עצמה, או אפי' בהפסק נייר אפייה, ניתן להשתמש לאחר ההכשרה דווקא כשידוע שהרשת טבולה].

מכשירים חשמליים

ח. כיריים חשמליות / קרמיות / אינדוקציה - מעיקר הדין מספיק שהן נקיות, ויש מהדרין לכסותן בנייר כסף אך אין חובה בכך.

ט. מיקרוגל - יחמם בשני כיסויים אטומים [כגון שישים את האוכל בקופסא סגורה בתוך שקית קשורה]. ואם רוצה להכשירו, יעשה כדלהלן: לאחר 24 שעות שלא היה בשימוש יניח בתוכו צלחת עם מים ויפעילו למשך רבע שעה. יש המהדרים שאף לאחר ההכשרה הנ"ל, יחממו מאכלים רק כשהם מכוסים. **[יש לצין שבמיקרוגל שבבית, לכתחילה אין להשתמש בו לבשר וחלב, אף לא בשני כיסויים].**

י. צלחת המיקרוגל - אין להניח אוכל על הצלחת עצמה, אלא רק בתוך כלי מכוסה [כיסוי בשקית

תוכן עניינים

כשרות המטבח במקומות נופש • דיני ברכת 'עושה מעשה בראשית' על ימים ונהרות, הרים ומדברות • דיני ברכה על קברי ישראל • דיני ברכת 'משנה הבריות' • דיני קריעה על מקום המקדש • שו"ת בהלכות תפילה • שו"ת בדיני טבילת כלים • שו"ת בענייני כשרות • שו"ת בהלכות נטילת ידיים • שו"ת בענייני ברכת המזון • שו"ת בדיני תפילת הדרך • שו"ת בדיני ברכת הגומל • שו"ת בהלכות שבת • שו"ת בעניינים שונים

כשרות המטבח במקומות נופש

בשימוש בכלים במקומות נופש, יש לשים לב לשני דברים:

[א] כשרות הכלי: כלי שיש עליו חשש שהשתמשו בו לאיסור, צריך להכשירו, או להשתמש בו באופנים המותרים, ויתבאר להלן.

[ב] טבילת הכלי: כלים במקומות נופש בבעלות גוי אינם טעונים טבילה, אך כלים במקומות נופש בבעלות יהודי טעונים טבילה (וראה עוד בענין זה בשו"ת להלן שאלה יט).

שיש, ברזים, כיורים ומדיח כלים

א. שיש - יש להקפיד שהשיש יהיה נקי, ואז אפשר להניח עליו קדרות חמות וכדומה. אולם אוכל חם ללא כלי, אף אחר הניקיון אין להניח עליו.

ב. ברזים - מעיקר הדין במשך השנה אפשר להקל להשתמש בהם ואין צורך להכשירם, והרוצה להדר יפתח את ברז המים החמים, וישפוך מבחוץ מים רותחים, אך אין כל חובה לעשות כך.

ג. כיורים - הכיורים המצויים בזמנינו ברובם עשויים מחרס, ומשום כך אין אפשרות להכשירם (שהרי כלי חרס אינו יוצא מידי דופיו לעולם), ולכך אין לשטוף בכיור כלים במים חמים בחום שהיד סולדת [40 מעלות צלזיוס], וכמו כן אין להניח בתוכו כלים כשהוא עם מים למשך 24 שעות שלא יהיה כבוש.

ד. מדיח כלים - אין להשתמש במדיח כלים.

מנגלים

כג. כל סוגי המנגלים - בבסיס אפשר להשתמש בלי כל חשש, אולם את הרשתות יש להכשיר על ידי ליבון חמור, וכיון שקשה לעשות להן ליבון חמור [כיוון שצריך שיאדימו] לכן אין להשתמש בהן, וצריך רשתות חדשות ולהטבילן.

רשת המנגל שהיא רב פעמית חייבת בטבילה אף בשימוש הראשון, ואף אם משתמש בה פעם אחת ואח"כ זורקה [ולפי מה שמחמירים להגעיל כלים חדשים יניחנה על האש לכמה דקות. וראה לקמן (בשו"ת, שאלה יז) לעניין הנמצא במקום שאין מקווה סמוך, שיכול להפקיר את הכלי בפני ג' ולהשתמש בו פחות מיום אחד.

כד. מנגל חד פעמי - מנגל חד פעמי אינו צריך טבילה, אך בשימוש חוזר הרשתות צריכות טבילה ללא ברכה. ואם מראש בדעתו להשתמש בהם שימוש חוזר, יש לטבול כבר בשימוש הראשון.

שימוש בכלי המטבח במקומות נופש בבעלות גוי

(כיון שנשאר בבעלות גוי אין צריך טבילה)

כלי אכילה ושתייה

כה. סכו"ם - אפשר להשתמש בהם אך צריך להגעילם, אולם אינם צריכים טבילה.

כו. כוסות זכוכית - אפשר להשתמש בהם בקר, ואינם צריכים טבילה.

כז. כוסות פלסטיק - אפשר להשתמש בהם בקר בהם ואין צורך להכשירם.

כח. צלחות וכלי הגשה - אין להשתמש בהם בלא הגעלה, וישנם כלים שאין הגעלה מועלת בהם, כגון כלים העשויים מפורצלן, וכן כלי זכוכית לדעת הרמ"א, וכן כלי פלסטיק יש מחמירים בהם שאין הגעלה מועלת בהם.

כלי מטבח

כט. מקלף - אפשר להשתמש בו, ואינו צריך לא הגעלה ולא טבילה.

ל. קרש חיתוך - אפשר להשתמש בו אם הוא נקי, אך אין לחתוך עליו דברים חמים וחריפים.

לא. מלחיה - אפשר להשתמש בה ואין צורך להכשירה, ואף אינה צריכה טבילה, ואם יש בה מלח יכול - לבזוק ממנה.

ניילון אינו מועיל באופן זה, אלא א"כ יטבול את הצלחת ללא ברכה].

יא. מצנע/טוסטר לחיצה - לא מועילה לו הכשרה, ואין להשתמש בו.

יב. קומקום חשמלי - מותר להשתמש בו ואין צורך להכשירו. ולעניין טבילה: אם בעה"ב גוי - אינו חייב בטבילה, אך אם בעה"ב יהודי - חייב בטבילה, ואין להשתמש בו בלא טבילה.

שימוש בכלי המטבח – מקומות נופש בארץ ישראל [בבעלות אינו שומר תורה ומצוות]

שולחנות

יג. שולחן [כל סוגי השולחנות] - אם הוא נקי אפשר להשתמש בו כרגיל ואין צורך להכשירו.

כלי אכילה ושתייה

יד. סכו"ם - אפשר להשתמש בהם רק לאחר הגעלה וטבילה.

טו. כוסות זכוכית - אפשר להשתמש בהם בצונן, אך צריכות טבילה.

טז. כוסות פלסטיק - אפשר להשתמש בהם בצונן ואין צורך להכשירם.

יז. צלחות וכלי הגשה - אין להשתמש בהם ללא הגעלה וטבילה. וישנם כלים שאין הגעלה מועלת להם, כגון כלים העשויים מפורצלן, וכן כלי זכוכית לדעת הרמ"א, וכן כלי פלסטיק יש מחמירים שאין הגעלה מועלת בהם.

כלי מטבח

יח. מקלף - אפשר להשתמש בו לאחר טבילה, ואין צורך בהגעלה.

יט. קרש חיתוך - אפשר להשתמש בו אם הוא נקי, אך אין לחתוך עליו דברים חמים וחריפים.

כ. מלחיה - מלחיה מזכוכית או מתכת צריכה טבילה בלא ברכה לפני השימוש בה, אך העשויה מפלסטיק אינה צריכה טבילה.

כא. פותחן - אינו צריך לא הגעלה ולא טבילה.

כב. סקוצ' של טריפה - השימוש בו מותר רק במים קרים.

מנגלים

לב. כל סוגי המנגלים - בבסיס אפשר להשתמש בלי כל חשש, אולם את הרשתות יש להכשיר על ידי ליבון חמור, וכיון שקשה לעשות להן ליבון חמור (כיוון שצריך שיאדימו) לכן אין להשתמש בהן, וצריך רשתות חדשות ולהטבילן.

רשת המנגל שהיא רב פעמית חייבת בטבילה אף בשימוש הראשון ואף אם משתמש בה פעם אחת ואח"כ זורקה [ולפי מה שמחמירים להגעיל כלים חדשים יניחנה על האש לכמה דקות]. וראה לקמן (בשו"ת, שאלה יז) לעניין הנמצא במקום שאין מקווה סמוך, שיכול להפקיר את הכלי בפני ג' ולהשתמש בו פחות מיום אחד.

דיני ברכות הראייה (סי' רכז, רכת)

דיני ברכת 'עושה מעשה בראשית' על ימים ונהרות, הרים ומדברות

(אזמרה לשמן גיליון 58)

לג. הרואה את הים התיכון, או את ים סוף, או את הכנרת - מברך 'עושה מעשה בראשית'. ובתנאי שלא ראה את הים במשך שלושים יום, אך אם ראה אינו מברך, ואף שלא בירך בשעת הראיה הראשונה.

לפיכך אדם שראה את הכנרת, בין אם בירך ובין אם לא, אינו מברך שוב על הים התיכון בתוך שלושים יום, וכן להפך.

לד. הרואה את ים המלח אינו מברך כיון שיש ספק האם נוצר בעת בריאת העולם, או שנוצר רק בשעת הפיכת סדום כאשר אשת לוט הפכה לנציב מלח (והם שני פירושים ברש"י בראשית יד, ג). **הרוצה לברך -** יסתכל על מדבר יהודה ואז יוכל לברך ולפטור את שניהם - את המדבר ואת הים, מפני שעל שניהם מברכים 'עושה מעשה בראשית'.

לה. הרואה את הירדן אינו מברך 'עושה מעשה בראשית' כיון שיש חשש שהוסט ממסלולו במשך השנים ואינו זורם במקום בו נוצר בעת בריאת העולם.

לו. על הרים וגבעות אין מברכים 'עושה מעשה בראשית' אלא על הר גבוה מאד שנפש האדם מתפעלת בראייתו, כגון הרי אלפים וכדו'. **על החרמון** מסתבר שיש לברך.

לז. הרואה מדבר מברך 'עושה מעשה בראשית', ולכן הרואה את **מדבר יהודה** או את **מדבר סיני** או את **מדבר סהרה**, יברך 'עושה מעשה בראשית', ובתנאי שלא ראה מדבר בשלושים הימים האחרונים.

שו"ת בדיני ברכת הים

שאלה: האם הנוהגים כדעת השו"ע גם נוהגים בברכות אלו.

תשובה: כן (שו"ת חיים שאל סי' לט אות ט).

שאלה: הגיע לים. עד מתי יכול לברך "עושה מעשה בראשית".

תשובה: כל עוד שנמצא שם ולא הלך וחזר - יכול לברך.

שאלה: האם אדם שטס מעל הים יברך 'עושה מעשה בראשית' על הים.

תשובה: כן.

שאלה: האם אדם שרואה את הים או את הכנרת בלילה יכול לברך.

תשובה: אם רואה ברור - יברך, אך אם אינו רואה ברור, לא יברך [ולכן הרואים את הים בצורה מטושטשת כפי שרואים ממקומות גבוהים בבני ברק, לא יברכו].

שאלה: האם מברכים "עושה מעשה בראשית" בראיית מפלי הניאגרה.

תשובה: כן.

דיני ברכה על קברי ישראל

לח. הרואה קברי ישראל מברך ברכת 'אשר יצר אתכם בדין'. ובתנאי שלא ראה בית קברות אחר בשלושים יום האחרונים, אך אם ראה אינו מברך, ואף אם לא בירך כשראה בפעם הראשונה.

לכן מי שיצא מבני ברק לירושלים וראה ביציאתו את בית הקברות ולא בירך, הפסיד את הברכה, ושוב אינו מברך כשעובר בסמוך להר המנוחות.

לט. גם על קברי צדיקים מברכים ברכה זו, אך אין מברכים אותה על קבר אחד, רק על כמה קברים הנמצאים יחד.

מ. נוסח הברכה המתוקן והמבורר: בא"י אמ"ה אשר יצר אתכם בדין, וזן אתכם בדין, וכלכל אתכם בדין, והמית אתכם בדין, ויודע מספר

תשובה: לא צריך (משנ"ב סי' כג סק"ה, ואמנם יש הסוברים שצריך לכסות משום לא פלוג, או מטעם שיש לחוש שהיא גלגול זכר, עי' מהריט"ץ בחידושו לפרק איזהו נשך, צל"ח ברכות ג; כה"ח שם סק"ג).

דיני ברכת 'משנה הבריות'

מא. ברכה זו אינה מצויה כ"כ כיון שאין מברכים על בעלי חיים אלא אם כן לא ראה פיל או קוף מעולם (עי' סי' רכה וסו"ס רכד).

מב. מי שלא ראה מעולם, יברך בשם ומלכות 'ברוך אתה... משנה הבריות'.

מג. אם רואה פיל וקוף יחד יברך פעם אחת על שניהם, אך אם רואה פיל או קוף לחוד, יכוון שלא לפטור את השני ואז יברך פעמיים.

מד. אין מברכים על ינשוף, כיון שיש ספק בברכה IT (ועי' תוס' חולין סג).

דיני קריעה על מקום המקדש

מה. אם לא ראה את העיר העתיקה או את מקום המקדש שלושים יום, חייב לקרוע.

מו. לכתחילה יש לקרוע קריעה נפרדת בעת שרואה את ירושלים העתיקה, ולכן הרואה את חומת העיר העתיקה בצד הצפוני מזרחי בין שער שכם לשער האריות - קורע [אבל ראיית שאר חלקי החומה, אין בה חובת קריעה]. אך מי שקרע בעת שראה את ירושלים, עליו לקרוע שוב בעת שרואה את מקום המקדש [ואפשר לקרוע את אותו הבגד, כדלהלן].

מז. המקל שלא לקרוע על ראיית ירושלים, אי אפשר למחות בו, וכשיקרע בכותל יכוון בקריעתו לצאת ידי קריעה אך על ירושלים. ונכון שאדם שלא קורע על ירושלים, לא יסתכל על העיר העתיקה עד שמגיע לכותל, ואז יקרע על שניהם.

הבגדים הטעונים קריעה

מח. ציצית וגופיה לא קורעים.

החליפה והחולצה: לדעת השו"ע חיוב הקריעה בכותל שווה לחיוב קריעה על פטירת אב ואם, ולכן צריך לקרוע גם את החליפה וגם את החולצה [אך לא את הציצית והגופיה]. אך המנהג כדעת הראב"ד שקורעים רק את הבגד העליון, ולכן אם בזמן הקריעה לובש חליפה, עליו לקרוע את

כולכם ועתיד להחיותכם ולהקימכם בדין לחיי העולם הבא, בא"י מחיה המתים (ספר בית דוד).

שו"ת בענייני בתי קברות

שאלה: האם מעוברת יכולה ללכת לבית קברות.

תשובה: לצורך [כגון ביארצייט או לקברי צדיקים] – יכולה ללכת, ותקפיד שלא לגעת בקברים (אין מקור קדום לאיסור).

שאלה: האם אשת כהן מעוברת יכולה ללכת לקברי צדיקים.

תשובה: יכולה ללכת אך אם יודעת שיש לה בן (מג"א או"ח סי' שמג ס"ק ב, ש"ך יו"ד סי' שעא ס"ק א בשם הרוקח, ועי' שו"ת חת"ס יו"ד סי' שנד, ומנחת חינוך מצוה רסג, ג).

שאלה: האם יש מצוה לעלות על קברי צדיקים.

תשובה: אך שיש שכתבו שאין בזה מצוה, להלכה נראה שיש בזה מצוה.

מקור: פתחי תשובה (יו"ד סי' שעב ס"ק ב) בשם שו"ת בתי כהונה (ח"א סי' כג), וכן בשו"ת פרי הארץ (סימן ז) שאין בזה מצווה, אבל במנהגי מהרי"ל מבואר שיש בזה מצווה. ועיין בית יוסף (או"ח סי' תקסח), מנחת אלעזר (קונטרס שירי מנחה, נדפס בסוף ח"ב, הגהות לסי' סח).

שאלה: האם יש בעיה ללכת ולהתפלל בבית קברות בלילה. והאם קברי צדיקים שונה.

תשובה: בין בקברי צדיקים ובין בסתם קברים - אין איסור ללכת בלילה, אך תהילים אומרים רק אחרי חצות, אלא אם כן זה עבור חולה שאז אפשר לומר תהילים לפני חצות, וי"ג מידות אחר חצות.

שאלה: מה הזמן המובחר לתפילה על קברי צדיקים.

תשובה: ערב ר"ח, יום טו' לחודש, ערב ר"ה, ערב יו"כ, יום פטירתו של הצדיק (סי' תקפא, סי' תרה, אור צדיקים ענף ד פרק ה).

שאלה: האם מותר ללכת למירון פעמיים באותו יום.

תשובה: אך שאין הולכים לאותו קבר פעמיים ביום (צוואת ר"י החסיד, מג"א סי' תקפא סקט"ז, משנ"ב שם), מירון נחשב כמקום תפילה, ומותר ללכת לשם פעמיים באותו יום.

שאלה: האם גם ליד קבר של אשה צריך לכסות את הציציות.

נט. בחור שבגדיו שייכים לאביו, ואביו אינו מסכים שיקרע פטור מקריעה, אך אין נכון שאביו יקפיד על כך.

הימים בהם לא קורעים

ס. שבת, יום טוב וחול המועד.

סדר ונוסח הקריעה

סא. לפני הקריעה על העיר העתיקה יאמר "ערי קדשך היו מדבר ציון מדבר היתה ירושלים שממה", ויאמר עוד "כלה השם את חמתו שפך חרון אפו ויצת אש בציון ותאכל יסודותיה", ויקרע.

סב. אם רואה את המסגד, יאמר "בית גאים יסח השם ויצב גבול אלמנה".

סג. כשרואה את מקום המקדש ישתחוה כנגדו ויאמר "בית קדשנו ותפארתנו אשר הללוך אבותינו היה לשרפת אש וכל מחמדינו היה לחרבה", ויברך בלי שם השם אך עם מלכות, בנוסח "ברוך אתה מלך העולם דיין האמת". אחר הברכה יאמר "כי כל משפטיו צדק ואמת, הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט, א-ל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא, ואתה צדיק על כל הבא עלינו כי אמת עשית ואנחנו הרשענו".

סד. אחר אמירת הפסוקים הללו – יעמוד ויקרע טפח (10 ס"מ) מהצווארון השמאלי כלפי מטה [אם כבר קרע כשראה את העיר העתיקה, ירחיק שלוש אצבעות שהם 7.2 ס"מ, ויקרע שוב טפח (10 ס"מ)], ויאמר פרק ע"ט מתהילים בכוונה עצומה, ויבכה ויעורר ליבו להתאונן ולהתאבל ולדאוג על חורבן בית המקדש כמי שמתו מוטל לפניו. כאמור, לאחר הקריעה יכול להחליף את הבגד הקרוע או ללבוש מעליו בגד אחר.

שאלות המתעוררות בימי בין הזמנים

שו"ת בהלכות תפילה (אזמרה לשמך גיליון 153)

א. שאלה: מהו סדר הקדימויות לאדם הנמצא בדקות האחרונות לפני סוף זמן תפילת שחרית.

תשובה: א. תפילה בזמנה קודמת לתפילה בציבור, ובלבד שלא יעשה כן בקביעות (משנ"ב סי' מו סקל"ב).

החליפה, ואם הוריד את החליפה קורע את החולצה [לכתחילה יוריד את החליפה לפני שרואה את העיר העתיקה או את הכותל, ובדיעבד אף לאחר שראה, יכול להוריד ולקרוע את החולצה].

מט. רבים מבני עדות המזרח נהגו לקרוע את החולצה אף כשלבושים בחליפה. ויותר נכון להוריד את החליפה לפני שקורע את החולצה, ואז אפשר ללבוש שוב את החליפה.

דיני הקריעה

נ. לכתחילה יש לקרוע בצידו השמאלי של הבגד, אך אם זה לא מתאפשר, יקרע בצד ימין.

נא. ניתן להתחיל את הקריעה עם סכין או מספריים, ואפשר גם להתחיל לקרוע בבית, ולהמשיך לקרוע בידיו כשרואה את העיר העתיקה והכותל.

נב. צריך לקרוע מעומד. הקורע מיושב לא יוצא ידי חובה.

נג. מתחיל לקרוע מהצווארון לכיוון מטה קרע באורך 10 ס"מ, ובשעת הדחק יכול לקרוע גם שלא מהצווארון אלא בשפת הבגד מתחתיו. יתחיל את הקריעה באמצעות כל כלי חד [גם עט וכדו'], ואחר שקרע את השפה ימשיך את הקריעה ביד.

נד. יכול להחליף לבגד אחר מיד לאחר הקריעה או ללבוש חליפה מעל הבגד הקרוע.

המחויבים בקריעה

נה. קטן אינו קורע.

נו. נשים מחויבות בקריעה, וילבשו שני בגדים ויקרעו את הבגד העליון. לאחר הקריעה ניתן להוריד את הבגד הקרוע או לחברו בסיכת ביטחון.

אופנים הפטורים מקריעה

נז. אם לובש חליפה וחולצה שאינם שלו אלא שאולים מחברו פטור מקריעה, אך נכון שלא לעשות כן אלא לקרוע.

נח. המקנה בגדו לחברו ע"י קנין סודר וחברו משאיל לו את הבגד ואומר מפורש "איני מסכים לך לקרוע את הבגד", אין זה פשוט שפוטר מקריעה.

ב. ברכות ק"ש בזמן קודם לשמו"ע בזמנה (משנ"ב סי' עא סק"ד).

ג. ברכות ק"ש ושמו"ע בזמנה קודם לברכות השחר וברוך שאמר וישתבח.

ד. תפילה בזמנה קודם להנחת תפילין בק"ש ושמו"ע (עיין מ"ב סי' כה סקי"ד, סי' מו סקל"ג, סי' נח סק"ה).

ה. שאלה: אדם שהתעורר לאחר זמן תפילה. מה דינו לענין תפילת שחרית.

תשובה: לפני חצות היום: אם היה אנוס, מתפלל כרגיל. ואם לא היה אנוס - מתפלל את כל התפילה ללא ברכות קריאת שמע. כלומר, מתפלל עד ישתבח [כולל ישתבח] כרגיל, ואז מדלג לקריאת שמע עד 'השם אלוקיכם אמת', ואז מדלג לשמונה עשרה [אנוס הוא אדם שתכנן לקום מוקדם, וכיוון שעון מעורר או שמינה שומר שיעיר אותו, ולא קם. נשים נשואות שמתפללות מאוחר נידונות תמיד כאנוס].

לאחר חצות היום: אין אפשרות להתפלל תפילת שחרית, וצריך לומר רק את הדברים הבאים:

בני אשכנז מברכים רק על הציצית והתפילין, וכן מברכים ברכות התורה. כמו כן אינם מברכים את כל ברכות השחר אלא רק ברכות שלא עשני גוי, עבד, ואשה בלבד. אך יש **מבני ספרד** שאומרים את כל ברכות השחר כרגיל.

כמו כן קוראים קריאת שמע עם תפילין, ומתפללים פעמיים מנחה [הראשון לשם מנחה והשני לשם תשלומין על שחרית].

אסור לאכול לפני תפילת מנחה ותשלומין, וכן לפני הנחת תפילין, ודינם שווה לדין אכילה לפני תפילת שחרית.

יש לציין שתפילת תשלומין נאמרה רק כאשר הייתה סיבה שבגללה לא התפלל בזמן, אפילו אם הוא פשע והיא אינה סיבה מוצדקת [וכגון שהלך לישון בשעה מאוחרת וידע שלא יקום בזמן], אך אם לא התפלל במזיד, אין לו תשלומין.

ג. שאלה: התעורר משנתו והיה צריך לעמוד להתפלל, ונמנם עוד מעט וחזר והתעורר וחזר ונרדם כמה פעמים, ולבסוף נרדם עד שעבר זמן תפילה האם יכול להתפלל תשלומין.

תשובה: אף שהיו כפשיעה, עליו להתפלל תפילת תשלומין כיון שאינו מזיד (סי' קח ס"ח, אומרה לשמן גיליון 121).

ד. שאלה: הלך לישון בשעה מאוחרת וידע שלא יקום בזמן לתפילה [אך שעפ"י דין אסור ללכת לישון], ואכן הוא לא התעורר לתפילה, האם יכול להתפלל תשלומין.

תשובה: אף שפשע בזה שהלך לישון, בכל זאת אינו נחשב מזיד ולכן יתפלל תשלומין (שם).

ה. שאלה: אדם שצריך לעלות לטיסה מוקדם בבוקר ממתי יכול להתפלל שחרית.

תשובה: בשעת הדחק גדולה, יתחיל להתפלל בעלות השחר השני (- 72 דקות במע' קודם הנץ) עד ישתבח, לאחר ישתבח (קודם 'יוצר אור') ימתין לזמן ציצית ותפילין (- כשעה קודם הנץ, ויש מחמירים 50 דקות קודם הנץ), יניח טלית ותפילין וימשיך עד סוף התפילה (סי' פט).

ו. שאלה: כיצד ינהג אדם ש"נתקע" באוטובוס או ברכב סמוך לשקיעה, וצריך להתפלל מנחה.

תשובה: ישב ברגליים צמודות כמו שעומד בתפילה. בשעת הכריעות ישתדל לעמוד ולכרוע מעומד, ואם אין באפשרותו - יכרע מיושב. אם אפשרי [כגון באוטובוס] - יפסע ג' פסיעות לאחוריו בסוף התפילה מעומד [וברכב פרטי - אם יכול - ייסע אחורה שיעור ג' פסיעות].

ז. שאלה: בן ארץ ישראל המגיע לחו"ל, האם יאמר 'יראו עינינו' אחר ברכת השכיבנו במעריב.

תשובה: אם אינו הש"ץ, אין צריך לאומרה, ויארץ בברכת השכיבנו כדי שלא יהיה נראה כפורש מן הציבור.

ח. שאלה: מניין של בני א"י בחו"ל, יאמרו 'יראו עינינו'.

תשובה: אם הם בתוך התחום [960 מטר/1.152 ק"מ] יאמרו, ואם מחוץ לתחום לא יאמרו.

ט. שאלה: האם מברכים ברכות השחר וברכת המפיל במטוס.

תשובה: אם ישן שנת קבע על מושבו מברך את כל הברכות כמו בשנת לילה רגילה, ואם לא - בבוקר לא יברך ברכות התורה וגם לא "אלוקי נשמה" ו"המעביר שינה" (סי' רלט, סי' מז ס"ק כח, סי' מו ס"ק כד).

האם יודע ודאי שיגיע למקומו, ויש שם מנין - אין איסור (עי' משנ"ב סי' פט ס"ק יט, שו"ע הרב ס"ד, אזהרה לשמך גיליון 186).

שו"ת בדיני טבילת כלים

(אזהרה לשמך גיליון 173)

יז. שאלה: אדם שנמצא במקום ללא אפשרות לטבול כלים, האם ישנה אפשרות להשתמש בכלי ללא טבילה.

תשובה: אין היתר להשתמש בכלי רב פעמי ללא טבילה, אפילו בפעם הראשונה. אך יש להסתפק אם יש להקל להשתמש בכלי [לזמן קצר בלבד] ע"י שיפקירו בפני שלושה. ובאופן שבעל הכלי מפקיר, ואחר משתמש ללא כוונת זכיה - מהני אף לכתחילה.

מקור: מבואר בשו"ע (או"ח סי' שכג ס"ז, יו"ד סי' קכ סט"ז) שאדם שיש לו בשבת כלי לא טבול, יכול להקנות את הכלי לגוי, ולחזור ולשאול אותו ממנו, וכך יכול להשתמש בכלי ללא טבילה. ומכך שלא כתב השו"ע שיכול להשתמש ע"י שיפקיר את הכלי בפני שלושה אנשים ויתכוון שלא לזכות בו בחזרה, יש להוכיח שאין הפקרת הכלי פוטרת מטבילה, ועי' שו"ת מהרי"ל דיסקין (קו"א סי' ה אות קלו) שהוכיח כן. אך יש לדחות שחד מתרי ותלת נקט השו"ע, ולמעשה היה נראה שעכ"פ מהני לפחות מיום אחד וצ"ע [ולכך לא נקט השו"ע עצה זו שאינה מועילה ליותר מיום אחד], אך יותר מכן אין יכול להשתמש בו ללא טבילה, אלא או ישליכנו לאשפה או יזכה בו ויטבלנו.

יח. שאלה: האם מכונת פופקורן / ברד / שתיה / סוכר / קפה וכד' שבחנויות צריכות טבילה.

תשובה: מכונת סוכר וכן מכונת קפה וכן מכונת ברד וכן מכונת פופקורן, שהמוכר מכין/מוזג עבור הלקוחות, יש לטבול בלי ברכה, וקשה לסמוך על המקלים שזה נחשב כלי סחורה.

יט. שאלה: אדם המתארח בבית מלון/צימר, וכן כלים/מיחמים בבתי חולים, וכן מכונות קפה ברחוב - האם כיון שהבעלים אינו משתמש בהם לצורך סעודה הם נחשבים כלי סחורה הפטורים מטבילה.

תשובה: יש לטבול ללא ברכה, ואין להשתמש ללא טבילה, והמיקל בזה בשעת הדחק אין מוחין בידו.

י. שאלה: האם מותר לצאת לטיול למקום שאין בו מנין.

תשובה: צריך לצאת למקום שיש בו מנין (סי' צ ס"ק נג).

יא. שאלה: אדם שיש לו מנין במקום מרוחק, האם מחויב לטרוח בשביל להתפלל במנין.

תשובה: אם יכול להגיע לאותו מקום תוך 18 דקות [הליכה, ואם יש לו רכב, נסיעה] - עליו ללכת לאותו מנין. יותר מכך - פטור.

[אמנם, אם הוא בדרכו ליעד מסוים, וכגון שהוא באוטובוס, ותוך 72 דקות הוא יגיע למקום שיש בו מנין - עליו להמתין עד שיגיע לאותו מנין (סי' צ סע' טז)].

יב. שאלה: האם מטיילים הנמצאים בטיול בפארק ועומדים לתפילה אומרים 'תחנון'.

תשובה: יאמרו תחנון מבלי ליפול על פניהם (רמ"א סי' קלא סעיף ב).

יג. שאלה: אדם שעומד להתפלל ואינו יודע היכן ירושלים [מזרח], מה יעשה.

תשובה: די בכך שיכוון לבו לאביו שבשמיים, ואם יכול - יצדד פניו לכיוון אחר מגופו, ובכך ייתכן יותר שיהא מכוון לירושלים (סי' צד, בה"ל ד"ה מי).

יד. שאלה: האם יהודי שאינו שומר תורה ומצוות מצטרף למנין.

תשובה: אם בפני רב חשוב הוא לא יחלל שבת - אפשר להקל (עירובין פה, משנ"ב סי' נה ס"ק מו, ועי' משנ"ב סי' שפה ס"ק ו).

טו. שאלה: האם מותר לצאת לדרך בשעה מוקדמת לפני תפילת שחרית כדי להימנע מפקקים ארוכים, ולהתפלל כשיגיע ליעד.

תשובה: צריך לדאוג להתפלל קודם שיצא, או לצאת לדרך לפני עלות השחר. אם לא הספיק, מותר לצאת ויברך ברכות השחר קודם שיצא (סי' פט סע' ג).

בשביל להתפלל בכותל ובשאר מקומות קדושים, מותר לצאת.

טז. שאלה: האם מותר לצאת לדרך מחוץ לעיר לפני תפילת מנחה ומעריב.

כז.שאלה: המעוניינים להשאיר בשר כשר במקרר ציבורי. כיצד ישאירוהו מבלי להיכשל ב'בשר שנתעלם מן העין'.

תשובה: יעטפו את הבשר בניילון נצמד, ויחתמו על הניילון במקום החיבור [באופן שניתן לזהות אם קרעו את הניילון].

כח.שאלה: האם מותר לאכול מאכלים שהיו בתוך תא המטען באוטובוס וקרוב לוודאי שישנו מעליהם.

תשובה: גם אם אכן ישנו מעליהם אין איסור, משום שמושב באוטובוס אינו נחשב מיטה.

מקור: מבואר בגמ' (פסחים קיב, ב"ב נח.) שמאכלים שהיו תחת המיטה רוח רעה שורה עליהם. ודעת הגר"א (הובא בבינת אדם סי' סג) שאין לאוכלם.

אמנם השבות יעקב (ח"ב סי' קה, הובא בפת"ש יו"ד קטז ס"ק ד וכן בהגהות רעק"א שם) כתב שבדיעבד אין איסור לאוכלם. וכן מבואר ברש"י (תענית י:).

ובנדון דידן, שהמאכלים לא היו תחת המיטה אלא תחת מושבי האוטובוס – נראה שאף לכתחילה מותר להניחם שם (וראה בהרחבה באזמרה לשמך גיליון 110).

שו"ת בהלכות נטילת ידיים

כט.שאלה: האם אפשר ליטול ידיים במי הים התיכון/המלח/הכנרת, ומה מברכים.

תשובה: בים שמימיו מתוקים, כגון בכנרת, יכול למלא ספל ממי הים, וליטול בו את ידיו ולברך 'על נטילת ידיים' כרגיל.

אך אין ליטול ידיים במי הים התיכון או ים המלח, כיון שאינם ראויים לשתיית כלב, אך אפשר לטבול בהם את ידיו, ויברך 'על נטילת ידיים' ולא 'על טבילת ידיים'.

לפי הקבלה צריך לטבול את הידיים שלוש פעמים, וכן צריך להגביה את הידיים, אך להלכה אין צורך זאת, ודי להטבילם פעם אחת. כמו כן אין צריך לנגב את הידיים, ולדעת החזו"א צריך לנגבם.

ל.שאלה: אדם המעוניין לאכול לחם, ואין לו בקרבת מקום מים, מה יעשה.

תשובה: מעיקר הדין – אם אין מים בכל האזור [18 דקות הליכה, ואם יש לו רכב, אזי 18 דקות נסיעה]

כ.שאלה: האם מותר לאכול במסעדה או באולם שמחות שלא טבלו את כליהם.

תשובה: אסור להשתמש [ואם כבר מילאו לו בצלחת, יש לדון להקל לאכול בכפית חד פעמית, דחשיב כריקון, ויל"ע].

כא.שאלה: האם ניתן לטבול כלים באגם שיש בו ארבעים סאה.

תשובה: מותר לטבול כלים באגם טבעי, אך לא באגם מלאכותי.

שו"ת בענייני כשרות

כב.שאלה: בקניית פירות וירקות וביצים בחו"ל, על מה צריך להקפיד.

תשובה: פירות וירקות – יש לבדוק שאינם מגיעים מהארץ (די בכך שאין מדבקה שזה מיובא מהארץ), וכן לבדוק מתולעים. ביצי תרנגולת – אינן צריכות הכשר [אך ביצים מבושלות אסורות משום בישולי עכו"ם].

כג.שאלה: האם אפשר לקנות את הדברים הבאים ללא כשרות – מלח, סוכר, דבש 100%, קפה ותה [וכן קפסולות קפה] ללא תוספת טעם, קטניות יבשות [אורז, שעועית, גריסים, חומס, אפונה וכו'].

תשובה: דברים אלו אינם צריכים כשרות.

כד.שאלה: מה הדין בפת עכו"ם היום.

תשובה: בזמננו פעמים רבות יש פת חומרים אסורים ממש [כגון חומר אמולספייר], ואין להקל בזה כלל.

כה.שאלה: האם אפשר לקנות בירה ללא כשרות, בארץ ובחו"ל.

תשובה: בירה המיוצרת בארץ ואין בה טעם – מותר.

בחו"ל [כשאינו טעם נוסף]: בקיץ מותר, אך בחורף יש חשש של איסור חדש (יו"ד סי' רצג, או"ח סי' תפט ובבאה"ל).

כו.שאלה: האם מותר לשתות קפה שהוכן ע"י דרוזי.

תשובה: קפה ללא טעם נוסף אינו צריך הכשר, ואין בו בעיה של בישולי עכו"ם (חכמ"א כלל ס"ו ופת"ש יו"ד קיד סק"א).

תשובה: הכלל הוא שאם יש בין הערים 4.6 ק"מ בלי מקום ישוב - יש לברך. את הברכה יש לברך אחר שיצא מהעיר לגמרי [דהיינו שאין בתי מגורים לידו כלל]. בני ספרד מברכים רק אם הנסיעה אורכת לפחות 72 דקות.

לז.שאלה: אמר תפילת הדרך ללא 'ותחזירנו לשלום' אף שהיה בדעתו לחזור, האם צריך לומר שוב תפילת הדרך בחזור.

לא.

לח.שאלה: האם אומרים תפילת הדרך במטוס.

תשובה: כן, ויאמרה לאחר שהמטוס מתנתק מהקרקע [ואם התחייב בתפילת הדרך בדרכו לנמל התעופה, יאמר אז ויכוון לפטור אף את הטיסה].

לט.שאלה: האם אפשר לצאת ידי חובת תפילת הדרך כששומע אותה ברמקול באוטובוס.

תשובה: אין לצאת ע"י רמקול.

מ.שאלה: האם אפשר לצאת תפילת הדרך על ידי שישמע מחברו את הברכה, ויועיל לו מדין שומע כעונה.

תשובה: אפשר לצאת תפילת הדרך גם על ידי שומע כעונה [כדין כל הברכות שיכול לצאת על ידי שומע כעונה], אף למי שבקי בתפילה, ואינו דומה לתפילה שאי אפשר להוציא על ידי שומע כעונה [ורק ש"ץ יכול להוציא כשיש עשרה את מי שאינו בקי] (ע"י א"א, והתבאר בהרחבה באזמרה לשמך גיליון 215).

שו"ת בדיני ברכת הגומל (או"ח סי' ריט)

מא.שאלה: מתי ואיך מברכים 'הגומל' אחרי טיסה.

תשובה: צריך לברך בפני עשרה, ובתוך שלושה ימים לטיסה.

נהוג לברך בפני ספר תורה אחר עליה לתורה, אמנם אין להמתין יותר משלושה ימים בשביל לחכות לספר תורה.

אם אין עשרה לברך בפניהם בתוך שלשה ימים - יש להמתין שיהיו עשרה עד שלושים יום, ואם יודע

- יכול לברך 'המוציא' ולאכול את הלחם עם כפפות, או שיעטוף ידיו בשקית [ולא כפי שרבים טועים וסוברים שדי שעטוף את הלחם, וזה אינו].

אם הוא בדרכו ליעד מסוים [כגון באוטובוס], ותוך 72 דקות הוא יגיע למקום שיש מים - עליו להמתין עד שיוכל ליטול ידיים כדין.

לא.שאלה: האם מותר ליטול ידיים בחדר שיש בו שירותים.

תשובה: מותר ליטול בחדר זה לכתחילה ובלבד שינגבם בחוץ. אמנם, אין ליטול בחדר זה נטילת ידיים לסעודה (סי' ד ס"ק מ, חזו"א סי' יז).

לב.שאלה: נמצא בנסיעה ואין לו מים אחרונים, האם יוכל ליטול ידיו במשקים אחרים.

תשובה: אם יש ברשותו מיץ וכדו' יכול ליטול ממנו, אך לא ביין. ורוק נראה שלא מועיל (סי' קפא סע' ט. משנ"ב ס"ק כ, כא, ועי' שו"ת מנחת אלעזר ח"ג סי' נד).

שו"ת בענייני ברכת המזון

לג.שאלה: האם במסעדה צריך לברך ברכת האורח.

תשובה: אין צריך לומר ברכת האורח (עי' משנ"ב סי' רא ס"ק ז, אזמרה לשמך גיליון 215).

לד.שאלה: האם ילדים ובחורים שאוכלים בבית של ההורים אומרים ברכת האורח.

תשובה: לא נהגו לומר ברכת האורח (במשנ"ב שם ס"ק א כתב לומר, אך למעשה לא נהגו כן, עי' אזמרה לשמך שם).

לה.שאלה: אדם שאכל פת במקום מסוים, ויצא מאותו מקום מבלי שבירך ברכת המזון. האם צריך לחזור ולברך שם ברכת המזון או יכול לברך היכן שנזכר.

תשובה: צריך לחזור למקום שאכל, ובשעת הדחק [כגון שהתרחק משם הרבה] יכול לברך היכן שהוא.

שו"ת בדיני תפילת הדרך (או"ח סי' קי)

לו.שאלה: הנוסע מעיר לעיר, באלו אופנים צריך לומר תפילת הדרך.

מח.שאלה: האם מותר להרים כיפה שנפלה בשבת ברחוב ללא עירוב.

תשובה: מותר, ויניחה מיד על ראשו, ולא ילך הלאה בעוד שמחזיק הכיפה בידו, כיון שבמקום שאין עירוב אסור להעביר ארבע אמות [במקום המוגדר כרמלית, או חצר שאינה מעורבת], אך להגביה ולטלטל בתוך ד' אמות, מותר.

מט.שאלה: האם מותר ללכת עם משקפי ראייה בשבת במקום שאין עירוב.

תשובה: כיוון שבימינו המשקפיים מהודקות – מותר (עי' משנ"ב סי' שא סקמ"ד שאוסר, ובימינו זה שונה).

נ.שאלה: האם מותר להזמין שתיה במלון בשבת, או כיון שהם כותבים זאת אסור.

תשובה: אם הכותב הוא יהודי, אסור. ואם הוא גוי – מותר.

שו"ת בעניינים שונים

נא.שאלה: הגיעו ללינה בצימר ורואים שאין בו מזוזה. האם מותר לישון שם.

תשובה: כיון שהמגורים במקום אינם מיועדים לזמן ארוך אלא לזמן קצר, דינו כ'אכסנאי' ופטור ממזוזה, ויש שמסכמים עם המשכיר שיוכל להוציא משם בכל רגע שירצה, ואז נחשב המקום כ'פונדק' הפטור ממזוזה (מנחות מד. ורש"י שם, רש"י מנחות לב; יו"ד סי' רפו).

נב.שאלה: מה מברכים על גלידה/אייס קפה עם שברי עוגיות.

תשובה: באופן ששברי העוגיות נמצאים רק מעל הגלידה וניכרים בפני עצמם – יברך רק על הגלידה כיון שהם טפלים אליה, אמנם כאשר שברי העוגיות מעורבים בכל הגלידה – יש לדון שברכתה 'מזונות' מדין 'כל שיש בו וכו'.

וכן הדין באייס קפה [ברד], אך אם הוא נוזלי ממש, כיוון שהוא משקה, ברכתו 'שהכל' (אזמרה לשמך גיליון 115).

נג.שאלה: אדם הנמצא בים האם יכול לברך בבגד ים או שצריך ללבוש בגדים כראוי.

תשובה: לכתחילה נכון שיהא לבוש בגדים כראוי, אבל במקום הדחק יכול לברך אם הבגד מכסה את הערווה. וצריך שקצות הבגד יהיו מהודקים,

שלא יהיו עשרה עד שיעברו ל' יום – יש לברך מיד בלי עשרה.

יש נוהגים שנשים אינם מברכות הגומל, ודעביד כמר עביד ודעביד כמר עביד.

מב.שאלה: האם מברכים 'הגומל' גם לאחר הטיסה בהלוך וגם בחזור, או רק בחזרה לארץ.

תשובה: יש לברך גם בהלוך וגם בחזור, אך על חניית ביניים אין לברך (סי' ריט ס"ק א).

מג.שאלה: האם מברכים 'הגומל' על מעבר יבשתי בין מדינות [כגון שעובר את הגבול לסיני, או שעובר משוויץ לאוסטריה].

תשובה: לא מברכים 'הגומל', אך באופנים שונים יש לברך תפילת הדרך.

מד.שאלה: האם מברכים הגומל לאחר הפלגה בים.

תשובה: אף שמן הדין היה לברך גם על הפלגה קצרה, נהגו לברך רק על הפלגות ארוכות של כמה ימים.

שו"ת בהלכות שבת

מה.שאלה: זוג המתארח בבית מלון, ואסור להדליק נרות בחדרם ובחדר אוכל, אלא רק בלובי או בפתח חדר האוכל, היכן תדליק האשה נרות שבת.

תשובה: אם אור הנרות מאיר למקום האכילה או למקום השינה – תוכל להדליק. ואם לא, תדליק את החשמל בחדר שבו אוכלים או ישנים, ותאכל כזית מזונות וכדו' סמוך לאור הנרות ובכך תוכל להדליק שם בברכה (אזמרה לשמך גיליון 158).

מו.שאלה: האם מותר לשכב בשבת על ערסל המחובר לעץ.

תשובה: אם מחובר לעץ עצמו – אסור, ואם מחובר ליתד המחובר לעץ – אם העץ מתנועע מחמת הערסל, אסור. ואם אינו מתנועע – מותר (סי' שלו סי"ג ומ"ב ס"ק ס).

מז.שאלה: האם אפשר לטלטל בשבת במקום שאין בו עירוב ילד קטן שיכול ללכת בכוחות עצמו אבל כעת הוא עייף.

תשובה: מותר לתת לו יד כשהולך בעצמו, אבל אין לסומכו או לשאתו ביד או בעגלת ילדים. וע"י גוי – מותר (סי' שח סע' מא).

וכן חובה להניח כיפה בשעת הברכה (סי' עד ס"ק כב, אצמרה לשמך גיליון 150).

נד.שאלה: האם מותר לברך בחדר שיש בו ג'קוזי.

תשובה: בג'קוזי עצמו – אסור, ובשאר החדר – מותר כיון שעיקר המקום הוא החדר ואין לו דין של מרחץ (עי' סי' פד).

נה.שאלה: האם מותר לקחת דברים מחדר בית המלון בסיום השכירות.

תשובה: דברים שהנהלת המלון אינה מקפידה עליהם, כגון הסבונים הקטנים המחולקים בחדר – מותר לקחת. אך דברים שהנהלת המלון מקפידה, כגון מגבות, אסור לקחת עד שיקבל אישור מהנהלת המלון.

נו.שאלה: המסכם מראש על שכירות צימר בקיץ, ובעל הצימר מבקש מקדמה, האם יש בזה איסור ריבית.

תשובה: עד 10% משווי העסקה – מותר להקדים.

מקור: נחלקו הפוסקים האם מותר להקדים מעות לשכירות לפני שנכנסים לגור בה, שכיון שמחיר השכירות יכול לעלות אחר כך, נמצא שבשביל הקדמת המעות שומר לו על המחיר המוזל, ולהלכה יש להקל בזה. אך אם הצימר מושכר לאנשים אחרים בשעת הקדמת המעות [כדרך צימרים שמושכרים כל כמה ימים למישהו אחר], כתב הרעק"א (ב"מ עב:) להחמיר כיון שבעל הצימר לא יכול לתת לו את הצימר היום. אמנם עד 10% משווי העסקה – מותר להקדים, כיון שסכום זה אינו נידון כתשלום אלא כדמי קדימה, ומותר (תוס' ב"ב פז, רשב"א ור' יונה שם, ט"ז יו"ד סי' קעו ס"ק ז, ש"ך בנקה"כ שם, וחדרי דעה שם).

נז.שאלה: האם מותר לגנוב גוי.

תשובה: גזל עכו"ם – אסור (חו"מ סי' שמח).

נח.שאלה: האם יש חובה הלכתית לתת טיפ למלצר במסעדה.

תשובה: כן, כמנהג המדינה [ואף שיש לדון שהמלצר הוא פועל של בעה"ב, ואין כאן את הדין שכל השוכר פועל הוא על דעת בעה"ב, מ"מ נראה שצריך לתת (עי' חו"מ סי' שלא)].

נט.שאלה: האם נשים יכולות ללכת לים ולברכה בנוכחות מציל גבר.

תשובה: מותר ללכת, אך עליהן להתלבש שם בצניעות.

ס.שאלה: האם מותר לאבל על אביו ואמו תוך י"ב חודש לצאת לנופש משפחתי.

תשובה: מותר לצאת לנופש עם המשפחה המצומצמת, אך עם המשפחה המורחבת והחברים אסור, אא"כ יגער בו אם הוא לא יבוא (יו"ד סי' שפ סע' כה).

סא.שאלה: אדם שהוריד את הציצית לכמה שעות [כגון שנכנס לים וכד'], האם כשחוזר ולובש צריך לחזור ולברך.

תשובה: לא יברך [אפי' אם עברו כמה שעות], אלא אם הוריד לזמן ארוך כגון שמוריד בבוקר לאחר התפילה ומחזירה בצהריים (סי' ח סי"ד, אצמרה לשמך גיליון 168).

סב.שאלה: האם מותר ללמוד ולדבר בלימוד בים או בברכה ללא כיפה.

תשובה: נראה שמוותר.

מקור: כתב במשנ"ב (סי' ב ס"ק יב) שאסור ללמוד בגילוי הראש, ובשו"ת מהרש"ל (סי' עב) כתב שאף שאין איסור בדבר יש לת"ח להזהר שלא ללמוד בגילוי הראש, ובשו"ת זכרון יהודה (לרבנו יהודה בן הרא"ש, סו"ס כ) כתב שטוב שלא לישב בגילוי הראש בשעת הלימוד.

ונראה שבים ובברכה שרבים רגילים לילך בגילוי ראש, מותר גם ללמוד כך, אך רבים מדקדקים גם בים ובברכה לחבוש כיפה כשאפשר.

סג.שאלה: אדם שהחליף כיפתו בים עם אדם אחר בשוגג, מה עליו לעשות.

תשובה: הוי גזל בשוגג, ואם אינו יכול לאתר את הבעלים – ישמור את הכיפה או ירשום את שוויה במקום משתמר עד שיבוא אליהו ויאמר לו מי הבעלים (קצות החושן סי' כה, חו"מ סי' רסז, תוס' ב"ק ה, תוס' קידושין נה).

סד.שאלה: האם מותר להיכנס לכנסייה ולמסגד.

תשובה: אסור להיכנס לכנסייה, ואף למסגד אין להיכנס (יו"ד סי' קמט, סי' קנ ס"א, ר"ן סנהדרין סא, ועי' רמב"ם הל' מאכלות אסורות פ"א, שו"ת הרמב"ם סי' תמח, שו"ת חוט המשולש סי' כח).

סה. שאלה: האם מותר לצלם שמש וירח.

תשובה: שמש - אסור לצלם בשלמותה אך חציה מותר. וירח - אסור לצלם בין שלם ובין חסר. אך אין למחות ביד המקלים (יו"ד סי' קמא, אزمרה לשמך גיליון 211).

סו. שאלה: האם מותר לאכול בחוף ים, בפארק, באוטובוס ובמסעדה, או דהוי אכילה בשוק הדומה לכלב.

תשובה: אפשר להקל לאכול בחוף, באוטובוס בין עירוני, במסעדה ובמקומות ישיבה שבפארקים, שמאחר וזה מקום ישיבה המיועד לאכילה מסודרת ואנשים רגילים לאכול בו, אין בזה איסור (עיין מעשרות ג, ה שאם אין בוש לאכול שם, הגדרתו כחצר ולא כשוק).

סז. שאלה: הנמצא באוטובוס וצריך לנקביו ואינו יכול להתאפק, האם מותר ללמוד.

תשובה: אם נצרך לקטנים, יש להתיר.

מקור: המשנ"ב (סי' צב סק"ב) הביא מחלוקת האם הנצרך לקטנים ואינו יכול להעמיד את עצמו בשיעור פרסה צריך לחזור להתפלל, וכתב בבה"ל שאין בידינו להכריע בזה.

ולגבי תלמוד תורה יש להקל, משום שדעת הרמב"ן (ברכות דף טז. בדפי הרי"ף) שהאיסור נאמר רק בקריאת שמע ולא בתלמוד תורה, ואף שהרמ"א לא פסק כן, המשנ"ב (סק"ו) סמך על שיטה זו לעניין שאר ברכות שאין צריך לחזור ולברך.

סח. שאלה: האם מותר לאדם ללמוד כשיש סביבו נשים בלבוש לא צנוע, באופן שאין לו אפשרות להסיט את הראש לשום צד.

תשובה: אם אינו רואה את הנשים בשעה שלומד, אפשר להקל.

סט. שאלה: כיצד יש לנהוג מבחינה הלכתית במצוות התלויות בזמן במקומות שיש שם 24 שעות רצופות יום/לילה [כגון במדינות סקנדינביה - פינלנד נורבגיה ושוודיה, אלסקה, סיביר, ושאר מקומות שמצפון לחוג הקוטב, וכן באנטרקטיקה, ובחלל].

תשובה: למעשה ראוי להימנע מנסיעה למקומות אלו כיון שאין הכרעה מוחלטת בהגדרתם, ובדיעבד מי שנמצא שם יחמיר כשתי השיטות המובאות במקור.

מקור: נחלקו בזה האחרונים - דעת התפא"י (ספ"ק דברכות) שהולכים לפי המדינה שמשם הגיע, ולדבריו נמצא ששני אנשים שיהיו יחד במקום כזה, כל אחד יהיה אצלו יום ולילה בשעות אחרות.

דעת שו"ת רב פעלים (סוף חו"מ קו סוד ישרים ח"ב סי' ד) שיש לחשוב את היום והלילה ביב' שעות שוות [וההסבר בדבריו - לפי קו האורך בו הוא נמצא יחשב כנגד זה בקו המשווה היכן נמצאת השמש, וזו תהיה השעה אצלו]. ויש שהורו לקהילה בטרונדהיים שבנורווגיה שאצלם במשך כמה חדשים בשנה אין להם חושך כלל, שי"ב שעות משש עד שש הוא יום [והיינו משש שעות קודם חצות היום הממוצע במשך כל השנה עד שש שעות לאחר חצות הוא יום], ואח"כ י"ב שעות משש עד שש הוא לילה. ויש שחלקו ע"ז מפני ש'לחושך קרא לילה', ובמקום שאין חושך אין שם דין לילה כלל.

והדברים מחודשים, וע"כ אין ליסע למקומות אלו שלא להכניס עצמו לספק בקיום מצות דאורייתא, ובדיעבד אם נמצא שם יש להחמיר גם כדברי התפא"י וגם כהרב פעלים הנ"ל, וכגון שיספור ספירת העומר בלי ברכה פעמיים בזמן שהוא לילה אצלו לפי כל דעה כדי שיצא מידי ספק, ולגבי תפילת שמונה עשרה - יחשוב שיועיל בתורת תפילת שחרית או ערבית או מנחה לפי מה שמחויב, ולגבי שבת - ישמור לחומרא לפי שני הזמנים.

הגיליון הודפס ע"י

הרב רוני ליקר והרב שילה אריאל הי"ו
להצלחתם והצלחת ילדיהם בתורה ויר"ש ובכל
העניינים, ברוחניות ובגשמיות

מספר הטלפון בבית הוראה

0733-260-800

להפניית שאלות למורנו הרב, ולקבלת
הגיליון למייל - פנו לכתובת
6191265@gmail.com

לתרומות והנצחות

ניתן לפנות לקו בית ההוראה
שלוחה 11

גליון 693
שנה י"ד תשפ"ה

סיפורי צדיקים

יו"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר ז"ל

232222222222

סיפורי חז"ל

פירות שבאו בערמה

רב שימי בר אשי בא לפני אביי, אמר לו קבע לי זמן ללמוד אתך, אמר לו אביי כל היום אני עסוק עם התלמידים ולא אוכל לקבוע לך זמן, אמר לו רב שימי ובכן קבע לי זמן בלילה, אמר לו אביי בלילה אני משקה את שדותי, אמר לו רב שימי אני אשקה את שדותיך ביום ותלמדיני בלילה. הסכים אביי, היו שדות למעלה ושדות למטה, ושייכים ליהודים אחרים, ושדותי של אביי היו באמצע, רב שימי אמר לבעלי השדות העליונים עכשיו ישקו את השדות התחתונים, ולתחתונים אמר עכשיו ישקו את השדות העליונים. הערים על שניהם ובינתים השקה את שדות אביי שהיו באמצע, כששמע אביי, לא אכל באותה שנה מפירות שדותיו

(לפי גיטין ס')

פרשת השבוע

ליפול מאמונתו על ידי זה. ר' יוסף בשמעו כל זאת, אמר בליבו ודאי לא דבר ריק הוא, וכנראה שיבואו עלי כעת דינים וגזרות. ועל כן מיד בצאת השבת, הוזרו לחזור אל ביתו, לראות ולשמע מה שנתחדש שם. ואכן בבואו סמוך לביתו, שמע שהעצים שהיו לו על פני המים, נוזקו מאד ונגרם לו מזה הפסד גדול. ונתן תודה להשי"ת, על שיצא ידי חובתו בהפסד ממון, על ידי ההמתקה שפעל עבורו הרבי.

והיו לטוטפות בין עיניך (ו' - ח') כמה מחנכים נכנסו אל הרה"ק ה"חזון איש" זיע"א, ושאלו על הפסוק "והיו לטוטפות בין עיניך" מפרש רש"י סט בכתפי שתים פת באפריקי שתים, והוא מגמרא (סנהדרין ד' ב'). וכיצד באה שפה זרה לתורתנו הקדושה? והשיב החזון"א, הקב"ה ברא את העולם בלשון הקודש, ובכל שפה מעורב איזה תיבות מלשון המקורי, וממילא סט ופת זה לשון הקודש, רק שאצלנו לא משתמשים, ובאמת מלשון המקורי הוא.

רב לך אל תוסף דבר אלי וגו' (ג' - כ"ו) מסופר על החסיד המפורסם רבי יוסף קאפוצער ז"ל, ששבת פעם אצל הרה"ק רבי דוד משה מטשארטקוב זיע"א, בשבת קודש פרשת ואתחנן. בשעת עריכת השולחן הטהור אמר הרבי תורה על הפסוק "רב לך וגו'" ופירשו בדרך רמז, "רב לך" אחר שיש לך רב ורבי, המגין עליך בזכותו, לבל יבא מכשול על ידך הן ברוחניות והן בגשמיות, שוב "אל תוסף דבר" אל לך לדבר ואפי' להרהר אחריו ולהקשות קושיות, כי גם מה שנראה בעיניך כרעה, אינו אלא טובה גנוזה. אחר שסיים הרבי לומר תורה, פנה אל רבי יוסף ואמר לו, הגה כשאדם בא אל הצדיק, והצדיק רואה ששורין עליו דינים ל"ע, רוצה הצדיק לבטל הדינים ולהעבירם מעליו, אבל הצדיק מתוך שהוא ברום קדושתו, יודע סיבת הדינים כי הינם לטובתו הנצחית של האדם, אין הוא יכול להתפלל להעביר ממנו הגזרות, כי אז יפסיד האדם הטובה הגדולה העתידה לצמוח לו מן הגזרות הללו, אכן יצר לו מאד על הצרות שיסבול האדם, ולפיכך מתפלל הוא להשי"ת, ומחליף הדינים הקשים בדינים קלים וקטנים מהם. והנה האדם הפשוט אשר אינו מבין כל זאת, יכול חס ושלום

זמני השבת

פרשת ואתחנן - נחמו

זמני כניסת השבת

ירושלים: 7:54 ת"א: 7:09

זמני יציאת השבת

ירושלים: 8:08 ת"א: 8:10 ר"ת: 8:43

ועתה סע נא לביתך לשלום ויהי ה' עמך

מסופר על יהודי עני אחד שבא אל הרה"ק רבי מ"מ מקוצק זיע"א, והשיח את דאגתו בפניו, שהנה בתו הבכירה בגרה והגיעה לפרקה, והיא יושבת וממתנת זה עידן ועידנים, ולרש אין כל. נכמרו רחמיו של הרבי על העני, וכתב עבורו כתב בקשה לאחד העשירים מאנשי שלומו הגר בעיר רחוקה, במכתב פירט הרבי בקיצור את תלאות האיש וגודל עניותו, וסיים בבקשה לקבל את העני המוסר כתב זה בסבר פנים יפות, ולסייע בעדו בגוף ובנפש ובהוצאות הנישואין הנצרכים לו בכבוד. הרבי חתם את המכתב בחתימת יד קדשו, מסרה ביד העני והורה לו לנסוע היישר לבית העשיר, ולבקש מלפניו שיעזור לו בצרתו לו צר.

בהעדר מעות לתשלום שכר הנסיעה בעגלה, שירך העני את רגליו יום אחר יום, עד שכעבור שבועיים ימים מלאים טורח ועמל הדרך, הגיע לאותה העיר וסר מיד לבית העשיר. הוא כבר ייחל וציפה מאוד לקבל את הסכום הנצרך לו, ובהיותו מצויד במכתב נדיר שנשלח מצדיק הדור במיוחד עבורו, התהלך בהרגשה כמי שהממון כבר מונח בכיסו, ורצה כבר לשוב אל ביתו ולהתחיל לעסוק בנישואי בתו כראוי לה. לשמחתו הוא מצא את העשיר בביתו, כאשר שמע שהוא מגיע אליו בשליחותו של הרבי, נענה מיד וקבלו בכבוד ובסבר פנים יפות, והזמינו לשבת עמו בטרקלינו.

העני נכנס ברוב חשיבות, ומיד הוציא מחיקו את המכתב המהולל והגישו בפני העשיר. כראות העשיר את כתב יד קדשו של רבו המופנות ישירות אליו, שמח מאוד והודה נרגשות לעני על שזיכהו באיגרת זו הנעלה וחשובה בעיניו עד מאוד. ישב העשיר וקרא את המכתב הקצר בעיון רב כמה וכמה פעמים, ודקדק בו בכל תיבותיו ואותיותיו, כחסידי קוצק נאמן, ידע היטב שאין שום אות ותג מיותר בדברי הרבי ויש לטרוח בהבנתו, הוא נראה כמעמיק רבות במחשבותיו גם במה שנטמן בין השיטין והתיבות. ובהיותו איש חכם ונבון חתר להבין דבר מתוך דבר, ולגלות גם את מה שלא נאמר במפורש והנה עם סיומו ללמוד את האיגרת הקדושה, הניחה בכבוד וביראה על גבי השולחן, ובפנותו אל העני אשר ישב כל העת דממה והמתין בדריכות רבה, הוציא רובל כסף אחד ויחיד ונתנו בידו של העני, ופטרו הימנו לשלום.

העני יצא מן הבית בתדהמה מלא אכזבה ומרירות קשה, הוא היה המום ולא ידע את נפשו, בשביל זה טרח את כל הטרחות הללו? בשביל רובל אחד בלבד? וכי בשביל כך טרח בנסיעה רחוקה לקוצק, ומקוצק אל בית העשיר ימים רבים ושבועות תמימים, בשביל רובל אחד? כיצד יתכן כזאת? שאל את עצמו

העני שוב ושוב, הרי נראה היה שהעשיר נהנה מאד מן המכתב שקיבל מהרבי, וייחס לכך חשיבות עליונה, ולבסוף כשהגיע הדבר למעשה, שלח אותו מעם פניו בבושת פנים עם רובל בודד וגלמוד. הוא היה סמוך ובטוח במכתב זה שממנו תבוא הישועה מצרתו הגדולה, והשליך את כל יהבו על המכתב הנדיר שהצליח לקבל מן הצדיק, ואשר נכתב במיוחד עבורו בכתב יד קדשו. והנה עתה התברר שאין כאן ולא כלום.

לבו נשבר בקרבו, ובקושי סחב את עצמו בדרכו חזרה, הוא יצא את העיר בעצלתיים בלב כואב ודואב, וכשדמעות רותחות זולגות מעיניו החל בוכה ומתחנן בפני אביו שבשמים, הוא דיבר ממעמקי לבבו לפניו יתברך, ושטח את כל מרי ליבו הקשה, מתברר אפוא, תינה האיש את צערו בבכי שלאחר ייאוש, שאין שום דבר בעולם שיוכל להושיעני מן העניות הקשה ומרה, אם גם מכתב נדיר ומיוחד שכוה לא הועיל כלום, הרי שאין שום דבר בעולם שיוכל להושיע, רק נס מן השמים, רק אתה יושב מרומים הון ומפרנס מקרני ראמים עד ביצי כינים, אתה היחיד בעולם שיוכל לעזורני, אנא ראה בצרתי ובשברון לבי ושלח נא את ברכתך הנאמנה. כך היה העני הולך בדרכו כמה שעות טובות, בוכה ומתפלל ומבקש, ולבו קשה ומר עליו מאוד.

לפתע באחת ננער בפתאומיות ממחשבותיו הנוגות, הוא ראה נכחו כרכרה הדורה רתומה לסוסים אבירים המגיחה מולו ושועטת ממש אליו, נראה היה שמישהו רודף אחריו ומחפש אותו. כשהתקרבה הכרכרה והשיגה את האיש, נעצרה על ידו בבת אחת, שליח מיוחד מאת הגביר העשיר קפץ מתוכה וניגש היישר אל העני בשמחה רבה ואמר: ברוך השם שמצאתיך פה, הנה אדוני העשיר שלחני לחפש אחריך בכל דרך, והוא שלח עבורך מעטפה זו. ובאומרו תחב בידו מעטפה תפוחה מלאה ומרשרשת של כמה אלפים טבין ותקילין, שהיו בה הרבה יותר מן הנצרך להוצאות הנישואין בלבד. הוא קיבל פתאום גם את פרנסתו מן המוכן לכמה שנים טובות.

העני שמח כמובן מאוד על התשורה הפתאומית והבלתי צפויה הזו, אך מאידך היה מבולבל ונבוך, מה הולך כאן? התפלל האיש על התנהגותו המוזרה של העשיר הגדול, הלא הוא אדם פיקח וחכם. ומדוע מתחילה כשהגיע עם המכתב בידו הוא פטרו בקרירות מופגנת וברובל אחד ויחיד. ופתאום לאחר כמה שעות שינה את דעתו מקצה לקצה והוא רודף אחריו לשלוח לו הון עתק שכוה. המבוכה הגדולה, הסקרנות והתימהון הציקו לו מאוד, עד שהחליט שהוא מוכרח לעמוד על פשר הדבר, הוא הסתובב אפוא בחזרה והחיש פעמיו שוב אל אותה העיר, ושוב התדפק על דלתי העשיר אשר שמח מאוד לקראתו, והכניסו באהבה ובכבוד גדול אל ביתו.

משל ונמשל

תרופה בדוקה ושמה תשובה

יש בני אדם שלאמתו של דבר לא נתרחקו עדיין הרבה מדרך התורה, עמוק בלבם עדיין מהבהב הויק היהודי וכשהם לעצמם אפשר שהיו נוהגים מנהג של יהודים כשרים, אלא מה הם רואים מעשיהם של אחרים מופקרים ופורקי עול ומתאווים לעשות כמוהם וכל הם שוקעים לגמרי בתהום החטא.

משל למה הדבר דומה לעיירה שפרצה בה לא עלינו מגיפה, וכמעט כל יושבי העיירה חלו באותה מחלה אנושה, וכל רופאי העיירה לא ידעו לה כל תרופה. אחד מתושבי העיירה שנפל אף הוא למשכב באותה מחלה אנושה, שמע כי באחת העיירות הסמוכות יש רופא גדול ומפורסם שהוא מומחה במיוחד לאותה מחלה, וכבר ריפא ממנה אלפי אנשים והציל ממש את חייהם. שלח החולה לקרוא לאחד מ ידידיו הטובים ואמר לו, מבקש אני ממך: סע מהר לאותה עיירה והבא הנה את הרופא ההוא בכל מחיר, כי אין אני רוצה למות. אמר לו ידידו מה לך כי תיחפז יותר מכל שאר יושבי העיירה, וכי אתה בלבד חלית במחלה זו, הרי כמעט כל התושבים חלו במחלה, מדוע לא תחכה עד אשר תבוא בדברים עם חולים אחרים, וביחד תזמינו אותו רופא שיבוא לכאן כדי שירפא את כולכם, מלבד זאת מניין אתה בטוח כי אמנם ידע הרופא ההוא להעלות ארוכה למחלה אנושה זו? ואם כן כלום כדאי לך הדבר? נתכעס החולה כעס גדול וגער בידידו בנויפה: איך אתה עומד כאן ומרבה להג בדברים שאין להם שחר, כל חיי תלויים בשערה, אף רופא אחד מאלה המצויים כאן אינו יודע תרופה למחלתי, עכשיו רצונך שאעמוד ואחכה עד שאחרים יימלכו בדעתם להזמין אותו רופא מפורסם, וכי מה איכפת לי מה יעשו הם? בעת שחיי בסכנה אני חייב לעשות הכל כדי להציל את חיי, ומה שאמרת שאיני יכול להיות בטוח כי אמנם יעלה אותו רופא ארוכה למחלתי, אף זה דבר של שטות הוא, כי במקום שיש סכנת נפשות, חייב אדם לעשות כל מה שבידו כדי להציל את חייו, ואפילו אין תקווה רבה לדבר.

הנמשל: כן הדבר עם אותם בני אדם שהוכרנו, אילו יודעים היו מה אנושה מחלתם ודאי שלא היו שמים לבם כלל למה שעושים אחרים, אלא היו מועיקים מיד אותו רופא מומחה, היו מקבלים אותה תרופה בדוקה ששמה תשובה, והיו מעלים ארוכה למחלתם בלי להיגרר אחרי אותם חולים מסוכנים שאינם מרגישים ואינם שמים על לב. ועכשיו בואו והגיעו בעצמכם, שאם בחולי הגוף שאינו אלא דבר שבארעי עושה אדם נכון כל מה שבידו כדי להציל את עצמו, אפילו אינו בטוח שיש ממש ברפואה זו, בעניינים שבנפש שהוא דבר הקיים בזה ובבא, על אחת כמה וכמה שחייב אדם לעשות הכל כדי להינצל מהבלי החטא, בלי לשים לב כלל למה שעושים אחרים.

(הרה"ק ד"חפץ חיים" זיע"א)

"הלא זהו האיש שהביא לנו פריסת שלום ואיגרת מיוחדת מבית הרבי", אמר העשיר לבני ביתו ולא הסתיר את שמחתו הגדולה בו. השתוממותו של העני גברה והתחזקה והוא שטח את פליאתו הגדולה בפני החסיד העשיר, מה קרה כאן? מדוע זה שינית פתאום את דעתך מקצה לקצה בתוך מספר שעות? ואם מתחילה לא רצית לתת לי כי אם רובל אחד בלבד, איך פתאום נתת סכום עצום שכזה?

ענה לו העשיר בטוב טעם ודעת, טעות היא בידך, אני לא שיניתי את דעתי כלל וכלל, ברם, מתחילה כשבאת לפני עם מכתבו הנפלא והנאמן של רבינו הקדוש, ולמדתי בו בעיון, הבנתי מתוכו את אשר נרמז לי בין השיטין, שיש לדאוג גם לנפשך נשמתך ולא רק לכסף בלבד, כדרכם של הצדיקים הקדושים, בכל בקשה גשמית שבאה לפניהם, לרדת גם לשורשה הרוחני מהיכן משתלשלת צרת הגוף הזו בשורש שבנשמה. והרבי רומז במכתבו על כך שצרתך במזמן נובעת מחוסר אמונה וביטחון בהשם יתברך, שמידת הפרנסה כמידת האמונה, ומי שאמונתו רופפת, גם פרנסתו כן, ושיש לחזק בך את האמונה והתקווה והביטחון במי שהיכולת בידו. לפיכך נאלצתי מתחילה לשלחך מעמי בבוסת פנים, על אף שהיה קשה לי מאד להעמיד פנים כמי שלא נענה למכתב בקשה מיוחד מן הרבי, ובכך נשבר לבך בקרבך, כאשר נוכחת שאף מכתב מיוחד שהצלחת לקבל מגדול הדור אינו מועיל מאומה, ומתוך כך זכית להכיר האמת שאין לבטוח ולהאמין בשום גורם אחר, כי אם בשם יתברך בכבודו ובעצמו, אשר הוא משפיע ברצונו ומברך למאמין ולבוטח בו, דרך ברכת עבדיו הצדיקים. ורק אחר ששפכת שיח בתחנונים כנים מעומקא דליבא לפני קונך, ונתחזק איתן בלבך הביטחון בצור עולמים ברוך הוא, ונמצאת ששורש צרתך שבנפש ובנשמה נתרפאה, אז יכולתי גם להמשיך בתוצאת ישועת הגוף ועזרת הממון שנצרך לך.

ועתה סע נא לביתך לשלום ויהי ה' עמך, ומכאן והלאה בעזרת השם תרום קרנך בכבוד כברכתו הנאמנה של הרבי הקדוש הנרמזות מתוך מכתבו, כפי שהבנתי בו. רק זאת תדע ולא תשכח לעולם לשטוח תפילתך ויהבך רק בו יתברך, ולבקש תמיד מלפניו על הצלחתך בכל דבר, כי הוא לבדו הון ומפרנס ומכלכל מקרני ראמים עד ביצי כינים. נסע האיש לביתו והשיא את בתו בכבוד גדול ומאותו היום התגלגל מזלו לטובה והיתה הברכה מצויה תמיד בביתו, ונהפך לאיש חסיד נאמן, כשאינו שוכח לעולם מה הביאו לכלל זו הגדולה ונעשה איש מאמין ובוטח בהשם תמיד בביטחון איתן.

צ'ין אדם לחברו

אוי לי על מה שאמרתי

מסופר על הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זע"א (יומא דהילולא כ"א מנ"א) שביום אחד לעת ערב נשמעו צעקות ברחובה של בעלזא על ילד קטן שנפל לבאר. משהגיעו הצעקות על הילד שנפל לביתו של רבינו, ושעדיין לא ידעו מי הוא, נאנח הרבי מאד ואמר: אוי שמא ילדי הוא שנפל לשם? ותוך כדי דיבור התיישב בדעתו ואמר: אוי לי מיוצרי, מה אמרתי, מדוע נאנחתי? וכי נפש אחרת מישראל שאינה מזרעי אינה מברואיו של הקב"ה? ומיד החל להתחרט על דבריו, וחזר בתשובה שלימה, ובמשך חצי שעה הסתובב בחדרו והטיח בעצמו, אוי לי על מה שאמרתי. אחד המקורבים ששמע את דבריו הוסיף ואמר: הלואי שנשוב כך כליל כל נדרי כמו שרבינו חזר בתשובה על הרגע שבו העמיד בני ביתו מעל לילדי אחרים.

ברכת יישר כח

פעם, כאשר אמר הרה"ק הגרי"ז מבריסק זיע"א, ברכת יישר כח להרה"ק רבי יחזקאל סרנא זיע"א על איזה דבר טובה שעשה למענו, השיב לו הגרי"י סרנא, שאיננו צריך לומר לו יישר כח מכיון שהוא היה מחוייב לעשות לו את זה, אמר לו מרן הנה בברכת כהנים, אף

שהכהנים מחוייבים במצותם זו, אעפ"כ אומרים להם יישר כח, וכמו שכתב הרש"ש במשניות (שבועית ד' ב')

להודות גם בזמן ששרוי בצער

בעת שישב הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זיע"א שבעה על הרבנית ע"ה, הבחין שנכנסה לדירה האחות הרחמניה שטיפלה ברבנית, רבי יחזקאל ביקש את סליחת המנחמים ואמר הנני מוכרח להודות לזה. ובאומרו זאת קם ממקומו, יצא אל החדר השני ואמר לאותה אחות בהתרגשות רבה: אני מודה לך על כל מה שטיפלת ברבנית, מה יכול ילוד אשה כמוני לגמול לך? אבל השי"ת הוא בעל הגמולים ויתקיים בך מה שאמר דוד המלך "היטיבה ד' לטובים" שתמיד יהיה לך טוב. וכאן פנה רבנו אל הבנים ואמר אנחנו אסירי תודה לה שטיפלה באמא.

ליישוב יהודי מוקשה

עבודה שלימה היתה אצל הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זיע"א (יומא דהילולא כ"א מנ"א) ללמד זכות על כל יהודי יהיה מי שיהיה, הוא היה אומר, כשם שיש צורך להתייגע ולעמול, בכדי ליישב רמב"ם מוקשה, הוא הדין ליהודי מוקשה שצריכים לחפש וללמד עליו זכות וליישוב.

הילולא דעדקא

שבת קודש ט"ז מנ"א

הרה"ק רבי מאיר נתן ב"ר חיים האלברשטאם מצאנו (תרט"ו)
הרה"ק רבי אשר (השני) מקארלין ב"ר אהרן מסטאלין (תרל"ג)
הרה"ק רבי יעקב מראדזין ב"ר מרדכי יוסף (תרל"ח)

יום ראשון ט"ז מנ"א

הרה"ק רבי מנחם מענדל מטארנא אב"ד סטריוזוב (תלמיד ה"חווה" - תקצ"א)

יום שני י"ז מנ"א

הרה"ק רבי אברהם מרדכי מפינטשוב ב"ר בנימין זאב יעקב (תקפ"ד)
הרה"ק רבי שמואל מאפטא (תלמיד ה"חווה")
ב"ר נפתלי הירש (ת"ר)

יום שלישי י"ח מנ"א

הרה"ק רבי שלמה חנוך מראדומסק ב"ר יחזקאל (תש"ב)

יום רביעי י"ט מנ"א

הרה"ק מנחם נחום מביאן טשערנוביץ ב"ר יצחק (תרצ"ו)

יום חמישי כ' מנ"א

הרה"ק רבי אליעזר ב"ר יהודה צבי מסטרעטין (תרכ"ה)

יום שישי כ"א מנ"א

הרה"ק רבי אלכסנדר מוידטשוב ב"ר יצחק אייזיק (תקע"ח)

הרה"ק רבי צבי ב"ר יעקב יצחק

ה"חווה" מלובלין (תקצ"א)

הרה"ק רבי אהרן מבעלזא

ב"ר ישכר דוב (תשי"ז)

זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מצווה הלכות

מאת הרה"ג נטליאל הכהן רביטבין שליט"א
מח"ס "ב"מ אור"ח" רפרס יוסף הדרש" על המעשים.

לימוד מקרא בלילה (ב')

(א) יש מתירין ללמוד מקרא בליל חול המועד. (שו"ת לבושי מרדכי תנינא או"ח סימן ק"ז)
(ב) בליל שישי מותר ללמוד מקרא. (יסוד ושורש העבודה שער השישי פרק ב')
(ג) יש שהתירו גם במוצאי שבת עד אחרי מלוה מלכה. (זכור לאברהם, ח"ג מערכת ל')
(ד) בליל ר"ח יש להימנע. (שו"ת רב פעלים ח"ב סימן ב')
(ה) יש שהתירו אמירת תהילים בציבור בלילה אף לפני חצות. (אשל אברהם מבוטשאטש, או"ח סימן רל"ח)
(ו) לילדים קטנים מותר לומר פסוקי תנ"ך בלילה. (שו"ת לבושי מרדכי תנינא או"ח סימן קפ"ו)

קרית קרעטשניף רחובות

טל': 052-7144471 מייל: sipureitzadikim@gmail.com

בחסות דפוס פוסטר

דפוס אישי מקצועי

08-8422112 ההגנה 54 רחובות

P6422112@gmail.com

לע"נ הרה"ק

רבי אהרן מבעלזא זיע"א

ב"ר ישכר דוב זיע"א

נלב"ע כ"א מנ"א תנצב"ה

גליון באר הכרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

ואתחנן (נחמו)

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
ובן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש
באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש
דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית
Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית
Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית
Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית
Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית
Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון
ארה"ב: Mechon Beer Emunah
1630 50th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
© 2025 כל הזכויות שמורות להמכון

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי
להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון
באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת ואתחנן

אמונה ובטחון

- נחמו נחמו - הבטחון בישועת ה' מביא את הנחמה ד
- נחמה בכפליים - בריבוי הטובה שלאחר הרעה ז

תפילה

- ואתחנן - אין תפילה שאינה נשמעת במרומים ח
- תחנונים ידבר רש - תפילה מתוך הכנעה בבקשת מתנת חנם ט

בין הזמנים

- ובלכתך בדרך - שכל ה'הליכות' וימי בין הזמנים יהיו כדת של תורה יא

תורה

- כי אמרתך חייתיני - התחזקות בלימוד התורה יג

חינוך

- ושננתם לבניך - חובת החינוך לבנים ולתמידים טו

חמשה עשר באב

- חמשה עשר באב - התחלת ההכנה לשנה הבעל"ט טז

ספר"ק בת עין

ונראה לי על פי מה ששמעתי בשם המגיד הגדול זלה"ה שאמר עד אשר לא תחשך השמש (קהלת יב ב) זה חמשה עשר באב, כי תחשך אותיות ת"ש כ"ח, ובט"ו באב תש כח השמש, כדאיתא בש"ס (תענית לא). הירח וכוכבים זה ראש השנה והושענא רבא.

וגם הרב הק' מבארדיטשוב זלה"ה אמר (קדו"ל ליקוטים) שט"ו באב הוא התחלת השנה הבאה בתשובה, על דרך שאמרו חז"ל (סוטה ב.) ארבעים יום קודם יצירת הולד מכריזין בו, כי בכ"ה באלול נברא העולם, ומט"ו באב עד כ"ה באלול יש מ' יום, עד כאן דבריו לענינינו.

והנה בוודאי החכם עיניו בראשו, וכל ימיו בתשובה ומעשים טובים ואינו ממתין עד ר"ה שהוא יום הדין דווקא שיעשה אז תשובה מאימת הדין, אלא תשובתו הוא מיראת השם יראת בושתי יראת הרוממות, והוא כל השנה כולה, והוא תשובה מעולה. אבל מי שאינו חכם, ואינו משיג גדולתו ית"ש לעבדו ביראת הרוממות תמיד, רק כשרואה יום הדין ממשמש ובא והגיע ט"ו באב אז תש כחו מאימת הדין ועושה תשובה בודאי, וממילא כי אריה שאג מי לא יירא - כי בט"ו באב ארבעים יום קודם מכריזין כנ"ל.

'ועתה ישראל מה ה' אלוקיך שואל מעמך' (פרשת עקב י יב), נוכל לרמוז במלת מה על ט"ו באב, כי מאז יש מ"ה ימים עד ראש השנה, וזהו שאמר הכתוב 'ועתה ישראל, מה' - בט"ו באב שהוא מ"ה ימים עד ראש השנה אז עכ"פ ה' אלוקיך שואל מעמך ליראה ולאהבה וגו', כדי שנוכל לעורר עלינו בר"ה זכות אבות בחי' חסד ורחמים, אמן כן יהי רצון, עכ"ל.

(בת עין, פרשת עקב בדיבור הראשון והשני)

פרשת ואתחנן

נחמו נחמו - הבטחון בישועת ה' מביא את הנחמה
בהפטרָה (ישעי' מ א), 'נחמו נחמו עמי יאמר אלוקיכם',
איתא במדרש (ילקוט שמעוני ישעיה תמה) בזה"ל,
'יאמר אלוקיכם' - רבי חנינא בר פפא אמר, אמרו
ישראל לישעיה, ישעיה רבינו תאמר שלא באת לנחם
אלא לאותו הדור שחרב בית המקדש בימיו, אמר
להם, לכל הדורות באתי לנחם, אמר אלוקיכם אין
כתיב כאן אלא יאמר אלוקיכם, עכ"ל. הרי לנו, שבכל

שנה ושנה מיד אחר ימי 'בין המצרים' ותקופת האבלות
על חורבן ביהמ"ק ועל גלות ישראל 'בת קול' נשמעת
במרומים 'נחמו נחמו עמי'.

וכל לב מרגיש שואל ותמה, במה נתנחם ונתחזק, והרי
עבר קציר וכלה קיץ ועדיין לא נושענו, אכן 'פשוטו
של מקרא' הוא שהקב"ה קורא אלינו 'נחמו נחמו עמי'
- אבקש ממכם ש'תנחמו', אל תמבעו בצער ובאבלות

א. איתא בספר 'מנהג טוב' (י"ל שנת תרפ"ט מתוך כת"י עתיק של חכם אחד מחסידי איטליא) שמנהג טוב שלא להסתפר עד
ערב שבת 'נחמו', וכבוא ערב שבת נחמו חייב לספר עצמו, לשמח גופו, ולקבל השבת בשמחה ובטוב לבב, ויתנחם
בנחמות מרובות, וזה 'ינחמנו בנחמת ציון עיר שלם'.

וכבר כתב ה'ריטב"א' (תענית כו:) על המשנה בתענית (שם) 'לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב' שבו
ידעו שכלו מתי מדבר בשנת הארבעים ומפני זה נהגו לעשות סעודה בשבת שלאחר תשעה באב. (ושמעתי מת"ח מופלג
מה ענין יו"ט זה לשבת שאחר ת"ב, כי הריטב"א מדבר מהטעם שבו ידעו שכלו מתי מדבר, הגם שיש בגמרא עוד כמה טעמים ליום טוב זה, אמנם
טעם זה שייך באמת ליום תשעה באב עצמו, שהרי אז הפסיקו מלמות - אלא שעדיין לא היו בטוחים בזה עד יום ט"ו שאז גילו שאכן פסקו השנה
מלמות, ולכן אכן יש מקום לערוך סעודה בשבת שאחר ת"ב, לקשר הענין ליום ת"ב ולאו דווקא לט"ו בו).

וז"ל בעל ה'יוסף אומץ' (אות תתצד) ומפני זה קורין שבת שאחר תשעה באב שבת נחמו על שם ההפטרָה, מה
שאין כן בשאר שבתות השנה חוץ משבת שובה שנקרא גם כן על שם ההפטרָה, ומרבין בו בפיוט ובזמרה וראוי
להתענג בו יותר מבשאר שבתות השנה, וכן כתב בן שועיב (לתלמיד הרשב"א, פר' ואתחנן) שמצוה לעשותו כיום טוב.

מן הבאר

כתב מהר"י אבן שועיב (דרשות ס"פ ואתחנן) ודבריו נוגעים במיוחד להאי שתא שחל ט"ו באב בעצם יום
השב"ק. וז"ל, כי האוכל ושותה בימי השמחה והמועדות הרי היא קדושה כתענית יום כפורים, והיא עבודת
השם יתברך ונקרא קדוש, ולכן נהגו לעשות השבת הזו אחר ט' באב יום טוב והיא מצוה גדולה שהוא יום
נחמה, ואף על פי שאינו יום טוב ממש עשו אותו יום מקודש לכבוד השבת ביום ט"ו, ולפעמים הוא י"ט
[חמישה עשר ממש] כמו עתה בזו השנה.

וכל השמח בו זוכה בנחמת בניין בית המקדש כמו שנאמר (שה"ש ג יא) צאינה וראינה בנות ציון במלך
שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת לבו, ודרשינן (משנה סוף תענית) ביום חתונתו זו
מתן תורה וביום שמחת לבו זה בניין בית המקדש שייבנה במהרה בימינו, עכ"ל.

באמת אמרו, במעלת האי יומא טבא, כי עיצומו של יום מסוגל לזכות בו לאמונת שלימה בהשי"ת, כאשר מתבאר
מלשון קדשו של הרמב"ם (פיה"מ שלהי מס' תענית) ובחרו יום חמשה עשר באב לפי שבו נסתלקה המגפה ממתי מדבר
בשנת הארבעים, כי המות היתה הרבה בכל ט' באב ובשנה האחרונה נסתלקה, והמתינו עד חצי החודש, ואז בטחו
בנפשם והאמינו בעצמם והרגישו בו רצון הבורא והשבת אפו וסילוק חמתו מהם, ולפיכך עשו אותו משם ולהלאה
יום משתה וששון, עכ"ל. הרי שעצם מהותו של היו"ט נקבע על כך שזכו להתחזק ולהתעצם באמונה ובטחון ועי"ז
ראו ישועת ה'.

אחר תשעה באב, וישמחו כל העם ויבטחו בנחמת הנואל. וכיו"ב ביאר ה'מאיר' (תענית ל:) מה שאמרו חז"ל 'לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיוה"כ', כי בשני ימים אלו מצינו גודל השמחה שאנו שמחים כי ה' אלוקינו ה' מחוקקנו ה' מלכנו הוא וישענו, וזהו ה'יום טוב' שבחמשה עשר באב, וכלשוננו, כוונת המשנה לבאר, שאין להתייחס לרוב הצרות, אבל כל אשר יענו אותנו כן נרבה בהיות ה' אתנו בלכתנו בדרכיו. עכ"ל.

ובשם שנאמר נחמו נחמו עמי לגבי צרת הכלל, כך הוא גם לגבי הצער והקושי של כל יחיד, כל חר וחר בדידיה, לכל אחד הקב"ה קורא ומבריו 'נחמו

אלא התחזקו מתוך האמונה הטהורה כי לא יטוש ה' את עמו, ובקרוב יבוא משיח בן דוד לגאלנו.

כי האדם הבוטח בהש"ת ובישועתו הרי בטרם תבוא אליו הישועה כבר יגיל וישמח בה, מאחר ש'מובטח' היא שתבוא, וכמו שנאמר להדיא 'ואני בחסדך בטחתי יגל ליבי בישועתך' (תהילים יג ו), שמאחר שהנני בוטח בחסדך ויודע בוודאי שהיא עומדת לבוא עלי, ע"כ כבר מעתה 'יגל ליבי בישועתך', וכן נאמר (שם לג כא) 'כי בו ישמח ליבנו - כי בשם קדשו בטחנו'.

והן הן הדברים שכתב המהרי"ל זי"ע (סדר תפילת ט' באב אות כו), כי שבת נחמו הוא השבת הסמוך

ב. ומן העניין להביא מה שכתב בדרשות מהר"ח אור זרוע (מרבתינו הראשונים, תלמיד מהר"ם מרוטנבורג, פרשת דברים) בזה"ל, ואיכא מאן דאמר שאומר שעתידין ישראל שנגאלים באב כמו שחורבן היה באב כך גאולתם יהיה באב שנאמר (ירמיה לא יב) 'והפכתי אבלם לששון' שאני מהפך אב שלהם [כלומר, ש'אבלם' נוטריקון (חודש) אב שלהם] לששון להתאבל לו. עכ"ל. וכן נזכה להיושע ולהיגאל עוד בהאי שתא ברחמים גדולים אכי"ר.

ג. פעם אחת כשהלך הרה"ק מ'תולדות אהרן' זי"ע בעת השפאצירן, כמדומני בשווייץ או בטבריה, אמר שיש הרבה אנשים שעושים כל מיני ביטוחים, ביטוח חיים או ביטוח על הדירה - אם יש שריפה ח"ו וכדו', ואמר שהוא מבין אותם כי הם חוששים שמא יארע מקרה לא טוב והם רוצים להיות מבוטחים, וכך דיבר כמה מינוטיין (דקות) שהם צודקים בזה, לאחמ"כ נענה ואמר גם אני עושה ביטוח, השומעים נדהמו לשמוע דבר זה שרבינו עשה ביטוח כלשהו, ורצו לשמוע באיזו חברה הוא מבוטח... אז אמר, הביטוח שלי הוא 'כי על רחמיך הרבים אנו בטוחים', לכן אני ישן רגוע ולא מפחד מכלום, כי הנני יודע שהכל מבוטח ברחמי השי"ת (ספר זכור לאברהם, מפי 'תלמיד אחד').

ד. הנה אחד מהטעמים שנזכרו בגמ' (תענית לא.) לבאר מהו היו"ט הגדול של ט"ו באב, משום שבו ביום 'נתנו הרוגי ביתר לקבורה', והביאו שם בגמ' 'אמר רב מתנה אותו יום שנתנו הרוגי ביתר לקבורה תקנו ביבנה הטוב והמטיב (והיא ברכה רביעית בברכת המזון), הטוב שלא הסריחו, והמטיב שנתנו לקבורה'. ולכאורה הדברים תמוהים ביותר, שהרי בכל הניסים שנעשו לישראל לא מצינו לברך עליהם אלא רק באותו הזמן בכל שנה ושנה, וכגון, על נס חנוכה מברכים 'שעשה ניסים' מדי שנה בימי החנוכה, וכן בפסח אנו מודים על שיצאנו ממצרים בזמן הזה, ומדוע על נס זה שהיה להרוגי ביתר צריכים לברך בכל ימות השנה, שבכל פעם שיהודי סועד את ליבו עליו לברך 'הטוב והמטיב', והיו צריכים לתקן שבט"ו באב בלבד יאמרו הטוב והמטיב ותו לא... עוד יש להקשות, כי על כל הניסים אין מברכים ומודים אלא רק מי שנעשה הנס לו או לאבותיו, וכמטבע הלשון 'שעשה ניסים לאבותינו', ומדוע אנו צריכים להודות על נתינת הרוגי ביתר לקבורה, וכי אנו מיוצאי חלציהם...

וביארנו, כי הנה בזמן שהיה בית המקדש על מכונו אזי היה גילוי אלוקות נפלא בעולם וראו כל בשר כי השכינה שורה בישראל, ובשעת החורבן נסתלק אותו גילוי קדוש ונורא ו'חשכו המאורות', אך עדיין הותיר הקב"ה לפליטה את העיר ביתר שהיתה מלאה בחכמים וסופרים, ועדיין נשאר מעט 'אור' בעולם, עד שהגיע הקץ וגם ביתר נחרבה, ונמצא שורה בעולם חושך כפול ומכופל, הסתר פנים שלא היה כמוהו, אלא שבתוך כל ה'חושך' ענן וערפל השאיר הקב"ה ניצוץ אורה באותו נס שהיה שלא הסריחו הרוגי ביתר ואח"כ בנס שניתנו לקבורה, והיה זה לחזק לבבות בני ישראל, שגם בתוך החשכה הגדולה ביותר ובתוך ההסתר הנורא - עדיין לא עזבנו הקב"ה וממשיך להשגיח עלינו, ועל נס כזה צריך להודות ולהלל בכל יום ובכל עת ובכל זמן... למען נחזק את האמונה הטהורה שהקב"ה נמצא עמנו בתוך כל חשכות הצרות...

ה. נודעו דברי המדרש (דב"ר ב טז) על הפסוק בפרשתן (ד ז) 'כי מי גוי גדול אשר לו אלוהים קרובים אליו כה' אלוקינו' - אמר רבי תנחומא, מעשה בספינה אחת שנסעה בין גלי הים, וכל נוסעיה היו 'עובדי כוכבים' מלבד

נחמו, חזק חזק ותתחזק, אל תאבד תקוותך, ודע כי עוד תזרח עליך השמש, ובוה גופא תתחזק ותתנחם¹.

יהודי אחד שנסע בה. בהגיעם לאחד מאיי הים נתנו הנכרים מעות ליהודי וביקשוהו עלה נא ליבשה והבא לנו משם דברי מאכל ומשתה. אמר להם היהודי - 'אכסנאי אני, וכי מכיר אני להיכן אלך, כמוני כמוכם ואין לי 'מכירים' בעיר הזאת, מנין אדע להיכן אלך. השיבו לו הנכרים בכל מקום שאתה הולך אלוקיך עמך. הרי (כתיב) אשר לו אלוקים קרובים אליו, כלומר, לא תוכל לומר שהנך כאורח הנמצא כאן לבד, כי לעולם אינך לבד - שהרי בכל מקום שתלך יש לך אלוקים שהוא קרוב אליך, ונמצאת מהלך תמיד יחד עם ה' (כביכול) ולעולם אינך יחידי בדד... אמור מעתה, אם ערלים הללו הבינו כן, עאכ"כ שאנו בניו רחומיו של הבורא עלינו להשריש בקרבנו שהקב"ה נמצא עמנו בכל צעד ושעל...

דבר נורא אמר הרה"ק מתולדות אהרן זי"ע לבאר במשנה (אבות ג ד) 'המהלך בדרך יחידי וכו' הרי זה מתחייב בנפשו, כי לעולם אין שום אדם בעולם ההולך 'יחידי', שהלוא מלוא כל הארץ כבודו ולית אתר פנוי מיניה, ובכל מקום שהולך שם נמצא השם יתברך, וזה האיש המהלך בדרך וחושב שהוא 'יחידי', מתוך חסרון באמונה רח"ל, הרי זה מתחייב בנפשו ל"ע (דברי אמונה לקוטים עמ' ל). יש שרמזו בקרא 'איכה ישבה בדד', כל החסרון של איכה נעשה ובא מכך שישבה בדד, שמחשבים ומדמים שיושבים בדד, שהרי יהודי אינו בדד לעולמים...

נוראות מצינו במדרש (ילקוט שמעוני רמז תתכח), שבנוהג שבעולם עשיר שיש לו קרוב עני, הרי העני מתייחס אחרי העשיר ולא העשיר אחרי העני, כלומר, שאין העשיר אומר הנני קרוב של פלוני העני, שאין זה מכבודו 'להיגרר' אחרי העני, אלא אדרבה העני מתפאר בקרבתו ובייחוסו אל העשיר הנכבד, אכן הקב"ה ייחס עצמו אחרי בני ישראל, שלא נאמר כי מי גדול אשר הוא קרוב לאלוקים, אלא אשר לו אלוקים קרובים אליו, וכלשון המדרש 'כביכול הקב"ה עושה לישראל עיקר'...

ו. ובאמת שההתחזקות גופא ממשיכה על האדם את הישועה, וכמו שאמר הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע בלשון התפלה (ידיד נפש) 'אז תתחזק ותתרפא' - שאם תתחזק תזכה לתתרפא (הובא בברכת אברהם מכתב סה ששמע מפ"ק). וכך רמז מו"ח כ"ק אדמו"ר מזוטשקא זי"ע בפסוק (ישעיה א א) 'חזון ישעיהו בן אמוץ', חזון מלשון ראייה, הרוצה לחזות ולראות ישעיהו ב'ישועתו', יזכה לכך ע"י בן אמוץ - ע"י ההתאמצות וההתחזקות יראה בישועתו השלימה. והנה איתא ב'דגל מחנה אפרים' (פרשת עקב ד"ה וכל מדוי מצרים) שאמר אא"ז זללה"ה (ה"ה מרן הבעש"ט זי"ע) דאין הקב"ה שולח יסורים על האדם אלא אם כן שולח עליו מקודם חולי מרה שחורה. וכעין זה כתב הרה"ק ה'תולדות יעקב יוסף' (פרשת משפטים ד"ה ואלה) 'שמעתי ממורי, כשרוצין ליפרע העונש למי שהוא ראוי לעונש אזי נוטלין ממנו מדרגת הבטחון, על כן ראוי להתפלל לפניו יתברך שיתחזק בבטחון בו'.

וכך פירש הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע בלישנא דקרא בריש פרשתן 'ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמור, שמשו רבינו התפלל והתחנן אל ה' שיזכה לקנות בנפשו את מידת הבטחון, ולעולם לא ידאג מה יהא למחר ולאחר זמן, אלא רק דבר יום ביומו, ושרק בעת ההיא - כשיצטרך לדבר או אז לאמור - יתפלל אל ה' שיזמין לו צרכי היום. ז. ועל דרך שאמר הרה"ק מסקולען זי"ע לבחור שבכה לפניו כי רבו אנחותיו ולבו דווי על זיווגו שעדיין לא נמצא - זו ביסט א חתן, נאר דו ווייסט נישט צו וועמען (הנך כבר 'חתן' אלא שאינך יודע עם מי), שהרי ארבעים יום קודם יצירת הוולד כבר מכריזים בת פלוני לפלוני, אין זה אלא 'אבדה' שנאבדה (לא שצריכים לעשות מציאות חדשה של 'חתן וכלה') ואי משום הא, אין לך אלא להתפלל שיגל ה' את עיניך למצוא את האבדה, לבקש הראנו ה' חסדך, שנוכל לראות החסדים ונראה עם מי אתה באמת החתן... (וחוץ מאותה ראייה בפועל הכל כבר מסודר). ועד"ז הוא לכל עניין ועניין, שהבוטח בה' ברי לו כי כל צרכיו כבר 'מסודרים', ובוודאי יתן לו השי"ת כל משאלות ליבו.

משל למה הדבר דומה, ראובן העני ניגש אל שמעון העשיר ובכה לפניו על שביתו ריק מכל וכל ממש, ועורר רחמים עד שנכמרו רחמי 'שמעון' וכתב לראובן טשעק על סך מאה אלף דולר, פשיטא שמיד נתמלא ראובן שמחה וגיל על שיצא מאפילה לאורה... ניגש אליו לוי ושאלו לשמחה מה זו עושה, והראה לו ראובן את הטשעק כתוב וחתום, שוב שאל לוי, עדיין אין הכסף בידך, ואתה צריך לילך ל'בנק' לפדות שם את הטשעק... אם כן מה לך לשמוח כשעדיין אין לך אפילו שווה פרוטה... החזיר לו ראובן, אוי כסיל שכמותך... וכי יש לך ספק שמא אין ממון בחשבון הבנק של שמעון עד שהבנק לא יסכים לכבד את הטשעק... הרי בטוח אני במאה אחוז שמחר אגש ואקבל

נחמה בכפליים - בריבוי הטובה שלאחר הרעה

עוד ביארו במהות עניין ה'נחמה', כי הקב"ה מעביר בימים הללו ובזמן הזה רוח של נחומים לעמו ולבניו אהוביו, מנחם אותם ומחזק ליבם, והרופא לשבורי לב מחבש לעצבון ליבנו (עי' עין אפרים נחמו תרפ"ג).

ובך כתב הרה"ק ה'עבודת ישראל' זי"ע (דברים ד"ה הנה) בזה"ל, הנה אמרו חז"ל בתשעה באב חייב להניח תפילין במנחה, והטעם שבאים מוחין חדשים לנחם את עמו ישראל וכו' (ומרחיב שם בדברים נשגבים), והוא משל, כדרך האב שמייסר את בנו בשבט כדי להדריכו, ואעפ"כ, אחר כך הוא מקרבו ומדבר על לבו, ומנחם אותו לומר לו אהבתיך ומשכתיך חסד, וגם בשאני מוכיח אותך בשבט הוא למוכתיך, וכן הענין אחר ימים הנוראים האלו, ובפרט בת"ב אשר הדינין מתוחים רח"ל וכו' לכן לעת ערב הוא מנחם את עמו ישראל ומראה להם התקרבות ביד ימינו והחסד וכו', ובאים מוחין חדשים וכו'. עכ"ל.

ודבריו הק' הם 'בנין אב' לכל תהלוכות החיים על כל צרה שלא תבוא בכלל ובפרט, כי לאחר שהקב"ה מייסר ומכה את האדם בשבט עברתו, הוא מרעיף עליו טללי נוחם וקרבה, ומשפיע עליו רחמים וחסדים ברוב אהבה וחיבה".

ומפורש בן בדברי רבותינו הראשונים על הפסוק (משלי ג יב) 'את אשר יאהב ה' יוכיח וכאב את בן ירצך', ופירש"י, וז"ל, וכאב את בן ירצה - שרוצה בבנו להטיב לו ויפייסוהו לאחר שמכּוהו בשבט בן יערב לך הטובה אחר המכה.

ובן כתב רבינו יונה בזה"ל, אחר שיוכיח (הקב"ה את) האדם יוסיף לרצותו, כאב שיוסיף לרחם על הבן אחר התוכחה ולכפול חמלתו עליו. עכ"ל^ט.

ובבר מצינו בדברי חז"ל (אגדת בראשית ח ד) על הפסוק (מיכה ז ט) 'זעף ה' אשא', וז"ל, אמרו ישראל לאומות העולם, אומר אני לכם כמה אנו מתנחמין

את כל הסכום עד הפרוטה האחרונה... הנמשל פשוט, אך באמת אין הנמשל דומה למשל, כי זה המובטח מאת הקב"ה שיתן לו עליו לשמוח בלי גבול ולאין שיעור ממנו שבוטח בבשר ודם שהיום כאן ומחר... ח. וכך כתב הרמח"ל זי"ע (קל"ח פתחי חכמה) שלאחר בצורת ועצירת גשמים הקב"ה מוריד הרבה גשמי ברכה לעולמו. וביאור הדברים הוא כאמור, שכך הוא סדר הנהגתו של אבינו שבשמים שלאחר שנהג בבחי' 'שמאל דוחה' הרי מיד 'ימין מקרבת'...

וכמו שאמר הרה"ק ה'יסוד העבודה' זי"ע מיט די לינקע האנט שלאגט ער, און מיט די רעכטע טרייסט ער - עם היד השמאלית הוא מכה, וביד הימנית 'הוא' מנחם...

וכיו"ב כתב הרה"ק בעל 'התניא' זי"ע בזה"ל, שמעתי מפי קדושי עליון על הא דמרגלא בפומיה דאינשי שאחר השריפה מתעשרים (שלאחר שנופלת דליקה בביתו או בנכסיו ורכושו של אדם הרי הוא זוכה לשפע של עושר), יען כי השתלשלות מדות העליונות וסדרן כך חסד דין ורחמים, ולזאת אחר מדת ה'דין' בשריפה מתעוררת מדת ה'רחמים' שהיא גדולה ממידת ה'חסד' שבתחלה כנודע וכו' (הביאו הרה"ק הצמח צדק זי"ע בספר דרך מצותיך עמ' 228) ועיי' עוד כמה מעשיות בענין זה בסוף הגליון.

ט. ובדרך זה פירשו הטעם שקוראים בתורה בכל שנה בשבת שלאחר תשעה באב את 'עשרת הדברות' האמורים בפרשתו, שלאחר החושך והריחוק של ימי בין המצרים ותשעה באב, אז רוצה ה' בעמו ביתר שאת, ונותן להם רוח חדשה וכוחות מחודשים לקבל את התורה ולעשות רצונו למען נשוב אליו באמת וכאילו נותן מחדש את התורה ו'עשרת הדברות'.

וכך איתא מהרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע (אמרי פנחס שפה) שכמו גרעין הזרע שתחילת צמיחתו תבוא רק אחר שנרקב תחילה באדמה כך הם בני ישראל בזו העת, כי בתשעה באב יושבים על הארץ, ואז הם נדמים לגרעין הנרקב, ולאחר מכן באה הצמיחה להתחיל מחדש 'קבלת התורה' בעשרת הדברות.

על דרך זה ממש ביארו צדיקי הדורות (שארית ישראל שער התקשרות ועוד) טעם הדבר שדייקא ביום המר והנמהר יום תשעה באב נולד משיח, כי מאחר שהגיעו בני ישראל לתכלית הריחוק והשפלות אז הוא הזמן שתתחיל לצמוח הישועה, ועל כן נולד המשיח מיד לאחר החורבן. וזה לשון השל"ה הק' (תענית, תורה אור) ולזו הסיבה נקרא תשעה באב מועד (כדכתיב 'קרא עלי מועד', איכה א טו) כי מתוך צרה רווחה, עכ"ל.

ומכאן יתחזק האדם בעת צרתו, שככל שתגדל הצרה ויתחזק הכאב כך הוא סימן שתיכף תבוא הישועה.

באר הפרשה - פרשת ואתחנן

ולמה אנו יכולין לעמוד בזעפו, מפני שמכאן אותנו וחזור מיד ובורא אותנו בריאה חדשה וכו', לפיכך אמרו ישראל בדבר זה אנו רואין ומתנחמין שבורא אותנו מיד. זה הוא שאמר ירמיה (איכה ג כא) 'זאת אשיב אל לבי' וגו', ולמה, 'חדשים לבקרים' (שם כג) - 'שהוא מחדשנו מיד, עכ"ד המדרש'.

התפלל תקט"ו תפילות כמנין 'ואתחנן' להיכנס לארץ, ומכאן ילמד אדם שגם אם התפלל ולא נענה אל יתייאש מן הרחמים אלא יחזור יתפלל"א, וכמו שאמרו (ברכות לב): 'אם רואה אדם שלא נענה בתפילתו יחזור ויתפלל"ב, שנאמר (תהלים כז יד) 'קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה', ופירש רש"י, 'התחזק ולא תמשוך ירך אלא חזור וקוה', כי אין לך תפילה שאינה נשמעת במרומים"ג, וראה לדבר שכל תפילה של משה רבינו נמנתה ונספרה"ד...

ואתחנן - אין תפילה שאינה נשמעת במרומים

בריש פרשתו (ג כג), 'ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמור', וידוע מה שאמרו חז"ל (רב"ר יא ט) שמושה רבינו

י. וכעין זה איתא בגמ' (נדרים מא.) על חולה שמתרפא ש'חזור לימי עלומי', ופירשו התוס' (ד"ה חזור) 'דברייתא החולה שנתרפא יותר מלפני שחלה', כי אחרי שהקב"ה מביא את החולי הרי הוא חוזר ובורא את האדם בריאה חדשה. יא. הנה כתיב בהמשך הענין 'ויאמר ה' רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה' (ג כו), וביאר הגר"א זי"ע (דברי אליהו), ומביא דאיתא בזוה"ק שמושה רבינו היתה לו בקבלה שהאומר בתפילתו ב' פעמים 'נא' בודאי תתקבל תפילתו, ואמר משה 'אעברה נא ואראה את הארץ הטובה', והיתה בדעתו לומר אעברה נא ואראה נא, ועל ידי הזכרת 'נא' בכפליים בוודאי ישמע ה' לקולו, ומשום כך אמר לו הקב"ה אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה, אל תוסף לומר שוב את הדבר הזה - להזכיר 'נא' בפעם השנית...

כיו"ב כתב ה'חיד"א' זי"ע (נחל קדומים, בהעלותך) על הא דמצינו שמושה רבינו התפלל על מרים בבקשתו 'א-ל נא רפא נא לה' (במדבר יב יג) - שמעתי משם הקדמונים משה רבינו ע"ה מסרו לו זה הסוד בשמים, דכשיתפלל ויאמר ב' פעמים נא בתפילתו תקובל תפילתו. ומשום הכי אמר 'א-ל נא רפא נא לה', ויעתר לו ה'. ואולי יש להוסיף בגילוי ה'סוד'... שכבר אמרו חז"ל 'אם רואה אדם שלא נענה בתפילתו יחזור ויתפלל, שנאמר קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה', וכאשר אדם מבקש א-ל נא, וחוזר ומבקש רפא נא, אזי בודאי תתקבל תפילתו לפני אדון כל.

יב. סיפר הגאון רבי בן ציון גוטפארב שליט"א, שפעם ביקשה ממנו אמו שישע אל הגאון רבי חיים קנייבסקי זצ"ל וישאל בשמה, מאחר שהיא מתפללת על איזה ענין זה תקופה ארוכה ועדיין אין רואים כל ישועה באופן כלל וכלל, וממילא היא עומדת ב'פרשת דרכים', האם יש להבין מכך שאין זה רצון השי"ת למלא בקשתה, וממילא מה יש לה להתחכם ולבקש שוב ושוב, או שאדורבה, מותר וצריך להמשיך, וביקשה ממנו שיסיים את השאלה בפסוק (תהלים סט ד) 'כלו עיני מייחל לאלוקי'...

ואכן במצוות 'כיבוד אם' נסע לבני ברק, וקבלו הגר"ח בסבר פנים יפות, שמע את השאלה, ומיד השיב הרי"ז גמרא מפורשת (ברכות לב): 'אם ראה אדם שהתפלל ולא נענה יחזור ויתפלל, שנאמר (תהלים כז יד) 'קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'', אך הוסיף הגר"ח זצ"ל לדייק בלשון הגמ' שלא אמרו ימשיך להתפלל וכיו"ב אלא יחזור ויתפלל, והכוונה בזה היא, לאפוקי מדרך הבריות שאם אינם נענים נחלש אצלם כח האמונה בתפילה והם 'מתחזקים' להתפלל... אבל כבר לא מתאמצים כמו עד עתה, אלא יחזור ויתפלל - והיינו להתחיל מתחילה, לגשת עם כל הלב עם כל האש - תבערת קודש אל ענין התפילה, עם תקוה אמיתית, עם אמונה בכחה של תפילה שהיא פועלת, וזהו יחזור להתפלל יחזור לראשונה - כאילו הוא ניגש בפעם הראשונה להתפלל, ובזה יפעל פעולת טוב בתפילתו לטובה ולברכה.

יג. פעם אמר הרה"ק מ'תולדות אהרן' זי"ע לחתן לפני חתונתו, דע לך כלל לאורך חיך וימיך, שיהיה לך בביתך מקום או חדר מיוחד, שם תעמוד לבקש לכל בקשה שיש לך לבקש מהשי"ת, ותדבר דיבורים מעומק הלב בלשון נוכח, אבי אבי, רק אתה יכול להושיעני, עזור לי, ובאופן זה תראה ישועות (ספר 'זכור לאברהם').

יד. כי הנה משה רבינו התפלל תקט"ו תפילות ועדיין לא נענה, והיה יכול להרגיש כאילו שאין שומעים בשמים את תפילותיו - וכאשר רבים חושבים לעצמם כל חד וחד בדיליה. לזה אמר לו הבורא, הנה ראיתי ושמעתי

זאת ועוד, כבר מצינו בחז"ל (עיי' דב"ר ז י) שאם משה רבינו היה מתפלל עוד תפילה אחת היה נענה - אלא שאמר לו הקב"ה (ג כו) 'רב לך אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה', והרי שפעמים שנצרך לישועה מניין מסוים של תפילות, וכל תפילה ותפילה מקרבת את הישועה^ט, על כן אל יחדל מלדפוק על שערי רחמים.

תחנונים ידבר רש - תפילה מתוך הכנעה בבקשת מתנת חיים בפרשתן (ג כג), 'ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר', כתב ה'אור החיים' הק' שנרמז כאן 'תנאי' לקבלת התפילה והוא שיתפלל בעני הדופק על הפתח בדרך אומרו (משלי יח כג) 'תחנונים ידבר רש'. וזהו שנאמר 'ואתחנן', שהוא לשון תחנונים.

ובן פירש רש"י, 'אין חנון בכל מקום אלא לשון מתנת חנם'. וכתב הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (תר"ע), וז"ל. והנה קרוב לזה הוא הלשון ואתחנן, שיודע שאין

ולא בזה את תפלתם, תכתב זאת לדור אחרון ועם נברא יהלל י-ה. יש שצועקים הרבה ואינם נענים, עד שלבם מתפוצץ בהם. האמת שאין ח"ו מקום להתייאש, כי שום תנועה שאיש יהודי עושה לפניו ית' אינו חולך לאבוד, וב"ש תפלה. פנה אל תפלת הערער, הוא אילן סרק אשר במדבר שאין בו שום לחלוחית, היינו שאפילו מי שהוא בבחינה זו שאין בו לחלוחית, מ"מ לא בזה את תפלתו. תכתב זאת לדור אחרון, בעקבתא דמשיחא שההסתר והחשכות גדולה מאוד, שגם חזון לא מצאו מה', והרבה צועקים ואינם נענים, אל יתייאש, וידע כי הקב"ה מקבל באמת כל תפלה. וע"י חיוזק זה עם נברא יהלל י-ה. שאפי' משה התפלל תקט"ו תפלות ולא נענה, ובכ"ז תפלתו עשתה רושם, ומהתפלות שלו נהיה תורה, וגם מלבד מה שיש ע"פ סוד שבאמת הוא כן נענה, שע"ז שהקב"ה אמר לו עלה ראש הפסגה וגו' וראה בעיניך, וראה את א"י בעיניו, וזכה להתקונים שרצה. עכ"ל.

את תפלתך, וראה כי הנני יודע שאתה כבר אחרי תקט"ו תפילות, כלומר, ספרתי כל תפילה ותפילה, אלא שיש לי טעם וסיבה שאינני ממלא בקשתך, אבל כל תפילה ותפילה נמצאת בבית גזי. כתיב ב'תפילת חנה', שבתחילה כאשר ראה עלי הכהן את חנה 'מדברת על לבה, רק שפתיה נעות וקולה לא ישמע, ויחשבה עלי לשיכורה' (שמואל א' א יג), ואחרי שאמרה לו 'יין ושכר לא שתיתי ואשפוך את נפשי לפני ה'', אמר לה עלי (פסוק יז) 'לכי לשלום ואלוקי ישראל יתן את ש[א]לתך אשר שאלת מעמו', ופירש רש"י 'יתן את שלתך - בישרה שנתקבלה תפילתה', שאל הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע את אביו הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע שהוא פלא, דהא אך לפני רגע החשיבה עלי לשיכורה, ואיך שינה פתאום את טעמו ואמר לה שכבר נושעה מצרותיה, גם מנא ידע שכן הוא.

השיב לו השפ"א, שכבר הקשו כן החבריא קדישא בפרשיסחא, ותירצו, שבתחילה ראה עלי - 'רק שפתיה נעות וקולה לא ישמע', והיינו שהביט ברוח קדשו את הנעשה בשמים ממעל, והנה רואה הוא כי אין תפילתה נשמעת אצל כסא הכבוד, לפיכך היה עלי תמה ושואל, איך יתכן כדבר הזה שהתפילה אינה נשמעת בגבהי מרומים, והלא 'א אידישע קרעכץ' (אנחה של יהודי) מגעת עד כסא הכבוד, ועל כן 'ויחשבה עלי לשיכורה' כלומר שבוודאי עושה את עצמה כמתפללת אבל לפי האמת אינו כן, אבל אחר שהסבירה לו שהיא אשה קשת רוח ואינה שיכורה כלל, ותפילתה באה מתוך שברון ועומק לבה, או אז הבין עלי כי מה שאינו רואה היאך שתפילתה מתקבלת בשמי רום, מפני שבוודאי כבר נענתה ונתקבלה תפילתה, וזהו אמרו 'ואלוקי ישראל יתן את שלתך - בישרה שנתקבלה תפילתה', כי אין דבר העומד בפני התפילה מעומק הלב.

טו. משל מהנהוג להעמיד מכונה בפתח ה'מקווה' וכשיכניסו סכום מעות מסוים אז יפתחו שערי המקווה, ויהי היום בא אורח לעיר, הלך למקווה הדורשת סך עשרה שקלים, והכניס שקל אחר שקל, אמנם, גם לאחר שכבר הכניס ד' וה' שקלים עדיין לא נפתח השער, גם במטבע הז' והח' לא נפתח, ומכיוון שראה כי גם ט' מטבעות אינם פותחים נתמלא חימה ועזב הכל וברח משם כל עוד נפשו באפו (בחשבו כמה 'אוהבי ממון' הם, מי יודע עוד כמה שקלים הנני עומד להפסיד תמורת כניסתי הנה...), והנה אך לשוטה ייחשב זה האיש, כי בעוד 'שקל' אחד ויחיד היה השער נפתח בעדו בשעטומ"צ, מדוע ברח כשעמדה הישועה על פתחו, והנמשל מובן לכל... מדוע נתייאשת מהתפילה בעמדך כבר על פתח ישועתך (עוד יאמר בה, כי המכניס מטבע של 10 שקלים כאחת מיד יפתחו שערי המקווה בפניו, כיו"ב ה'מתפלל' ב'עת רצון' אם מצד ה'זמן' או המקום הרי הוא כמי ששפך כמה וכמה תפילות כאחד, ויותר קרובה ישועתו לבוא...).

לו בעצמו אצל הקב"ה כלום^{טז} רק מבקש מתנת חנם, והוא מכניע כל בוחות הנפש^{יז} כמו עני בפתח שעומד ומתחנן, וע"כ בכל לשונות התפלה לא התפלל משה רבינו ע"ה אלא בלשון תחנונים^{יח}. עכ"ל. ונכתב זאת בתורה ללמדנו דרכי התפילה שתהא מתוך הכנעה ובקשת רחמים כ'עני בפתח'^{יט}.

ועי"ז יהא מובטח שתתקבל תפילתו. וכמו שאמר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (ליקוטי הרי"ם בפרשת בכמה אופנים) כי דבר זה פעל בעדנו משה רבינו שכל הסבור שאינו ראוי לכלום מצד עצמו 'יפתח לו ה' את אוצרו הטוב', וז"ל. משה רבינו ע"ה פעל בתפילתו לדורות שיתן להם ה' מתנת חנם, כדאיתא במדרש

טז. וכבר אמרו על דברי המשנה (ב"מ ג.) 'מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי כלום' שכשהאדם בטוח בעצמו ובזכויותיו עד שהוא טוען לבוראו - 'מנה לי בידך', כך וכך שפע אתה חייב לי, ו'הלה אומר', הקב"ה עונה לעומתו ואומר 'אין לך בידי כלום', וכאדם האומר לחברו 'איני יודע מה אתה סח' כי כל דבר טוב שעשית בכוחי עשית אותו, וכל אשר לך שלי הוא, איני חייב לך מאומה.

יז. ו'הכנעה' זו היא מעיקרי ויסודי היהדות, וכאמור בפרשתן (ו ז), 'לא מרובכם מכל העמים חשק ה' בכם ויבחר בכם, כי אתם המעט מכל העמים', ואיתא בגמרא (חולין פט.) אמר להם הקב"ה לישראל, חושקני בכם, שאפילו בשעה שאני משפיע לכם גדולה אתם ממעטין עצמכם לפני.

יח. ידוע דבר המעשה שפעם באה אשה אחת לפני הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע, ובקשה מאתו שיתפלל על בנה שהוא חולה מסוכן, נכנס החפץ חיים לבית הכנסת, ועמד בתפילה ובתחנונים וכה היו דבריו - רבש"ע, כל ימי זכיתי שתיטיב עמי בחסדים וטובות הרבה, זיכית אותי לכתוב ולהוציא לאור את המשנה ברורה החפץ חיים ושמירת הלשון ועוד חיבורים - הכל מתנת חנם, אנא הוסף לגמול אתי עוד חסד ורפא נא אותו חולה. והרי לך שלא התפלל - כל כך עשיתי למענך, טרחתי לכתוב ספרים לזכות עמך ישראל בשמירת הלשון ובקיום המצוות, בשכר זאת אבקש שתתפא את הילד הזה... כי זאת הייתה הלך רוחו של החפץ חיים לחשוב בכל עת שאין מגיע לו כלום, וכל מה שיש לו הכל הוא מתנת חנם.

מן הבאר

כך אמר הרה"ק הרבי רבי בונם זי"ע (מדרש שמחה ערך ענוה וגאווה) שלכן נקראים בני ישראל יהודים, כי הם כמו האות יו"ד, שהיא הקטנה מכל האותיות, ונשתנית משאר האותיות, כי בכל האותיות אפשר להמשיכם ולהגדילם כרצון הכותב הן באורך הן ברוחב, פרט לאות יו"ד שאי אפשר להאריכה, כי אם ימשיכוה למטה תיהפך לוא"ו, ואם לצדדין תיעשה דל"ת או רי"ש, וכמו כן עם בני ישראל - כי אתם המעט מכל העמים, שממעטים עצמם, וסבורים שאינם עושים מעצמם מאומה - לא באורך ולא ברוחב, ואינם כי אם נקודה קטנה המקבלים שפע מהבורא יתב"ש, לכן חשק ובחר ה' בהם, ומי שאינו מחזיק עצמו כן יצא מכלל 'יהודי' כביכול... כמו שבכתובה אינה נחשבת לאות יו"ד.

יט. וכפי שאמר האריה"ק זי"ע שבאמירת 'ועוזר דלים' בשחרית על כל אחד להחשיב עצמו כדל וכרש ומתוך כך יעמוד בתפילת העמידה (הובא במחזיק ברכה לחיד"א, או"ח צח ב).

וכך כתב בספה"ק 'פלא יועץ' (ערך כניעה), שאירע מעשה פעם אחת, שהתפללו כת של צדיקים בכוונות נפלאות, ונגלה להם מן השמים שהתפילה שאמרו היא נפלאה, רק מפני שלא היה להם הכנעה היו מוכנים ליענש, לולא אחד שהיה לו הכנעה, ובזכותו ניצולו כולם.

ובזה פירשו בלשון הכתוב (איכה ב יט) 'שפכי כמים ליבך נוכח פני ה'', שדימה את שפיכת הלב ל'מים' הנשפכין דייקא ולא לשאר משקין דוגמת יין וחלב וכדומה. כי 'מים' מורה על הכנעה ושפלות וכדאיתא בגמ' (תענית ז.) 'מה מים מניחין מקום גבוה והולכין למקום נמוך', ולזה דימה את שפיכת הלב, שתהא מתוך הכנעה ושפלות וכדוגמת המים, שירגיש שאין בידו כלום, וכל תפילתו תהא מתוך בקשה כי עשה למענך אם למעננו.

ומן העניין להביא מה שכתב 'רבינו בחיי' (במדבר טז כב) לבאר עניין 'תחנון' ונפילת אפיים, שאחד מהטעמים לדבר הוא להראות צער והכנעה, וכתב שם 'וההכנעה מעיקרי התשובה, ואז תפלתו מקובלת והקב"ה חושש על צערו וממלא משאלתו'.

מבקש מהקב"ה מתנת חנם, כמו שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים כה טז) 'כי יחיד ועני אני', אז עונה לו הקב"ה בכל קראנו אליו.

ובלכתך בדרך - שכל ה'הליכות' וימי בין הזמנים יהיו כדת של תורה

בפרשתן (ו ו-ז), 'והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך וכו', ודברת בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך', בדרך רמזו אמרו שלא לחינם נקבעה פרשה זו לזמן הזה ולימים האלו, להורות, כי גם בעת שמקיימים 'בלכתך בדרך' (ביציאה לנופש וכו"ב) צריך לחקוק היטב את הדברים האלה על לבבך, כי לא הותרה הרצועה חלילה בימים הללו, אלא צריך שכל ה'דרך' וה'מסעות' יהיו כדתי^א וכדין^ב מבלי להקל

(דב"ר ב יא) שאמר משה לפני הקב"ה, רבש"ע, כשתהא רואה את בניך בצער ואין מי שיבקש רחמים עליהם - מיד ענה אותן... והנה, מכל דבר שבעולם יש בשמים אוצר, והגדול שבאוצרות הוא אוצר מתנת חנם, אך לכאורה צריך ביאור מדוע אין נותנים בשמים מאוצר זה לכל איש ואיש מבני ישראל, אלא, כי אין נותנים מאוצר זה אלא למי שיודע שאין מגיע לו כלום מצד מעשיו, רק מצד חנינה, לאיש כזה יכולים לתת מאוצר הזה² (ועיי' במדרש שמו"ר מה, ו ענין כיו"ב, וכן פירש בדברי המדרש שם ב'שם משמואל' בשם אביו הרה"ק האבני נור זי"ע).

בדברים הללו אמר הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (חנוכה עמ' מד) וז"ל. כי כאשר האדם מבקש מהש"ת מיסורים ח"ו ומעניות, ויודע בעצמו שאין בידו כלום רק

כ. והטעים את הדברים הרה"ק ה'אמרי יוסף' מספינקא זי"ע (בפרשתן) וז"ל, והנה לדעתי יש תיקון אפילו למי שאינו כדאי מצד מעשיו הטובים שהש"ת יעשה וימלא בקשתו, ולא תהיה מניעה מצד המבקש, והוא, כי אם מתפלל במתנת חנם אם כן אין כאן מניעה מצד מעשיו, כי בשלמא אם מבקש במעשיו הטובים אז יבדקו אחריו אם הוא הגון וכדאי, אבל אם מבקש במתנת חנם אין כאן מניעה מצד המבקש.

כא. כה אמר הגה"צ רבי גדליה אייזמן זצ"ל משגיח דשיבת 'קול תורה', הנה מצינו בהלכות שבת (או"ח רנ"ג) דין 'חזרה' - שאם הסיר את הקדירה עם התבשיל שבתוכה מעל גבי האש מותר לו להחזירה דווקא באופן שמתקיימים ג' תנאים. א. שבשעה שהסיר את הקדירה היה בדעתו להחזיר אותה. ב. באופן שלא הניח את הקדירה במקום אחר. ג. דווקא אם נשארה הקדירה בחמימותה ולא הצטננה (ואכמ"ל בכל פרטי ההלכה למעשה). והרי זה גם משל 'יצורה' הנכונה של בין הזמנים, שגם בזה צריך אותם ג' התנאים. א. שצריך שיהיה דעתו לחזור - אף אם יוצא עתה מכתלי ביהמ"ד אך יזכור היטב שרוצה לחזור 'לאלול'... וכנודע הר"ת של שם החודש 'אב' - אלול בא... ב. שלא יניח עצמו במקום אחר... אכן מותר 'לנוח' אך שלא יניח עצמו בבטלה ובדברי הבל ריק... ג. שישאר חם, ישמור על רתיחתו, יזהר וישמר שלא יצטנן ולא יתקרר ח"ו בירא"ש.

על כן אמרו המושלים שכל עניינו של 'בין הזמנים' שהוא על דרך ה'ערסל' - חבל הנטוי בין שני עצים וקשור אליהם, ויושבים עליו ומתנדנדים.. וכך צריך להיות בתקופה זו (ואשרי מי שאין בבית מדרשו 'בין הזמנים', אבל למי שנוגע אליו הבאנו זאת) שיהא קשור אל הזמן הקודם ואל הזמן הבא עלינו לטובה, ובאמצע ימים אלו יש רווח לפוש קימעא... אך אוי לו למי שנקרע החבל והתנתק מ'העץ' שנופל על הרצפה ונחבט כהוגן, כך יזהר שלא לנתק עצמו לגמרי מה'זמנים' בעבר ובעתיד...

ידוע שהגר"ח קניבסקי היה ממליץ לבחורים ואברכים לקבל על עצמם איזה לימוד מסוים מיוחד לימי בין הזמנים (מסכת כלשהיא או סוגיא) כדי שיהיה עליהם עול תורה גם בימים אלו.

כב. בספר 'דרכי מוסר' (להגר"י ניימן, עמ' קלח) מביא מה שביאר ה'אלטער מקעלעם' זי"ע (הסבא מקלם) בהא דכתיב בפר' ויקהל (שמות לה כ) 'ויצאו כל עדת בני ישראל מלפני משה', שלכאורה קשה מהו שאמר 'מלפני משה', והרי כבר נזכר בכתוב שם מקודם שמושה רבינו הקהיל את כל העדה, וא"כ ודאי שיצאו מעמו (וע' באוה"ח הק' שכבר עמד בזה), ומבאר שבא הכתוב לומר שבחם של ישראל שגם לאחר שיצאו בני ישראל, וכבר לא עמדו במחיצת משה רבינו - עדיין היה ניכר עליהם שלמדו תורה ממושה רבינו, עד שהיה נראה כאילו הם עומדים עכשיו 'לפני משה'. וללמדנו לדורות, שגם כשאדם אינו שווה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובפרט לעת היציאה מאהלי תורה, שצריך שיהיה תמיד בבחי' לפני משה, וכל הנהגותיו יהיו כאילו הוא נמצא עכשיו בהיכלי התורה.

ידוע לפרש במה שאמר רב יוסף על עצמו 'אי לאו האי יומא כמה יוסף איכא בשוקא' (פסחים סח:), שהנה אומות העולם נוהגים בכבוד בהיותם בבית תיפלתם אך לאחר שיוצאים אל השוק ולעסקיהם אזי הם מתנהגים כחייתו

חלילה בשום פרט, ובשמירה יתירה על כל גדר יראת בבר העמיסו צדיקים (גם נאמר משם הרה"ק ה'ייטב לב' ז"ע) שמים בלא שום קלות ראשי. במה שאמרו חז"ל (שבת קטז.) שפרשת 'ויהי בנסוע'

ארץ... וכאילו 'פנים חדשות באו לכאן' שאין זה אותם אנשים אשר עמדו בכבוד ובדרך ארץ מקודם לכן. אולם בני ישראל אף 'בלכתם בדרך' הרי הם כמו שהיו בהיותם בבתי המדרשות. זהו שאמר רב יוסף, אי לאו האי יומא של מתן תורה אזי כמה יוסף איכא בשוקא - שהיה כמה יוסף... האחד בהיותו בבית התפילה, והאחד 'בשוקא'... אבל עכשיו שניתנה תורה 'יוסף' אחד הוא, הוא יוסף שבביהמ"ד הוא יוסף המהלך בשוקא.

הרה"ק מסקולען זי"ע היה אומר שלכאורה יש לדקדק בלשון הכתוב (תהלים לד יב) 'לכו בנים שמעו לי יראת ה' אלמדכם' שלכאורה היה לו לומר 'בואו בנים שמעו לי', שהשמיעה הוא כשבאים, ואילו כשהולכים כבר אין שומעים. וביאר עפ"י מעשה שהגיע הרה"ק מאפטא זי"ע לעיר אחת ובאו הגבאים של 'בית הכנסת הגדול' ובקשו ממנו שיבא להתפלל בצפרא דשבתא בבית הכנסת הגדול, ואכן בצפרא דשבתא יצא הרה"ק מביתו ללכת להתפלל שם, וכל הציבור יצא ללוותו, וכשהגיע סמוך לבית הכנסת נשאר לעמוד, ושאלוהו הגבאים וראשי הקהל מדוע אינו נכנס, ואמר שהוא רואה שבית הכנסת מלא בתורה ותפילה, עד שאינו יכול להכנס, וכשמעו הגבאים תשובה זו נתרומם ליבם מאחר שהרבי ראה שבית הכנסת מלא בתורה ותפילה, אבל הם ראו איך שעדיין הרה"ק עומד לפני בית הכנסת ואינו נכנס, ושאלוהו על הדבר, וביאר את דבריו, הנה כשהאדם בא לבית הכנסת ומתפלל ולומד ובא לידי התעוררות על ידי התורה והתפילה, הרי דרך הישרה שיקח עמו את ההתעוררות לביתו ולדרכו, והיינו, שגם לאחר מכן כשיצא לרחוב ולכל מקום שהוא פונה לשם, ישאר תחת הרושם של אותה התעוררות, אבל כאן ראיתי שאמנם הבעלי בתים באים לידי התעוררות בשעת תורתם ותפילתם, מ"מ הם משאירים את הכל בבית הכנסת, ואין לוקחים עמם מאומה, באופן שבית הכנסת נשאר 'מלא' בתורה ותפילה.

וזה מה שאמר דוד המלך 'לכו בנים שמעו לי', שאכן כשהם נמצאים לפניו הרי הם מתעוררים, אבל דוד המלך הזהירם שגם כשהם שבים לביתם ישמעו הדברים, שדברי ההתעוררות ישארו בקרבם ויקחו עמם את ההתעוררות (קובץ 'מראה מקומות' ירח האיתנים, סקולען).

ידוע שהמהר"ם שפירא מלובלין חקק פסוק זה על כתלי הישיבה מבחוץ, לרמז ענין זה לתלמידיו, כי אין ניכר קנין תורה וירא"ש - אם הוא 'שומע' את דבר ה', אלא כשהולך לביתו ונשאר להיות משומעי דבר ה', ואינו 'שוכח' את כל תלמודו בצאתו מבית המדרש.

משל לקיטע ברגליו היושב בביהמ"ד יחד עם חברים מקשיבים - שם לא ניכר מאומה שיש לו איזה חסרון, אמנם בפנותם ללכת לביתם, אז יתגלה חסרונו לעין כל, כי כולם מהלכים לביתם, והוא אך בקושי יפנה לביתו בעזר וסיוע ל"ע... כיו"ב, במשך הזמן כשהבחור והאברך יושב שמור בביהמ"ד אין הדבר ניכר כ"כ אם קנה בנפשו די יראת שמים תורה ועבודה, אמנם, בפנות כל אחד לביתו בין הזמנים שם ניכר מהותו של אדם כשנראית מהות הנהגתו בגדרי הקדושה וירא"ש.

כג. דבר נאה אמרו, הנה רבים הולכים (בפרט בזמן הזה) ל'גן החיות' לראות את האריה מלך החיות, להתבונן מהו 'ארי' שאג מי לא יירא... ללמוד לקח כיצד מקיימים 'יתגבר כארי'... אמנם, ברור ופשוט שאי אפשר להנות מהארי אלא כשהוא תחת סורג ובריה, או קשור בחבל אמיץ, אבל אם חס וחלילה - חס ושלוש - ישתחרר הארי ממאסרו, ויהלך חפשי ללא חבל הקושרו הרי ה' ירחם, הוא יטרוף מכל הבא בידו... לכך נרמז חודש אב שמזלו 'אריה', כי אכן הנאה תועלת ורווחים יהיו לו מחודש זה (ומה'חופש') רק עם עול תורה ומצוות, אם ישמור על עצמו תחת 'גדרים' כראוי (סורג ובריה), עם ירא"ש - עם הקב"ה, אז אכן יוכל להועיל עם מנוחת נפשו, ואם לאו... ה"י מהסכנות האורבות ח"ו...

מִן הַבֵּאֵר

הנה כתיב (בראשית מט יד) יששכר חמור גרם, יש שרמזו שלכן נדמה לחמור הנושא משאות, ומדוע לא דימהו לסוס שהרי גם הוא נושא משאות וכיו"ב, אלא ביאורו, כי סדר מנוחת הסוס שפורקים מעליו את משאותיו, משא"כ החמור רובץ על הארץ למנוחתו עם כל המשא אשר על גבו. כיו"ב 'יששכר' הוא בן תורה, מותר לו לנוח בבין הזמנים... אבל יזכור להשאיר על כתפו את משא התורה ויראת שמים, ויחד עמם ינוח... אבל ח"ו לא יפרוק מעל עצמו שום עול כלל וכלל אף בעת המנוחה.

(לעיל י לה-לו) נחשבת כ'ספר' בפני עצמו, שנרמז באן לאותם המקיימים בעצמם 'ויהי בנסוע', ש'פרשה' זו צריכה לימוד הרבה², והיא 'תורה' בפני עצמה לדעת עד כמה צריך לשמור על ה'יראת שמים' שלו³ לבל תתקרב ותיפגם ח"ו.

כי אמרתך חייתי - התחזקות בלימוד התורה בפרשתן (ה ו), 'אנכי ה' אלוקיך' וגו', הנה פרשה זו של 'עשרת הדברות' נקראת בכל שנה ב'שבת נחמו', והיה אומר כ"ק מרן אאדמו"ר הרה"ק מלעלוב זי"ע טעמא דמילתא, כי הנה רצון אבינו

הנה נהגו ב'בעלזא' שבכל יומא דפגרא אומרים פרשת העקידה ללא התפילה שלאחריה המתחלת 'רבונו של עולם' וכו'. פ"א הכריז אחד המתפללים באיזה יומא דפגרא, היום אין אומרים רבש"ע, מיד תקנו הרה"ק רבי אהרן זי"ע, אל תאמר כך, אלא אמור היום אין אומרים את ה'ונאמר'... (באותה תפילה מזכירים כמה פסוקים ומקדימים לכל פסוק, ונאמר... ונאמר...) ולדידן, בימי החופש שהם אצלנו כ'יומא דפגרא', יתכן לומר שיש מי שאצלם אין ה'סדרים' כרגילותם בכל השנה, ה'ונאמר' אינו כבכל השנה, אבל חלילה מלומר היום אין רבש"ע, אלא דע וזכור כי יש ויש רבש"ע בכל עת ושעה, בכל מקום וזמן, למען תהיה יראתו על פנינו לבלתי נחטא.

כד. בצחות לשונו אמר הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זי"ע, שמרוב חסדי השי"ת עלינו קבע את ימי החופשה בקיץ בסדר דברים, שהרי אם היו ימים אלו חלים בשאר ימות השנה היה עלינו לטרוח וליטול עמנו הרבה ספרי מוסר וחסידיות באמתחותינו כדי שנוכל להגות בהם שם, אך הקב"ה חמל וריחם עלינו, ועשה את ימות הקיץ באמצע סדר דברים, והלא אין לך ספר מוסר כ'משנה תורה' וממילא אין צורך לסחוב בית מלא ספרים למקום הנופש... כה. כבר הבאנו את דבריו הנוראים של רבינו ה'אור החיים' הק' זי"ע על הפסוק (במדבר כה א), 'וישב ישראל בשיטים' וגו', וזל"ק, צריך לדעת מה צורך בהודעת מאמר זה וכו', ונראה לפרש שהכתוב יעיד סיבת הזנות, שהייתה - לפי שיצאו העם לטייל חוץ למחנה ישראל וכו' ושם נכשלו, והוא אומרו וישב ישראל בשיטים פירוש במקום שהיו מטיילים בו חוץ למחניהם, ושטים הוא לשון טיולים. כדרך אומרו (יא ח) 'שטו העם' ופירש"י שם, 'אין שייט אלא לשון טיול', וזה סיבת ויחל העם לזנות, עכ"ל. ולמען דעת כמה חמור הוא ה'טיול מחוץ למחנה ישראל' (ואין הכוונה דווקא בטיול ב'מחנה גויים', וד"ל), אשר הוא הפתח והסיבה להגיע עד לשאול תחתית.

מעשה נפלא סיפר הגה"ק ה'בן איש חי' (ב'בן איש חי' ח"ג) אודות 'עם הארץ' מהודר שלקח 'חתן' (איידעם) שהיה א שטיקל תלמיד חכם (קצת ת"ח), פ"א בישלו בבית החותן קדירה מלאה בבשר כשר ומהודר, אלא שברגע האחרון אירע מקרה נורא, כי נפלה חתיכת בשר טריפה לקדירה, ולא ידעו מה דין כל הבשר, מיהר החותן ושלח לשאול את האיידעם (חתנו), כדת כן מה לעשות, ענה האיידעם שזוהי הלכה פשוטה וברורה, אם יש בבשר הכשר פי שישים מהטריפה הרי הוא נשאר בכשרותו ומותר באכילה, אמנם אם אין בו שישים הרי כל הבשר נעשה איסור גמור מחמת חתיכת הטריפה הקטנה הלזו.

כעבור תקופה, שוב נתבשל בבית החותן קדירת בשר, אלא שהפעם אירע להיפך, בראשית היתה כל הקדירה מלאה בבשר טריפה, אלא שלאחמ"כ נפלה לשם חתיכה קטנה של בשר כשר, וכבר שלח החותן לקרוא לאיידעם לברר אצלו מה דין הבשר, אלא שמשבא האיידעם נענה החותן שהפעם הוא פוסק בעצמו, עפ"י הוראת האיידעם בפעם הקודמת, וזה הפסק, שכל הקדירה כשרה, שהרי יש בזה כעין ק"ו, מה אם קדירה שכולה כשירה, אם נכנס בה חתיכת טריפה קטנה נאסר הכל, הרי מידה טובה מרובה שאם כל הקדירה אסורה ונכנס לתוכה חתיכה קטנה של כשר בוודאי חתיכה זו מכשרת את כל הקדירה (כי אם יש בכח הקטנה לאסור כמותה, בוודאי יהא לה כח להיתר). נזדעק האיידעם, ח"ו, שומו שמים, לא תהא כזאת בישראל, אלו דברי 'עם ארצות' גמורה בתכלית, כי אכן שמענו שחתיכת טריפה קטנה יש בכחה לאסור הרבה מן ההיתר, אבל שאיסור גמור יתכשר מחמת מעט היתר בוודאי שלא...

וכיו"ב לענין ימים הנקראים 'ימי החופש', בא לו האיש ליסע למקום פלוני, וכבר בירר ושמע שיש שם שיעור דף היומי או איזה ענין אחר טוב, ועל סמך 'היתר' מעט זה הוא נוסע שמה, שומו שמים, וכי מחמת זה הותר לו הכל, יבדוק היטב, מה המצב ב'שמירת עיניים' באותו מקום, מה המצב עם 'שחוק וקלות ראש' שם, מה עם כל ה'ארום' און ארום' (כל ה'סביב'), וכי תדמה בנפשך כאותו 'עם הארץ' גמור שמעט היתר וקדושה יכשיר את כל האיסור הגמור... ובדרך צחות ורמז יש לומר, כי מצינו בספר 'החינוך' שמצות 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם' נמנית כמצוה 'שפ"ז', ותיבה זו קודמת במניינה לתיבת 'חפש' (מצוה שפ"ח), כי אכן ההקדמה לימי ה'חופש' היא בהתחזקות גדולה במצות ולא תתורו...

באר הפרשה - פרשת ואחחנן

הדברות', בכדי שנוכל להתנחם ולהתחזק על ידי חידוש ה'ברית' והקשר עם ה' אלוהינו.

והדברים אמורים ביותר כלפי לימוד התורה הק' כי היא לנו עוז ואורה, אשר גדול כוחה לסלק כל עצבות שבלב'י ולהסיר כל דאגה'י. וכמפורש ברש"י על הפסוק (משלי יב כה) 'דאגה בלב איש ישחנה ודבר טוב ישמחנה' - יעסוק בתורה והיא תשמח את הדאגה שבלבו ותצילנו ממנה.

והנה דברי תורה צריכים חיזוק בכל עת ובכל זמן'י, ובפרט בימים הללו ימי 'בין הזמנים', שאף אם נצרך האדם למנוחה בכדי להחליף כוחות הגוף והנפש^כ, אך פשיטא שלא הותר בהם איסור 'ביטול תורה'ל,

שבשמים הוא שנתנחם עתה מהצער והכאב הנורא של חורבן בית מקדשנו ותפארתנו וכל צרות הגלות המר הזה, ובמה נוכל להתנחם כשעדיין לא נושענו, אך כבר אמר דוד מלכא משיחא (תהילים קיט ג) 'זאת נחמתי בעניי כי אמרתך חיינתי', והיינו ש'אמרתך' היא התורה והמצוות - הם הנותנים חיות ובה ועיונו לעמוד בכל 'עניי' שהוא, והם מרעיפים מללי נחמה לנפש בכל צרה שלא תבוא. ובוה יתפרש גם מה שנאמר 'נחמו נחמו עמי יאמר אלוהיכם', כלומר, נחמו נחמו עמי, ואם תאמרו היאך נתנחם, תשובתכם, על ידי שכל אחד יאמר מעתה אלוהיכם, יקבל על עצמו את אלוקותו ית', ללכת בכל דרכיו ולעסוק בדברי תורתו, ומשום כך נסתבב מן השמים לקרוא בשב"ק דנא את 'עשרת

ובהאי עניינא, הרה"ק רבי מרדכי חיים סלאנים זי"ע ביאר במה דאיתא (תענית כו:) 'לא היו ימים טובים לישראל כחמישה עשר באב וכיום הכיפורים, שבהן בנות ירושלים יוצאות וכו' ומה היו אומרות בחור שא נא עיניך וכו', כי אין יום טוב ושמחה גדולה יותר מהזמן בו בחור (או אברך...) נוהג בקדושה ומשפיל את עיניו עד שצריכים לומר לו שא נא עיניך...

כו. סיפר הגאון רא"מ שך זצ"ל, שבשנת ת"ש בהיותו בוילנא נהרגה בתו רח"ל, והגיע הגאון רבי חיים עוזר זי"ע בעל ה'אחיעזר' לנחמו, ואמר לו, שאף הוא שיכל את בתו היחידה ל"ע בהיותה כבת עשרים, ומה אומר ומה אדבר... 'לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעניי'... (תהילים קיט צב), ומני אז, בכל עת אשר היה הגרא"מ שך נכנס אל רבי חיים עוזר היה אומר לו, ר' שך, ר' שך (כך היה רגיל לכנותו), לולי תורתך... לולי תורתך...

בלשון הזה כתב הרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע (מכתב בראש ספרו תורתך שעשועי) ואח"כ נתבקש בני (הגה"ח רבי יהודה אריה זצ"ל) לשיבה של מעלה בהיותו בן ז"ך שנים, וחליתי מרוב יגון וצער, בכל זאת גם בימי חליי כשהיה קשה לי להגיד שיעורים כסדרן השתדלתי במידת האפשר להמשיך לכל הפחות בשיעורים הקצרים הנ"ל, וקיימתי בעצמי הפסוק לולי תורתך שעשועי וגו', ובה"י ברוב חסדי הש"י חזרתי לאיתני. עכ"ל.

כז. וכך אמר הרה"ק ה'דברי שמואל' זי"ע, 'כשיש לאדם דאגה קטנה, העצה שילמד דף גמ' אחד, ואם יש לו דאגה יותר גדולה ילמד ב' דפים גמ', וכשיש לו דאגה קשה מנשוא ילמד שלושה דפים גמ', ואז יוכל להתחזק ולהתגבר על הכל' (לקוטי אמרים אות סג). ובוה ביארו במה ששנו חכמים בלשון המשנה (אבות ו ו) בתוך המ"ח דברים שהתורה נקנית בהם 'ומתיישב לבו בתורה', שהכוונה ומתיישב לבו - במה, בתורה, ע"י עסק התורה כראוי.

כח. הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע אמר לבאר הטעם שקוראים ב'שבת נחמו' בעשרת הדברות, מאחר שבתשעה באב אסור לעסוק בתורה, ואם כן היה לנו לחוש ל'אם תעזבני יום יומיים אעזבך' (ירושלמי ברכות ט ה, ממגילת סופרים), ושמא יתרחקו ביותר מלימוד התורה, על כן קוראים בשבת זו 'עשרת הדברות' - להתחזק מחדש בעסק התורה. כט. מסופר על אחד מראשי הישיבות שראו אותו מעיין בספר 'קצות החושן' כשעל ידו מונח כוס 'קולה' צוננת ביותר... היה שם איזה 'אויבער חכם' (מתחכם) ששאל אותו, וכי כך לומדים 'קצות'... השיב לו, ככה שותים קולה... ללמדנו, גם אם מרגיש שצריך 'לשתות קולה'... לנוח קימעא ולצאת לטייל, אך יזכור היאך עושים זאת... ותורתי בל תעזובו...

ל. מעשה בקבוצת בחורים שרצו לנסוע לרחוץ בים הגדול, והלכו לבקש רשות מאת ראש הישיבה הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל, וטענו בפניו לשם מה נתן לנו הקב"ה את הים אם לא בשביל שנרחוץ בו, נענה להם מיניה וביה, ה' נתן לנו את התורה, את הים הוא ברא...

ולא באנו לומר אם לנסוע לים אם לא... אך זאת עלינו לזכור היטב, מה הקב"ה נתן לנו... ומה התכלית ש'לכך נוצרת'...

להוסיף בלימוד התורה מיום ט"ו באב ואילך לג', ואחד המרבה ואחד הממעיט בלימודו, ובלבד שיוסיף לכל הפחות שעה קלה יתר על שיעוריו עד עתה... ולא יזלזל בזה, כי כל הוספה אפילו מועטת נחשבת 'הוספה' לד'.

ושננתם לבניך - חובת החינוך לבנים ולתמידים
בפרשתן (ו ז), 'ושננתם לבניך', ופירש רש"י, 'אלו התלמידים' לה, אכן הרמב"ן ביאר 'הנה אנחנו

ואין צריך לומר שיש להיזהר עד מאוד שלא יעבור עליו אפילו יום אחד בלא תלמוד תורה לא'.

זאת ועוד, כבר אמרו חז"ל (תענית לא.) על חמשה עשר באב (שחל בשנה זו בעצם יום השב"ק) 'מכאן ואילך, מאן דיוסיף יוסיף, וברש"י, דמוסיף לילות על הימים לעסוק בתורה יוסיף חיים על חייו לב (ומה לנו גדול יותר מ'הבטחה' של חז"ל הקדושים...), ומכאן ילמד כל אחד לנפשו

לא. וכבר אמר הרה"ק מסקולען זי"ע אודות 'בין הזמנים', וכי יש לך אדם אשר יחדל מאכילתו במשך חודש ימים... אם כן היאך ניתן להפסיק מלימוד התורה אשר 'היא חיינו ואורך ימינו'... וכל הפורש ממנה כפורש מן החיים... פעם דרוש דרש אחד הדרשנים - שהתורה הקדושה הרי היא ממש כאוויר לנשימה, נכח שם הגאון רבי ברוך בער מקאמעניץ זצ"ל בעל ה'ברכת שמואל', נודעק ואמר 'נישט גוט (אין הדברים נכונים)... נישט גוט'... והסביר, התורה הקדושה איננה אוויר לנשימה, אלא היא הנשימה עצמה, וכמו שהפוסק מלנשום אף לזמן מועט ימצא את עצמו מיד ב'גן עדן'... כך הוא המפסיק מללמוד כראוי לו.

לב. בא וראה מעלת עסק התורה, שהנה אחד מהטעמים שט"ו באב נחשב כיום טוב הוא מפני שפסקו ביום זה מלכרות את עצי המערכה, ופירש ב'רבינו גרשום' (ב"ב קכא:), שבכל זמן 'שהיו עסוקים לכרות עצי המערכה היו מתבטלים מתלמוד תורה, אבל אותו יום פסקו ועשאוהו יום טוב שמכאן ואילך היו עוסקין בתורה', ואף שגם עד עכשיו היו עסוקים במצווה שהיא דוחה תלמוד תורה, אך אשרי מי שזוכה להגות בתורה, ואין לך שמחה גדולה מזו...

לג. הרה"ק רבי מענדל מרימינוב זי"ע היה מורה ומצווה שכל מי שעבר עליו מט"ו באב ואילך אפילו יום אחד מבלי לימוד דף גמרא לא יוכל לשמש כ'בעל תפילה' בימים הנוראים הבעל"ט, והורה כן כפי שציווה עליו רבו הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליז'ענסק זי"ע.

ואף אנן נעני ונאמר, שהרי ידוע מה שכתב הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (דרשות, חלק ב עמוד שנו ד"ה אך) על הא דאיתא שבעל תפילה צריך להכין עצמו ג' ימים קודם ר"ה, שכל זה היה אמור בזמנם, אבל בזמנינו כל יחיד ויחיד נחשב כ'בעל תפילה' (וז"ל, שלא אמרו כן אלא בדורות הראשונים, שהיו שלוחי ציבור ותוקעים הגונים ותלמידי חכמים, וכווננו לבם לאביהם שבשמים כראוי וכנכון, אך בעוה"ר באפס כל אלו ואנשי אמונה אבדו והוצגנו על גחלים ריקם, אין לנו אלא שכל אחד ואחד ישא בעד עצמו רינה ותפילה ויתבודד לעצמו ג' ימים אלו, אולי יתעשת האלקים לנו)... וממילא, משנה זהירות צריך להיזהר שלא יעבור יום בלא לימוד גמרא, למען נוכל לגשת אל המלך בימי הרחמים והרצון ולבקש בעד הנפש חנינה.

לד. פעם דיבר איזה אברך עם הגה"צ ר' זונדל קרויזער זצוק"ל בדרכי תורה ועבודה, לאחמ"כ ביקש ממנו האברך עצה טובה - שיוורה לו איזה קבלה טובה יקבל על עצמו כחזוק בתורה, אמר לו רבי זונדל, אם תשמע לעצתי, הוסף נא עוד מיינו"ט אחד לסדר לימודך בכל יום. הביט האברך בתמהון, וכי מה חשיבות יש לרגע בודד מתוך כל המעט לעת. נענה רבי זונדל ואמר לו, אמרו חז"ל ש'מט"ו באב' 'מאן דמוסיף יוסיף' וברשב"ם (ב"ב קכא: ד"ה מט"ו) יוסיפו לו שנות חיים - מתוך שהימים מתקצרים והלילות מאריכין יעסוק יותר בתורה (שהרי אין עוסקים במלאכתן בלילה רק ביום). והנה, הרי כל התוספת שמאריך ליל ט"ו יותר מהלילה הקודמת לו אינו אלא במיינו"ט אחד ויחיד, ועל כך עורכים שמחה רבה עד ש'לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב' (כמבואר שם), עתה אמור לי, האם אין כדאי לקבל 'קבלה' על מיינו"ט אחד של תורה.

לה. ידוע מה שאמרו הרבה מצדיקי הדורות לבאר הטעם שנאמר 'ושננתם לבניך' - אלו התלמידים, ולא כתיב להדיא 'ושננתם לתלמידיך', כי בא הכתוב ללמד 'סוד' החינוך הנכון והישר, שיתייחס הרב והמלמד לתלמידיו כאילו הם בניו, שיאהב אותם כבניו, וירצה בהצלחתם כמו שחפץ בכל מאודו בהצלחת בניו, וענין זה ממש נכלל גם במאמר חז"ל (סנהדרין יט:) 'כל המלמד את בן חברו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו', שהמלמד צריך לראות את התלמיד 'כאילו ילדו' - כאילו הוא בנו ממש, עצמו ובשרו, וזה כל תורת החינוך על רגל אחת, ואידך פירושא זיל גמור...

מענין לענין, הגרי"ז מבריסק זצ"ל רמז בדברי חז"ל (ספרי פרשת ואתחנן) 'ושננתם לבניך' אלו התלמידים, כי עפ"י רוב, עיקר מעייניו של המלמד נתונים אל התלמידים המוצלחים והמוכשרים יותר מאל תלמידיו החלשים שאך בקושי

מצווים שידעו בנינו המצוות, ואיך ידעו אותם אם לא נלמד' בין כך ובין כך, כאן למדנו גודל' המצוה היקרה והחשובה' ללמד את בנינו תורה ומצוות, ולחנכם לשמור דרך ה'לח, עדי גם כי יוקינו לא יסורו ממנה'לח. חמשה עשר באב - התחלת ההכנה לשנה הבעל"ט אמרו חז"ל (משנה סוף תענית) 'לא היו ימים טובים לישראל בחמשה עשר באב וכיום הכיפורים', ונתבאר שם בגמ' באריכות טעמו של דבר, וכתב

לפעמים מסתדר עמהם. לעומתו, דעתם ודאגתם של האב והאם נתונים אל הבן החלש פי כמה וכמה מדאגתם על עשרת צאצאיהם האחרים, לכן אמרו חז"ל 'ושננתם לבניך אלו התלמידים' שיחשיב כל אחד מהתלמידים כבן יחיד', וממילא לא יסיח דעת מהחלשים לחזקם ולעודדם וכך בס"ד אכן יעשו חיל בלימודם, ויעלו מעלות רמות. לו. סיפר הרה"ק הריי"צ מליובאוויטש זי"ע (אגרות קודש, כרך ג עמ' שט-שי) בזה"ל, בשעה אשר הוד כ"ק אדמו"ר רבינו הזקן בעל התניא והשו"ע היה צריך לתת את בנו הוד כ"ק אדמו"ר האמצעי לחדר, בחר למלמד - אחד מתלמידי כ"ק מורנו הרב המגיד ממעזריטש, ואמר לו וכו', קודם שתתחיל ללמוד עם התלמיד תתבונן כי מלאכת ה' היא ובדיני נפשות אתה עוסק, החיים והמוות הרוחניים שהם חשובים לאין ערוך לגבי חיים ומוות גשמיים - בידיך המה, אם תעבוד באמונה תעמידו על האמת, תזכה בזכויותיו וזכויות זרע זרעו עד עולם, ומכלל הן אתה שומע את הלאו. ודע, כי הכל ביד האדם וברשותו, וכאשר תתן דעתך לבך ונפשך על זה יעזור השי"ת ותעמיד תלמידים הגונים וחלקך יהא בין זהרי הרקיע ומצדיקי הרבים באור כי טוב. עכ"ל.

ואם כי הדברים נאמרו ל'מלמד', הרי בכלל זה גם ההורים שאף הם 'מחנכים' את צאצאיהם, ובדיני נפשות המה עוסקים, וגם הם בכלל מצדיקי הרבים...

לז. וכבר נאמר על אברהם אבינו 'כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט' (בראשית יח ט), ופירש רש"י, 'כי ידעתיו - לשון חיבה וכו', ולמה ידעתיו, למען אשר יצוה, לפי שהוא מצוה את בניו עלי לשמור דרכי'. והדבר נורא למתבונן, הרי מדובר באברהם אבינו שאין לנו שמץ השגה בגדולתו, הוא אשר עמד בעשרה נסיונות, ולמה ידעתיו - לשון חיבה, לפי שהוא מצוה את בניו עלי לשמור דרכי... ומכאן נשכיל כמה חביבה לפני המקום ב"ה מצוות חינוך הבנים והתלמידים.

פעם נשאל הרה"ק מסאטמאר זי"ע אם אפשר לכוונת את כל אלו שנספו במלחמה כ'קדושים' מאחר שנהרגו על קידוש השם. נענה הרבי ואמר, כל אלו שנספו נקראים 'קדשים', אבל אלו שנשארו בחיים ומחנכים דורות נאמנים לה ולתורתו הם 'קודש קדשים'... ובלשונו, אויסגיין אויף קידוש ה' איז 'קדשים', אויפציעהן א ערליכע שטוב מיט קינדער איז קודש קדשים (זקניך ויאמרו לו).

לח. כתיב בפרשתן (ד מא-מב), 'אז יבדיל משה שלש ערים בעבר הירדן מזרחה שמש, לנוס שמה רוצח אשר ירצח את רעהו בבלי דעת' וגו', וכבר הקשו בגמ' (מכות ט:) היאך יתכן שמעבר לירדן שם שהו שני שבטים ומחצה (בני גד ובני רובן וחצי שבט המנשה) הוצרכו לשלוש ערי מקלט וכאותו שיעור שיש בארץ ישראל - מקום יישובם של תשעה שבטים ומחצה - רוב בניין ורוב מניין של בני ישראל, ותירצו בגמ' 'בגלעד שכיחי רוצחים', והביאו ראייה לדבר מן המקראות. ובתוכחת מוסר אמרו לבאר מדוע באמת בגלעד היו מצויים רוצחים, כי בני גד ובני ראובן הניחו את טפם בעבר הירדן, ועברו חלוצים את הירדן לכבוש את ארץ ישראל, ונשארו שם י"ד שנה עד לאחר גמר כיבוש הארץ וחלוקתה, נמצא שבניהם היו ארבע עשרה שנה ללא השגחת אבותיהם, על כן אין תימה כיצד גדלו במידות מושחתות כאלו.... (אין צריך לומר שאין אנו עוסקים באותו הדור עצמו, שאין לנו שמץ השגה במעלתם ובקדושתם, אך) ללמד יצא עד כמה צריכים ההורים לשום עיניים פקוחות על צאצאיהם ולהשגיח עליהם ביותר היכן הם 'מסתובבים' ומה מעשיהם, ובפרט בימי 'בין הזמנים'...

וכך תירץ הגה"צ רבי מאיר צוויבל את הקושיא הידועה, כיצד יתכן כדבר הזה, שכל בני ישראל היו במעמד הר סיני, ואילו משה רבינו נתן שבניו ישארו במדין ולא דאג שיביאו אותם למעמד הגדול והנורא (לפי השיטה שיתרו הגיע למדבר רק אחר 'מתן תורה')... ורבו התירוצים, וענה הר"מ, כי משה רבינו ידע להדיא שהוא עומד לעלות להר סיני, והיכן יהיו בניו... לבדם בין כל הקהל, עם מי יסתובבו... א"כ, עדיף שישארו בבית בהשגחת אמם ציפורה, ולא ישוטטו להם לבד בין כל הקהל.

והדבר נורא ומתבונן, כי מדובר בהפסד אדיר - שהפסידו מהיות במעמד הר סיני... ומה גם שכל הקהל היו אז במצב של פסקה זוהמתן, ומה היה מעשיהם באותה שעה - הכל עמדו בדומיה והקשיבו לקול ה' המצווה אותם

הרה"ק ה'עבודת ישראל' זי"ע (למ"ו באב) במעלת האי יומא רבה, כי הוא זמן המתקת הדינים, ולא עוד אלא שחמשה עשר באב הוא 'בדרגא אחת' עם יום הכיפורים (עיי"ש בסוד העניין)².

עוד מבואר בספה"ק כי הזמן גרמא להתחיל בעסק התשובה³ בהכנה לקראת ראש השנה הבעל"ט⁴, מדברי הרה"ק ה'בית עין' זי"ע).

בעשרת הדברות, ואעפ"כ לא אבה משה רבינו שבניו יהיו בגפם, ללא השגחה. ק"ו בן בנו של ק"ו כמה עלינו לפקוח עין על מעשיהם של צאצאינו.

לט. עוד מ'הלכות החינוך' למדנו מפרשתן בה נאמר (ד י) 'באמור ה' אלי הקהל לי את העם ואשמיעם את דברי וכו' ואת בניהם ילמדון', מה כתיב אח"כ 'תקרבון ותעמדון תחת ההר וההר בוער באש עד לב השמים', וסמיכות המקראות מרמז לנו, כי הדרך לקיים מה שנאמר 'ואת בניהם ילמדון' הוא רק אם האב והרב 'בוער באש עד לב השמים'... כשהיה הרה"ק הבית אהרן מקארלין זי"ע ילד קטון ורך בשנים למד עימו אביו הרה"ק רבי אשר מסטאלין זי"ע את אשר למדו ב'חידע' במהלך השבוע, וכאשר הגיעו בפרשת 'חיי שרה' למה שנאמר שם (כד ג) 'ויען לבן ובתואל ויאמרו' וגו', שאל הרה"ק רבי אשר את בנו מדוע נזכר בכתוב לבן תחילה קודם לבתואל אביו, והשיב בדברי רש"י ש'רשע היה וקפץ להשיב לפני אביו', אמר לו הרא"ש מסטאלין מי לימדך כך, השיב הבן שהמלמד הוא שאמר להם את דברי רש"י. מיד קרא הרה"ק למלמד וגער בו על שלימד את הילד פירושו של רש"י מתוך קרירות ובלא רגשי התפעלות, אלא היה צריך לומר בהתלהבות ובזעקה פנימית וחיצונית רשע היה, וקפץ להשיב לפני אביו, למען ייכנס בו בעצמותיו לאורך ימים עד כמה צריך להקפיד על כיבוד אב, ומי שמזלזל בדבר נקרא רשע...

וכבר פירש הרה"ק ה'תפארת שלמה' זי"ע (ד"ה רק) בדרך צחות בהאמור בפרשתן (ד ט) 'רק השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חייך והודעתם לבניך ולבני בניך', שלכאורה אם תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ויסורו מלבבך אם כן כיצד תודיע אותם לבניך ולבני בניך... אלא שבא הכתוב להזהיר אותם אשר עושים מה שליבם חפץ, גם בעמדם בתפילה ליבם רחוק מעימם ורק שפתותיהם נעות, אך את בניהם מייסרים ומוכיחים אותם על שאינם עוסקים בתורה ותפילה 'והוא אינו משים אל ליבו מה שהוא (האב) ממעט בעבודתו ית"ש, ואיך ימלא לבבו להוכיח אחרים בשבט מוסר וכו' ואינו מרגיש מומו הפוסל אותו, וזהו שהוכיח הכתוב פן יסורו מלבבך ובחדא מחתא גם הודעתם לבניך ולבני בניך... אלא לא זו הדרך אלא רק כאמור בהמשך (פסוק י) 'אשר ילמדון ליראה אותי כל הימים אשר הם חיים על האדמה' ורק אחר כך 'ואת בניהם ילמדון'... ועל כך אמרו מעשה בילד שהגיע לי"ג שנים, והחל להניח תפילין, ואמר לו אביו כי מהיום הזה ואילך הינך כבר 'גדול' ועליך להיזהר ביותר שלא לדבר באמצע התפילה, והנה ראה הילד במהלך התפילה את אביו שליט"א שח עם חבריו, פנה הבן ושאל, אבא, מתי יעשו לך 'בר מצווה'...

מ. כה כתב הגה"ק רבי חיים ויטאל זי"ע (פע"ח שבועות פ"א) 'לפיכך הרבוה בתפילות באותו יום', ומכלל דבריו נשמע כי זה היום מסוגל לקבלת התפילות...

ואולי יש להסמיק לזה מה שכתב ה'פני יהושע' (ברכות לב. ד"ה דרש) על מה שאמרו שמשו רבינו התפלל תקט"ו תפילות שיזכה להיכנס לארץ ישראל, שהחל להתפלל 'ואתחנן אל ה' ביום חמשה עשר באב...

מא. הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע מפליג לפרש מה שאמרו 'שבהן בנות ירושלים יוצאות בכלי לבן שאולין שלא לבייש את מי שאין לו', ובתוך דבריו כתב 'שהקב"ה מוחל לישראל כל העוונות שעושים ע"י תשובה וכו', ומשאל להם זכויות כדי שיתרבו זכויותיהן, ובזה יתפרש מה שאמרו 'שלא לבייש את מי שאין לו', שהכוונה היא למי שאין לו זכויות משלו. ומכאן נתבונן עד כמה עלינו לשמור על 'לובן' ונקיון ה'כלים' על ידי התשובה והמעשים טובים... **מב.** צדיקי הדורות אמרו שמיום חמשה עשר באב שומעים כבר את קול הזות 'כסאות למשפט' בבית דין של מעלה, שמכינים אותם לקראת יום הדין, ואכן רבים נוהגים לברך 'כתיבה וחתימה טובה' כבר מיום ט"ו באב, וידוע ש'כתיבה וחתימה טובה' עולה בגמטריא 'חמשה עשר באב', חושבנא דדין כחושבנא דדין. ואם בשמים ממעל כבר מתחילים בהכנות לר"ה הרי בדין הוא שכן יהיה גם 'בארץ מתחת'...

באר הפרשה - פרשת ואחחנן

לזכור את בוראו, עד שלא תחשך היינו קודם שיבא היום שבו 'תש-כח' השמש, והוא חמשה עשר באב שאז תשש כוחה של חמה, וכמו כן יזכור את בוראו קודם הגיע הירח זה חודש אלול כדאיתא בזוה"ק (זו"ח צו): ובכנה את אביה ואת אמה ירח ימים דא חודש אלול.

והקריאה מעוררת את הזמן - קריאת 'עשרת הדברות' שבפרשתן מעוררת את זמן 'קבלת התורה', לקבל על עצמנו ללמוד את דברי התורה לשמור ולעשות, מתוך התחדשות הלב.

יה"ר שנוכה בקרוב לראות בבוא לציון גואל, ונוכה לשמוע מפי הגבורה נחמו נחמו עמי, ונוכה לכתובה וחתימה טובה בספרן של צדיקים גמורים.

עוד מצינו בספרים לרמז במה שנאמר (כט ט-יא) 'אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלוקיכם וגו', מחומב עציך עד שואב מימך, לעברך בברית ה' אלוקיך, כי 'חומב עציך' רומז על חמשה עשר באב שבו הפסיקו לחטוב עצים למערכה (תענית לא). ואילו 'שואב מימך' מרמז על הושענא רבא שבו גומרים לנסך מים על גבי המזבח, ובכל אותם הימים מט"ו אב ועד הושענא רבא אזי 'אתם נצבים לפני ה' אלוקיכם', כשהתכלית הוא לעברך בברית ה' אלוקיך מג.

הרה"ק ה'אור המאיר' זי"ע (תחילת דרוש לר"ה, וכיו"ב איתא גם ב'פנים יפות' פר' אחרי) דרש בלשון הפסוק (קהלת יב א-ב) 'וזכור את בוראך וגו', עד שלא תחשך השמש והאור והירח, שבא ללמדנו כינה שעל האדם להתעורר

ואגב אורחא, קבלה מהבעש"ט הק' זי"ע, כפי מספר פעמים שמברך לחברו ב'כתיבה וחתימה טובה' מט"ו באב עד ר"ה, כמו כן כשיגיעו ימי ר"ה אשר כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון, במספר הזה יהי' לו אז מליצים טובים בשמים אשר ילמדו עליו זכות (קובץ הבאר, כך ראשון שני שנת חמשה עשר, יו"ל שנת תרצ"ו, וז"ל שם, כתב לי ש"ב ויד"נ הרה"ח החו"ב שלשלת היוחסין מוה"ר ישראל ענגעלסבערג נ"י מלובלין שבעצמו שמע מפי הה"צ מרי"ם מקאמארנא זצ"ל בהיותו בלובלין, שקיבל מהמגיד הק' מטריסק זצ"ל קיבל מזקנו ה'מאור עינים' שקיבל מהבעש"ט זי"ע שקיבל מרבו אחי השילוני).

מסופר, כי חיל ורעדה, אימה ופחד היו אוחזים את הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע מט"ו באב ואילך, עד שהוכרחו לכסותו בשמיכות עבות יותר מאשר בכל השנה, והסביר פעם, הנה בילדותי אמרה לי אחותי שמשבת מברכין אלול אפילו הדגים שבים זוחלים ורועדים מאימת בא יום הדין, וחשבתי לעצמי אם הדגים שאינם 'מבינים' בענייני הדין והמשפט רועדים מפחד, אנחנו שיודעים שכבר מט"ו אב מכינים את הכסאות בבית דין של מעלה על אחת כמה וכמה שנתמלא פחד וחלחלה.

מג. ודע, כי בזה היום משפיעים מן השמים כוחות נפלאים שיוכל האדם להתחדש בעבודתו ית"ש, וכפי שביאר הרה"ק ה'עבודת ישראל' זי"ע באחד מהטעמים שנזכרו בגמ' בביאור ה'יום טוב' של חמשה עשר באב - שבו כלו מתי מדבר, ומבאר שרומז על אותם שהם בבחי' 'מתים', שכל ה'דיבור' אצלם הוא מבלי חיות בעבודת ה', ועתה כלו 'מתי מדבר', וניתן בהם רוח חיים.

יתכן לפרש עוד בדבריו, שהרי יום זה הוא תחילה וראש לתוספת חיזוק בלימוד התורה, וגדולה תורה שנותנת 'חיים' לאדם, ומכח ריבוי עסק התורה יזכה ל'תחיית המתים'...

ישקו העדרים

נחמו נחמו עמי, כי כל צרה וקושי תכליתה לטובה וברכה.

הגאון הר"י לעוונישטיין זצ"ל נתייתם מאמו בילדותו, בהגיעו לגיל בר מצוה שלחו אביו לעבוד בחנות פרחים כדי לעזור בפרנסת הבית שהיה בכי רע, לימים סיפר המשגיח ממה שעבר עליו באותם הימים, במשך תקופה ארוכה עבדתי בחנות הפרחים כ'שליח' המוליך פרחים מהחנות לבית הלוקחים, וחשכתי פרוטה לפרוטה כדי שיהיו לי די מעות ואוכל לפתוח בעצמי דוכן של פרחים, וכידוע שבעל החנות מרוויח פי כמה. פ"א הלכתי לטבול במקווה בערב שבת, שכצור המעות עמדי, ובחזרי מהטבילה מצאתי כי מאן דהו חמד וגנב את כל הכסף אשר חשכתי בעמל רב...

וסיפר המהר"י, בתחילה הרגשתי כמי שחרב עלי עולמי, הסתובבתי מדוכדך ושובר, כי כל יגיעתי במשך חדשים רבים הלכה לטמיון, אבל אחר תקופה קצרה החלטתי לעזוב את כל המסחר ונסעתי לשיבה... וכך אמרתי לעצמי, הרי ראיתי שברגע אחד יכול האדם לאבד כל מה שהרוויח במשך תקופה ארוכה חדשים ושנים, א"כ אך טפשות היא להעביר ולבזבז את הזמן עבור קנינים כאלו, וכי כל חיי אעבוד לאסוף ולאגור ולבסוף אאבד את הכל, עדיף לי להשקיע רק בדבר שהוא אמת, בקנינים שלעולם לא יוכלו להגנב ממני, אז הלכתי ללמוד בישיבה וב"ה שעליתי ונתעלתי שם, עד שנתמניתי כ'משגיח' בישיבות מפורסמות. במשך כל ימיו היה המהר"י אומר הנני אסיר תודה לקב"ה שסיבב כך את העניינים, שאפסיד את כל המעות כדי שאגיע להכרה שמן הראוי לעסוק בלימוד התורה ועבודה, ובזה אגיע לתכליתי ולמקום טוב.

ולדידן יאמר, אף אם איננו במדרגה גבוהה כזו לעזוב כל עסקי עולם, אבל עדיין עלינו ללמוד עכ"פ, בכל עת שנמצא עצמנו במצב של 'הפסד' וכיו"ב, לדעת שאין כאן כלל רצון שמים לרחק אותנו, ובל נבכה 'בכיה של חינו' על הקושי המחסור וההפסד, רק אדרבה נכיר בזה שיש כאן רק 'רווח וטובה', כי אך ורק לטובתנו מתכוונים, שנתקרב לקרבת ה' טובה וגדולה יותר, או שנתעלה בתורה וביראה או בשאר מיני הטבה. והעיקר לדעת שהכל לטובה.

בענין זה יסופר מעשה השתלשלות של שושלת משפחת סולובייצק - רבני בריסק לדורותיהם. אבי המשפחה רבי משה סולובייצק היה עשיר מופלג, ותחת רשותו היו יערות ענקיים וממסחר העצים התעשר עד מאד, גם היה רבי משה נדיב המפזר מממונו לסייע לאחיו היהודים. ויהי היום, ירד רבי משה מנכסיו וכל עשרו הלך לטמיון, והדבר היה לפלא גדול - הרי זה האיש טוב ומיטיב, היתכן שדייקא הוא הפסיד את כל ממונו. הגה"ק רבי חיים מוואלוז'ין הושיב 'בית דין' מיוחד, שיבדקו את כל עסקיו, מדוע הפסיד, ואחר בירורים מדוקדקים מצאו שאין כל דופי במעשיו, הצדקה והמעשר וכו' הכל התנהלו על ידו באופן הכי טוב, ורק ענין אחד מצאו לאשמתו, שמא הפסיד ממנו כי עבר על דברי חז"ל שאמרו המבזבז אל יבזבז יותר מחומש... אבל הר"ח דחה את מסקנתם, באמרו שאין מפסידים מנתנת צדקה וכיו"ב. והרי פזרונו סייע והציל רבים מבני ישראל.

ישקו העדרים

בין כך ובין כך, מכיוון שהפסיד את הכל לא היה לרבי משה צורך ללכת ל'עבודה', על כן נכנס לביהמ"ד והחל לנצל זמנו, וכ'איש עסקים' כמותו היודע בטיבו של עסק, עסק בתורה באותו חשק וחיות שעסק בעסקיו, התנפל על הגמרא, וברוב כשרונו העצום תפס את הלימודים עד שנחשב בין טובי הלומדים.

וממילא גם את בניו הוליך עמו לבית המדרש עד שיצא שמעם כת"ח מופלגים, גדולים עצומים בתורה, ונודע שמם בישראל 'שושלת בית בריסק' מרן הבית הלוי, מרן הגר"ח מבריסק, ומרן הגרי"ז מבריסק, שהאירו את העולם היהודי כולו באור תורתם. **כעבור כמה שנים** אמר הר"ח עתה הנני מבין, כפי הנראה רצו לשלם לרבי משה בתשלום הגון על ריבוי הצדקה, ומהי הטובה האמיתית - וכי עוד נכסים נחשבים כ'תשלום'... וודאי שלא, והחליטו משמיא לתת לו שכר אמיתי, והיינו שתצא ממנו שושלת של ת"ח וכו', לכן היו חייבים לקחת ממנו את כל ממנו כדי שהוא עצמו יעסוק בתורה, ומשם זכה גם כן לדורות של ת"ח מופלגים. **הא למדת כי מה שהיה נראה כרעה לא היה אלא טובה גמורה אמיתית.**

מעשה באברך ירושלמי שעמד לפני חתונת בתו, ולרש אין כל, לכן שירך רגליו מגמ"ח לגמ"ח - קובץ על יד ירבה... **באחד מימי שישי אחה"צ** (היה זה בער"ש במדבר כששבעות חל במוצש"ק) קיבל הלוואה של 2,000 דולר וכבר היה לבוש בבגדי שבת שלו, והכניס את המעות לכיסו.

אחר זמן קצר נסע לכותל 'לקראת שבת', ולפתע בטרם ששקעה חמה תפס שהמעות בכיסו, ומה יעשה כעת, היכן יניחם במקום שאינו משומר, החל לחשוב אולי אקל לעצמי ואשאיר אותם בכיסי עד שאחזור לביתי בליל שבת... אבל למעשה התחזק כהרף עין, באמרו, לא אהלך עם מעות בכיסי בעצם יום השב"ק, ניגש לבית הקרוב ברובע היהודי, דפק בדלת, והיא נפתחה ע"י יהודי מבוגר מבני ארה"ב, האברך סיפר לו בקיצור את המעשה, וביקש להפקיד אצלו את המעות עד מוצאי יו"ט, תמה האיש וכי הינך מכירני, מעשיך מתאימים רק למי שיש לו די מעות והותר, אמר לו האיש, לא ולא, אדרבה כל המעות הם מגמ"ח לצורך נישואי בתי... אלא שמאומה לא שווה לי אם אצטרך לעבור על איסור מוקצה.

במוצאי חג השבועות בא בשמחה ליטול את פקדונו, וקיבלו מידי האיש, אלא שהיה נראה לו שיש ב'חבילה' יותר שטרות, מיהר האברך לספור את השטרות ומצא שיש שם 4,000 במקום 2,000, תמה האברך בפני ה'שומר' היאך 'נולדו' כאן עוד שטרות. נענה האיש, הנה יש לי אח שדר בארה"ב והוא נתן לי לפני זמן סך 2,000 דאללער בכדי שאתנם לאברך חשוב השרוי במצב דחוק (ולא אמר למי), והנה בבואך לפתח ביתי בערש"ק וסיפרת לי כי מדובר מכסף שלוית, וגם ראיתי את 'מסירות נפשך' למען השבת, מזה הבנתי שהן מצבך דחוק והן כי הנך איש חשוב משכמו ולמעלה, והבנתי שהקב"ה הזמין לי עד פתח ביתי את ה'נצרך' אשר הנני תר אחריו.

ולמדנו נפלאות, כי אין אדם שומע לו ומפסיד, וראה נא שנתקיים בו כל מקדש שביעי - שכרו הרבה מאד עפ"י פעלו. וגם למדנו שגם הנראה בשעת מעשה כמצב קשה -

ישקו העדרים

והוא תמה מדוע עשה לי ה' ככה, בכי רע, מדוע הולכני ה' בתסבוכת כזו - ללוות מעות ולבסוף להפסידם, אמנם, כל השתלשלות הדברים היה אך ורק בכדי להביא לו 'פי שניים'. ולדידן נלמד, לכל קושי, הגם שנראה בשעת מעשה כענין קשה, אבל אין זה אלא בכיה של חינוך - כי מה' מצעדי גבר, והכל לטובתו, פעמים רואה זה על אתר ופעמים לאחר זמן... אבל זה הכלל הכל מאת ה' והכל לטובה.

בימי קדם היה איש נדיב ששמו היה נתן שטראוס (על שמו נקרא רח' שטראוס בעיה"ק בירושלים), מקום מגוריו היה בארה"ב. פעם הגיע האיש לביקור בארץ הקודש, ומצא שבקרוב בני ישוב הישן שוררים דלות ועניות באופן נורא, מיד נפתח לבו, ובנה מכספו בתי תמחוי, בתי רפואה (מרפאות) ומוסדות סיוע לעניים ואביונים.

מפעם לפעם היה בא לבקר את מפעליו בארה"ק. והנה, באחד מביקוריו בשנת תער"ב בבתי התמחוי שלו החליק האיש, נפל ושבר את רגלו, והכל היו תמהים ושאלים - וכי 'זו תורה וזו שכרה', וכי דייקא האיש שהוזיל מכספו כדי לסייע ללומדי התורה בני הישוב הישן, ישבור את רגלו דייקא בבית התמחוי שהקים (אם היתה רגלו נשברת במהלך טיפוס על הרי האלפים, נוחא... אבל כיצד יתכן שהדבר קרה דוקא במקום בו עשה מצוה כל כך גדולה). למעשה, האיש חישב את דרכו לשוב מארה"ק דרך ענגלאנ"ד (אנגליה), וחשב להפליג משם בהפלגת הבכורה של אוניית הפאר החדשה הענקית, ששמה נקרא 'טיטניק' - אותה אניה שבוניה הבטיחו שלא תוכל לטבוע לעולם... אך 'רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום'. בהפלגתה הראשונה (ביום כ"ג ניסן תער"ב) התנגשה האנייה אחר ארבעה ימים בקרחון ענק, נשברה, וטבעה במקום. אלף וחמש מאות איש נוסעי האנייה מצאו את מותם באותו אסון נורא (ביניהם אחיו של נתן שטראוס). אז נודע לכל את התשובה על שאלתם - מדוע נשברה רגלו, ומדוע דווקא בבית התמחוי שהוא הקים כי אכן, דוקא במקום שהוא הרבה צדקה וחסד, הצילו הקב"ה ממיתה משונה ונוראה. וראו שבזכות צדקה וחסד זוכים לאריכות ימים, וגם שהכל לטובה.

איש לרעהו

מכון אהבת אמת – המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת

ע"ש ר' צבי יהודה דומוביץ ז"ל – רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242402
טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812 דוא"ל: paypal: ahavemet@012.net.il

לקט אמרות חז"ל
רעיונות, עובדות
והנהגות מגדולי
ישראל,
על מדות טובות
שמביאות לאהבת
הזולת הנלמדות
מפרשת השבוע

ליקוט ועריכה: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור לחתום, לנצל ולחזיק בלי רשות בכתב

לזכות
רבי
אברהם
בן ר' יהואל
שיחי
ולכל
משפחתו
הצלחה רבה
ורוב נחת
מכל יוצאי
הלציו

שבת קודש טו מנחם אב תשפ"ה: ירושלים: 6:54 תל-אביב: 7:09 חיפה: 7:02 מוצאי שבת: ירושלים: 8:08 תל-אביב: 8:10 חיפה: 8:11 ר"ת: 8:45

פרשת ואתחנן

תפלה על הזולת

להתפלל ולבקש רחמים על הזקוקים לישועה!
נלמד מהפסוק: "ואתחנן אל ה'... לאמר" (פרק ג-כג)

ואמרו חז"ל (במד"ר) מהו לאמר? אמר רבי עזריה לאמר לדורות שיהיו מתפללין בשעת הצרה שהרי משה אעפ"י שנאמר לו, לא תעבור את הירדן הזה התחיל מתחנן. ובמדרש תנחומא מובא: לימד משה את באי עולם שלא יאמר אדם הואיל וחולי שלי מסוכן ועשה דייתיקי וחילק כל אשר לו, לא יאמר הואיל שעשה דייתיקי לא יתפלל עוד, אלא יתפלל, שאין הקב"ה פוסל תפלת כל בריה וכו'.

על הפסוק "קחו עמכם דברים" (הושע יד) אמרו חז"ל (במדרש שמו"ר) אומר להם [הקב"ה] בכו והתפללו לפני ואני מקבל. אבותכם כשנשתעבדו במצרים לא בתפלה פדיתי אותם! בימי יהושע, לא בתפלה עשיתי להם ניסים! וכן אנשי ירושלים, אעפ"י שהכעיסוני, בשביל שבכו לפני ריחמתי עליהם וכו'.

ביאר הגר"ל חסמן זצ"ל (באור יהל - תצוה) שהפסוק מדבר בבני ישראל העניים בדעת ובמעשים טובים, ואף במצב כזה שפל אומר להם הקב"ה בכו והתפללו לפני ואני מקבל, ומעמיד את תפלתם בשווה עם תפלת יהושע ועם תפלת שמואל הנביא (עיי"ש) לומדים אנו מכאן כוחה העצום ורוממותה המופלאה של התפלה.

ולא רק זו, אלא אף זו: אף בשעה שמכעיסים לפניו יתברך, תפלתם נשמעת, כדאיתא: וכן אנשי ירושלים אעפ"י שהכעיסוני בשביל שבכו לפני ריחמתי עליהם. רואים עד כמה גדול ורב הוא כח התפלה.

ולא רק בתפלת כל ישראל מצאנו כן. אלא גם בתפלת היחיד כדברי חז"ל (מד"ר ויקרא פג-ב) עה"פ "כי לא בזה ולא שקץ ענות עני" - בנוהג שבעולם שני בני אדם נכנסו אצל הדיין, אחד עני ואחד עשיר, אצל מי הדיין הופך פניו, לא אצל העשיר! אבל כאן: "ולא הסתיר פניו ממנו ובשוועם אליו שמעו..." [וכשם שלא בזה את תפלתו כך לא בזה את קרבנו].

ושאל הרב חסמן: למה שיבזה את תפלת העני, וכי יש אצל הקב"ה הבדל בין עשיר לעני? ומה מלמדינו הכתוב בזה? אלא בהכרח מדובר בעני בדעת ובמעשים וממילא גם תפלתו יבשה... ובכ"ז תפלתו מתקבלת! ועליו נאמר: "ולא הסתיר פניו ממנו ובשוועו אליו שמעו". אבל תנאי גדול יש בזה: "בכו והתפללו לפני" לפני דווקא! דעו לפני מי אתם עומדים! עכ"ד.

ואמנם צריך להתמיד ולהפציר בתפלה, ותמיד מועילה התפלה ואינה שבה ריקם כדברי חז"ל (ברכות לב): "אם ראה אדם שהתפלל ולא נענה יחזור ויתפלל". וכן, "כל המאריך בתפלתו אין תפלתו חוזרת ריקם". ואמרו חז"ל (מדרש שמואל פ"ד): יש תפלה שמועלת מיד, ויש תפלה שמועלת לג' ימים ויש שמועלת לשלושים שנה. עיי"ש.

וכתב הגר"י קניבסקי-הסטייפלער זצ"ל (בספרו חיי עולם) כי בעיקר מה שנדמה לו לאדם שאינו נענה בתפלתו, אעפ"י שהתפלל על הדבר זמן רב, אינו נכון כלל! שהרי א"א לדעת היאך היה המצב אצלו אילו לא התפלל, שאולי אילו לא תפלתו היה ח"ו המצב גרוע יותר ויותר ותפלתו עשתה מחצה.

תפלה שהרקיעה שחקים...

כשפרצה מלחמת העולם הראשונה, היתה אז ישיבת מיר במקומה. והנה אירע שבראש השנה בעת שהתאספו כל בני הישיבה לתפלה בבית הכנסת הגדול במיר, הגיעו פתאום חיילים רוסיים וחיפשו בבתי הכנסיות "משתמטים" מהשירות בצבא.

סכנה איומה נשקפה לבני הישיבה, משום שאף אחד מהם לא התניצב לשירות, והיו עלולים כולם כאחד להלקח ישר לחזית. שקלו אז האם לא כדאי שבני הישיבה יתפזרו בין המתפללים המבוגרים בשאר בתי הכנסת כדי שלא לבלוט. כי אם יגיעו החיילים לבית הכנסת הגדול ויראו לפנייהם ציבור שלם של צעירים יפלו כל בני הישיבה בבת אחת לידיהם.

החליט אז המשגיח הגה"צ **רבי ירוחם ליבוביץ זצ"ל** שדוקא ישארו כולם במקום אחד ויתפללו מתוך בטחון בה' שיצילם. והעידו תלמידי הישיבה כי ההשראה העילאית ורעם התפלות באותה שנה הרקיעו שחקים... ולמרבה הפלא ערכו החיילים חיפושים בכל שאר בתי הכנסת ואילו על מפתן בית הכנסת הגדול בו התפללו בני הישיבה, לא דרכו כלל. ויהי לנס. **קו' "האדם ביקר"**

"וראשו מגיע השמימה"...

בתפלתו היה החזן **איש** מפליג במחשבתיו לעולם אחר. מתרומם ומתנשא, עד כי חדל מלהרגיש בכל המתרחש סביבו, וכמעשה שהיה: פעם באחד מימי שנת תש"ו, התקיפו אנשי מחתרת עבריים בנשק חם את משטרת רמת גן.

החזן אעמד אז באמצע תפלתו, הדי התפוצצויות מקרוב, נשמעו בבירור בבית מדרשו. אך הוא לא קם ולא זע. בהמשך הפעולה נמלטו האנשים התוקפים דרך בני ברק וחלפו על פני "גבעת רוקח" בסמוך למעונו, כאשר אנשי צבא אנגלים דולקים אחריהם.

התרגשות וחרדה רבה, אחזו בכל המתפללים אתו. ניחוח של אבק שריפה תימר ועלה בנחירי האף. קולות נפץ החרידו את האויר. אולם החזן "הוסיף לעמוד על מקומו תפוס שרעפים, שקוע כולו בתפלה, כמי שממתק עכשיו סוד שיח עם רוכב ערבות, ואשר עמידתו פה על הקרקע אינו אלא כסולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה..."

פאה"ד

עלון "איש לרעהו" פרשת ואתחנן הוקדש לעילוי נשמת האשה החשובה והצדקנית **מרת חיה פריימן ע"ה** בת הרה"ח ר' יהושע מרדכי זצ"ל

שיום היאהרצייט חל ביום יד' מנחם אב
ת.נ.צ.ב.ה.

הרב נפתלי אלימלך בן שרה: ב"ה יש שיפור בבריאות אך עדיין צריך תפילות לרפו"ש, יש"כ

מצוה חמורה זו של כיבוד אב ואם, נלמדת מהפסוק: "כבד את אביך ואת אמך כאשר ציוך ה' אלוקיך למען יאריך ימך ולמען יטב לך" (פרק ה-טז) !

ואמרו חז"ל: כיבוד אב ואם הוא אחד מן הדברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא, דכתיב ביה למען יאריך ימך ולמען יטב לך (קידושין מ.).

הרמב"ן ז"ל כותב בפירושו שמה שהכתוב הזהיר על כיבוד הורים, מפני שהם שותפים ליצירתו של האדם כמו הקב"ה. ותמה על כך **החתם סופר** (בספרו עה"ת) הרי מבואר בגמרא (עירובין יג.) נמנו וגמרו שנוח לו לאדם שלא נברא משנברא, והיאך יחזיק טובה להוריו על שהביאווהו לעולם.

אלא התשובה היא כפי שכבר ביארו התוספות (שם) במה דברים אמורים שנוח לאדם שלא נברא, זהו בסתם בני אדם, אבל עבדי ה' אשרי להם ולהורים. ועל כך מברכים אנו: "ברוך הוא אלוקינו שבראנו לכבודו".

יוצא לפי"ז, כי לאחר קבלת עול מלכות שמים בפסוק "אנכי ה' אלוקיך..." לא יהיה לך אלוהים אחרים על פני"ך... ואחרי הפסוק "זכור את יום השבת לקדשו" שהיא אות בינינו לבוראינו, הרי אנו עבדים לה', וממילא נח לנו שנבראנו, ואז-אז עלינו לכבד את הורינו שהביאווהו לעולם הזה שעל ידו ננחל ונזכה לעולם הבא.

ידוע מה שמספרים חז"ל (קידושין לא.) על דמא בן נתינה שביקשו חכמים ממנו אבנים לאיפוד בשישים רבוא וכו' והיה מפתח מונח תחת מראשותיו של אביו שישן. ולא העיר אותו כדי לא לצער, ושילם הקב"ה שכרו שנולדה בעדרו פרה אדומה.

לאור זאת פסק **החיי אדם** (כלל סז) שאם אביו ואמו ישנים ומפתח חנותו של הבן תחת ראשיהם, אסור להקיצם משנתם אף שיפסיד הרבה. אבל אם אביו יפסיד את הרווח אם לא יקיצו, מצוה להקיצו כי שמח בזה יותר.

על כך הקשה הגאון **רבי משה פיינשטיין** זצ"ל (בספרו **דברות משה** קידושין-תקכז): הרי רוב האבות יש להם הנאה ושמחה גדולה במה שירוויחו הבנים. אין הבדל בין אם הוא רווח שלהם או של בניהם, וא"כ, נמצא שאין שום ענין במה שהפסיד דמא בן נתינה הרבה ממון כדי שלא לצער את אביו, שהרי השמחה על הרווח היתה עדיפה לאביו מהנאת השינה, ומה ראו חז"ל לשבחו, ועוד ללמוד לדינא שכך הוא החיוב, הרי אין בזה תועלת ואף לא מדת חסידות!! וכ"ז תמוה אלמלא נדחוק שאביו של דמא לא היה שפוי בדעתו ולא היה מבין לשמוח מהרווח של בנו. אך א"כ היו צריכים חז"ל לציין זאת. ונשאר רבי משה בצ"ע.

"קודם עלי לשנות הלכות כיבוד אב..."

שאלת עגונה סבוכה הובאה לפני כ"ק האדמו"ר משינאווא - **רבי יחזקאל שרגא הברשטא** זצ"ל. ביקש להוועץ באביו הגאון **רבי חיים מצאנז** זצ"ל. קבע לו אביו שעה לדון בענין.

ביקש רבי יחזקאל להכין עצמו לדיון כדבעי. לכן ביקש מהגבאי שיביא לו שולחן ערוך "יורה דעה"... תמה הגבאי: "הרי הלכות עגונות נידונות בשולחן ערוך "אבן העזר" אולי טעות היא..."

השיב לו רבי יחזקאל: "לא טעית! ביקשתי חלק "יורה דעה" משום שעלי לשנות הלכות כיבוד אב קודם בואי לדון ולהתווכח עם אבי בדברי הלכה!" **באהלי צדיקים**

"תענית כדי לכפר על הצער..."

פעם הבחינו ידידיו של הצדיק **רבי רפאל ברוך טולידאנו** זצ"ל שישב עמם בסעודת מצוה, כי אינו טועם מאומה. שאלוהו: מדוע אינך אוכל והלא סעודת מצוה היא?"

השיב להם: "שרוי אני היום בתענית!" לאחר שהפצירו בו לגלות להם סיבת התענית, סיפר להם את העובדה שאירעה עמו:

"אתמול שהיתי עם אבא בבית הדין. והנה לפתע אחד מבעלי הדין שאבי פסק לחובתו, החל מתווכח עמו בחרי-אף כדי להוכיח צידקתו. בלהט הויכוח השתמש הלה במילים בוטות ופגע בכבודו של אבא.

"לא יכולתי לחשות ולראות בבזיונו של אבא, ולכן הוכחתי את הלה על פניו. ואולם אבי לא הסכים עם תוכחתי והצטער מאוד על שהעלבתי אותו. לאחר שעזבתי את בית הדין, גזרתי על עצמי תענית כדי לכפר על הצער הרב שגרמתי לאבא."

ביקוד החמה

האם "כיבוד אב" קודם לכיבוד כהן?

נשאל הגאון **רבי חיים קניבסקי** זצ"ל: כשיש אפשרות לכבד בדבר-מה את אביו או את הכהן את מי מהם להעדיף? והשיב: "אביו קודם!" נשאל שוב: והלא הוא ואביו חייבים בכבוד הכהן? והשיב: כיבוד אב הוא כפיקוח נפש שנאמר "כבד את אביך... למען יאריך ימך" ואין מקרא יצא מדי פשוט". **רבי חיים**

"לא תחמוד... ולא תתאוה"

להסתפק ולשמוח בחלקו ולא לחמוד ולהתאוות את של חברו !

נלמד מהפסוק: "ולא תחמוד... ולא תתאוה בית רעך שדהו... וכל אשר לרעך" (פרק ה-יח) וכתב רש"י: "ולא תתאוה" - לא תירוג אף הוא לשון חמדה כמו: "נחמד למראה" (בראשית ב) דמתרגמין דמרגל למחזי. עכ"ל. ומשמע דרש"י סבירא ליה ש"לא תחמוד" [האמור בפרשת יתרו] ו"לא תתאוה" [האמור כאן] לאו אחד הם. וכן הוכיח הסמ"ג. ואולם במכילתא אמרו: נאמר כאן [בפרשת יתרו] "לא תחמוד" ולהלן [בפרשת ואתחנן] הוא אומר "ולא תתאוה" לחייב על התאוה בפני עצמה ועל החימוד בפני עצמו. ומה החילוק ביניהם? ביאר הרמב"ם: אם ראה דבר יפה אצל חברו והתאוה בו במחשבתו, עבר ב"לא תתאוה" ואם פועל אצל חברו שימכרנה לו וכדומה, עבר ב"לא תחמוד" (ספר המצוות - לאוין רס"ו)

בספר "יד המלך" (פ"א מגזילה הל' ט) נסתפק בלאו ד"לא תחמוד", היאך הדין באופן שהפציר בחברו על חפץ שאין בו שוה פרוטה ולקחו ממנו, האם עובר בזה על לאו דלא תחמוד או לא?

ואף שבלאו "לא תגזול" עובר על איסור גם בפחות משהו פרוטה, אבל אינו בתורת השבה, זה משום ששיערו חז"ל שהנגזל מוחל וכאילו השיב, מה שאין כן בלאו דלא תחמוד. הבעיה היא בהפצרה שעינו רעה בשל אחרים ובזה אין חילוק בין פרוטה לפחות משהו פרוטה ומחילת הבעלים לא תועיל לבטל את הלאו ד"לא תחמוד".

מהו השיעור של הפצרה וחמדה אסורה? מסופר על 'בעל שמחה' שחיפש דירה פנויה ליום השבת אצל שכניו בשביל אורחיו. נכנס למעונו של **הגרי"ש אלישיב** זצ"ל ושאל: "אין לי ספק שאם נפציר באחד השכנים, יסכים לפנות לנו את דירתו. האם אין בכך איסור "לא תחמוד" כפי שכתב הרמב"ם (פ"א מגזילה ה"ט) שהחמוד בית חברו והפציר בו עד שלקחו ממנו עובר בלאו זה?

השיב הרב אלישיב: "לבקש פעמיים מותר, יותר מזה הוא בגדר הפצרה אסורה!"

"להוציא

את הרהיטים

החדשים..."

סיפר הרה"ג **רבי נתן אייפלד** זצ"ל: כאשר עבר הגאון **רבי אהרן קוטלר** זצ"ל להתגורר בדירתו אשר בבורו פארק, קנו לו מקורביו רהיטים חדשים כנוסח אמריקה...

כשהגיע רבי אהרן לדירה וראה את הרהיטים, הכריז שאינו נכנס לדירה עד שיוציאו את הרהיטים החדשים... כמובן היו מוכרחים להוציאם ולא עזרו כל הבקשות והתחנונים של העסקנים...

שיחות חיים

הוזהרנו שלא לפגוע בכבודם של תלמידי חכמים!

נלמד מהפסוק: "את ה' אלוקיך תירא" (פרק ו-יג)

ואמרו חז"ל: שמעון העמסוני, ואמרי לה נחמיה העמסוני, היה דורש כל אתין שבתורה, כיוון שהגיע ל"את ה' אלוקיך תירא" פירש... עד שבא רבי עקיבא ולימד: "את ה' אלוקיך תירא" – לרבות תלמידי חכמים (פסחים כב: ב"ק מא. קידושין נז.). וכתב בעל הטורים: "תירא" בגימטריה "תלמידי חכמים". ואמרו חז"ל (סנהדרין צט:): מיהו אפיקורס? זה המבזה תלמיד חכם. והמבזה תלמיד חכם הריהו מבזה דבר ה' ואין לו חלק לעולם הבא. וכן אמרו חז"ל (שבת קט:): לא חרבה ירושלים אלא בשביל שביזו בה תלמידי חכמים.

מדוע לא זיכה הקב"ה את שמעון העמסוני בדרשה זו שדרש רבי עקיבא? מספר ביאורים נאמרו על כך: (א) **הבן יהוידע** תירץ שזיכו את רבי עקיבא בדרשה זו כדי לתקן על מה שאמר בהיותו עם הארץ: "מי יתן לי תלמיד חכם ואנשכנו כחמור".

(ב) **הכתב סופר** ביאר, לפי שלא עלתה על דעת שמעון העמסוני שיש צורך בכך, כי זה פשוט שצריך לירא מת"ח שכל ימיהם מקודשים לתורה ועבודה ה'. לא כן רבי עקיבא שהיה ע"ה ארבעים שנה ומתוך זה אמר מי יתן לי ת"ח וכו' הבין מנסינו שצריך פסוק לרבות גם ת"ח על כן מצא לנכון לדרוש זאת בפסוק.

(ג) **המהר"ם מלובלין** זצ"ל (בספרו **אמרי דעת** – עקב) תירץ עפ"י **רמב"ם** (פ"א מדעות ה"ה) שאמר שהאדם צריך ללכת במדותיו בדרך הממוצעת אך אם הקצין להכשל בדרך שלילית צריך כתשובת המשקל, קודם כל לדרך הקיצוני שכנגדה. ור"ע שהיה ע"ה ואמר מי יתן לי וכו' שב על כך בתשובה ע"י אהבה ויראה קיצונים מת"ח ומתוך זה דרש את הפסוק בהתאם.

(ד) **יתכן** לבאר באופן נוסף, כי מי שמכיר בערך החכמים ויודע עד כמה תורתם מגינה על כל העולם ואשר רק בזכות עמלם בתורה יתכן שלום ובטחון בארץ כהבטחת התורה [ואם בכ"ז רואים מלחמות ואסונות בארץ, זה בגלל שהם רק מיעוט, ואילו הרוב משתמטים מחובתם לבורא עולם] וממילא חייב כל אדם להכיר להם טובה ולא להיות כפוי טובה. ולכן רבי עקיבא מתוך נסיונו, חשש מאוד שאלה שלא לומדים תורה לא יבינו את ערכה וינסו להפריע ולפגוע בת"ח לומדי התורה ובכך לסכן את כל הישוב. לכן ראה חובה לדרוש את הפסוק לירא מת"ח.

כי על כן, יש לדעת שביזוי תלמידי חכמים מתחיל בכך שלא מעריכים מספיק את סגולות התורה, וממילא לא מחשיבים את יקרת מעלתם של אלו שגדשו עצמם בחכמת התורה, והמצב הלך ומתדרדר עד שהריקים והפוחזים מבטלים כליל את מעלתם היחודית כעפרא דארעא, ואמנם ההתחלה היא ביזוי תלמידי חכמים, אך ההמשך, ביזוי גדולי התורה, זקני הדור עיני העדה, ודעתם אינה נחשבת ח"ו ומכאן הדרך קצרה לפעור פיהם בדברי גידוף ונאצה רח"ל כקללת הנביא ישעיהו "יראהו נער בזקן והנקלה בנכבד".

ידועים דברי חז"ל (בגמרא מכות כג:) כמה "טפשים" האנשים שקמים מפני ספר תורה ולא מפני ת"ח גדול. והקשה הגאון **רבי שלמה זלמן אויערבאך** זצ"ל: אם אותם אנשים מכבדים את התורה על כל הכתוב בה ולכן קמים בפניה, הרי כתוב בה "והדרת פני זקן" ודרשו חז"ל "זקן שקנה חכמה" ואם אינם מאמינים בדרשה זו ח"ו, הכל כופרים הם בתורה שבע"פ וראויים להקרא "רשעים" ולא "טיפשים"?

וביאר רש"י, כי אותם אנשים יודעים שחכמי התורה מורים לעם המצוות וההלכות, אבל עצם גדולתם שדבקים בה' ובקדושת התורה זה למעלה מהשגתם. נמצא שהקימה בפני החכמים, מלבד הד"א שיש בזה לכבד ולהוקיר את החכמים, יש גם לקום מפני היראה מהם כדרשת חז"ל לרבות ת"ח שמוראם כמורא שמים.

וזה שאמרו חז"ל כמה טיפשים האנשים שקמים מפני ספר תורה מפני היראה, כך צריך להיות ביחס לאיש התורה שהוא בבחינת תורה וקדושתו כקדושת "ס"ת" לקום בפניו מחובת היראה של "מורא רבך כמורא שמים".

"הוי זהיר בגחלתך"...

ביום המהפכה הבולשביסטית (תרע"ח) אסרו על הלימודים בישיבת וואלוז'ין! אך הגאון **רבי רפאל שפירא** זצ"ל (אב"ד ור"מ וואלוז'ין) החליט שהוא יבוא בכל זאת באותו יום לישיבה מתוך השערה שיהיה דרך ארץ מפניו ולא יפריעו לו בלימודו. ואכן הוא ישב בישיבה כל היום והוא ולמד בשקידה.

אמנם לא כאשר חשב כן היה. לפתע נכנס צעיר יהודי לישיבה ופקד עליו לעזוב את המקום. ומכיון שהדבר היה כרוך בפיקוח נפש, לא סירב לו רבי רפאל אלא עזב את הישיבה.

למחרת היום נסע אותו צעיר באוניה, ובדרך נסיעתו החלה סערה גדולה בים והאניה טבעה. ומת הצעיר הלז. לאחר זמן-מה הגיעה אימו של הצעיר ההוא לפני רבי רפאל וסיפרה לו בחרדה, כי בנה שטבע בים אינו נותן לה מנוחה. הוא בא אליה בחלום כבר מספר פעמים ומבקש ממנה שתלך לבקש מחילה בשמו מרבי רפאל על אותו מעשה שפגע בו.

"ישורון" חלק יב

הודעה תקיפה למען כבוד התורה...

פעם נודע להגרי"ז **סולובייצ'יק** זצ"ל על אנשים מאחת הקבוצות ה"קנאיות" בירושלים שפעלו למחות כנגד מה שהיה נחשב בעיניהם כ"פירצה". ועל כן החליטו להדפיס כרוזים ברחובה של עיר כנגד אחד מהפעולות אותם נקט **החזון איש** להעמדת הדת על תילה.

שיגר להם הגרי"ז הודעה תקיפה ונחרצת, כי באם המודעות מסוג זה יפורסמו ברחובות ירושלים הרי שבו ביום יעזוב הוא את העיר לתמיד, באשר אינו יכול להתגורר בעיר שבה בחסות הקנאות מתבזה כבוד התורה באופן שכזה. [ואכן איום זה של הגרי"ז פעל את פעולתו].

הרב מבריסק ח"ג

על כבוד תלמיד חכם...

הגיעו פעם עסקנים לפני הגאון **רבי שלמה זלמן אויערבאך** זצ"ל וביקשו ממנו היתר לצאת נגד אחד האישים התורניים המקיים בתפלתו הנהגה מסויימת שהיא לכאורה נגד ההלכה.

השיב להם רש"י "שימו לב כיצד נראת ברכת המזון שלו. וכן להקפדותיו ביתר דיני התורה. האם מצאתם בו עבירה כלשהי נוספת? חזרו לשאלו: מה הקשר בין זה ובין בקשתם לצאת נגד האישיות ההיא?"

הסביר להם רש"י: הרי חז"ל קבעו לנו חוק בל יעבור, שעבירה גררת עבירה, ואם המעשים שלו בענין התפלה היו בגדר עבירה, היה צריך להגרר לעבירות נוספות, ואם אנחנו רואים בעינינו שמדובר בצדיק גדול, סימן שגם בהנהגה המסויימת שנוהג בתפלותיו אין פגם...

חוברת קול ברמה

החטא ותיקונו...

מעשה שנכנס אדם למעונו של הגאון **רבי חיים קניבסקי** זצ"ל וביקש להתפלל על אביו שגילו אצלו את המחלה הנוראה רח"ל. והנה באותה שעה ישב בחדרו של רבי חיים הגאון **רבי חיים קרייזוויט** זצ"ל (גאב"ד אנטוורפן), וביקש מרבי חיים רשות להשיב במקומו. הוא יעץ לבן המודאג שאם רוצה שאביו יבריא עליו להדפיס את ספרי **שו"ת שואל ומשיב** של הגרי"ש **נתנזון** זצ"ל.

כשיצא הבן, שאל רבי חיים את הרב קרייזוויט מדוע יעץ לבן דוקא את העצה הזו? והשיב: מכיר אני את האבא החולה, ושמעתי פעם דיבר בגנותו של בעל ה"שואל ומשיב" וחשבתי אולי זו סיבת מחלתו שהרי "המלעג על דברי חכמים אין תרופה למכתו" ואולי בזה שידפיס הספרים יתוקן חטאו ויתרפא.

הבן שקיבל את העצה, התאמץ להדפיס את ספרי שואל ומשיב לזכות אביו, ואכן תוך זמן קצר הבריא אביו לגמרי.

הלמות עמלים – ח"ב

ומי כעמך ישראל

בין איש לרעהו – סיפורים בני זמננו

המסר שהדהד מול עיני בבית הרפואה! / הרב נפתלי וינברג

פתאום הוא מרגיש נשיקה ביד. היה זה צעיר לא מוכר שהציע לו עזרה בהעלאת המוצרים הביתה. הוא העיף מבט בצעיר והגיע למסקנה שמדובר בנרקומן. החליט להתפטר ממנו על המקום, והראה לו את הדרך... הצעיר לא התעקש ופשוט הלך לדרכו. נכלס.

הקוראים הנכבדים בטח הבחינו בשבועות האחרונים, ששמי הזכר לתפילה מעל דפי העלון. ברוך השם חזרתי מבית הרפואה ואני מודה לכל אחד ואחד שהשתדל להתפלל עלי. יבורכו כולם מפי עליון בבריות גופא ונהורא מעליא!

* * *

מיד לאחר מכן חלה נהג המונית עד שהגיע לבית החולים לעבור ניתוח.

כאן היה לו זמן לחשוב על הא ועל דא, ואז קפצה לו בראש המחשבה שאולי הצורה בה התייחס לצעיר לא הייתה מוצדקת. אולי היה עליו לאפשר לצעיר לעזור לו על החבילות, וגם לצייד אותו ב"טיפ" לאחר שיסיים את העבודה הקטנה.

אבל לך תחפש אותו!! מי מכיר? מי יודע?

הסיפור לא נתן לו מנוח משך כל תקופת האשפוז שלו. חלפו כמה ימים ובני משפחתו סיפרו לו בשמחה שהבחור נמצא! מסתבר שהם עברו על מצלמות האבטחה הממוקמות ברחוב מגוריו, ובעזרת התמונות הצליחו להצליב מידע ולהגיע אליו.

ואכן לא היה מדובר בנרקומן!

כי אם בבחור מסכן.

הוא נקלע למקום בשעה שנהג המונית פרק את חבילותיו, ובאמת ובתמים התכוון לעזור. אולי גם התכוון לקבל טיפ קטן - אבל זו בוודאי לא עוולה.

על מנת לפצות את הצעיר הציעה לו המשפחה, בשליחות האב - שעדיין שהה בבית החולים לפנות לחנות מסוימת ולרכוש שם דברים "על חשבון הברון" - - -

* * *

מה ההגדרה של אדם זה?

אני מציע בשלב זה להשאיר בצד את כל ההגדרות! לא כל כך משנה לי עכשיו אם הוא בהגדרה של "מאמין" כאשר את אמונתו בקל אחד הוא לא יונק מהיהדות, ואין לי נפקא מינה כעת אם הוא "חסיד אומות העולם" או לא.

הוצאתי מהסיפור הזה מסר אחד שניצב מול עיני: **לעולם, אבל לעולם, אל תשפוט אדם לפי מראה חיצוני מטעה!!!**

במהלך אשפוזי עברתי ניתוח. לאחר הניתוח הועברתי לחדר במחלקה להחלמה. בחדר הייתה מיטה נוספת, ריקה. למחרת הביאו חולה נוסף לאותה מיטה. כיון שנכנס החולה לחדר והבחין בי, בירך אותי בכל הברכות שבעולם לרפואה והצלחה!

מחמם את הלב.

הוא גם אושפז לצורך ניתוח בטן, ועשה רושם של אדם בגיל 70 לערך.

הבחנתי שאין כיפה לראשו, אז הנחתי שמדובר ביהודי שעדיין לא מקיים תורה ומצוות. מה שכן, הוא דיבר על "אלוקים אחד".

חלפו דקות ספורות וקבוצה של ערבים נכנסה לחדר. ברגע הראשון לא הבנתי מה הם מחפשים פה, אבל הם ניגשו אליו ושוחחו בערבית. למרבה ההפתעה הוא ענה להם בערבית. ופתאום אני קולט: הוא בכלל ערבי!

זה היה מפתיע כי העברית שלו הייתה רהוטה, ללא מבטא זר (אפילו יותר מהעברית שלי... למרות שעליתי מחו"ל לארץ ישראל כבר לפני עשרות רבות של שנים).

בהמשך גם נכנסה אשתו לחדר, עם כיסוי הראש הישמעאלי האופייני.

קלטתי שמדובר לא ביהודי, אבל אולי בסוג של חסיד אומות העולם או משהו כזה. אדם עם ערכים ואיכות. אך מעבר לכך לא ידעתי כלום.

* * *

בימים הקרובים התוודעתי לסיפור שהתרחש איתו.

הוא מתגורר באחת השכונות הערביות של ירושלים רבתי, ועובד כנהג-מונית בעיר.

ערב אחד חזר הביתה אחרי יום עבודה סטנדרטי. היו לו בתא מטען חבילות של קניות שהיה צריך להעלות אותם הביתה. החנה את המונית, פתח את ה"בגאז" והחל להוציא דברים.

היית מעורב בסיפור שקשור לבין אדם לחבירו? שמעת ממקור ראשון? ספר לנו עכשיו! פקס: 077-7671812 דוא"ל: ahavemet@012.net.il

קוראים יקרים: אנא אפשרו לנו להמשיך ולהגביר את הפצת המידות הטובות בעם ישראל לתרומות: 02-5671812 0542538581 אפשר לתרום גם בכרטיס אשראי

השגחה פרטית

דברי
התעוררות
וחיזוק
וסיפורי
השגחה
מופלאים
המתרחשים
בימינו
מתוך
”קו השגחה
פרטית”

פרשיות דברים - ואתחנן תשפ"ה ♦ עלון מס' 169

השגחה שבועית

הפוך ממה שהראש הגויי מבין

איזה איבר הוא חשוב יותר, והשפעתו על חיי האדם רבה יותר - האם איבר שהוא רגיש ועדין, או איבר שהוא מוצק וחסון? ילד קטן לו היה נשאל על כך, היה עונה שלכאורה, איבר שהוא רגיש, רך ועדין, חשיבותו פחותה מזו של איבר גס, חזק ובעל נוכחות. הילד היה טוען שכלל שהאיבר מוצק וחזק, חשיבותו רבה והשפעתו מכרעת לקיום הגוף ולבריאותו. אדם בוגר שיידרש לשאלה, יחשוב מיד על הלב: זהו איבר קטן, עדין ורגיש, שדווקא בו תלוי קיום הגוף. הלב - ככל שהוא עדין, כך הוא משמעותי ואף קריטי להתנהלות הגוף, ואין אדם שיותר על פעילותו של הלב אפילו לשניות בודדות, רחמנא ליצלן...

את התשובה הזאת, כמובא בזוהר בפרשת פנחס, ענה רבי אליעזר הגדול על שאלת גוי שבא לפניו בטענה יצוקה לכאורה: אם נכונה טענתם של בני ישראל, שעם ישראל הוא העם החביב ביותר על הקב"ה - איך ייתכן שהם סובלים ברמה הקשה ביותר, ללא כל השוואה לסבלם של בני שאר האומות? אין זאת, אלא - ביקש הגוי להוכיח - שהעמים האחרים הם נבחרים יותר מעם ישראל, ולכן נגזר עליהם לסבול פחות.

בראשו הגויי הוא הסיק, שמלך גזר מצוקה וסבל - על אותם שהוא אוהב פחות, ומעניק חיים קלים ורגועים - לקרובים אליו ביותר.

משל רבי אליעזר הגדול לתלמידיו את משל הלב: הלב זהו האיבר המעביר את הדם לכל האיברים, ובו תלויים כל חיי האדם. עם זאת, מדובר באיבר שהוא רגיש ועדין יותר משאר האיברים.

לפני שנבאר את הנמשל, נזכיר את עונו של הנחש: "עפר תאכל כל ימי חיך". צדיקים מסבירים, שהקללה הגדולה ביותר היא להיות מנותק מהקב"ה, להרגיש בלתי-תלוי במתנותיו, ולא לחוש צורך בתפילה אליו. הנחש התקלל שהיה לו טוב כל החיים, שלא יצטרך לחפש אוכל, וממילא - שלא יהיה מחובר לה'.

כעת נבין את הנמשל: עם ישראל, העם שבו תלוי כל העולם, חייב להיות תלוי בקב"ה יותר מכל עם אחר, ובלי השוואה כלל. הרי זהו העם שהקב"ה מוכיח, ואלו האנשים שהקב"ה מתייחס אליהם בפרט, מאזין לשוועתם במיוחד, עוזר, מושיע ומגן ביתר שאת, ודואג לכל צרכיהם בהשגחה עליונה מדוקדקת.

הנהגה זו תקפה כלפי עם ישראל בכלל, וכלפי כל יהודי בפרט.

לכל אדם עוברים משברים וגלים; ניסיונות ברוחניות, לצד ניסיונות בגשמיות. אדם עלול להישבר מהקשים, ולטעות ולחשוב שהצרות הן סימן לכך שהקב"ה רחוק ממנו, חס ושלום. בא רבי אליעזר הגדול, ומלמד אותנו שההפך הוא הנכון: כשם שהאיבר העדין ביותר זהו הלב, ועם זאת הוא המשפיע ביותר והחשוב ביותר - כך הניסיונות הם סימן של חיבה יתירה וקרבה לה'.

שבת שלום ומבורך
פינחס שפר

דברים שבלב

על פי השיעורים בספר חובות הלבבות "שער הבטחון"

רבי יעקב עמדין משנה את הניגון

מעוניינים בי! אכן, לפנות לה' אך ורק בעת צרה, זהו חיסרון.

אולם, הבה ונראה מבט נוסף על התפילה בעת צרה.

רבי יעקב עמדין מספר, כי בימי חורפו, בהיותו צעיר, היה תמה על הניגון של יעשמת כל חי, בו ממשכים במשפט אחד, ללא פסיק: בכל עת צרה וצוקה, אין לנו מלך עוזר וסומך, אלא אתה.

וכי כך נאה וכך יאה, שרק בעת צרה וצוקה אין לנו מלך אלא אתה? ומה עם זמני השלווה וההרחבה? מה בימים הטובים שבהם הכול בחסדי ה' הולך למישרין? ולכן היה רבי יעקב משנה את הניגון, ומניח פסיק בין חלקי המשפט: פודה ומציל, עונה ומרחם בכל עת צרה וצוקה, אין לנו מלך עוזר וסומך אלא אתה!

עברו ימים ושנים. רבי יעקב מעיד על עצמו: 'באתי לכלל בינה, ולא שינית את מנהג נועם הנגינה'. רבי יעקב חזר לניגון הראשון, וטעמו הנפלא עימו: הגויים עובדי האלילים, כאשר הם חיים בטוב הם מהללים את האליל שלהם, אך כשנהיה להם רע הם כועסים מאוד ורוגזים על אליליהם.

אבל אנחנו, בני ישראל, עם קרובו של מלכנו ומושיענו, איננו כך. גם אם תכפר צרות ואסונות, רח"ל, גם אם חווינו פחד ורדיפות - אנחנו נשארים נאמנים לאבינו שבשמיים, וגם בעת צרה וצוקה אין לנו מלך עוזר וסומך, אלא אתה!

בורא כל העולמים, אין מידתו כמידת בשר ודם. רבינו יונה אומר, כי כאשר שניים מסוכסכים, ולפתע אחד מהם זקוק לעזרת הבר-פלוגתא שלו, מתרעם השני ואומר: עכשיו נזכרת בי?! אבל השי"ת לא כך, וכאשר יהודי פונה אליו בעת צרה, הוא מקשיב לו ועונה לו. כפי שאנו מתחננים בתפילת העמידה: "ותהי לרצון תמיד עבודת ישראל עמך".

שנזכה להתפלל מתוך שלווה ושמחה, ויתקבלו כל תפילותינו לרצון לפני אבינו שבשמיים, אמן סלה.

(מתוך שיעור 304 בשער הבטחון. לשמיעת השיעור הקישו 4 לאחר בחירת השפה, או בחיגו 02-3011904) שיר

בקשו רחמים מרובים
עבור האבדך ר' יצחק בן בשא (קלצקי) הי"ו
קו לחלוקת פרקי תהילים: 077-4822963

תינוק שנולד מכיר רק את אמו, ויודע שהיא המספקת לו את כל צורכו. ככל שהוא גדל הכרתו מתחזקת, והוא שם לב שאמא מחכה לאבא שיביא להם את צרכיהם. אחרי שהוא לומד לבטוח באבא, הוא מגלה שיש פעמים שאבא לא יכול לעזור לו, אבל הוא יכול לעזור לעצמו, או להיעזר באנשים אחרים. כך עולה הוא מדרגה לדרגה, עד שהוא מגלה את האמת: כולם תלויים באבא שבשמיים, שהוא יצר אותנו והוא מכלכל ומחיה אותנו. זהו קורה לו, כשאף אחד מכל מי שהוא מכיר אינו יכול לעזור לו. במצבים אשר אין בהם לאדם שום תחבולה בשום פנים, כמו שנאמר (ירמיה ב, כז): "ובעת רעתם יאמרו, קומה הושיענו". כמו שרבינו מבאר בדרגה השישית שבפרק ז'.

הבה נתבונן בפסוק שמביא רבינו, ירמיהו הנביא מתאר מצב רוחני קשה, בעם ישראל יש עובדי אלילים, הם משוכנעים שהעבודה זרה היא כמו אבא ואמא שלהם, רח"ל. הנביא מתלונן בשם ה': "כי פנו אלי עורך ולא פנים".

הם מחזיקים בהתנכרות האומללה הזאת, עד שמגיע אסון. בעת צרה מתגלה שהעבודה זרה לא יכולה להושיע, ובעת רעתם הם נזכרים בה' ובוכים אליו, "קומה הושיענו!" איננו צריכים להגיע למצב רוחני קשה כל כך, כדי להקיש מהתנהגותם לגבינו. כי גם אם בחסדי ה' בטל היצר לעבודה זרה, הרעיון לא התבטל לגמרי. עדיין יש אנשים שמייחסים כוח ליכולת התכנון המדהימה שלהם, למכשירים משוכללים, לכסף ולניסיון החיים. תחושת היכולת (שאמנם יש בה תועלת רבה) עלולה להשתלט על האדם ולהשכיח ממנו מי נתן לו את כל החיל. רק כשה' משכיבו כמה ימים במיטה ליע, הוא נזכר שבעצם שום דבר לא בידים שלו.

בעל המנורת המאור אומר, כי הדרך הנכונה היא להתפלל בעת שלווה. חכמינו אמרו (סנהדרין מד): "לעולם יקדים אדם תפילה לצרה", כי התפילה הזו מראה שהוא מאמין שכל הטוב והשפע, גם הם "מאת ה' היתה זאת".

אנחנו מוצאים את הגישה הזאת במעשה של יפתח הגלעדי. בני המקום שנאו אותו וגירשוהו, אולם כאשר בני עמון הצרו להם, הם פנו ליפתח. והוא - לא שמח בבקשתם: "הלא שנאתם אותי, ומדוע באתם אלי כאשר צר לכם?" אהה, רק כשאתם צריכים עזרה אני טוב בשבילכם, וביום-יום אתם לא

הצטרף גם אתה לרבות היהודים מכל העולם ששינו את חייהם, חייג:

מארץ ישראל 02-30-11-300 • מארה"ב 151-86-130-140 • מאנגליה 00-330-3900-489 • מבלגיה 00-380-844-28 • מאוקראינה 380-947-100-633 • מארגנטינה 3988-4031 • מדרום אפריקה 87-551-8521 • קו לנשים - שלוחה 4 בתפריט הראשי

קו השגחה פרטית
אידיש. עברית. אנגלית.

ניסיון שבכל יום

סיפורי השגחה מופלאים שסופרו ב"קו השגחה פרטית"

מים בלי ששון

"תקשיב", אמרתי לחבר שלי בשוהה טלפונית, תוך כדי שאני מתהלך בביתי הקט. ברגע הבא כבר לא היה לו למה להקשיב, כי הפלאפון נשטט מידי ונפל לתוך דלי של מי שטיפה.

זה היה בלתי צפוי לחלוטין. בסך הכול רעייתי התכוונה לשטוף את הבית לכבוד שבת, ואני סידרתי עניינים נוספים בפעולות שגרתיות. אני כל כך רגיל לשוחח בפלאפון תוך כדי שאני מתהלך, וידי הימנית אמונה בהחזקת הפלאפון ללא שום תקלה. ועכשיו, כמה מוזר, הפלאפון לא רק נפל, אלא טבע טביעה קטלנית וסיים את חייו.

נאלצתי לקנות פלאפון חדש, בתפילה שהקב"ה ימלא חסרונו. אולם, השגרה לא חזרה לביתנו. במבט לאחור הרגשתי כאילו הוכנסתי לתוך מנהרה חשוכה, שבה כל הזמן קורים דברים בלתי צפויים. פתאום קיבלתי קריאה דחופה לבוא הביתה, כי הרצפה מוצפת מים. הגעתי הביתה כדי להרגיע, וגם כדי לזהות את מקור הבעיה, אולם לא הצלחתי להבין מה קורה פה. האינסטלטור שהוזמן בקריאת חירום, דיווח על פיצוץ בצנרת.

אחר כך הייתה נזילה מהשכנים, ובסתם יום לא סתמי, טפטפו לי טיפות מים על הכובע. אשתי התלוננה על הברז הדולף, ואני הרמתי עיניים לשמיים, מאין יבוא עוזרי?

ביקשתי מה' שיעזור לי, ושאלה את פשר התעלומה האופפת אותנו בשבועות האחרונים. על מה ולמה אנחנו חשופים לנזקי מים בצורה על טבעית ממש? ואז, ברחמי ה' עלה בדעתי לבדוק את המזוהזות.

לתדהמתנו התגלה פסול בדיוק במילה הקשורה למים. במילה "יורה" (ומלקוש) האות ו' הייתה מחוקה, וכך התקבלה המילה "ירה".

הטעות תוקנה, וברוך ה', מאז שבו המים לזרם במסלולם הנכון, והכול הסתדר על הצד היותר טוב.

(ניתן לשמוע את הסיפור בשלוחה המיוחדת לסיפורים שהתפרסמו בעלון - סיפור מס' 240)

המודעה שלא ראינו

מספר יהודי מאשדוד: אשתי עבדה מחוץ לעיר, ומדי יום במשך כשעה הייתה נוסעת למקום עבודתה. ככל שעבר הזמן מאז שהתחילה את העבודה, הלך העניין ונעשה מעיק יותר ויותר. הדרכים היו ארוכות ומתישות, הילדים שבבית חיכו לאמא, וכך מצאנו את עצמנו מצפים לישועה, שהיא תמצא עבודה בתוך העיר.

"אפשר לחשוב שבאשדוד לא צריך עובדות כמוני", חזרה אשתי ואמרה. "הרי ברור שיש כאן ביקוש לעבודה שלי. צריך רק למצוא את המשרד שצריך אותי".

רק למצוא? פירושו: לחפש. רק לחפש? פירושו: לרדוף אחרי כל בדל מידע. מהרגע שהחלטנו שאנחנו מחפשים עבודה בתוך העיר, התחילה אצלנו תקופת החיפושים. כל פעם שיצא לאור מקומון, ידענו או כל תכריך של מודעות מכל מיני סוגים, היינו הראשונים להעלות אותו הביתה ולבדוק, אולי יש בו בשורה? אולי משהו צריך בדיוק אותנו?

זה הפך לחלק מסדר היום. יש כמה חוברות פרסום שמגיעות בקביעות במוצאי שבת, יש שתיים שבאמצע השבוע, יש גם חוברת שנוחתת בתיבת הדואר ביום חמישי, ובכל פעם, במין אובססיה מיהרנו לדפדף בחוברות ולבדוק מה חדש. כמובן גם את העיתון היומי סקרנו בתשומת לב. ואכן, מדי פעם ניכרה התעוררות בתחום. משרדים חיפשו עובדת בתפקיד שאשתי התאימה לו, והיא שלחה מיד קורות חיים.

בסך הכול שלחנו קורות חיים לעשרים מקומות עבודה! מתוכם חזרו אלינו ארבעה, וכולם אמרו, כל אחד בסגנונו, שזה לא רלוונטי.

באחד הימים, זה כבר היה מאוחר מאוד בלילה, ידענו שכבר הגיע אחד מההיתונים המקומיים ועדיין לא סקרנו אותו. כבר הייתי עייף מאוד, ואמרתי, "נראה לי שלרדת עכשיו במיוחד כדי לקחת את העיתון, זאת השתדלות יתירה. זה כבר יותר מדי. אם הקדוש ברוך הוא רוצה לתת לך עבודה באשדוד, זה יגיע גם בלי המאמץ הגדול שנדרש מאיתנו עכשיו כדי לקרוא את המודעה".

זה. הלכנו לישון בלי לקרוא את העיתון. העזנו לעשות את זה!

הבוקר אור, ואשתי מקבלת טלפון מחברה שלה. החברה ראתה את העיתון של אתמול, וקלטה מודעה של דרושים שהיא בדיוק מהסוג שאשתי מחפשת. שלחנו קורות חיים, והנה, מיד אחרי שהפקס נשלח חזרו אלינו, קראו לה לראיון, ובסופו

מה שמתאים בדיוק

יש לי בית דפוס בירושלים. מדי יום יוצאים מהמכונות מודעות, פליירים, חוברות ועוד. ביום חמישי האחרון התקשרו אלי מהנהלת המוסדות של קהילה מסוימת, וביקשו שאדפיס להם חוברות.

"בשמחה", אמרתי להם. "אם תשלחו את החומר עד הצהריים, העבודה תהיה מוכנה היום; ואם תשלחו אותו אחר כך, החוברות תהיינה מודפסות היום, אבל - כמו שאתם יודעים, כאשר מדפיסים חוברת נותרים שוליים לבנים, ובשביל לקבל מראה נאה ומושלם צריך לחתוך את השוליים. החיתוך נעשה באמצעות מכונה אחרת, הוא אורך זמן, וכאמור - אם החומר לא יגיע עד הצהריים, לא אספיק לעשות זאת היום, אלא רק מחר".

"לא שייך!" הם הגיבו, ופנו לחפש בית דפוס אחר. למחרת, ביום שישי בבוקר, התקשר אלי ידיד מבית שמש, גם הוא בעל בית דפוס. "תוכל להדפיס היום חוברות בשביל בית כנסת?" הוא שאל.

"של מוסדות איקס מירושלים?" ניחשתי.

"לא ולא. מוסדות איקס דווקא ביקשו ממני עבודה, וכעת אני עסוק בה, ולכן איני יכול להתפנות לעבודה אחרת, של בית כנסת אחר. תרצה להדפיס להם את החוברות?" הוא נתן לי מספר טלפון של אחד הגבאים. דיברתי איתם, והסברתי כי בפרק זמן כה קצר, איני חותך את השוליים. "זה בסדר גם כך", הם הגיבו, "העיקר שהחוברות תהיינה מוכנות כבר".

ואני עמדתי והשתוממתי, איך הקב"ה מנהל את עולמו. איך הוא מסובב את הלוקחות מבית דפוס למשנהו, ואיך הוא שולח לכל אחד עבודה שמתאימה לו. וגם אם משהו מחליט שאני לא מתאים, אני לא צריך לדאוג. ה' שולח לי את מה שמתאים לי בדיוק.

(ניתן לשמוע את הסיפור בשלוחה המיוחדת לסיפורים שהתפרסמו בעלון - סיפור מס' 242)

שתיקה יפה בשעת קפה

באותו בוקר הרגשתי לחוץ ממש. בעוד כמה ימים יכנס החג, ובצהריים, כשאחזור מהכולל ונוות ביתי תשאל האם יש לי כסף לקניות לקראתו, אצטרך לענות משהו. החלטתי שאנסה להשיג הלוואה, כדי שיהיה לי מה לענות. לא התכוונתי להפריע לאי מי בלימודי. נכנסתי לחדר הקפה, ופגשתי שם באברך שמכין לעצמו קפה. שאלתי אותו, "יש לך כסף להלוות לי?"

הוא התנצל שלא, וממש בתוך המשפט שלו נכנס אברך נוסף לפינת הקפה, ובתנועות פזיזות הכין לעצמו את המשקה החם. "תיהר!" קראתי לעברו. "הקפה הולך להישפך לך", הזהיר אותי חברי, אבל אותו אברך היה זוחח משהו ולא מיתן את תנועותיו. "יהיה בסדר", הוא טען, ורגע אחר כך קרה הדבר הצפוי ביותר. הקפה נשפך, עליו.

זה לא סתם נשפך עליי. זה הכתים את הציצית החדשה שלי, ציצית צמר יפה שחידשתי באותו יום! וכבר הסברתי שמצבי הכלכלי הוא לא משהו, והציצית הזו עלתה לי דמים מרובים. עד שקניתי אותה ועד שחידשתי אותה, והנה היא כבר מוכתמת בכתם קפה מכוער.

השלוחה
לשמיעת

הסיפורים

שהתפרסמו בעלון

6176* שלוחה 2 ואחר כך 9

מפיצים אמונה ומחיים נפשות

אני רוצה להביע את תודתי העמוקה למערכת קו השגחה פרטית ולכל הפעילים והמעפילים המסורים. לא מומן התחלתי להאזין לתכנים המועברים בקו, ואני חייב לשתף אתכם בכך שחוויתי שינוי עצום בחיי. כל צורת החשיבה שלי השתנתה לחלוטין. התחלתי לחיות בתחושה מרוממת שאני נמצא בצל כנפיו של הקב"ה. כשקורא לי דבר טוב, באופן טבעי אני מודה לו: אך, השינוי הגדול באמת מתבטא כשקורה משהו פחות טוב, שאם, במקום להיכנס למצוקה וללחץ אני מבין שגם זה מגיע מן השמיים. זו תפנית אדירה, ממש כניסה לאווירה רוחנית אחרת. ועל כך אני רוצה להודות לכם מקרב לב, ומי ייתן לה' ישלם לכם את שכרם במלואו.

מפיצים אמונה ורואים ישועות

יש לי דירה להשכרה, ולעזרי כמה חודשים היא עמדה ריקה. חששתי מאוד שלא אמצא שוכרים בקרוב. החלטתי לתרום להפצת האמונה והבטחון ביישוב שלם, באמונה שזו תעמוד לי למצוא שוכר מתאים. באופן מדהים, לא עברו ימים ספורים, והנה קרה! נמצא שוכר טוב והגנן בדיוק כמו שקיוויתי. ומיד חתמנו על חוזה. אני מרגיש שחיותי לישועה בזכות שחיזקתי עוד יהודים באמונה ובבטחון.

של דבר היא נקלטת שם, וכיום היא עובדת בעבודה שמתאימה לה בתוככי העיר, בלי צורך בנסיעות מפרכות. ראינו איך משמיים הקב"ה סידר לה את העבודה הזאת, ודווקא כאשר הרפינו מההשתדלות; דווקא כאשר עזבנו את המרוץ, ותלינו ייבנו בה' לבדו. (ניתן לשמוע את הסיפור בשלוחה המיוחדת לסיפורים שהתפרסמו בעלון - סיפור מס' 246)

אם אתה משמח את שלי

גיליתי אותך, כמה שבועות אחרי שהגעתי לגור בדירה שבה אני מתגורר כעת: שכן שהוא יהודי מבוגר, המתגורר לבדו בחדר. בודד, שבור ואומלל. קורות חייו עמוסים בכאב ובעצב. קרובי משפחה אין לו, ויהודים טובים עוזרים לו פה ושם. מדי פעם מישוה נזכר בו ולוקח עליו חסות ללא כל מחויבות, וכך עוברים עליו ימים ולילות. בעיקר לילות.

שאלתי את עצמי 'מהיכן ירק זה חי?', והמסקנה שלי הייתה עגומה. אין לי כל מושג, וגם לאחרים לא. יום אחד שאלתי אותו האם הוא רוצה אוכל ביתי חם. הוא הנהן לחיוב, ובאותו יום קיבל ארוחת צהריים חמה. זה היה הפתח, שבעקבותיו המשכתי לשלוח לו מדי צהריים ארוחה מבושלת. כל המשפחה שלי כבר הייתה שייכת לחסד הזה.

החסד, שבתחילה היה כמין התנדבות ופרץ של רצון טוב, הפך למחויבות. אחרי תקופה, כבר לא הספיקה לו המנה הרגילה שהבאתי לו. הוא העדיף אוכל מסוים, ודרש שאשים לב ולא אתבלבל. כמו כן, הוא רצה שאצטרף סלט ירקות, חתוך לחתיכות קטנות מספיק, וגם סלט פירות על זו הדרך.

בתחילה לא שמתי לב שהעניין הולך ונעשה מעיק. הוא ביקש שאחזיק? אחתוך. רוצה סלט? סלט. כך יצא שמלבד הארוחה המבושלת, מעשה ידי רעייתי תחי, נעמדתי גם אני לחיתוך הירקות והפירות. זה ארך די הרבה זמן, והרגשתי כי העניין הזה כבר מעבר לכוחותיי. חשבתי שלא יקרה כלום אם השכן יחתוך בעצמו את הסלט. החלטתי שאני ממשיך עם החסד, אלא שאני מצרף לו ירקות ופירות שלמים.

באותו רגע לא קלטתי, שלא רק שההחלטה הזו לא חסכה לי זמן, אלא היא הביאה בעקבותיה עוגמת נפש רבה. לא קישרתי בינה לבין התפתחות לא נעימה שקרתה בין כותלי ביתי, אבל הקב"ה רצה שאקלוט, וריחם עליי.

אחרי כמה שבועות מאז אותה החלטה אומללה, פגשתי חבר שמכיר את שכני ומנסה לעזור לו. "כל הכבוד לך", הוא אמר לי, "אין לך מושג איזה חסד אתה עושה בזה שאתה שולח לשכן שלך אוכל מדי יום". הנהנתי. בכלל לא התכוונתי שהוא ידע על החסד הפרטי שלי עם השכן שה' זימן לי. כנראה שהשכן באמת מאד נהנה אם הוא סיפר על הארוחות. באופן כללי לא זכיתי לשמוע ממנו מילים טובות, והכרת הטובה העקיפה שלו עודדה אותי מאד.

"תדע לך, שמאוד חשוב שהאוכל יהיה אסתטי", הוא הוסיף. "תשלח לו את הירקות חתוכים וארוחים יפה, ותעשה את המצווה בשלמות!"

הוא דיבר בחום, כמו מישוה שמכיר את היהודי מקרוב, ומאמין שיש משמעות לאופן ההגשה. הוא גם עשה רושם שהוא יודע מה זה דורש. הוא בעצמו מתאמץ לעזור וכשרואים את השני מתאמץ, מוכנים להתייגע גם כן. החלטתי לקחת את דבריו ברצינות, וכבר למחרת חזרתי למנהגי הישן - לחתוך את הירקות.

רגע לפני שאני משתף אתכם במה שאירע כמה דקות לאחר מכן, אספר לכם על מה שעבר עלינו מאז שהפסקתי לחתוך את הירקות. כפי הידוע, השכן אינו האדם היחיד שאני נותן לו לאכול. יש לי תינוק, אוצר נפלא ששלח לנו ה'. בשעת הצהריים אני צריך לתת לתינוק את האוכל שלו, אולם בשבועות האחרונים הפך הנושא למורכב במיוחד. התינוק מאס במטרינה, ובכל פעם שהגיע הזמן לתת לו לאכול, הוא דחה את הבקבוק. כאשר בכל זאת הסכים למצוץ ממנו כמה טיפות, הוא מיד פלט אותן. לא הבנו מה קורה איתו, ולמה הילד כל כך נרגז. הרי בעבר הלא רחוק הוא אכל יפה את הארוחה, ואילו בתקופה האחרונה נהפך כל העניין לצרה צרורה. התינוק בוכה ואינו נרגע, ואני צריך להסתובב סביבו והוא סביבי, ושנינו מסתובבים בבית בלי יכולת לעשות שום דבר נוסף.

גם באותו יום שחתכתי את הירקות, השמיע התינוק את קולו. הוא בכה כי היה רעב וביקש אוכל. הכנתי לו בקבוק מטרינה, והנה - הוא מוצץ אותו בשקיקה! האוכל נבלע וגם מתעכל. הוא לא פולט ולא מקיא, אלא פשוט אוכל! זה היה בולט: אני התאמצתי בחיתוך הירקות והפירות למען יהודי, והתינוק חזר לאכול בבריאות ככל התינוקות.

(ניתן לשמוע את הסיפור בשלוחה המיוחדת לסיפורים שהתפרסמו בעלון - סיפור מס' 241)

האברך ששפך את הקפה נבוך מאוד. הוא כבר למד את הלקח, ואני ריחמתי עליו. ראיתי שאכפת לו, והוא לא יודע מה לעשות עם עצמו. הסתכלתי על הציצית שלי כדי לאמוד נזקים, והוא אמר לי, "אני יודע שהרסתי לך. כמה אני צריך לשלם?"

רציתי לומר לו מילים כדורבנות על כל ההתנהגות שלו, ואולי גם להודיע לו ששום תשלום לא יכפר על הבושות וכאב הלב, אבל הקב"ה נתן לי כוחות, ואני בלמתי את פי, ושום דבר מכל הנ"ל לא השתחרר ממני. "זה בסדר", אמרתי לו. "אני כבר אסתדר עם זה".

שטפתי את הכתם במי ברו והצלחתי לעמעם אותו מעט. חזרתי להיכל הלימוד, ותהיתי מה לעשות עכשיו. הרי כל המטרה שלי בכניסה לפינת הקפה הייתה להשיג הלוואה, ואם לא הצלחתי שם, אולי כדאי שאפנה אל הלומדים.

באותו רגע פנה אלי אחד מהאברכים האמידים. הוא אינו נוהג לחלק כסף, אבל הפעם 'משום מה' הוא הוציא מכיסו חמש מאות ש"ח, נתן לי ואמר, "שיהיה לך להוצאות החג". ואני ידעתי כי הזכות של 'הבולם פיו בשעת מריבה' היא שעמדה לי, ובזכות האירוק הגיעה הישועה.

(ניתן לשמוע את הסיפור בשלוחה המיוחדת לסיפורים שהתפרסמו בעלון - סיפור מס' 243)

הסגולה הכי טובה

"אני צריך סגולה למציאת אבידה", אמר לי חברי בשיא הלחץ. ישבנו בטנדר והוא גילה שאבדה לו פרשייה של תפילין. הוא סופר סת"ם, ואבידה שכזאת היא אבידה גדולה.

אמרתי לו, "הסגולה הכי טובה היא חיזוק באמונה, שהקדוש ברוך הוא יחזיר לך את זה".

הוא התחנך באמונה, אמר שהכול לטובה, וברוך ה', תוך כמה דקות הוא מצא את האבידה.

(ניתן לשמוע את הסיפור בשלוחה המיוחדת לסיפורים שהתפרסמו בעלון - סיפור מס' 244)

מצווה גוררת מצווה

בשבת התארחתי בביתו של אבי בקרית צאנז שבטנגינה, ובמוצאי שבת יצאתי לכיוון התחנה, כדי לעלות על האוטובוס הנוסע לירושלים ולשוב הביתה. יצאתי מאוחר מדי. הדרך מבית אבי עד לתחנה אורכת כעשר דקות, וראיתי שהאוטובוס עומד להגיע בעוד שתי דקות. ידעתי שאם לא אשיג אותו, אצטרך לחכות זמן רב עד לאוטובוס הבא.

מיד כשיצאתי ראיתי יהודי חונה בתוך רכב, ליד בית אבי. שאלתי אותו, "תוכל להקפיץ אותי לתחנה? האוטובוס צריך להגיע בעוד שתי דקות".

"בשמחה", ענה לי היהודי במאור פנים, וחיש קל הביא אותי לתחנה. הגענו עוד לפני שהאוטובוס הגיע.

ברגע שהוא פתח את דלת המכונית, ניגש אליי יהודי ותיק בידי, ושאל אותי: "אתה מקומי? אולי אתה מכיר את האדם שהתיק הזה שייך לו?" על התיק היה רשום שם משפחה. הנהג שלקח אותי התבונן, והתרגש: "זהו שם המשפחה של אחותי שהתארכה אצלי בשבת!"

זה היה מדהים. הוא עזר לי להגיע לתחנה, ובזכות החסד שלו הוא זכה להשיב את האבידה של אחותו.

(ניתן לשמוע את הסיפור בשלוחה המיוחדת לסיפורים שהתפרסמו בעלון - סיפור מס' 245)

קח גם אתה שותפות קבועה
בהפצת "ההשגחה פרטית" לכל יהודי בכל העולם

ותזכה גם אתה לראות את ההשגחה הפרטית בכל העניינים

התקשרו עכשיו למוקד הישועות 02-6313-742

או בקו השגחה פרטית 02.30.11.300 | שלוחה 6

העברה לבנק לאומי | חשבון 57390056 | ת.ד. 5475 ירושלים | משלוח בדואר | בעמדות נדרים פלוס | בנק 10 | טיפוף 902 | ע"ש השגחה פרטית

מפיצים אמונה לכל יהודי בכל העולם

זכו בשותפות קבועה "במוקד הפצה"

אנא התפללו לזיווג הגון מרים מרלה בת נועה רחל
ומרדכי חיים בן נועה רחל בעיתו ובזמנו. אמן.

לשונם הזהב

השגחה פרטית בספרים הקדושים

לרדוף אחר התפילה בכל עת

כבר ידעת שמשחרב בית המקדש אין לנו במקום קרבן אלא תפילה ותשובה. מעתה יהא אדם רדוף אחר התפילה תמיד, ולא בזמן הצרות בלבד, אלא בכל יום. דרך הערה אמרו: "לעולם יקדים אדם תפילה לצרה, שנאמר: העירך שועך לא בצר". וכן אמרו: "כל המאמץ עצמו בתפילה מלמטה אין לו צרים מלמעלה", ו"לעולם יבקש אדם רחמים שיהו הכל מאמצין כחו". וישתדל ברוב אוהבים, שאין לך אוהב שאין לו מקום, ובמשלי הערב אמרו: "אל ימנע בעיניך שונא אחד, ואל ירבו בעיניך אלף אוהבים".

(ספר הבחירה למאיר)

התפילה מונעת את הצרה מלבו

בסוף ספר אהבת חסד הועתקה "מרגינתא טבא", וזה לשונו שם (סקט"ז): "ליזהר שהפחד והצער והכניעה שאדם מכניע את עצמו בעת צרתו וסכנתו ח"ו, כן ינהג את עצמו אף שהוא בשלווה - בכניעה, בפחד ובענווה", עכ"ל. והנה עיקר הלכה זו מפורשת בגמ' (סנהדרין מ"ד): "היערך שועך לא

בצר (איוב ל"ו), אמר רבי אלעזר לעולם יקדים אדם תפילה לצרה", עיין שם. ובאמת דבר זה הוא סגולה מכל הסגולות להינצל מכל צרה, שהרי, על פי רוב כל עיקר מטרת הצרות והייסורים הם לעורר את האדם לתפילה ותחנונים, וכמפורש בחז"ל (יבמות ס"ד): "שאבותינו היו עקורים, מפני שהקב"ה התאוה לתפילתם". ואם כן, אם יקדים האדם הצעקות והתפילות לפני הצרה, כבר יצא ידי חובתו, ולא תבוא עליו הצרה. אמנם הלשון שכתב "ליזהר", מפני שבלא זה יש גם סכנה בדבר, אחרי שמפורש

שזו היא סיבה שתגיע צרה - בכדי שיתפלל, נמצא שחסרון התפילה מביא איתו סכנה חס ושלום. אבל כשמקדים מצד עצמו להרגיש כאילו כבר באה לו הסכנה, ומתפלל עליה שלא תבוא, חוסך לו, ששוב אינו צריך שתבוא הצרה באמת.

(שערים בתפילה שער ביצור אות ז')

התפילה ממתיקה את הדין בשורשו

כאשר נופל על אדם פחד מאיזה דבר, אז תיכף יבקש רחמים להינצל מזה. כי לכך עוררוהו מן השמים בפחד זה, כמו שאמרו ז"ל "לעולם יקדים אדם תפילה לצרה", ומניין יודע קודם מן הצרה רחמנא ליצלן, רק ה' יתברך מעורר על ידי הפחד. כי יש דינא קשיא רחמנא ליצלן, שאי אפשר להמתיק אחר צאתו לאוויר העולם, רק צריך להמתיקו בשורשו בעודו בבטן אמו. דמזל הוא השורש כידוע, וכמו שכתבתי במקום אחר, ומזליה חזי מה שהוא בשורש עדיין, ומיבעית. ובתפילה ממתיק בשורש, עד שיצא אחר כך טוב.

(צדקת הצדיק אות קסט)

להקדים תפילה לצרה

נאמר בספר איוב (לו, יט): "היערך שועך לא בצר" - חבריו של איוב אמרו לו: האם הקדמת וערכת את שוועתך, עד שלא באה עת צרה? מכאן אמר רבי אלעזר: לעולם יקדים אדם תפילה לצרה, שנאמר: "לעולם יקדים אדם תפילה לצרה בין בית אל ובין העי, לא בשתייר רשעי ישראל שריר ופליט. ריש לקיש אמר: המאמץ עצמו בתפילה מלמטה, אין לו צרים (מקטרגים ומשטינים) מלמעלה. וכך דרש את הפסוק (שהוזכר למעלה): האם ערכת שוועתך? שאילו עשית כן, לא היו לך צרים. ר' יוחנן אמר: לעולם יבקש אדם רחמים, שיהו הכל מאמצין את כחו - שסייעהו מלאכי השרת, ואל יהו לו צרים מלמעלה. וכך דרש את הפסוק: האם ערכת שוועתך שלא יהיו לך מקטרגים ומשטינים, ושמלאכי השרת יסייעו בעדך?

(מסכת סנהדרין דף מ"ד ע"ב)

מקום קל לבטל

יהא אדם זהיר להקדים לכל דבר תפילתו, כי מקודם בקל יותר לבטל הרעה, כמו שאמרו רז"ל: "לעולם יקדים אדם תפילה לצרה". על כן נהגו אנשי מעשה, קודם שעושים איזה שמחת גישואין בנו או בתו, להתפלל שלא ישלוט מידת הדין ועין הרע. ומנהג נכון הוא.

(אהרית הקדוש אות ז', אשר כתב עליו בעל השבט מוסר: "יהוה ספר מעט הכמות ורב האיכות")

יש לכם מאמר מחזור מהספרים הקדושים? שלחו אלינו. (עריפות תינתן למאמרים הקשורים לפרשת השבוע או לענייני דיומא) | במייל T023011300@gmail.com | בפקס 02-6599189

נקודה מתוך שיעורו המופלא של

הרה"צ ר' יהודה מנדל שליט"א מליקווד

לבנות את הבית עם אהבת ישראל

לביתו: "וישב דוד לברך את ביתו". כך חוזרים הביתה - נכנסים בלב שמח ומברכים את כולם. דוד המלך, כשדיבר עם נבל הכרמלי (לפני שידע שהוא רשע, כשעדיין לא חשד בו), אמר לו: "תנה נא את אשר תמצא ידך לעבדיך, ולבנך לדוד!" (שמואל א כה, ח). דוד המלך כינה את עצמו "בן" של איש שיחיו! כך מצינו אצל אברהם אבינו, שאמר: "כי אנשים אחים אנחנו!" וכן יעקב אבינו דיבר בלשון חיבה ואמר לאנשי חרן: "אח, מאין אתם?" תפקידו של כל יהודי לדבר תמיד עם כל אדם בחמימות, באהבה ובשמחה. כך נוהגים כשמגיעים הביתה, וכך מדברים עם חברים. בדרך זו תתרבה האהבה בתוך עם ישראל, ונזכה לבניין הבית במהרה בימינו, אמן.

בימים אלו של אבל על חורבן בית המקדש, עלינו לתקן את שנאת החינם שגרמה לחורבן, וזאת על ידי הגברת אהבת ישראל. איך עושים זאת? כל אחד מאיתנו יכול לקחת על עצמו לקבל כל אדם בסבר פנים יפות, ולדבר עם רעהו בנעימות ובשמחה. כשפוגשים חבר, לומר לו במאור פנים: "מה שלומך, ידידי היקר?" נכחתי פעם במקום כשראש ישיבה חדש, שהיו לו קשיים מסוימים, נכנס לחדרו של המשגיח רבי נתן וואכטפויגל זצ"ל. המשגיח קיבל את פניו בחביבות כה רבה, ובקול רם ומלא אמפתיה אמר במנגינה נעימה: "מה שלומך???" בנביא שמואל (ב ו, כ), לאחר שכתוב שדוד המלך רקד לפני הארון, מתואר כיצד נכנס

שיעורי הרה"צ ר' יהודה מנדל שליט"א מליקווד נמסרים מידי שבוע בעברית, אידיש ואנגלית בשלושה 2 > 2 (לאחר בחירת השפה)

העלון יצא לאור גם באידיש אנגלית וספרדית
לקבלת העלון במייל B023011300@GMAIL.COM

לשליחת סיפורים במייל: hphp6176@gmail.com

לכל הישובים הללו הגענו בזכותכם, שותפינו הנאמנים להפצת אור האמונה.

אביאל
| אבן
| יהודה | אבני
| חפץ | אדם
| אופקים | אור הנגב
| אור יהודה | אור עקיבא | אור | אחיטוב
| אחיעזר | אילת השחר | אילת | אלומה
| אלון מורה | אליצין | אלישיב
| אלישבע | אלעד | אלקש | אלקנה
| אמירים | אספרופרת | אריאל | אשדוד
| אשחר | אשקלון | באר טוביה | באר
| יעקב | באר שבע | בית ביה | בית
| אל | בית גמליאל | בית הגדי |
| בית זית | בית חורון | בית חלקיה
| בית נקופה | בית שאן | בית שמש
| ביתר עילית | בני זכאי | בני ברק בני
| דקלים | בני יהודה | בני עישי
| בענינה | ברי יוחאי | ברבים | ברקת
| בת ים | בת עין | בער בנימין | בעת
| אדם | גבעת זאב | גבעת חיים | גבעת
| שמואל | גבעת | גדרה | גן יונה | גני
| מודיעין | גני תקווה | גשר הנין | גבעה
| רודן | גזית | גזית | גזית | גזית
| חולון | חיפה | חלמיש | חמד | חסיף
| חצור הגלילית | חרש | חשמונאים | טבריה
| טולסטון | טלמון | טאטמרים | יבנה | יבנה
| יד בנימין | יהוד-מונטון | ישיבה | יסודות
| יצהר | יקנעם עילית | ירוחם | ירושלים | ישוב טוב
| ישוב נחליאל | ישיע | ישוב השחר | ישוב יעקב
| כלי | כפר גרעון | כפר ח' | כפר ח' | כפר
| חושן | כפר ח' | כפר סבא | כרית צור | כרמיאל
| כרמל | לוד | מאב חורון | מבשרת ציון | מגדל העמק
| מודיעין | מודיעין-מכבים-רעות | מודיעין עילית | מושב
| אביאל | מושב שדה נטירה | מזרית בינה | מירון | מעלים
| מען | מעלה אדומים | מעלה אפרים | מעלה עמוס | מעלות
| מעלה-תרשיאל | מעלה יהודה | מעלה ירום | מצפה
| רמון | מתתיהו | נהריה | נב | נוה דניאל | טף אילון | נף
| אילון ב | טף הגליל | נושה | נחליאל | נחלים | נחם
| נסעים | נס ציונה | נצר חזני | נריה | נתיבות | נתיבה
| ספסופה | עופרה | עזעם | עז | על | עמנואל | ענב
| עפולה | עץ אפרים | ערד | עתלית | עתניאל
| פורת | פרדס-תה-רכור | פתח תקווה | צור
| הדסה | צפת | קדומים | קריית | קוממיות
| קצרי | קריית אוטו | קריית ארבע | קריית
| אתא | קריית באליק | קריית גת | קריית
| טבעון | קריית ים | קריית ערים
| קריית מוצקין | קריית מלאכי | קריית
| שמונה | קרית שומרון | קשת
| ראש העין | ראשון לציון | רבבה
| רחובות | רכסים | רמלה
| רמת אביב | רמת גן | רמת
| השרון | רעננה | שבת
| רחל | שבי שומרון | שדה
| איל | שדרות | שוהם
| שומרה | שילה
| שלוחה | שמונה
| שעלבים | שער
| אפרים | תל
| אביב-יפו
| תנוע
| תפוח
| תקוה

על כל מקום שזכינו
להגיע יש עשרות
מקומות

שעוד מחכים לנו.

...

קחו גם אתם חלק בהפצה
והתקשרו כעת למספר

***6176**

שלוחה 2

תכלית העלון הוא, לקרב את האדם לנורא עולם. חלילה שהוא יהיה זה שיפריע להתפלל ולשמוע קריאת התורה.

היכל החתם סופר

גליון שוביני בגישתו ותרנת
של מרנא ורבנא החתם סופר זי"ע א

גליון י"ט • פרשת ואתחנן • ט"ז אב תשפ"ה

המבצע
העולמי
ללימוד
הש"ס
פרטים
בעמוד ג

בפתח היכל

חודש מנחם - נחמו נחמו עמי

יחזקאל הנביא ששהה בעת החורבן בבבל, נתנבא שם נבואת פורענות על צור, על אשר שחקו לאיד בני ישראל בחורבנם. ואלה מקראי קדש (יחזקאל כו, א) **וַיְהִי בְעֶשְׂרֵי עֶשְׂרֵה שָׁנָה בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ הָיָה דְבַר ה' אֵלַי לֵאמֹר: בֶּן אָדָם יַעַן אֲשֶׁר אָמְרָה צֹר עַל יְרוּשָׁלַם הָאֵחָד וְגו' אֶמְלֹאֶה הַחֲרֵבָה**. והקשו בירושלמי (תענית פ"ד ה"ה), דהאי עשתי עשר שנה היינו שנת החורבן [שהוא שנת י"א לצדיקיהו], ומעתה תמוה באחד לאיזה חודש מיירי, שאם בא' לחדש אב, איך אפשר שכבר נתנבא על שמחת צור ועדיין לא חרב הבית. ואם באחד לאול, א"כ תמוה מפני מה נתמהמהה נבואת פורענותה של צור כ"כ עד אחד לאול.

ומתרגל, דבאמת נאמרה נבואה זו בתשעה באב, אלא ד'קלקול חשבונות יש כאן, והיינו דכלל ישראל מגודל הצער והצרה נתבלבלו חשבונותיהם ודימו שא' לחדש הוא. והקב"ה נהג עממה בחשבון זה לזכרון גודל צערם, ולכן נכתב כן במקראי קדש. עוד אמרו, משל למלך שהיה יושב ומחשב חשבונותיו באו ואמרו לו נשבה בנך ונתקדש אמר יעשה זה ראש לחשבוננו, והיינו דכששמע על גודל המכה אמר כדאי הוא יום זה למנות על פיו כל חשבונות הזמנים. וכך גם תשעה באב, מחמת גודל המכה אמר הקב"ה כדאי הוא להיות ראש לחשבונות, ולכן נקרא אחד לחודש.

רבינו בדרשותיו (זו אב תק"צ) מביא את דברי ירושלמי אלו ומסיים עליהם: **"ולפע"ד נראה להוסיף, כיון שעד עתה היה תלויה בדין וביום שנשבר תם עונך בת ציון ומיד מתחיל נחמה, ע"כ מתחיל חודש אחר ונקרא מנחם, כמו שאנו נוהגים, ע"כ קורא לט' באב א' בחודש", והיינו דמה שתשעה באב יעשו הקב"ה ראש חדש, היינו במשמעות לטובה, דבט' בו כבר תמה עונן בית ישראל, ושוב מתחיל ביום זה חודש אחר, חודש של נחמה. ונמצא דתשעה באב' הוא אחד במנחם.**

וכן הביא שם הגר"ן שטערן בהגהה שם - מגליון שרשם רבינו על דברי הירושלמי שם במשל הנ"ל שיעשה ראש לחשבונות: **"היינו מה שרגילים לחדש שם החודש מיו"ד אב ואילך לקרוא לו מנחם, וכאילו היום פסק חדש אב ומתחיל מנחם"**.

ועי' בספר מנהגי חת"ס (להגרע"מ סופר שליט"א, עמ' קנז) שמביא שם מחל"א הבחנה נפלאה איך שרבינו עצמו בתשובותיו נהג כן למעשה, והוא באו"ח סימן יב שחתם תשובתו **"עש"ק ב' מנחם ק"פ"**, והנה עפ"י הסימן של 'לא בד'ו פסח' לא יתכן שיהיה יום ב' אב בער"ש, ובודאי כוננו לב' לחודש 'מנחם'. ועפ"י עיון בלוח היה זה ביום י' מנ"א שחלה בשנת תק"פ ביום ער"ש - והרי לנו איך שרבינו עצמו נהג בעצמו בחשבון זה שבתשעה באב עצמו התחיל למנות חודש אחר, חודש של נחמה גאולה וישועה. ודפח"ח.

נסיים בדברי רבינו עה"ת (חת"ס במדבר היכור האחרון בפרשת מסעי) שביאר דהפסוק (ישעיה כו, ט) **"וְהָיָה מִדֵּי חֹדֶשׁ בְּחֹדֶשׁוֹ וּמִדֵּי שָׁבַת בְּשָׁבָתוֹ יָבוֹא כָּל בֶּשֶׂר לַהֲשִׁמְחוֹת לִפְנֵי אֲמֵר ה'** קאי על שבת נחמו, כי הרי 'חדש בחדשו' הוא חודש מנחם אב המתחדש, בחדשו, תולד' חודש אחר, והוא ביום תשעה באב, ותיכף לאחר מכן בשבת שלאחריה "והיינו שבת בשבתו, שהוא שבת נחמו. יבוא כל בשר להשתחוות בהר בית ה' בראש ההרים בב"א".

א סריאקס לבר
פלוורכ

פנינים מתורת רבינו

ערוכים בשפה ברורה לשולחן השבת

בקדושה בהזכרת ארץ הקדושה ואנשי קודש, ועיין ריש ספר שפתי ישנים שחבר ספרו בשביל זה שיזכרו על שפתותם הספרים ויהיה סגולה להתקדש.

ואמר הקב"ה שכל כך יתקדשו כלל ישראל, שאם ישמע שם ישראל ישמור ויעשה מצות ה'. וזהו "שמעת ישראל" אם תשמע שם ישראל, "ושמעת בקולו" ע"י הזכרת שם ישראל, ומסיים למשל "כאשר דבר ה' אלוקי אבותיך לך ארץ זבת חלב ודבש", בכל ענין וענין, כדי שע"י ההזכרה יתווסף לך קדושה הכי נמי דכוותיה.

העובד את השם ומתכוין גם בשביל עצמו,
הרי זה ע"ז בשיתוף

שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד (ו, י)

קשה לי, למה נקרא פסוק ראשון קבלת עול מלכות שמים (ברכות י"ג ע"א), והלא אין כאן אלא האמנת היחוד, וקבלת עבודתו מלתא אחריית היא, ותו קשיא לי לפמ"ש בחובת הלבבות (שער היחוד פ"ז) בבירור גמור, שהפחץ והיכולת והנצחיות הכל תלוי באחדות, וכשאמר שהוא כל יכול לצנח נצחים, ממילא אי אפשר בלתי אם יהיה יחיד בחכמה ובתבונה ובדעת, ע"ש. וא"כ הלא ידוע שפירוש מלת הו"ה ית"ש שהוא הו"ה כל ההוויות כולן, ושהוא היה הוה ויהיה, א"כ ממילא הוא אחד, וכן שכבר אמרנו ה' הוא אלקינו, שוב אין צריך לומר ה' אחד, דהיינו ה'.

על כן נ"ל לפמ"ש חובת הלבבות (שער יחוד המעשה פ"ה) מי שאינו מיידח מעשיו רק לשמו, ויש לו שום פניה קצת כל שהיא, הרי הוא עובד שיתוף הנסתר, עובד ה' ועצמו. והשתא אתי שפיר, שזהו קבלת מלכות שמים שאנו מקבלים על עצמנו, שאותו הו"ה שהוא אלקינו הוא יהיה ה' אחד שלנו ולא נעבוד עצמנו, ורק נקבל עולו עלינו לכבודו.

תוכחה שלא גבה ליכנס בעבודת השם

לא מורכב וגו' כי אתם המעט מכל העמים (ו, י)

בגמ' (חולין פט). פירשו הכתוב "כי אתם המעט" שאתם ממעטים עצמכם, וכן פירש רש"י.

ומכל מקום נראה לי שהוא תוכחה, שהיה להם להגביה ליבם בדרכי ה', ולא למעט עצמם ולהתאוות לנהוג במנהגיהם, אדרבה, יחשב לעצמו בושה אם ידמה לגוי, כי גבה ודם ונישא הוא בעיני עצמו בן קל חי, ולא להתמעט בעיני עצמו.

(ע"ה דף כ"ח)

שלא יצטרכו להתיר לנו יותר מהצורך או לגדור לנו גדרים

לא תוסיפו על הדבר, וגו', ולא תגרעו ממנו לשמור את מצות ה' אלקיכם וגו' (ד, ב)

וקשה מה שייך לומר שלא לגרוע ושלא להוסיף כדי "לשמור את מצות ה'", הלא ההוספה וההגרעה היא שלא לשמור מצות ה'.

ויל', כי היותנו בעו"ה מקולקלים בעוונותינו, לא די שהוצרכו חז"ל להוסיף כמה גדרים על התורה כדי לשמור המצות, אלא גם לגרוע, דאי לא שרית ליה אתי להתיר לעצמו טפי, על כן צריכים להתיר לו ולגרוע מהראוי, ועל זה הזהיר הכתוב שלא נבוא לידי כך שיהיו צריכים להוסיף ולגרוע כדי לשמור מצות ה', על דרך דכתיב (שה"ש א, ו) "שמוני נוסרה את הכרמים, כרמי שלי לא נטרתי".

(ספר זכרון, לרבינו זי"ע, עמוד ס"ו ד"ה ובינים)

הדברים בתלמודי חכמים זוכים לחיים תיכף ומיד

כי כל האיש אשר הלך אחרי בעל פעור השמידו ה' אלוקר מקרבך, ואתם הדברים בה' אלוקים חיים כולכם היום (ו, ג-ד)

מה שערערו על פנחס שהרג לזמרי, היינו אביזרייהו דעון פעור, שלא הטהרו עד היום הזה (יהושע כב, ז), שעשה שלום בין השבטים ונתרצו לו (זכחיים קא), ונטהרו לגמרי. והיינו דכתיב כי כל האיש אשר הלך אחרי בעל פעור השמידו ה' אלקיך מקרבך, ואתם הדברים בה' אלוקים חיים כולכם היום, הנה הדברים היינו הדברים בתלמודי חכמים, ואינם מערערים אחר פנחס, המה חיים כבר "היום" דייקא, הא אותן שאינם דברים ומהרהרים אחר פנחס, נהי שלא נצמדו כאנשי בעל פעור, אך גם אינם חיים "היום" עד אחר זמן שיעשה שלום בין השבטים ואז יחיו כולם חיי עד.

(חת"ס במדבר דף קל"ב ב' ד"ה כתיב, וע"ה ת"מ השלם במדבר קכ"ד ב' ד"ה הנני)

הזכרת ארץ הקודש, מוליד קדושה בלב השומע

ושמעת ישראל ושמרת לעשות, וגו', כאשר דיבר ה' אלוקי אבותיך לך ארץ זבת חלב ודבש (י, ג)

המקרא קשי ההבנה, ונ"ל הנה בכל פרשיות הללו שנה ומשלש בתוכחותיו ומזכיר ארץ ישראל בכל פרט ופרט, והוא לסגולה נפלאה כי הזכרת הארץ המקודשת מוליד קדושה בלב השומע, כמו בטומאה ולא ישמע על פיך (דברים כג, יא), וכמו כל האומר רחב רחב (מגילה טו), כן ההיפוך

חייגו:

0733.454.678

1948 תתי נלבסא!

ארה"ב:

1-605.615.70.10

טעמו ודאו כי טוב

מאות שיעורים חדשים, שיחות, וסיפורי קודש מתורת מרנא ורבנא החתם סופר זי"ע א

לש"ק אידש אנגלית צרפתית

כמו"כ תוכלו בקו זה להירשם לקבלת הגיליון, ואפשרות מענה על מדור 'לחידודא'

קו היכל
החתם סופר

ואתפלל כדת

עבדכי נאוי הדורות העפלים בתורת בינו

ואתחנן אל ה':

חשובות נפלאים במנין תקט"ו התפילות

הפני יהושע: תקט"ו תפילות מט"ו אב עד ז' אדר + רבינו החת"ס - מכ"ב ניסן עד יום שני של סוכות שבו נרמז ענין המים, אז מי"ז ניסן ועד תפילת נעילה ביום הכיפורים + האם התפלל משה על זה גם בשבת, ומה דין המועדים

חשבון הפני יהושע - התחיל להתפלל בט"ו אב, ונמשכו תפילותיו עד ז' אדר

בפסוק (ג, כג) 'ואתחנן על ה' בעת ההוא לאמר, ואמרין בדברים רבה (יא, י) 'ומנין שהתפלל משה באותו הפרק תקט"ו פעמים שנאמר ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר ואתחנן בגימטריא הכי הוי'. והנה רבותינו האריכו למעניתם בכמה אופנים לחשב את חשבון תקט"ו התפילות אימתי היו, ונביא מעט מדבריהם ומדברי רבינו בענין.

הפנ"י (ברכות לב) כתב דמשה רבינו התחיל להתפלל ביום חמשה עשר באב, זאת שהרי פירש רש"י עה"פ ואתחנן אל ה' 'בעת ההוא' שהיו אחר כיבוש סיחון ועוגו שדימה משה 'שמה הותר הנדר'. והנה ציווי הקב"ה למשה לכבוש את סיחון 'החל רש והתגר בו מלחמה' (דברים א, כד) היה 'כאשר תמו אנשי המלחמה למות', והיינו בט"ו באב [כמבואר ברש"י שם שבו ביום חזר הדיבור למשה], נמצא דבט"ו באב נצטווה לכבוש את סיחון ודימה שהותר נדרו והתחיל להתפלל ע"ז בכל ג' התפילות בכל יום.

והנה מיום ט"ו אב עד ז' אדר ישנם מאתיים ימים עפ"י סדר החדשים אחד מלא ואחד חסר, ט"ז ממנ"א, ועוד ששה חדשים שלשה מהם חסרים, ועוד ז' מאדר, הרי ר'. והנה "אם היה מתפלל משה בכל אותן ימים ג' תפילות בכל יום היה ת"ר תפילות, רק שידוע שבשבת אין היחיד שואל צרכיו וא"כ כשתסיר כ"ח שבתות שהיו באותן ימים של ר' יום, נשא קע"ב ימים ג' תפילות בכל יום הרי תקי"ו, אמנם שתפלת ט"ו בעצמו כיון שלא היה הדיבור מתייחד עם משה אל ביום ולא בלילה א"כ באותו יום ט"ו לא היה מתפלל כל יום שתי תפילות הרי לך חשבון מכוון שתקט"ו תפילות התפלל משה מאותו יום ט"ו באב עד יום מותו שהוא ז' באדר שמת בו בשעת מנחה כדאיתא במדרש, כן נראה לי נכון".

רבינו בדרשותיו: מכ"א ניסן עד יום שני של חג הסוכות

ורבינו כתב בזה שני חשבונות נפלאים מתי היו אלו התקט"ו תפילות. ראשונה מבוארת בדרשותיו (ל' אב תקפ"ו סכה), והוא, דמרים הנביאה הרי מתה ביום י' ניסן (כן מבואר בסדר עולם רבה פ"א), ומחדש רבינו דבשבעת ימי אפלה עדיין לא נסתלק הבאר, וכמו בימי המבול שנדחת המבול מפני ימי אבול של מותשלח (רש"י...) כך גם הכא נדחה סילוק הבאר כל ימי אבלה של מרים הנביאה. עוד נקט רבינו, דתולנת בני ישראל על סילוק הבאר לא היתה כי אם לאחר ג' ימים מעת נסתלקה, וכמו שהיה בעת יציאת מצרים (טו, כב) 'וילכו שלש ימים במדבר ולא מצאו מים' ואז 'וילנו העם על משה'. [ובמקור"א מבאר רבינו (תו"מ חוקת ד"ה ספ"ד דמנחות) הטעם שלא צעקו עד ג' ימים: 'דכללא היא אין הקב"ה משרה לצדיקים בצרה יותר מג' ימים, לכן המהנין ג' ימים וכו' שלא יצאו מצרתם המלונות]. ומעתה מתה מרים ב' בניסן, ונסתלק הבאר ב"ז בו, וצעקו ישראל בכ"א בו. ובו ביום היה הכאת הסלע וגזירת הקב"ה על משה ואהרן 'ענין לא האמנתם בי להקדישני'.

ואדאיתנן להכא נמצא דביום כ"א ניסן התחילו תפילותיו של מרע"ה, והתפלל כל יום בג' התפילות על כן, ובחשבון של חדשים אחד מלא ואחד חסר, נמצא דנמשכו אותם תקט"ו תפילות משך קע"ב ימים [מתפילת ערבית אור ל"ב ניסן, ועד אחר תפילת שחרית של יום ט"ז תשרי], ונמצא שכלו ביום שני של סוכות, והוא היום בו נרמז ענין המים בתורה כדאמר' במס' תענית (ב) בתיבת ונסכיהם, ומשו"ה היה זה זמן מסוגל למשה לפעול בענין המים, שיענהו ה' משמי קדשו. אלא דכל זה אילו היה מתפלל גם תפילת מנחה, שגם אליה לא נענה אלא בתפילה זו (ברכות ז), ולכן תיכף אחר תפילת שחרית של יום זה, נצטוו משה 'אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה', כי באמת אילו היה מתפלל מנחה ביום זה המסוגל על המים, היה נענה.

איך נכללו השבתות והא היו בקשת צרכיו בשבת

והנה מה ששינה בזה רבינו מדברי הפנ"י, הוא דמנה גם את ימי השבתות, ואף דאסור לשאול צרכיו בשבת, מ"מ כתבו כו"כ מחברים לדון, דכמו שלענין איסור לשאול צרכיו בג' ראשונות וג' אחרונות (ברכות לד), כתבו הראשונים דבקשת צרכי רבים שרי, ולכן התירו לומר בעש"ל זכרנו בספר חיים וכו' (יעו"ש שו"ע) א"ח קיב ס"א). כך י"ל דה"ה לענין שאלת צרכיו בשבת דצרכי

רבים שאני (וכ"כ בפסקי רבי אליהו מלונדריש ברכות עמ' קד), וכיון שכן, הרי אמר' בגמ' (תענית ט) דמשה רבינו כיון דרבים צריכים לו כרבים חשיב, וא"כ צרכיו כצרכי רבים דמי ונשאלים אפ"י בשבת.

עוד י"ל שהרי לרוחניות כתב הדרישה (א"ח ס' רפח) דשרי לשאול בשבת, (ונחלקו בזה הפוסקים למעשה), ומעתה הרי אמר' בגמ' (סוטה יד) 'מפני מה נתאוו משה רבינו ליכנס לא"י וכי לאכול מפריה הוא צריך או לשבוע מטובה הוא צריך, אלא כך אמר משה הרבה מצות נצטוו ישראל ואין מתקיימין אלא בא"י וכו' ונמצא דהוי שאילת צרכי שמים ושרי.

והנה אף שמנה רבינו השבתות מ"מ לא מנה בהם כי אם ג' התפילות אבל לא את תפילות המוספין, והטעם בזה ביאר רבינו (שם עמ' שלג ג) עפ"י דברי רש"י במסכת ע"ז (ד: ד"ה מוספי) דתפילת המוספין אינו אלא דברי שבח וסיפורי מעשה הקרבנות, והרי אינם בכלל הבקשות.

[ויסוד החשבון הלז שכתב רבינו, הוא ע"ד רבו הפנים יפות (במכלתין ד"ה במדרש), אלא דשם הקדים את מעשה הכהת הצור ליום י' ניסן וצידד להכליל גם את תפילות המוספין ע"ש].

לדיעות שבשבת לא התפלל ע"ז, הרי צריך לגרע גם את המועדים

והנה על חשבון הפני יהושע שהשמיט את השבתות, משום דאין לשאול צרכיו בשבת, הקשו רבים, דא"כ אין החשבון עולה שם, שהרי גם ביו"ט אין לשאול צרכיו, וא"כ צריך לגרע כמה ימים נוספים שבהם לא התפלל ונמצא כלה החשבון אחר ז' אדר. ויש שהביא מכאן סמך לדעת המג"א (א"ח קכח סק"ע) דביו"ט שרי לשאול צרכיו.

אמנם בספר ברכה משולשת (להגר"ש עהרליך מגריבאוו, מאמר 30) הביא ליישב באופן נפלא, והוא שהרי נפטר משה רבינו בשבת ז' אדר לעת המנחה [ומטעם זה אנו אומרים צדקתך בשבת במנחה], ועתה לשנחשב חשבוןנו של עולם, הרי אם ז' אדר חל בשבת הרי גם ר"ה ויום ראשון ושמיני של סוכות חלים ביום השבת! [עפ"י חשבון אחר מלא אחד חסר], ומעתה שפיר אין צריך לגרע עוד ימים מלבד כ"ח השבתות שחיסרנו.

אלא דאדאיתנן להכא תמוה תמיהה אחרת, והוא דאם אכן חל יום ז' אדר בשבת, נמצא דהוי כ"ט שבתות בין ט"ו אב לז' אדר, וא"כ נגרע יום אחד מן החשבון וחסר ג' תפילות. וצ"ע.

דברי רבינו במקור"א - התפילה התקט"ו היתה תפילת נעילה ביו"כ

עוד מצאנו לרבינו בזה חשבון נוסף בדרשותיו (עמ' שלג ע"ג), שם חישב תחילת תפילותיו של משה רבינו, ביום ט"ז ניסן, שביום י' ניסן נפטרה מרים, ונתלה בזכותה בימי אבילותה, והם מיום י' עד יום ט"ז, ותיכף ביום השביעי לאבלה של מרים, בט"ז בו, נסתלק הבאר וצעקו ישראל והכה משה בצור ונגזרה גזירה. ובו ביום, בט"ז ניסן נתפילת המנחה כבר התפלל משה על ביטול הגזירה [דבחישוב זה מנה ימי אבילותה של מרים בחישוב גם יום י' בעצמו, וביום השביעי ט"ז לחודש כבר נסתלק הבאר. ואכן דבריו לדעיל שמנה ז' ימים מיום י"א צריכים רב, למה לא להתחיל האבילות בו ביום].

ומעתה כשנחשב ג' תפילות ליום מיום י"ז ניסן בנוסף לתפילת מנחה של ט"ז, קע"ב ימים, נמצאו כלים תקי"ד תפילות ביום הכיפורים בתפילת המנחה. ואז - "עמד משה רבינו ע"ה ותיקן תפילת נעילה דיום הכיפורים, והיא התפילה התקט"ו, שאם לא עכשיו אימתי. ע"כ אמר' 'בעת ההיא' דייקא בעת נעילת יום הכיפורים". וממשיך רבינו לבאר בזה, "ואמר 'לאמר', השיבני תשובה, כי לחד דעת פ"ק דר"ה (י"ז ע"ב) אין היחיד נענה שוב אחר יום הכיפורים, ואמר לו הקב"ה 'רב לך', יש לך דין רבים כדמסיק פ"ק משה רבינו דרבינו צריכים לו כרבים דמי, ואתה נענה אפילו אחרי יום הכיפורים, ומו"מ אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה".

[ויש לציין לדברי הגר"ז מבריסק (סנטסיל פר' בשלח) דכתב גם הוא דמשה רבינו אז זה שתיקן תפילת נעילה, במלחמת עמלק. ובהו ביאר מקורא קדש 'והי ידיו אמונה עד בוא השמש, דכיון דהיה העם שרוי בתענית, וידי אמונה פירש רש"י דהיינו תפילה, נמצא דאותה תפילה של 'עד בוא השמש' הוא תפילת נעילה ע"ש].

מדור נושא פרסים:

הגרלות מיוחדות בין המשיבים

להודות

חידושים ועיונים עיתונותיים ז"ע

לא תשא את שם ה' לשוא: יל"ע איך מותר להשאל על התרומה, והלא נמצא ברכתו שבירך על ההפרשה לבטלה למפרע

שו"ת חת"ס יו"ד סי' כח

גם בין המשיבים בחודש אב תתקיים הגרלה על כרטיס טיסה לציון רבינו החתם סופר

4-1 זוכים כל אחד בסך 500 ש"ח

תשובות ניתן להחזיר באופנים הבאים:

1. בנדרים פלוס בקטגוריית "היכל החתם סופר" 2. בטלפון 0733.454.678 שלוחה 4 (לאחר בחירת השפה)
3. במייל CH3131325@gmail.com
4. יש לציין, שם, כתובת, טלפון, ומקום לימודים.

יש לשלוח כל תשובה בהודעה נפרדת.

בקרוב קדושים

שפיו ערך ז"ע פני צדיקי וצאורי הדורות

הגה"ק מוה"ר מ' בנעט זצ"ל (ב)

סומך על התירו של רבינו בלא להביט בנימוקיו. והתבטאותו על כת"י של רבינו ושמעתי מכבוד מו"ח הג"מ שלמה אלכסנדריי סופר ז"ל ל כמה פיעמים, מה ששמע מפה קודש אביו הק' זצ"ל [הגאון מוה"ר ש סופר מקראקא], שפעם אחת נשלחה שאלה חמורה בשאלת עגונה מבי דינא רבא דק"ק ניקלשבורג, בפקודת מורנא מוהר"ם בנעט זצ"ל שהיה כבר חלש מאוד בשנותיו האחרונות, אל מרן החתם סופר ובאותו יום שהגיע השאלה קונטרס גדול תיכף אחר שינת צהרים השיב החתם סופר, וכשגמר התשובה אמר לבנו האברך הבחור ר' שמואל וואלף [גנום אחיו הנער יניק וזכים הבחור שמעון נ"י היה אז בחדרו של אביו] שישלח התשובה לניקלשבורג...

ולאחר שנים הרבה נפגשו מו"ח הגה"ק מקראקא זצ"ל, והג"מ רבי שלמה קוועטש זצ"ל הרב"ד דניקלשבורג בעמח"ס שו"ת חכמת שלמה, וסיפר לו שכשהגיע התשובה הנ"ל לידם ישבו אז אצל מורנא מוהר"ם בנעט זצ"ל בחדר מטתו, כידוע שבסוף ימיו שכב על ערש ערש דיו"ל. וכאשר התפלל על מהירות התשובה, על קונטרס הגדול ששלחו הם, וכל אחד מהבי"ד רצה לראות בראשונה החלטת החתם סופר. אמר מוהר"ם בנעט זצ"ל תנו לי התשובה. ולא עיין רק בסוף התשובה. ותיכף כשראה החלטת החתם סופר להיתר, פקד על הבי"ד לישב, והתירו האשה להתנסב לכל גבר דיתצביין. ואחר זה עיין עוד בהתשובה. וסברו הבי"ד שמצא איהו פקפוק ושאלו למרנא ז"ל 'והשיב להם חלילה רק מסתכל אני בהכתב לפי שהוא מסוגל ליראת שמים, ע"כ'.

הקדמת הגר"ש שטיינער לדרשות חת"ס, ח"א עמ' 1

החובת הלבבות של אונגאריין

סיפר הגאון בעל וידבר משה לא"מ הגנ"י 'הג"מ רבי פנחס שטיינער זצ"ל אב"ד אילאק] איך היה הגאון מוה"ר מ' בנעט זצ"ל מחבב את מרן הגאון רבן של ישראל בעל חתם סופר זצ"ל, שאמר עליו, שהוא 'דער אונגארישער חובת הלבבות'...

הג"מ רבי יוסף מאיר משה שטיינער זצ"ל, קונטרס בו יכבד אב הנספח לשה"ג החדש הוצאת הר"מ וואלדערן אות ז

תולדותיו

פרקי חיייו של רבינו זינג"א

חיינו ומשפחתו (ה)

צמאוננו, וישלח הכתב לאמי תחי', היא תשלח לי בכל פעם על הבי דואר.

ויגדל בעיניו נפש עבדו תלמידו השפל ונבזה, משה"ק פ"פ דמיין

שו"ת חתם סופר ח"ז סימן ט

רבינו מעיד שלא ביקש מרבו הגרנ"א להתפלל על אשתו הראשונה שתיפקד

כמסופר שהיה רבינו עם אשתו זו למשך כ"ה שנים ולא ילדה לו, וכנראה שסמוך לנישואיו חדל ממנה אורח שהיתה מבוגרת ממנו בשנים הרבה. לפנינו מכתב פלא מרבינו בו הוא מעיד ע"ע שלא עורר רחמים על כך, שחשש שמא תנזק אשתו מתחת כן:

... והנה ביצקי מים ע"י בתחילת בואו לבאסקאוויטץ ולא היה לו כי אם בן קטן ובת אחת כמו בת י"ב שנה אהובה לו במעשיה כאמה כן בתה א"א לספר שבחה, ובעוה"א מתה שם, ולא דמע עינו, והיה זה מצדיק הדין בשמחה גדולה ונפלאה אשר לא ראיתי ממנו דוגמתו בתפילת שמחת תורה, אך ביום השבת פר' וירא והוא היה רגיל לעלות לכהן ולמפטיר בכל שבת, וגם באותו השבת שבתוך השבעה לא מנע מהנ"ל, אז באמרו ההפטר זלג דמע אחד מעיניו וקבלו בידו, ומיד חזר ונהפך לאחר ושוב לא נראה בו שום רמז עצבות ולא הזכיר שמה כלל, ולא היה לו ודל אחר לעולם. ולא עשה לזה שום תחבולה, גם כי לדעתי חדל ממנה אורח. ולא רצה להטריח כלפי מעלה לשנות הטבע, כי חיש קל ח"ו יגרם מיתה לאשתו חלילה. ומפני זה גם אנכי לא בקשתי ממנו זצ"ל לבקש רחמים על אשתו הראשונה זצ"ל מטעם הנ"ל וכל שאין דוחק השעה אין השעה דוחקתו (ברכות ס"ד) והרבה ריוח והצלה לפניו ית"ש הוא הרופא לשבורי לב ומחפש לעצבותם הוא יגדור פרוצותם ויבנה חורבתם ונס יגונם ואנחותם.

ליקוטי שו"ת חתם סופר (לונדון תשכ"ה) מכתב ט

דרשת רבינו בעת התמנותו ברבנות פרעשבורג בו צופה את פקידתו בבנים

... ודרוש אגדה אשר דרש [בעת מינויו לרבנות פרעשבורג] היה בפרשת השבוע, ובתוך הדברים הבליע אם קהל פרעשבורג היה "דריז" מפני שאולי האמינו שאני "סריס", הכוונה אם אולי נתתם דעתכם בי להושיבני על גפי מרומי כסא רבנות שלכם, שהאמת יען שמנע ה' ממני פרי בטן ולא יהיו הוצאות ביתי מרובים והוקל עול ומשא מעליכם, אם כן חשבתם טעיתם, כי שם לא זכיתי לבנים אבל כאן אני זוכה לבנים ובתים טובים אבנה לי א"ה.

הגר"ש סופר זצ"ל, חוט המשולש עמ' סו

מכתב לרבו רבי נתן אדלר זצ"ל אחר נישואיו

כמסופר בחוט המשולש שהובא בגליון יח הרי שאף שבתנאים של רבינו שהיו בשנת תקמ"ה הוסכם לקיים הנישואין עד חנוכה תקמ"ו אך אז נתרששה עליהם גזירת המלכות שא"א לדור במהעריץ אלא מי שנולד בה, ולא היה רבינו יכול לקיים את שמחת נישואיו, ושלה להשאל בדבר רבו הגרנ"א אם להתיר את הקשר. ומאחר שלא נתקבל תשובת רבו קיים הנישואין מחוץ למעריץ בסעמיניץ שעל גבול ארץ הגר. וכמה ימים אחר הנישואין הגיעה תשובת רבו להתיר את הקשר. במכתב זה כותב רבינו לגרנ"א אחר הדברים האלו, כשהוא מסיים "כך גזרה חכמתו העליונה".

פרויסטין. יום ד' כ"ח אייר תקמ"ז לפ"ק

ברכה מבוררת, בחג העצרת, לראש עטרת, גולת הכותרת, הוד תפארת, אדוני מורי ורבי המובהק, המאה"ג מעוז ומגדול, רב האי חסיד שבכהונה כבוד מה' נתן מר כהן צדק, מחזיק כל בדם, נ"י.

אקדמת מילין לצד עילאה עילת קדושת כבוד אמ"ו נ"י אמלל אהלל, אודה לה' אלקים, על כל הטוב אשר גמלו, בהחזרת ספרי קדש בכבוד גדול, למקום משכן כבודו [שלא חזר הגרנ"א לפפד"מ אחר שגלה מתוכה זה כמה]. ובשנית, כי שמעתי ועלץ לבי בקרבי, אף עצמותי יחליצו יחליפו כח, כי הושיעו ה', להיות יתד במקום נאמן עיר מולדתינו ק"ק פפ"ד, מקום אשר נטה שם אהלו של תורה בתחלה. הנה האמת, כי הקהלה הקדושה הזאת ישמרה האל, אחת היא לאומתה, אין בכל העולם דוגמתה. ומרוב שמחתי אשר נתתי בלבי, כי שמעתי כי פקד ה' את עבדו הנאמן אמ"ו נ"י, לתת לו לחם וטרף נתן ליראייו, על כן מרוב שמחתי, פלטתה הקולמוס הנה אלו הדברים, אשר לא כדת משה לעמוס המלך נ"י בדברים שאינם צריכים. ועתה, הנה אודיעו, כי הגיעו עדי כתבי קדשו בהיותי עדיין מתגורר בק"ק סעמיניץ, איזה ימים אחרי אשר עברו ימי חתונתי, וכך גזרה חכמתו יתברך שמו לעד.

ועתה בקחתי מועד, אחר אשר עברו ימי הלולא בכאן, לייחד כתב לאמ"ו נ"י. התחלנו לעסוק שבוע העברה בפרק כלל גדול, בסוגיא דמונז, קשה עלי מאוד לא אעצור חיל ולא יכיל הזמן כעת לכתוב הכל. דבר אחד אשאל מאותה סוגיא, מה שכתב רש"י בסנהדרין...

אדוני מורי ורבי, בבקשה רבה, אל ישלכני אחרי גיוו, יש לי הרבה פרוטות וכו', ולכן בהגיע עת כתיבתי, אי אפשר לי להעלות הכל על הנייר, רק בכל פעם מה שאנו עוסקים באותו שבוע, ועכ"פ יגדל נא חסדו עלי, לעיין על כל הנ"ל, להרוות

ענייני דיומא

שביבי אור עיני רבינו ביקושה זו

בנאות דשא

רבינו היה יוצא מידי שנה בשלהי דקייטא לערי השדות, לשאוב אויר צח, היו שנים שבהם נסע למרחצאות פיזונג, ושנים שנסע למקומות אחרים, בעיקר ידוע על שנים רבות שנסע ליערגן, שם ישב בחודשים אלו למנוחה.

אנו מוצאים בדברי רבינו התייחסויות רבות למקומות מנוחתו, ונזכיר רק אחדים מהם, גנון תשובה שכתב "יום ב' ט"ו מנחם תקע"א" (נדפס בשו"ת אבה"ע ח"ב סי' קכ"ה), כאשר שהה למנוחה בעיר ראציסדארף, וכדברי רבינו שם "עתה יצאתי חוצה לאחת מערי השדות לשאוב אויר טוב וריח השדה אשר ברכו ה', וכו', וגם ספרי אינם אתי עמי".

כך אנו מוצאים רבות, למשל בשנת תקע"ט שהה במרחצאות פיזונג, ובתשובה שכתב ב"ד אב של אותה שנה (נדפס בשו"ת יו"ד סי' רפ"ו), הזכיר בתוך דבריו כי אין דעתו פנויה מחמת שמוקף הוא בענינים הנצרכים פה "היות דעתי לנסוע עתה למרחץ פיזונג", מסיום אותה תשובה למדנו שכבר נכתבה ביושבו בעיר פעניג.

מאותם ימים בעיר פעניג של שנת תקע"ט, נשתתרו תשובות נוספות (נדפסו בשו"ת יו"ד סי' ע"ג, ובאבה"ע ח"ב סי' קל"ט), מ"יום י"ז מנחם" [באחת מתשובות אלו הכריע רבינו את פסקו הידוע שחולה הצריך לחלב, מותר לשנותו אחר שעה מאכילת בשר, ובאותה תשובה מצטט גם את מה שאמר בילדותו "כד הוינא תליא" בפני רבו מהרנ"א, ורבו קילסו למרות שקטן היה בשנים...]

מסיימים ש"ס

לטובת נשמתו הטהורה של מרנא ורבנא בעל החתם סופר זי"ע!

"היכל החתם סופר" יוצא בפרויקט

חלוקת לימוד הש"ס העולמי

לזכר ולזכות נשמתו הטהורה של מרנא ורבנא ורבנא משה בן רבי שמואל ודייטל זי"ע, ובניו ובנותיו, שלא יחיו וזרע של קיימא, ה"ה: הילד יהודה לייב, הכלה ריזל, בנו הג"ד יוסף יוסף, הכלה אסתר, זכרונם לברכה

שישי אל הרשעה

לפרטים והרשמה:

1. באימייל: a073325866@gmail.com
2. בעמודות נדרים פלוס' בקופת "היכל החתם סופר" נירי
3. בקו "היכל החתם סופר" אר"ב: 0733.454.678 • 605.615.70.10 שולחן 5 (יש להוסיף באופן ברור: שם, תחנת, נמל) מוסר למייד, מספר הדפים, ופירוט הדפים בש"ס

הרבצת תורה והנהגה עם תלמידים (ד)

הרבצת התורה דוקא בקביעת ישיבה לתלמידים

צריך שיתאספו כולם אצל רב אחד (דרשות דף ש"ד טור א'), ובכל עיר צריך מקום להתוועד לומדי תורה (דרשות שם טור ב'), ואף כי יש מעלה בלימוד בבית הכנסת, מכל מקום עדיף טפי ללמוד בבית מדרש, כדי לקבץ התלמידים (דרשות דף שצ"ט טור ד'). ורבינו החשיב מאוד את הישיבות, ואת זכות התורה שבהם, וכלשונו "כל זמן שהישיבות בעולם, אף על פי שהציידים רודפים תמיד ואין רגע בלא פגע, מכל מקום זכות התורה מגין" (דרשות ח"א דף סא)

חשיבות בעיני רבינו הרבצת התורה בישיבה

את הרבצת התורה לתלמידים ראה רבינו כעיקר תפקידו בחייו, וכלשונו במכתבו לבני קהילת לומדי תורה: "כל מגמת חפצי מעודי ללמוד עם אחרים המעט אשר חנני השי"ת עד אשר כה ברכני השם אשר אלי יאספו כל חרד לדבר השם כשתלי זיתים סביב לשולחני כמו רבבות תלמידים השומעים ממני שיעורים כסדרן... והוא הקוטב שהכל עליו סובב" (נדפס בחוט המשולש עמוד פ"ב). וכאשר לימים נבצר ממנו להרביץ תורה לתלמידיו, הוא התבטא בכאב "אם לא אוכל ללמוד עם תלמידים, למה לי חיים!" (ליקוטי חבר בן חיים ריש חלק ב', וזכרונות ומסורות על החת"ס עמוד קע"ט), ולכן גם בזמן חוליו שנבצר ממנו ללמד ברבים, התאמץ ללמד השיעור בלחש לאחד מן התלמידים, והוא מסרו ברבים (שו"ת י"ד סי' כ"א).

שיעורי רבינו בישיבה מידי יום ביומו

בנו בעל ה"כתב סופר" בפתיחתו הראשונה בישיבת פרעשבורג לאחר הסתלקות אביו, קונן ואמר: "מה נורא המקום הזה אשר אני עומד עליו עתה, אשר עמד עליו קדוש עליון חסידא ופרישא אבינו רבינו הקדוש, ולמד עם בני ישיבתו הרמה מדי יום ביומו שיעורים כסדרן בקדושה ובטהרה בלב בוער לכבוד שמו הגדול... ובאיזה מקום ימצא מקום אשר התאחדו בכל יום למאות תלמידים לשמוע הלכה זקוקים דנורא יוצאים מפום ממלל רברבן רועינו אבינו זצ"ל ה"כ"מ" (דרשות כת"ס עמוד קע"א).

חשיבות השיעור היומי בעיני רבינו

רבינו התבטא בהזדמנות אחת לגדול אחד: "אשר אני נכנס לבית המדרש ללמוד לפני תלמיד, אני מרגיש כאילו אני נכנס לגוב אריות" (ספרא רבא דירשאל, עמוד מה). ובנו ה"מכתב סופר" כתב (במכתב לבנו הגאון רבי שלמה אלכסנדר סופר זצ"ל, הובא בהקדמה לדרשות חת"ס): "אי אפשר להעריך העבודה הגדולה בלימוד השיעור עם תלמידיו, בקדושה ובטהרה, ובלב בוער, בכל כוחו, לכבוד שמו הגדול יתברך שמו" (ועי' בחוט המשולש החדש, במהד"ח הוא עמוד שט"ז, שמגודל התלהבותו באמירת השיעור, כשחזר לביתו אחר השיעור היה מחליף כל בגדיו מן המעיל העליון עד החלוק, ואפילו הכובע, כי הכל היה מלא מים זיעה, מרוב התחממותו באורה של תורה).

השיעור היומי

השיעור היומי נמשך כשעתיים (חוט המשולש עמוד קמ"ט), והיו הבחורים נכנסים חבושים במגבעת מיוחדת וחשובה "צילינדר" (ראה תולדות קול אריות' בהוספות עמוד ה-ו, מעשה עם תלמיד רבינו בעל הקול אריות בענין זה). ורבינו לבש לכבוד השיעור "קאלפיק" מיוחד מפרווה (מסודות תורה באירופה בבנינו ובחורבנם' ג' תשס"ז, עמוד תק"ח). ומנהיג חת"ס להגרע"מ סופר פ"ב אות ה'), ואמר השיעור בשמחה עצומה בחדוה וצהלה (שירת משה, וע"ש שפ"א היתה הרבנית מרת שרל ע"ה מוטלת על ערש דוד, והחת"ס אמר תהלים עליה בבכיות גדולות, אך מיד אח"כ התחיל שיעור עיון, ותיכף נשתנו פניו ואמר השיעור בצהלה וחדוה "עד שאין מקום לשער לבשר דוד להפוך מידו כמעט רגע קט"), עד שגם השומעים התחממו ועבדו גם הם את השם בשמחה (המהר"ם שיק בהספדו על רבינו).

מקום אמירת השיעור

שיעוריו של רבינו לבני הישיבה התקיימו בימות הקיץ בבית הכנסת הגדול, שם היה מקום מרווח, אבל בימות החורף לרגל הקור, היה אומד השיעור בבית מדרשו הקטן שנקרא "שיעור שטובע" (מנהגים פ"ב אות י"א), ואף שהיה השיעור שטובע קטן וצר מהכיל, נדחקו שם תלמידים למאות שבאו לשמוע דברי השם (ובחוט המשולש עמוד רע"ב, כתב שעל זה נתכבד רבינו בשו"ת י"ד סי' רל"ד שראה בעיניו קיום הגם "עומדים צפופים ומשתחיים רווחים"), ומרוב הדוחק פעמים נתהוה שם ערפל עד שנכבדו ממנו הנרות (מנהגים שם).

האווזה שזכתה לאריכות ימים...

וגלילותיה נהגו להכשיר עופות אלו באכילה (ראה שו"ת שערי צדק י"ד סי' מ"ב), מפני שכך היתה דעתו של מאור הגולה רבינו החתם סופר זי"ע, א', ומקהילתו פרעשבורג נתפשת ההיתר לכל ערי הונגריה.

כך נהגו רוב יהודי הונגריה וסמכו בעינים עצומות על רבם הגדול החתם סופר. אך אז עלה לכהן פאר כרב העיר מונקאטש הגאון הקדוש רבינו צבי אלימלך שפירא זי"ע, מי שלימים היה אב"ד דינוב, וחיבר את הספה"ק "בני יששכר". ויהיה כאשר זרחו שמשו של הבני יששכר, פרסם דעתו בתוקף שיש לאסור בהחלט את אכילתם של האווזות המפוטמות... ואף חקק כן בספרו בדברים חוצבים להבות אש (ראה אגרא לזכרה פרשת וארא).

דבריו עוררו סערה רבה, אחר שבאותו מחוז שבגלילות הונגריה נהוג היה זה עידן ועידינים למכור ולאכלו כדעת החתם סופר.

אך בעיקר עוררו סערה דבריו שבהם קבע בהחלט כי אין ספק שאווזה לעוטה, דינה כטריפה, ואינה יכולה להיות י"ב חודש. זו היתה טענה חדשה שהפוסקים שלפניו לא העלו, הבני יששכר קבע איפוא כי מרוב העלתה מת הכבד של האווזה, ובלא כבד הרי אי אפשר לחיות יותר ממספר ימים...

דבריו האחרונים של הרב המפורסם ממונקאטש הובאו לידיעתו של רבינו החתם סופר, והתלמידים ציפו עתה לשמוע מה יאמר רבם הגדול על העובדה הנחרצת שקבע הגה"ק הבני יששכר.

ואכן, רבינו החתם סופר שמע את הדברים בכובד ראש, ולמרות שלפי דרך לימודו וקביעת דרך הפסק קבע רבינו החת"ס כי האווזות מותרות, ביקש רבינו לברר גם טענה חדשה זו שהעלה הבני יששכר. וכך מצאו את עצמם יהודי פרעשבורג עוברים ליד ביתו של הרב, ומבחינים כי הרב הקדוש רכש בעצמו אווזה מפוטמת, אותה גידל עתה בחצר ביתו, וציפה לראות מה יעלה בגורלה ואם אכן היא לא תשרוד שנים עשר חודשים---

יום רדף יום, שבועות הצטרפו לחודשים, והנה סוף סוף מסתיימת לה שנה שלימה, שנים עשר חודשים מלאים של גידול ברווז מגושם. וראו זה פלא! האווזה עודנה חיה! נוברת במזון, וכרסה הגדול ממשיך לגדול... היא לא מראה סימני גסיסה ואפילו לא סימני חולשה. אדרבה, תופחת היא כעיסה מחמיצה בחצי תמוז...

ותהום כל העיר.

שליחים מיוחדים פנו עתה להגה"ק הבני יששכר, וטענתם בפייהם 'בא הרוג רגליו'. "הנה רבינו החתם סופר גידל אווזה לעוטה בחצר ביתו, וחיתה יותר מ"ב חודש!!".

אם אלו קיוו כי בעקבות כך יחזור בו הבני יששכר מפסקו החד משמעי, הרי שתקוותם התבדתה תיכף, לאחר מחשבה ענה ואמר הבני יששכר: "בעצם היתה צריכה אווזה זו למות זה מכבר. אך מה הפלא שנשארה בחייה? הרי היתה בקודש פנימה אצל החתם סופר!!".

(מקור: ספר הרבי' ר' צבי אלימלך מדינוב, עמוד קמז - קמח, בשם הגה"ק בעל השפע חיים זי"ע, ובשפע חיים רעוא דרעיון ח"ו עמוד ג' ב, ביאר בעל השפע חיים כי דעתו של החת"ס קבעה את הטענה; וכשקבע בדעתו דעת תורה שזו אינה טריפה, נהפך הטבע לחיות כן).

בהקשר לכך יש לציין גם שמסופר בספר 'בקדושתו של אהרן' ח"א עמוד תקל"ד, כי פעם אחת היה מרן מהר"ד מבעלזא במונקאטש, וביקש מאחד מחסידיו שיישב על כסאו ויאכל ג' כבדים של אווז מפוטם, וזאת כדי ללכלל עצמו במנהגם של יוצאי הונגריה שהתירו הדבר על פי פסק החת"ס).

ד"ר האימניל: k6056157010@gmail.com

בעמודים נדדים פלוס "היכל החתם סופר"

ד"ר הקו שלנו: 0733.454.678 אורח"ב: 1-605.615.70.10

לציון קדשו של מרן החתם סופר זי"ע בפרעשבורג

הקוויטל יונחו על מקום מנוחת קדשו מידי שבוע

לקוּטִים וּסְפוּרִים נִפְלָאִים

פרשת ואתחנן

"ואתחנן אל ה' בעת ההוא" (ג, כג)

זה אחד מעשרה לשונות שנקראת תפלה כדאיתא בספרי (רש"י)

הרה"ק מסטריקוב זצ"ל היה רגיל לספר מעשה נפלא, ששמע מהרה"ח המפורסם רבי נחום יואל הלפרן ז"ל. מעשה בסוחר, חסיד קרלין, שנסע לרגל מסחרו לוינה, והוצרך לשבות שם.

החליט שיתפלל בשבת בבית מדרשו של הרבי מטשורטקוב.

ביום רביעי נכנס אל הקודש פנימה לקבל ברכת שלום, וביקש, הואיל ומנהג קרלין להתפלל בקול ובצעקה, שהרבי לא יקפיד אם כך ינהג.

שמע הרבי והגיב בקפידה: איזו דרך זו לצעוק בתפילה? והרי עומד אתה לפני המלך, ויש להתפלל בשקט ובמורא, כך מנהגנו, ואין לשנות!

חשב החסיד בליבו: לא אוכל לבוא שם להתפלל, אבל כשהגיעה שבת, ולא היה לו מקום אחר, הלך להתפלל שם, והשתדל בכל כוחו לכלוא התלהבותו ולרסן רגשותיו. בהגיעו ל"נשמת כל חי" נפרצו הסכרים, שכח עולם ומלואו וצעק בכל כוחו.

לאחר התפילה חלשה דעתו, שהפר את ציוויו של הרבי, וחשש מהקפדתו, נכנס שוב אל הקודש פנימה, וביקש מחילה.

השתומם הרבי: על מה ולמה? אדרבה! הצעקה - אחת מלשונות התפילה היא! וטובה התפילה בצעקה מתפילה קרה וקפואה...

לא ידע החסיד את נפשו מרוב תדהמה: והלא הרבי אמר...

חיך הרבי, וענה: הלא תבין, כשבא יהודי ביום רביעי ומודיע מראש שבכוונתו לצעוק בשבת, חובתי להודיעו שאין זה מעיקר התפילה וצביונה, אבל כשעומד הוא בתפילה, ולבו עובר על גדותיו ונגדש בצעקה, אין נאה ומשובח הימנו!!!

סיפר הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל ששמע מהגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל מעשה על זקנו רבי דוד זצ"ל שהיה מנהל אחוזה בחצר אחד הפריצים.

פעם התפאר הפריץ באזני חבריו השיכורים, שמנהל האחוזה שלו צדיק גדול, וכשהוא עומד בתפלה לפני קונו אינו שומע דבר.

אם יירו ברובה ליד אזנו (והרובים באותה עת השמיעו רעש רב) לא יחוש בכך כלל.

לא האמינו חבריו לדברי הפריץ והתערבו עמו שלא יתכן דבר הזה.

נטלו רוביהם לבחון, האם אמת נכון הדבר. יצאו לשדה, שם עמד רבי דוד בתפלה, כל הפריצים טענו את רוביהם, גם הפריץ המארח, כולם.

כשהשתחוה רבי דוד ב"מודים" ירו מעל לראשו, ולא שמע את רעמי המון היריות. נשאר כך, שחוח, עד שהזדקף לאיטו.

כשפסע רבי דוד שלוש פסיעות בסיום תפלתו, הופתע לראות את ההתגודדות מאחוריו.

הפריץ המאושר שזכה בהתערבות סיפר לו על המאורע ואמר: "אילו היית נבעת מקול היריות, הייתי אני יורה בך!"

(והגדת)

"אשר לו אלוקים קרובים אליו" (ד, ז)

מסופר על יהודי שעברו עליו הרבה ייסורים והחליט ללכת לחיד"א הקדוש לשאול אותו מדוע הוא סובל כל כך, הרי הוא לומד תורה ומקיים מצוות, ומדוע מגיעים לו הרבה ייסורים.

כשהגיע לחיד"א ראה שהצדיק מוסר שיעור, ולא רצה להפריע לו באמצע, אמר אני אחכה עד שיגמור את השיעור ואחר כך אשאל אותו.

לפתע נדרם האיש ויחלום שהוא נפטר, ערכו לו לווייה, ושלחו אותו בעולם העליון לבית דין כדי שידונו אותו שם על מעשיו בעולם הזה, והנה הוא הולך והולך לכיוון בית הדין, ולפתע הוא ראה סוס ועגלה עם כל מיני מלאכי חבלה שחורים, וישאל אותו העגלון שגם הוא ממלאכי החבלה, לאן אתה הולך? השיב לו לבית דין.

פעם נקלע לוילנא, ועלה לבית המדרש של הגר"א, ומצא את הלומדים מתנצחים בהלכה חמורה ותמה על המחזה. על מה רבים כאן, שאל, ופנה לפשוט להם ספיקם, שהרי "רבי" הוא.

סחו לו בקצרה: מה יהיה הדין במקרה פלוני, לשיטת הרמב"ם בסוגיא פלונית.

על הרמב"ם שמע, על הסוגיא לא...

אמר ה"חפץ חיים", כאן מכבדים אותנו וקוראים לנו "רבי", כשנעלה למרום הרי לא נדע על מה מדברים שם, במתיבתא דרקייעא!...

וזהו: "בשמים ממעל". בעניינים הרוחניים שא עיניך לאלו שמעליך, ותשתדל להעפיל למדרגתם.

אבל, "ועל הארץ", בעניינים הארציים, "מתחת", תראה שיש פחותים ממך, ותשמח בחלקך.

לא בכדי "השמח בחלקו" הוא אחד מקנייני התורה (אבות פ"ו מ"ו)

(והגדת)

"אנוכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים" (ה, ו)

מפורסמת קושייתו של רבי יהודה הלוי: בדיבור הראשון המצווה על האמונה בבורא יתברך, מן הראוי היה להזכיר שהוא ברא את העולם ועשה שמיים וארץ, שזהו יסוד האמונה, ומדוע הזכירה התורה רק שהוציא אותנו ממצרים, הרי זה לכאורה מעשה חד פעמי ואינו יסודי כמו בריאת העולם?

ומתוך רבי יהודה הלוי, בספר הכוזרי, שאכן האמונה בבריאת העולם היא שורשית ויסודית יותר, אך ההכרה ביציאת מצרים תגרום יותר לחיזוק האמונה ולקביעתה בלב האדם, כיון שהם ראו זאת בעיניהם.

מסופר על גוי שהיה גר בשכנות עם רבי יהודה הלוי, שאף הוא - להבדיל אלף הבדלות - היה משורר. אך גוי זה לא האמין שיש בורא לעולם, ולשיטתו העולם נברא מאליו.

ויכוחים רבים ניהל רבי יהודה הלוי עם שכנו הגוי, אך כל ראיותיו של רבי יהודה הלוי לא גרמו לגוי הכופר לשנות את דעתו, הוא נשאר איתן בדעתו שהעולם נברא מאליו. יום אחד חיבר המשורר הגוי שיר, וכשהגיע לסוף החיבור לא ידע כיצד לסיימו.

יצא המשורר אל גינת ביתו, ובעזרת האוויר הצח והאווירה הקסומה, קיווה למצוא שורה נאה לסיום השיר.

באותה שעה בדיוק, עבר רבי יהודה הלוי ליד ביתו של הגוי, וראה מבעד לחלון את דף השיר מונח על שולחנו של המשורר, ואף הבחין בשורת הסיום החסרה.

נכנס רבי יהודה הלוי אל בית המשורר, והוסיף שורת סיום נאה ומתאימה לשיר.

שוב שאל אותו האם תוכל לקחת אותי לשם? השיב לו העגלון, אנחנו כולנו מלאכים שנבראנו מהעבירות שלך, וכולנו באים להעיד נגדך, ואתה רוצה לבוא איתנו? ויתפלא האיש ויאמר בליבו, מה, כל אלו עבירות שעשיתי בחיי?

והנה רואה עוד סוס ועגלה עם מלאכי חבלה, ועכשיו כבר לא שאל כי הבין שאלו מלאכים שהוא ברא בעוונותיו, וכל כמה דקות עברה עוד עגלה של מלאכי חבלה, ובכל פעם הוא משתומם יותר ויותר.

אחרי שעברו כל העגלות, ראה לפתע סוס ועגלה עם מלאכי השרת ויגש אליהם וישאל לאן אתם הולכים, השיבו לו ל"בית הדין", האם אפשר להצטרף אליכם חזר ושאל? בוודאי השיבו לו אנו מלאכים שנבראנו מהמצוות שלך, ויסע איתם ויגיע לבית הדין.

הניחו את כל העבירות בכף מאזניים אחת, ואת כל המצוות בכף מאזניים שנייה, והכף של העבירות ירדה למטה ופסקו את דינו ללכת לגיהנום.

פתאום הגיע איזה מלאך ויאמר אני נבראתי מייסוריו של יום פלוני, שהיה לו כאב ראש, ושימו אותו על המשקל, ושוב הגיע מלאך נוסף, ואמר: אני נבראתי מהייסורין של יום פלוני שהיה בבית חולים, וגם כן שמו אותו בכף מאזניים של המצוות, מלאך נוסף מגיע, ועוד מלאך, וכל אחד טוען שנברא מייסורין של אותו האיש, אחד מייסורי בניו, אחד מייסורי אשתו, אחד מייסורי פרנסתו, ולאט לאט התחילה הכף של העבירות לעלות קצת, והכף של המצוות לרדת, עד שנשאר הפרש מועט עד שיכריעו המצוות את העבירות, למרות שהמלאכים של הייסורין היו נראים רזים אך כל מלאך מוריד אלף מלאכי חבלה.

פתאום הפסיקו לבוא המלאכים, וירא שעכשיו אפילו לאחר כל הייסורים יקחו אותו לגיהנום ויצעק אני רוצה עוד ייסורין אני רוצה עוד ייסורין, ולפתע התעורר משנתו וירא את עצמו ליד החיד"א הקדוש ותלמידיו, ואז הבין מדוע חלם את החלום הזה, ולא שאל את החיד"א על סיבת בואו...

(זיכוי הרבים)

"בשמים ממעל ועל הארץ מתחת" (ד, לט)

ידוע פירושו של הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זי"ע (קדושת לוי - פרשת אמור) בשמים - בעניינים הרוחניים - ממעל, שא עיניך וראה שיש גבוהים ממך והשתדל להעפיל לדרגתם, בבחינת "קנאת סופרים תרבה חכמה" (בבא בתרא כא, א).

מין החפץ חיים זצ"ל היה מספר על אותו "ידען" בכפר, שהיה לו סידור עם הלכות "דרך החיים" וידע לפסוק מתי אין אומרים "אב הרחמים" וכו'.

גם לוח שנה היה לו, וידע לומר מתי ראש חודש ומתי חל המולד, והיו מכבדים אותו במנין שבכפר, וקוראים אותו "רבי".

אביו כ"ק האדמו"ר רבי יששכר דב זצ"ל ששהה בעיר אחרת, שמע על הסיגופים של בנו, ושלח אליו שליח שיודיע לו שהוא גוזר עליו בגזרת כיבוד אב, שמיד לאחר שיקבל את ההודעה, יכין לעצמו סעודה דשנה ויאכל את כולה.

הגיע השליח לרבי אהרן ומסר את שליחותו. שמע רבי אהרן "כיבוד אב" ומיד רץ להכין לעצמו סעודת מלכים.

כשסיים להכין את הסעודה פנה לשליח ואמר: יש לי מצות כיבוד אב, זו מצוה נוראה, אבל אתה יודע שיש דין של "שלוחו של אדם כמותו" - השליח הוא כעין המשלח - אם כן, מבקש אני טובה ממך, אתה תהיה השליח שלי. לי קשה לאכול, תתיישב ותאכל בשליחותי את כל המאכלים, אני רוצה לזכות במצות כיבוד אב.

"כבוד את אביך ואת אמך" (ה, טז)

שקועים היו ה"יהודי הקדוש" מפשיסחא ותלמידיו בלימוד, והנה הגיע עניין קשה מאוד.

התעמק הצדיק בלימודו, וכלל לא חש בנעשה סביבו. כל אותה עת ישבו סביבו התלמידים והמתינו עד אשר ימשיך רבם בשיעורו, ואולם, עיונו של הצדיק באותה סוגיה חמורה ארך זמן רב.

לפתע חש אחד התלמידים הממתינים ברעב, אמר אפוא לנפשו, בוודאי יוסיף הרבי להגות בסוגיה עוד זמן רב, בינתיים אמהר לבית אמי ואטעם דבר מה על מנת להשקיט את רעבוני.

עתה, מציק לי הרעב ומונע ממני להתעמק בלימוד, ואם לא אוכל כעת כיצד אצליח להתרכז בלימוד מאוחר יותר?

במחשבה זו מיהר אל ביתו, אכל דבר מה ופנה לשוב אל בית המדרש.

עודנו על סף הבית, וקולה של אמו השיגו: אנא, בני, התוכל לעלות אל עליית הגג להוריד חבילת שחת? הן יודע אתה, בני, שאינני מסוגלת לטפס לגג, וכה זקוקה אני לשחת!

אבל, אמא - השיב הבן - עלי לחזור מיד אל בית המדרש. הן הרבי יסיים עד מהרה את עיונו בסוגיה ויתחיל להסביר את הדברים באוזני התלמידים!

מוטב בני - הבינה האם והפטירה אנחה - שתשוב ללימודך, סלח לי על שביקשתיך לטפס אל עליית הגג, אך מה לעשות, ואני זקוקה לעתים קרובות לעזרתך, כן... - דמעה נגרה מעיניה - לא קל להיות אישה אלמנה...

כשהמילים של אמו מלוות אותו יצא הבן מהבית ופסע לעבר בית המדרש. תחילה צעד במהירות, חושש היה שמא יפסיד שמן מדברי רבו, אך הנה נעשו צעדיו מתונים קמעה, ולפתע עצר על מקומו בבהלה.

בסיום הכתיבה יצא רבי יהודה הלוי מבית הגוי ושב אל ביתו.

כאשר חזר הגוי מהטיול בגינה, מצא את השיר מושלם, והתפלא: הכיצד זה קרה? מי כתב את השורה היפה כל כך?

מופתע ומרוגש משורת הסיום הנפלאה, נכנס הגוי אל שכנו רבי יהודה הלוי, וסיפר לו על הפלא הגדול בהשלמת השורה.

מדוע הנך מתפלא מי כתב את השורה? שאל אותו רבי יהודה הלוי בקרירות, אולי השורה נכתבה מאליה?

לא יתכן! קבע הגוי בנחרצות. שורה נפלאה ומתאימה כל כך לשיר, לא יתכן שתיכתב מאליה!

ישמעו אזניך את מה שפיך מדבר - אמר לו רבי יהודה הלוי - אם שורה אחת לא יכולה להיכתב מאליה, עולם מלא מופלא ומסודר כל כך, יתכן שיברא מאליו?

וכשהשאלה מהדהדת בחדר, נאלם הגוי, והבין שטעה בתפיסתו השגויה, ובוודאי שיש בורא ומנהיג לעולם.

"כבוד את אביך ואת אמך כאשר ציוך ה' אלוקיך למען יאריכון ימיך ולמען יטב לך" (ה, טז)

הגה"צ רבי שלמה זלמן אונסדארפער זצ"ל היה מגיד מישרים בפרעשבורג, כל ימיו השתוקק מאוד לעלות לארץ ישראל, דרך שארכה בימים ההם הלך ושוב כחמשה חודשים, אך מכיוון שלא היתה הפרוטה מצויה בכיסו, נשאר הדבר רק בגדר חלום ותקווה טובה.

פעם אחת בעצם יום הפורים ניגש אליו אחד מעשירי העיר ונתן לו מתנה כרטיס נסיעה לארץ ישראל.

כמובן רש"ז שמח מאד ומיד החל בהכנות לקראת הנסיעה הגדולה שרבות ציפה לה.

בהתקרב מועד הנסיעה, הגיע רש"ז לבית הוריו, שדרו בעיר אחרת, כדי לקבל מהם ברכת הדרך קודם צאתו.

בעודו מדבר עם אמו אמרה לו האם: טובה אחת קטנה אני מבקשת ממך, מיד בהגיעך לארץ הקודש, בתום שני חודשים ומחצה, אנא שלח נא אלי מברק המודיע לי על בואך בשלום לארץ הקודש, וכך אוכל לישון ביתר רוגע...

מיד כששמע בקשה זו מפי אמו הבין רש"ז כי זה אומר שבמשך כל ימי הנסיעה לא תישן אמו ברוגע, נענה ואמר לה: אם כן, אבטל את הנסיעה.

אמרה לו אמו: ח"ו! וודאי שעליך לנסוע אלא שתודיעני בהגיעך.

אך רש"ז שהבין לעומקן של דברים, והרגיש ללב אמו, ביטל מיד את כל הנסיעה שכל כך חלם עליה וכה השתוקק לה, ובלבד שלא לפגוע בכיבוד אב.

(באר החיים)

מעשה שסיפר הגה"צ רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל (בלי להכנס לפן ההלכתי שבו) על כ"ק האדמו"ר רבי אהרן מבעלזא זצ"ל שכידוע היה קדוש ה', ולא נהנה מהעולם הזה. פרוש ומסוגף בתכלית.

אכן, פנה הצדיק אל תלמידיו, ברור כשמש על שום מה זכה חברכם לליווי של אביי, אביי יתום היה מאביו ומאמו, ושמו הינו ראשי תיבות של המילים: 'אשר בך ירוחם יתום', האמורא אביי לא זכה בימיו לקיים את המצווה החשובה, מצוות כיבוד אב ואם, ולפיכך מאז פטירתו נוהג הוא ללוות את המקיימים את המצווה הזו, שכן עז רצונו להצטרף אל אלו הזוכים לקיים את המצווה החשובה, מצוות כיבוד אב ואם.
(מעשיהם של צדיקים)

"בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך" (ו, ה)

בפרשת השבוע אנו קוראים את הפרשה הראשונה של קריאת שמע שצווינו לאומרה "ובשכבך ובקומך" בבוקר ובערב, וכך נאמר בה: "בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך".

לכאורה מדוע יש צורך להדגיש לנו כי מדובר בלב ובנפש שלנו, ולא ניתן להסתפק בציווי של אהבת ה' בכל לב, נפש וממון? ודאי שהכוונה שלנו ושל סביבתנו? פירשו זאת צדיקים: בכל לבבך - עם הלב שלך, ובכל נפשך - עם הנפש שלך, ובכל מאדך - עם המצב הכלכלי שלך, דהיינו שהאדם צריך לעבוד את הקב"ה לפי מצבו האישי והנתונים והסביבה בה הוא נמצא.

הוא איננו יכול לומר שהאחר ייתן צדקה כי יש לו יותר ממנו. חובתך לקיים מצוות השי"ת "בכל מאדך" לפי היכולת שלך, והאחר כמובן עם היכולת שלו.

מסופר על אדם שנכנס לאחד מגדולי התורה והציג בפניו את קשייו וניסיונותיו אותם הוא חווה.

ציווה עליו הרבי שיתקרב לתמונה שהתנוססה בפתח הבית. שאל הרבי את האדם: מה אתה רואה?

ענה האיש: את צורת אביכם הרבי זצ"ל.

אמר לו שוב: קרב לתמונה ואמור לי, מה אתה רואה? התקרב יותר לתמונה ושוב אומר: את תמונת הרבי זצ"ל. נענה הרבי ואמר לו: הורד משקפך ותעיין היטב מה מכילה התמונה. קרב האיש כמצוות רבו אל התמונה והבחין כי התמונה עשויה מעשרות אלפי נקודות שחורות, שיצרו יחדיו את התמונה של הרבי.

נענה הרבי ואמר לו: אתה יודע איך אדם זוכה להיות רבי? מעשרים אלף נקודות שחורות ('שווארצע פינטלעך'). על ידי ההתמודדות עם אלפי נקודות שחורות, ותיקון המידות והמעשים - אדם יכול להיות גדול ורם.

דע לך - הוסיף לו הרבי, כאשר עוברים את כל הנקודות השחורות, אזי התמונה מושלמת.

לכל אחד יש את המכשלות שלו וקשיים המיוחדים לו, ותפקידו לעבוד את הקב"ה "בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך" - שלו הפרטיים.

לשם מה אני לומד? שאל את עצמו שאלה נוקבת, לאיזו מטרה אני כה ממהר אל בית המדרש? האם כדי ללמוד ולדעת עוד ועוד? וכי מה אשיג אם אוסיף לעצמי ידיעות והרי כל מטרתו של הלימוד היא על מנת לקיים את הדברים!

והנה עתה - הכהו ליבו - לא מילאתי את בקשתה של אמי, אמנם למדתי הלכות כיבוד הורים, וההלכות שגורות על פי, אך כאשר הגיע הרגע לקיימן מה עשיתי? עזבתי את אמי ולא מילאתי את משאלתה. האם לשם כך למדתי את ההלכות?

לא! כל מטרת הלימוד הייתה על מנת לקיים את הדברים, ולכן, עלי למהר הביתה ולעשות את שביקשה אמי!

חיש סב הנער על עקבותיו ושב לבית אמו, הוא טיפס אל עליית הגג, חיטט בין החפצים עד אשר מצא את חבילת השחת המבוקשת.

הנה אמא, השחת שביקשת - הגיש את החבילה לאמו בעיניים מושפלות מבושה, אנא, מחלי לי על שלא מילאתי את בקשתך מיד.

על פניה של האם הסתמן חיוך של קורת רוח, רוב תודות, בני. ועתה, רוץ ללימודיך, מקווה אני שלא הפסדת ולו גם מעט מדברי רבך!

כשליבו קל עליו מיהר הנער אל בית המדרש. אנא ה' - רחשו שפתי - אינני רוצה להפסיד את דברי הרבי, עשה שלא אאחר!

בידיים רוטטות פתח את דלתו של בית המדרש, בחלל החדר עמדה דממה, ה"יהודי הקדוש" שקוע היה עדיין בעיונו.

והנה, אך נפתחה הדלת, הרים הצדיק ראשו מן הספר וחיוך האיר את פניו הקדושות. הוא קם ממקומו ופנה אל התלמיד הניצב על הסף.

האם ידוע לך מי מלווה אותך כעת?

הנער היתום השפיל פניו במבוכה, חבריו התבוננו חליפות ברבם ובחברם אך זולת הנער שבפתח לא ראו מאומה.

אמור נא, שב ה"יהודי הקדוש" לשאול, איזו מצווה חשובה קיימת זה עתה, שבזכותה בא עמך מלווה כה נכבד?

והנער עדיין שותק במבוכה.

כשנכנסת הנה - המשיך ה"יהודי הקדוש" - ראיתי כי האמורא אביי מלווה אותך, ובהיכנסו, האיר את עיניי ויישב את הקושיה החמורה שהתלבטתי בה שעה ארוכה. אמור לי אפוא, על מה ולמה זכית למלווה גדול שכזה?

או אז פצה הנער את פיו ובקול לחש סח את אשר עבר עליו בשעה האחרונה.

הבנתי שטעיתי - סיים - ולכן שבתי הביתה ומילאתי את רצון אמי.

חז"ל מספרים (חגיגה טו ע"א) כי יצאה בת קול ואמרה שובו בנים שובבים חוץ מאחר. דרשו המגידים בדרך דרש, כי הכוונה היא, שלכולם יש דרך של תשובה, מלבד האדם המטיל את האשמה על האחר. חוץ מאחר - חוץ מזה שטוען, שזה הפריע לו והוא אשם, אדם כזה לא יצליח לשוב בתשובה.

"את ה' אלוקיך תירא" (ו, יג)

שמעון העמסוני... היה דורש כל אתין שבתורה, כיוון שהגיע ל"את ה' אלוקיך תירא" פירש... עד שבא רבי עקיבא ולימד: "את ה' אלוקיך תירא" - לרבות תלמידי חכמים (פסחים כב) לחת"ם סופר היה תלמיד מובהק שנעשה חתן אצל גביר שהיה חסיד לאחד מגדולי האדמו"רים בפולין. בהשפעת חמיו נסע גם החתן להסתופף בצל האדמו"ר והפך להיות חסיד נלהב. כעבור מספר שנים ביקש להקביל את פני רבו החת"ם סופר ונסע לפרשבורג. הוא הגיע בדיוק בשעה שהחתם סופר אחז באמצע אמירת שיעורו. החת"ם האיר לו פניו, ולאחמ"כ רמז לו שמזה זמן רב לא ראה אותו...

העיז התלמיד פניו ואמר בחוצפה: אילו היה הרב שומע את התפילה בחצרו של האדמו"ר שלי, היה מבין מדוע לא באתי לכאן... (ובזה זלזל וביטל את מעלת רבו החת"ם). פניו של החת"ם הרצינו וגם התלמידים נבהלו למשמע אזנם.

נענה החת"ם ואמר בענוותנותו: בהיכל המלך יש תפקידים שונים, יש משרתים הדורי לבוש המשיגים למלך מעדנים מובחרים, ויש מסיקי תנורים שמציתים תנורים וגורפים את האפר ובגדיהם מלוכלכים, אך וודאי גם מלאכתם נחוצה.

כך גם בהיכלו של בורא עולם, יש צדיקים המשיגים כביכול, את מעלתם בתפלתם ועבודתם בקדושה, ויש שהם בבחינת "חוטב עצים" העמלים בסוגיות הש"ס והמשחירים עצמם על התורה לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, אינני יודע מי מהם גדול יותר..."

לאחר דבריו אלו המשיך החת"ם באמירת השיעור. בתום השיעור ביקש אותו תלמיד לגשת לרבו החת"ם ולפייסו, אך החת"ם הקפיד עליו וסירב לקבל את פניו. בלב כבד שב התלמיד לעירו ובדרך אירע אסון נורא, העגלה התהפכה והתלמיד נהרג.

(זכרון למשה)

לעי"נ הרה"צ
 ב"ר **בנימין בינוש** רוזנבוים זצוק"ל
 ב"ו בניסן תשע"ז

לעי"נ האשה החשובה
 יום **יוכבד** ב"ר **צבי** ליבוביץ ע"ה
 כ"א מר חשון תשפ"א

לעי"נ האשה החשובה
 פייגא ע"ה ב"ר **משה אליעזר** שיחי'
 יורדליץ - ג' שבט תשפ"א

לבית מדרשו של הרבי מוארקא נכנס הלך אחד, נגש
 לאזור הכי עמוס בהיכל - והחל לזעק לעבר החסידים
 מלות השמחה וספורי גנאי על רבם.

שבת טיש

מתוך סדרת ספרי "שבת טיש"

ספורים ואגדות פנינים ופרפראות מדות והליכות

פנינים

בצר לך (ד, ל) - בצ"ר נוסריקון רננו צדיקים בזה, ללמדך שכלל אימת שאתה שרוי בצרה חלילה, העצה לך היא לרנן לה' (אמרי חיים)

ויצאך בפניו בכוה הגדל ממצרים (ד, לו) - בפני מי הוציאם? בפני יעקב אבינו, שהוא ירד למצרים והקב"ה הביאו שיראה בפניו את גאלת ישראל, ונרמז בראשי התבות עד-יעבר עס-זו קניית, והם בגימטריה יעקוב. (דברי עמוס)

וידעת היום והשבת אל-לכבד (ד, לו) - היום בגימטריה ס"א, לרמז לס"א ימי תשובה שבהם על האדם להגיע אל והשבת אל-לכבד. והם מ' ימים מט"ו באב ועד כ"ה באלול יום גריאת העולם, ועוד כ"א יום מראש השנה ועד אחר הושענא רבה, ובהם המשת הימים שמיום כ"ה באלול ועד ראש השנה. (לחם עני)

את-בצר במדבר (ד, מג) - בשלש ערי המקלט נקזת התשובה שעל האדם לשוב, כרוצח הבורח לערי מקלט, ואף החוטא דומה לרוצח שהשחית נשמתו בחטא. **בצר במדבר -** יעט ויבצר מדבור, בצ"ר נוסריקון בינונים צדיקים רשעים, שכלם זקוקים לזה, כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא. **בארץ המישור -** מרמז לעניות, מיש"ר נוסריקון יהא שמה רבא מברך, שדבורו יהיה רק בדברי תורה ותפלה. **ראמת -** אותיות ראה מנת, שזכור לו יום המיתה וישוב יום אחד לפני מיתתו, ונמצא עושה תשובה פליימיו. **גול -** לשון גלות שהוא אחד מתנאי התשובה, וכן גול"ז נוסריקון ושא גם לקבץ גליתניו, שפזכות התשובה נזכה לגאלה. (תפוחי חיים)

כבד את-אביו (ה, יז) - כב"ד נוסריקון ברא פרעה דאביו, כי כפי שהאדם מכבד את-אביו שלו, כך יכבדו אותו בניו שלו. (ויקח משה)

שמע ישראל (ו, ד) - שמ"ע נוסריקון שאו מרזם עיניכם, שדי מלך עולם. ואימתי קוראים אותה? שחרית מנחה ערבית. וכל העושה פן מקבל עליו על מלכות שמ"ע. (אוצר חיים)

ושננתם לבניך ודברתם בהם (ו, ז) - התבות הן בגימטריה תלמוד בבלי וירושלמי והלכה ואגדות, עקר התורה שבעל-פה. (איל וצבי)

ספורים בפרשה

ונשמרתם מאד לנפשתיכם (ד, טו)

רבי ישראל סלנטר חלה פעם ואשפז בבית-רפואה להחלמה, תחת פקוחו של פרופסור נודע. חלה התרשם מאצילותו, וביחוד מהקפדתו על כללי הפריאות מדין ונשמרתם, ואמר בהשתאוות: "כאלף חולים נמצאים תחת השגחתך, ואף אחד מהם אינו נשמע להוראותי בעניני הרפואה, אלא מתרשלים ומתחמקים מהם. אך אחד נמצא כאן וישמו ליפקין, שממלא אתר כל אזהרותי בדיק נמרץ בלי להחסיר מאומה". וכך מספר על ה'חפץ חיים', שבצעירותו חלה מרב התמדה, עד שנאלץ להפסיק את למודו כליל במשך שנה תמימה, לפי פקדת הרופאים. מאז היה מזכיר תמיד את השנה הזו, שהתבטל במהלכה מלמוד התורה, והביאה פדגוגה על חשיבות שמירת הבריאות. "מיהו מתמיד"? הסיק מן ה'חפץ חיים', "מי שאוכל בזמן אכילה, ישן בזמן שנה, לומד בלמוד, ופונה למנוחה בעת הצורך".

שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד (ו, ד)

נוהג היה החת"ם סופר, שפאשר היה לומד עם תלמידיו את פרשת בא ופרשת ואתחנן, בהן מזכרת פרשת שמע, היה מתעטר בתפלין, כדי שלא יהיה פקורא קריאת שמע בלא תפלין, שהוא כמעיד עדות שקר בעצמו.

יהודי חפשי שהתרחק מתורה ומצוות, תמה פעם בפני החדושי הרי"מ: "הרי בקריאת שמע נאמר, 'השמרו לכם פריפתה לבבכם, ועצר את-השמע, ואם-כך, מדוע צדיקים יושבים בצער, ואני שחפשי אני, נהנה מכל-טוב שבעולם'? אמר לו הרבי: "מכך שאתה שואל מקריאת שמע, למד אני שבדאי קראת קריאת שמע לפחות פעם אחת בחיך", וכשהלה השיב בחיך, אמר לו הרבי: "אם כך, בעד אמירה אחת של קריאת שמע, כל מה שיש לך הוא מעט מדי, ומגיע לך שר כפול ומכפל על-כך..."

והיו לטטפת בין עיניך (ו, ח)

אל רבי אברהם יהושע השיל מסקווירא, הגיע פעם איש אביון, ובקב לפניו את ענייתו הגדולה, עד שאין ידו משגת אפלו לרכש תפלין בשרות עבדו בנו שהגיע למצוות. עודם מדברים, ועל-פניהם עבר יהודי חשוך בנים, והרבי הציע לו לרכש את התפלין, ובשכר המצוה יזכה לבן זכר. חלה מלא כמובן מיד את הבקשה, ולתקופת השנה נושע. היה הדבר לפלא וכאשר הגיע המארע לאזניו של אביו רבי יצחק מסקווירא, שאל את-בנו לפשר הענין, ונענה: "והרי מקרא מלא דבר הכתוב, שנאמר 'והיו לטטפת בין עיניך', אל תקרי בין, אלא פן, אם תזכה יהודים בטטפות אז והיו לבן..."

לא-תכרת להם ברית ולא תחנם (ו, ב)

בשכנות ה'שר שלום' מבלי התגורר סנדלר נכרי, ואליה היה שולח את מנעליו לתקון. עברו ימים, ובמקום השתקע סנדלר יהודי. שמח הרבי והחל לשגר אליו את המנעלים. לפליאת מקרבו "ולשמחה מזה-ה עשה"? הסביר: "מאז ומתמיד, כאשר מסרתי מנעלים לאמן הנכרי, נקפני לבי, שהרי נצטוינו על אסור 'לא תחנם', ואם תובע הוא מחיר גבוה מדי, הריני עובר על לאו זה בהוסיפי על-שכרו. ועכשו שאנה הקב"ה סנדלר יהודי לעירי, ולנביו לא יהיה כל חשש של תשלום גבוה משכרו, לא אשמח!"

היה היה

אז יבדיל משה שלש ערים

בן חמשים ושנים שנה היה החת"ם סופר, בשעה שנולד לו בן הראשון רבי שמואל בנימין, ה"כתב סופר". היה זה לאחר שאשתו הראשונה, עמה חי עשרות בשנים, נפטרה עליו בלי בנים, והקים את ביתו בשניה עם בתו של גאון ישראל רבי עקיבא איגר, וממנה נולדו ילדיו, ארבעה בנים ושבע בנות. מילדותו התבלט הבן בכשרונותיו המיוחדים, ואביו הרבה עליו תפלות ותחנונים להצלחתו בתורה. לימים, כאשר רבי מאיר איזנשטטר התארח בביתו של החת"ם סופר, והשתאה על בקיאותו של הבן שהיה אז פחות מבן עשרים, אמר לו האב: "אמין לי כבודו, כמה מדות של דמעות שפכתי במים למען תורת בני. ותהלה לה, שפכה פעמים קראתיו בשם מפיבשת, כפי שאמרו חז"ל בברכות שהיה מביש את דוד המלך בהלכה, וכך ארע לי עם בני שנצחני בדבריו..."

הבן הקטן הלך וגדל לשמחת הוריו, אולם בהגיעו לגיל שש ארע אסון כבד. בעיר שררה אז מגפה קשה, שהפילה למשכב את כל בני המשפחה של החת"ם סופר, אולם בעקב פגיעה המוקלה בילד הקטן. הוא הלך ונחלש, והרופאים שהזעקו למטתו אמרו נואש. לשמו של הילד שמואל בנימין, נוסף גם השם אברהם כסגלה, ובני העיר שאהבו את רבם הנערץ אהבה בלי מצרים, קרעו שערי שמים להחלמת בנו האהוב. אלא שהיה נראה כי השערים נעולים והתפלות שבות ריקם. המצב הלך והחמיר, עד שהרופאים נבאו שחרות והסיקו כי אלו שעוותיו האחרונות של הילד הקטן. אל המקום הזעקו אנשי החברה קדישא של העיר פרשבורג, והללו התגברו על צערם הכבד, והחלו בהקנותיהם הרגילות. למראשותיו של הילד הדלקו נרות אחדים, והחברים החלו באמירת תפלות ותחנונות כנהוג בעת עליית הנשמה, כשקולם נבלע באנחותיהם ובכיותיהם של בני הבית.

כל אותו זמן, עמד החת"ם סופר מן הצד, כשהוא שקוע בשרעפיו, ועל פניו נסוכה עננה של תוגה ודאגה. והנה פונים הרופאים אליו ואומרים: "ראבין קדוש, הרי דועך לכל פי אלקים קדוש אתה וקרוב אתה לאלקים. אך אם בתפלותיך ובקשותיך אין אתה יכול להחיש ישועה ומזור לבנה אהובה, הרי שאפסך מאתנו כלי-תקנה ואין לו בלי-מוצא ותוחלת". הדברים הנחרצים כמו הרעידו את החת"ם סופר, וללא אחר דברים פנה אל ירבתי החדר, שם עמד ארון ספרים עתיק, ובו נצברו כתביו המרבים המלאים חדושים מזן אליון בכל מקצועות התורה. חרש-חרש, עמד האב הגדול בתפלה ותחנונים, ויחל משה את-פניו אל אלקיו, ושפך צקון לחש לרפואת בנו אהובו. הבן מצדו עקב בעיניו אחר דמותו הפבירה של אביו, ואף הוא התאזר בכוחותיו האחרונים כדי להתדבק בתפלתו ולבקש רקיעים, ובקול לא-לו. החל לזעק את הפסוק "שמע ישראל", עד שהמקום היה לחרדת אלקים. והנה ארע הנס המיוחד. אט-אט החל הצבע לחזר אל פניו החזרות של הילד, נשימותיו החלו נעשות סדירות יותר, והוא שקע בשנה עמקה ובריאה. הרופאים עמדו המומים אל מול הנס הכביר שהתרחש מול עיניהם, והמארג הותיר עליהם רשם עז שלא נשכח מהם כלי-חייהם. במהירות פנו לטפל בילד שגלה סמני חיים, אנשי החברה קדישא כבו פמוכן את נרותיהם ויצאו פלגטת שבא, ובני העיר שמעו בהקלה את הבשורה הטובה. חדי-אין ספרו, כי הצליחו לשמח ביצד החת"ם סופר לוחש בדבקות לאחר סיום תפלתו היוקדת: "פעלתי בעבורו לעוד יוכל שנים", ואמנם לאחר חמשים שנה, ב"ט בטבת תרל"ב, נפטר ה"כתב סופר" לבית עולמו.

עברו ימים ושנים, וכאשר הגיע הנער לגיל מצות, נעמד במקהלות עם לברך אלקים, ונשא דרשה בנויה לתלפיות, שהפליאה את המסבים ומצאה חן בעיניהם. כנהוג, העניקו לו הנאספים תשורות ומתנות, אולם מפלן בלטה קפסת-כסף צרה וארקה, ששבתה את עיניו של הנער. בסקנות פתח את הקפסה, ונדהם לראות בפנים כמה נרות שנוה, שנפר היה כי כבר נעשה בהם שמוש מה לפני שנים. פליאתו של הנער גברה, והוא נחפו לברר אצל האיש שהעניק לו את התשורה לפשר הדבר. "נרות אלו דלקו למראשותיך בשעה ששכבת על ערש-דיוי", ספר לו האיש, שהיה אחד מחברי החברה קדישא בפרשבורג. "בזכות התפלות הנלהבות של אביך הגדול, נהפך ה'צר' ל'ר', בן-יחיד פוכבי בקר, נר אלקים טרם יכבה, ואתה עתיד להאיר את העולם כפוכבי בקר".

לימים, עמדו רבים ותמהו, מדוע המתין החת"ם סופר בעת חלי בנו, עד שאפסך כלי-תקנה, ורק אז נעמד להתפלל מעמק לבו, ומדוע לא עשה כן מיד עם נפילתו למשכב? אולם תשובה עלי-פך נמצאת בחדושותיו של הילד עצמו, בספרו "כתב סופר". הוא מזכיר שם מדרש פליאה עלי-הפסוק "אז יבדיל משה שלש ערים" - "בין שאמר לו הקב"ה הפרש ערי מקלט, תמה משה עלי-פך, והקב"ה אמר לו שאם יהא אדם הורג בשוגג יהא בורח לשם. אמר משה, שירה אני חיב לומר שהרגתי את-המזכיר. ויבדל משה אינו אומר, אלא אז יבדיל משה, ואין אז אלא לשון שירה שנאמר אז ישיר". ובאר ה"כתב סופר", כי אף שהאדם צריך לבטח בקונו, אסור לו לסמוך עלי-הנס. והא ראה, שיש להבין ערי מקלט כדי לנס שמה כלי-רצח, ואין הרצח סומך עלי-הנס שהקב"ה יצילו מיד גואל הדם. ומכאן שמחתו של משה, שהבין כי טוב עשה ככה שברח מהמזכיר ולא סמך עלי-הנס. ומכאן אפוא הנקמת החת"ם סופר, שהמתין עד יאוש הרופאים מרפוי בנו בדרך הטבע, ורק אז פנה לבקש לו רפואה בדרך נס. כי כל עוד יש מקום לטבע, אין מקום להתפלל על הנס.

מאורות

רבי מרדכי בנט מניקלשבורג זצ"ל
ליום ההולאה י"ג במנחם-אב תקפ"ט

מגדולי דורו, אב"ד ניקלשבורג ורבה הכולל של מורביה. צאצא למשפחת אשכנזי נכדי ה'הכס צבי', ומצד אמו מגזע ה'סמיכת חקמים', ונקרא בשם המשפחה בנט ביון שגדל אצל סבתו מילדותו. למד מפי גדולי דורו, ובבחרותו נסע לפרג והיה תלמידו של ה'עוז ביהודה'. לאחר נישואיו למד מפי רבי שמלקא מניקלשבורג, והתמנה שם לרין. בהן ברונות קהלות בישראל, ובפטריות רבו התמנה על מקומו למשך ארבעים שנה, והרביץ תורה בישיבתו בה למדו כארבע מאות תלמידים. נפטר בקרלסבד ונקבר על תנאי, ולאחר מכן העבר לניקלשבורג בהוצאת החת"ם סופר. לאחר פטירתו נמצאו שקים אותם היה רגיל ללבוש תחת מלבושיו לסגור, והם נמכרו במחיר גבוה לאלו שרכשו אותם כסגלה ובקשו להקבר בהם בהגיע זמנם. ממכירת השקים נאסף הון רב שהספיק לפרנסת נכדיו היתומים ולנשואיהם. פעם נכנס לעשיר אחד, ובקש להתירמו לצרכי צדקה. אותו עשיר היה קמץ מפקל, ורגנו אחריו בפסטה הוא עובר בשאט-נפש על מצות התורה והולך אחר תאוות לבו. התחמק העשיר מבקשתו של הרב, ולא נתן לידו אפלו פרוטה אחת. "נהוג אני לתת צדקה בצניעה, משום מתן פסטה, בלי שידעו הגריות שאני נוהג ולא יחלקו לי כבוד בחנם", אמר בהצטרקות מעשה. ונענה: "מוזר הדבר מאד, העברות שאתה עובר בפסטה, גליות וידועות לכל בני העיר. ואלו הצדקה שאתה נוהג בפסטה, נסתרת היא מעין הגריות ואין איש יודעה..."

יוסיף דעת

ה'הגיוס היהודי' - הכישרון וכוח היוצר של העם היהודי, היא עובדה ידועה. מבין 804 זוכי 'פרס נובל', 176 מתוכם הם יהודים, דהיינו כ-22%, שהם פי 100 מיחס באוכלוסייה, כ-14.5 מיליון כ"י מתוך כ-7.5 מיליארד באנושות כולה. רובם זכו בפרסים על תגליות ריאליות ומדעיות, ולא על שלום מדומה. 30% מזוכי הפרסים על מחקרים ותגליות בעולם הרפואה הם יהודים, וכן 51% מזוכי פרס פוליצר לספרות, ו-55% מאלו שהשגתם בעולם כיום הם יהודים. התופעה בלטה גם בעבר, לדוגמה במחקר שנערך על התפתחות המדע עד לפני כ-600 שנה עולה, כי קרוב ל-20% מחכמי המדע בעולם היו יהודים, למרות שחלקם באוכלוסייה היה אחוז אחד. בספרד היו למעלה מ-40% מדענים יהודים, וחלקם היחסי במדינה היה פחות מ-3%. ממחקרים שנערכו עולה, כי ממוצע האריקו אצל יהודים גבוה מאוכלוסיות אחרות, ובעלי כשרון מצויים אצלם פי 6 מאחרים. החוקרים תולים את הסיבה בכך שעם ישראל הצטיין תמיד בשקידה על לימודי התורה מילדות, העברת המסורת מדור לדור, היותו העם היחיד שבכל התקופות ידעו כל בניו קרוא וכתוב, לעומת עמים אחרים שרובם היו אנאלפביתים, ודווקא הרדיפות שעבר עמנו וההסתגרות בקהילות, תרמו לחיזוק הידע והחכמה, אך לצד זאת גם להגברת שונות עשו ליעקב. אנו לא זקוקים למחקרים אלו ולמסקנותיהם, וכבר התנבא עלינו משה רבנו: "ושמרתם ועשיתם, כי הוא חכםכם וינתכם לעיני העמים, אשר ישמעון את פליחוקים האלה, ואמרו רק עמ' חכם ונבון הוא הגדול הזה". מן העניין להזכיר את התבטאותו של המלומד היהודי הנודע אלברט איינשטיין, שהיה יהודי מאמין, במכתבו למערכת ה'טיימס': "כעת, לאחר שהוכחה אמיתות תורת היחסות שלי, נתען גרמניה שאני מלומד גרמני, וצרפת שהניג אדור העולם. אילו נתבדתה תורת, היתה צרפת טוענת שאני גרמני, וגרמניה היתה אומרת שאני יהודי שויצרי..."

כבוד את־אביה ואת־אמה

איש תורה וחנוך מבקש היה רבי אליהו פינקס פרדס, רבה הראשי של רמת־גן ולאחר מכן בירושלים, עושה חסד ומרביץ תורה. בראשית ימיו לפני כשמונים שנה, נסע למצרים ולבנון, שם הרביץ תורה ונשא את משא חנוך בני המקום על־כתפיו, ורבים מהם חבו לו את חייהם הרוחניים. לימים חזר לארץ־הקדש, ובמשך למעלה מעשור שנים, בין השנים תר"צ - תשי"ב, עמד בראש בית־החנוך שבשכונת 'אהל משה' בירושלים, ועמד במסירות על משמר החנוך הטהור והמסרתי.

מסירותו של הרב פרדס לעבודת החנוך, היתה לסמל ודגמה. כלם ראו כיצד הוא משליך הצדה את כל טרדותיו ועסקיו למען חנוך ילדי ישראל, ואין לו לנגד עיניו אלא הצלחתם של התלמידים ועלייתם בתורה מתוך יראת שמים צרופה. מדי בקר היה מתייבב בתפקידו כחיל הדרוך על משמרתו, יום וליילה לא ישבתו, ודיקנותו הפכה לשם־דבר. אולם למרות דבקותו הנפלאה בעבודת החנוך, היתה לו מסירות נעלית מזו למצות כבוד אב, אביו, רבי ברוציון נסים פארידיס, היה איש נעלה וחשוב. מקבל ודרשן, ובכולו הערב היה מנעים בפייטים שחלקם חבר בעצמו, ומרן לכבוד ה'. ממשפחה ותיקה ומיחסת היה, ושרשיה הגיעו מישוב בשם 'פרדס דה נאבה' שבצפון־מערב ספרד, ולאחר גרושם עלו ארצה, ותקעו בה יחד עד היום. רבי ברוציון נסים הפליג בזקנה למעלה מגבורות שנים, והבן רבי אליהו היה מכבדו ביותר הכבוד באפן שעורר השתאות בקרב סובביו. ומנהג של קבע עשה לו הבן, שהיה יחיד להוריו לבד משלש אחיותיו, באשר מדי בקר בשעה קבועה, היה פונה מבית־החנוך שבשכונת 'אהל משה', ופונה לבית אביו שבקרבת מקום כדי לדרש בשלום האב הזקן. בזריזות וביד אמונה היה הבן שופת את־הקומקום על־האש, מכין לאביו כוס חמין בלוי מיני תרגימא, ולאחר שישב לידו מעט ודורש בשלומו, היה אץ לסבלותיו בבית־החנוך.

והנה לבש בית־החנוך חג. המקום בלוי היה אחוז קדחתנות ופעילות נמרצת, והבנן כלו המה בכונת דבורים. כלם היו דרוכים ואחוזי צפיה, שכן בקור חשוב עתיד להתקיים היום במקום. 'הנציב העליון ליהודה', סיר הרברט סמואל, המדינאי היהודי, נציגה של ממשלת בריטניה, מתעתד לבקר בבית־החנוך ולעמוד מקרוב על סדרי הלמוד והנהול במקום. וכאן ארע לרבי אליהו פרדס דבר שלא ארע לו מימיו. הוא שכח לבקר בשעת בקר בהרגלו את אביו הזקן, כיון שהיה נתון כלו בקדחת ההכנות לקראת הבקור החשוב. בית־הכנסת ששכן בבנין, הוכן כראוי לקראת האורח הנכבד, הבנן כלו נקה וצחצח למשעי, והתלמידים התפוננו אף הם בהתרגשות לקראת המעמד הגדול, ותדרכו לקדש שם שמים בהליכותיהם ובהתנהגותם. והנה מתקרבת השעה היעודה בה עתידה הפמליה המכבדת להכנס בשערי בית־החנוך, ולפתע נראתה בשער דמות שחזקה מרב ימים, הפוסעת בכבדות פנימה. היה זה האב הגיש רבי ברוציון נסים, שהתנהל לאטו מרב זקנותו, אף פניו היו מלאים דאגה. "היכן הייתי?" פנה אליהו בהדרה, "מדוע לא באת לבקרני בדרךך יום־יום?" תמה, "שמה אינך חש בטוב?" הבן חרד אליהו, ומהר לפסוק. "חלילה וחס! שריו אני בקו הבריאות תהלה לקל, אלא שתקלה ארעה לי היום ושכחתי לבוא אליך בהרגלי ולכבדך כראוי". מדי לאחר מכן, פנה אל סגנו ר' מרדכי כהן, ואמר לו במהירות: "אני פונה עם אבי אל ביתו כדי לכבדו ולשהות מעט במחצתו, ובטוחני כי תדע לקבל את פני האורחים הנכבדים בכבוד הראוי להם". הסגן נדהם כלו. "הרי מדבר על בקור חשוב ורם־דרג, והאורחים אמורים להופיע בכל־רגע. שמה תבקש מאביך להמתין לך, ואמה תבקש בעצמה את פני האורחים?" אולם רבי אליהו לא שת לבו לדבריו, המשיך לצעד עם אביו הזקן, כשהוא תומך בו במסירות ונאמנות, ובהנהיג הבהיר לסגנו, כי מצדו כל הבקור הממלכתי אינו שוה אפלו כקלפת השום, לעמת מצות כבוד אב שהוא זוכה עתה לקיים.

אף יצאו השנים מהשער, והנה הגיעה הפמליה הכבודה. מנהל בית־החנוך שריו עתה בבית אביו, יושב לצדו בניהוּתא באחד שעותיו בידיו, והוא משוחח עם אביו על־דא ועל־הא כדי להשיב את־רוחו ולשקמו. הסגן היה זה שקבל את פני הנציב העליון ובני לויתו, ולאחר שהציג את הצוות החנוכי ואת תלמידי המקום, ספר במבוכה כי המנהל נאלץ להעדר מהמפגש המיוחד, והוא זה שממלא את־מקומו. הדבר הפליא מאד את הנציב, והוא תמה לפרש העדרותו של המנהל, והקה נאלץ לספר את־האמת. "אב זקן יש לו למנהל שלנו, ומדי בקר הוא יושב במחצתו, מכין לו כוס חמין ויושב עמו זמן־מה כדי לשקמו. היום, נשכח הדבר מלבו מרב הכנות לקראת בקורו, ואף זה מקרוב יצא לבית אביו לאחר שוה בא אליו לדרש בשלומו". עודם מדברים, ורבי אליהו נכנס בשער ומתקרב אל הנציב, שקומתו התמידה התבלטה גבוה מעל ראשי העומדים. "סלח נא לי על אחוריי", אמר, ובשפך להוסיף מלות התנצלות נוספות, אחז הנציב בכתפיו, חקקו בהם ואמר: "אשרינו שיש לנו יהודים יקרים כמותך, אשר מכבדים את־הוריהם כראוי וזוכים לקיים את מצות התורה. אל לך להתנצל". הבקור היה מצליח ופורח, והנציב יצא מהמקום מקסם מפראה עיניו. "דברים רבים למדנו מאבינו", מספרים צאצאיו של רבי אליהו פרדס, "ואחד החשובים בהם - כבוד הורים מהו!"

יש להעיר, כי הרברט סמואל כהן בתפקידו כנציב העליון משנת תר"פ עד שנת תרפ"ה בלבד, ייתכן שהמעשה ארע עם נציב אחר, או בעת בקור פרטי שלו בארץ ישראל לאחר סיום תפקידו. ♦

פניני אור החיים

מדברי האור החיים הקדוש על הפרשה

אֶנְכְּרִינָא וְאַרְאָהּ (ג. כה) - עוד יתבאר על־דרך אומקם ז"ל, כי הגואל המקוה לזמן המקוה הוא משה עצמו, ובספר הזרע נזכר רמזים בפסוק מה־שהיה הוא שיהיה, וכן הנביא משה ידע הדברים כי גלה ה' סודו אל עבדו נאמן ביתו שיבוא זמן אחר שיעבר את־החדן אל הארץ וגומר, לזה דקדק בתפלתו כי מה ששואל הוא שיעבר עתה, והוא אומרו אֶנְכְּרִינָא בְּזֶמַן הַזֶּה:

וַיְדַעַת הַיּוֹם (ד. לו) - יתבאר על־דרך אומקם ז"ל שקול שבת כנגד כלי־התורה בלה, והנה לפי שיבוא היצר ויאמר לאדם מה כחך כי תיחל לקום כלי־התורה בלה שהיא שלמות האדם, ומה גם אדם שעברוהו רעות רבות ורחיקוהו היצר, מה תוכל לתקן את אשר פעלו ידיו מהרעות, לזה אמר משה וַיְדַעַת הַיּוֹם, אותו שכתוב בו היום שהוא השבת דתכיב כי שבת היום, תן דעתך עליו ובו תשיב אל־לכך כי הוא שקול כנגד כלי־התורה, וזה יועיל לסתר שתי טענות בין לתקן מה שעברוהו מהמדרים בין להשלמת הנפש, שעל ידי שמירתו הרי הוא כאלו קים תרי"ג מצות:

וַזְכַּרְתָּ וגו' (ה. טו) - הם דברי משה, והכונה כי יום השבת יש בו גמול הערה לאדם לזכר יציאת מצרים, כשהוא שובת בלא שעבוד יריש כי ה' הוא המניח לעמו מקל־צרותיו ונתן לבו לקבל גזרות המוציא מעבדות, ורבותינו ז"ל אמרו מכאן שצריך להזכיר בקדוש היום יציאת מצרים. ואם תאמר למה השמיט טעם השבת שאמר ה' בדרות ראשונות כי ששת ימים וגו', טעם זה הוא טעם המצוה מעקרה לא טעם החיוב, ומשה אמר טעם חיוב אמונת טעם המצוה וכו', והוא מה שרשם וַזְכַּרְתָּ וגו' וַיִּצְאֵךָ וגו' ביד חזקה ובזרע נטויה, ושם ראית כי הוא אדון הכל, ובה יתאמת לך טעם האמור בדרות ראשונות כי ששת ימים וגו'.

דברי הימים

בשבת ואתחנן נחמו תר"פ, אירע בירושלים מאורע היסטורי נדיר. היה זה כשנתיים לאחר תום מלחמת העולם הראשונה, כאשר הממשל הבריטי הודיע על מינויו של היהודי הרברט סמואל כנציב העליון. השמחה היתה גדולה ורבים ראו בכך את פעמי הגאולה, ואף מצאו רמזים שונים לשמו ומעמדו. בשבת התארח הנציב במלון אמדורסקי שבעיר העתיקה, ובדרכו לבית הכנסת שחורבת רבי יהודה חסיד בלוי משמר כבד, התויר עליו מייורדים והמונים נהרו אל המקום. בבית־הכנסת התכבד במפטר, "וכשעלה לתורה, עמד כל הקהל על רגליו, ואחרי קריאת התורה קרא את הפטרת 'נחמו נחמו ועמי', וכשגהיג לברכה 'על־כסאו לא ישב זו', עבר רעד בקהל", כהתרשמותו של סופר בימים ההם. לא ארכו שלושה חודשים, ורבים מאלו שראו בנציב גיבור ישראל, התבדו ונחלו אכזבה. השלטון הבריטי הקשה את עולו על היישוב היהודי, הגביל את מכסת העולים ארצה ותמך בערביי הארץ. אנקדוטה מעניינת מביקור זה, מספר יש החורבה ר' שלמה פריימן בזכרונותיו: "כידוע יש מנהג בבית הכנסת, שבעת שהכהנים עולים לדוכן לברכת כהנים, השמש קורא 'כהנים' לפני הברכה. בא אחד הגבאים ואמר לי, שהוא כבר העמיד אחד שיכריז כהנים, וכמוכן שאני לא נתתי לו רשות לזה. ביום שבא הנציב ביקשתי מעשרות אנשים שיצעקו 'כהנים' לפני ברכת כהנים, ובאמת לפני ברכת כהנים צעקו כמה עשרות אנשים 'כהנים כהנים...' אז אמרתי לגבאי הנ"ל, עוד הפעם לא תשנה מנהג מה ששייך לשמש... צאצאי הר"מ טוקצ'נסקי מספרים עליו שהחל לערוך את לוח ארץ ישראל החדש, ולקטל אשת הנציב שביקשה לדעת את מועדי הדלקת נרות השבת בירושלים, אך הלוח החל כבר בשנת תרס"ה.

מטעים

והפיץ ה' אתכם בעמים (ד, כז)

בטעמי דרנא תביר, לרמוז שכל מטרת ההפצה והפזור בין האמות, כדי לשבר גאונם ולהורידם מדרגתם. וכן מטעמות התבות שבהמשך אשר יתנה' ה' אתכם שמה בדרגא תביר, (דרוש הרמב"ד)

להוריש גוים וגו' ממה מפניך (ד, לח)

מפרש רש"י, סרסוהו ודרשוהו. להוריש מפניך גוים גדולים ועצומים ממך. ואף טעמי המקרא מוכיחים כן, שהרי תבת ממה מטעמת בטפחה שהוא טעם מפסיק, ומכאן שהיא מוסבת על תבת להוריש שבתחלת הפסוק, ולא על ממה, (דיוקס)

לנס שמה רוצח (ד, כב)

בקרמא ואזלא, שעל הרוצח להקדים וללכת לעיר מקלט, טרם ישינו גואל הדם והרגנו, (זה השני)

חקותיו ומצותיו אשר אנכי מצוה (ו, ב)

תבת מצוה בטעם סגול, שעל ידי קיום המצוות הופך עם ישראל להיות לו לעם סגולה, (דברי יחזקאל)

ובתמים מלאים כל-טוב (ו, יא)

שבחי הבתים שהם מלאים כל-טוב, לעומת הבורות שלא חצבת ברמים וזיתים שלא נטעו, לרמוז שהבתים עומדים להריסה כדי שימוצאו את האוצרות שהחבאו בהם, ולכן תבת ובתים בקדמא ואזלא, שמה שהקדימו לבנות יתרוס, (צמח הצבי)

מדגש

רבים מתחבטים בשם 'עשרת הדברות', שמה הוא בלשון נקבה ואם-כן צריך לומר עשר הדברות, ואם הוא בלשון זכר ביצד מחלקים אותו לדבורים אחדים, בתורה נאמר עשרת הדברים, ובלשון ז'ל עשרת הדברות. והאמת שהוא בלשון זכר, והיחיד שלו הוא 'דבר' ולא 'דברים' כפי השגור בטענת כפי הברייתא, ומכאן שצריך לומר הדבר הראשון, הדבר השני, וכן עליזה הדרך. מקור הדבר בירמיה "והנביאים יהיו לרוח והדבר אין בהם", ומפרש רש"י "והדבר של קדשה שהם אומרים לנו בשם הקב"ה - אינו בהם", ומכאן שדבור השם כפי הנביא נקרא 'דבר', דומה לכה בשם כפא שהוא בלשון זכר, וברבים כסאות, ולא כסאות כפי השגור, ופסוק מפרש הוא "כי שמה ישובו כסאות למשפט, כסאות לבית דוד", ומכאן נסח התפלה במוסף ראש השנה "ודברות קדשה מלהבות-אש".

ממלה

"יודעים אתם פשר מנהגו שליוולם", אמר פעם עני מרננש, "מדוע העשירים עושים מה שלכם הפץ ואין איש גוער בהם, ואילו העני אף מהין בנפשו לעשות דבריהם, וכבר גוערים בו בחמרה? משום שבאשר השליח משה את הלוחות מידו, נעשו הקלו שברים ורסיסים גדולים וקטנים. אלו שחטפו חתיכה גדולה מהאבן הקרה נעשו עשירים מפלגים, ואלו שחטפו רסים קטן נותרו בעניותם. וראה זה פלא, בריסים הגדולים מה נאמר בהם? 'תרחצו', 'תגבשו' 'תגאפו'. ומה כתוב בריסים הקטנים 'לא', 'לא', 'לא', ומאן מותר לעשירים הכל, ולעניים - לא, לא, לא!"

מנהגו של רבי חיים מבריסק היה, לשבת בפניסה לביתו, ושם קבע את מקום למודו בכל שעות היום. הסבה לדבר היתה, שכל המבקש לחלות את-פניו ולבקש עצה ותושיה, יוכל לעשות זאת על-נקלה, ולא יצטרך לטרח להכנס אל פנים הבית. אולם בכל-פעם שהיה בנו רבי יצחק זאב נכנס לבית, היה אביו קם לכבודו מלוא קומתו, שפן סבר כי לבנו יש דין של תלמיד-חכם ועליו לכבדו כמו בפני ספר-תורה. הדבר צער מאד את-הבן, ולשוא היו כל הפצרותיו בפני אביו שלא יקום לכבודו. לבסוף נפל רעיון במחו של הגר"ז, ומאז החל להכנס לבית אביו דרך החלון...

ה'דברי חיים' מצנו היה מספר על רבו הרבי ר' אלימלך מליז'נסק, שהיה אומר כי באשר האדם שב בתשובה, חייב הוא לשוב לאחוריו אל העברה הראשונה שגררה את העברות הבאות. משום עברה גוררת עברה, ועליו לתקן את הראשונה ואת הבאות אחריה. פעם השכים רבי אלימלך בחצות הלילה, והרהר בלבו מהו החטא הראשון שחטא בימי חייו, שבנקבותיו הפך להיות 'פעל-עברה' בה גדול. לאחר שהרהר רבות הגיע למסקנה, כי חטאו הראשון היה בקך שהיה מכה את אמו בקטנותו, וכתשובת המשקל על-כך שרף את כפי-ידו בפר שדלק על-שלחנו.

מעשה ביהודי שומר תורה ומצוות, שנפל כסוסו בינו ובין הוריו בעניינים משפחתיים, וכתוצאה מהמריבה חזל הבן לדבר עמו. הגיעו הדברים לידי כך, שאף שהיה מתגורר בסמוך לביתם, לא היה מברכם לשלום כאשר נתקל בהם בדרך, ואפלו בשבתות וימים-טובים לא היה פורס בשלומם. הדבר נודע לרבי סלמן מוצפי, והוא הוכיח את-האיש פעמים רבות על-הדבר, אך לשוא היתה תוכחתו, ודבריו נפלו על אזנים ערלות. לאחר שעברו ימים רבים והבן נותר במקומו, פקעה סבלנותם של הוריו, והם שלחו אל רבי סלמן בבקשה שיזדר על-לבו של בנם, כי הדבר הוא למעלה מנחם. כאשר הבן אינו משיב אפלו על ברכת 'שבת שלום' שהם מברכים אותו. היה זה ביום חמישי בשבת, ורבי סלמן התישב והעתיק קטעי מוסר ותוכחה מהספרים 'ראשית חקמה' ו'שבט מוסר', הנוגעים למצוות כבוד אב ואם, ולאחר מכן הלך לביתו של האיש. "אם אינך שומע לדברי", פנה אליו בקול נוקב, "לפחות שמע לדבריהם של גדולי ישראל", והראה לו את הרשום בפתק שבידו, אך הלה נותר בלבו הערל ולא שת לבו גם לדבר הזה. עקשנותו צערה מאד את רבי סלמן, עד שחרה אפו וקרא אליו בתוכחה מגלה: "דע לך, כי מי שמבזה את-אביו ואת-אמו, ועובר על הדבר של 'כבוד את-אביו ואת-אמו', אינו שונה ממי שעובר על הדבר 'אנכי ה' אלכיד', או 'יכור את-ימים השבת לקדשו'. כי אלו ואלו נתנו למשה רבנו בסיני, ואלו ואלו פתורים על לוחות הברית. ואל תחשב בלבך, כי אם תקים את תשעת הדברות, אזי תצצל מדינה של-ציהנם על חסרון הדבר של 'כבוד את-אביו'". אולם גם דבריו אלו היו לריק, והבן הסורר המשיך לעמוד על-שלו וסרב להכנע. אז-אז פנה אליו רבי סלמן ואמר בקול תקיף: "הריני להודיעך, כי בית-דין של-מעלה אינם מענישים אלא אס-כן מזהירים תחלה. ובכן, הנני שלוח של בית-דין זה, והריני מזהירך שאם לא תתקן תוך שלשה ימים את המעוה, חוששני ממה שעתידי לבוא עליך". עברו שלשה ימים מעת לעת, וכשהגיע היום שלישי בדיוק באותו זמן בו נבא רבי סלמן את עתידו המר, נסה שוב לפנות אליו במוצא אחרון, אלא שהלה היה עסוק בענייני מסחרו וכמה אנשים עמדו לפניו. יצא רבי סלמן מהבית, ובאשר שב לאחר פרבע שעה, ראה לחדתו כי אמבולנס יוצא מחצר הבית בקול צופר מרעיש, ובפנים שוכב האיש ללא רוח חיים. תמו ימי השבעה, ואחד מקרובי המנוח ראהו בחלומ אובד מבלי לבוש ואין כסות לאביו, והנה הוא דורך בשאט-נפש על שני לוחות הברית אותם השליח מידו. האיש התעורר בבהלה משנתו, אך זכר את החלום במלואו. עליאתר פנה לביתו של רבי סלמן וספר לו על חלומו הנורא, והוא הזמין את ידידו רבי נסים בדורי אל חדרו שבבית-הכנסת, וספר לו את המאורע פלו. "מהיכן שאבת אמץ ועז כדי לומר דברים כה נוקבים? תמה הידיד רבי נסים, ורבי סלמן אמר: "לא הרהרתי בדבר, כי אם מר-השמים שמו את הדברים כפי. וכיון שחשתי כי קצו קרב, בנשתי להצייל מדרת שחת, אך הוא התעקש על-שלו". וכדי לערף תקון לנפשו, בנסו שני הצדיקים עשרה תלמיד-חכמים שלמדו כ"ד שעות לעלוי נשמת המנוח, ובקשו בעדו מחילה וסליחה. לאחר מכן, בקש רבי נסים מידו לספר את הדבר בצנעה, ולצוות שלאחר מלאות ימיו ושנותיו יספרו את-הדבר ברבים, למען ידעו פלם את ענש הדור הנורא במי שמזלזל בכבוד אביו ואמו.

החזון אי"ש בפר פעם בתלמוד-תורה, והעמיד את התלמידים בכור המבחן על תלמודם. באמצע הבחינה הצביע אחד התלמידים במבקש לשאל שאלה, אך המלמד שלו סמן לו להוריד את אצבעו, כדי שלא להטריד את גדול הדור. הדבר לא נעלם מעיני החזון אי"ש, ולאחר שפסים את הבחינה פנה אל אותו תלמיד, ואמר: "מה רצית לשאל בשעה שהרמתי ידך? והתלמיד אמר בתמיה: "רציתי לשאל את-הר, בזכות מה זכה לגדל ולתפאד להיות החזון אי"ש"? במקום השתררה דממה, והמלמד לא ידע את-נפשו. אולם החזון אי"ש הקשיב בסבלנות לשאלת התלמיד, חשב מעט, ולאחר מכן אמר: "חושבני שזה בזכות מצות כבוד אב ואם שקיימתי". ובהזדמנות אחרת אמר החזון אי"ש, כי אפשר לבדק ולהבחין את מדת יראת השמים הספוגה באדם, כפי מדת התמסרותו וכבודו את הוריו הזקנים, וכפי שמתמסר למענם - כך גדולה יראתו.

"ועשיתם לכם פסל תמונת כל" - פסוק זה מרמז על אותם אנשים צבועים, שהם מציגים עצמם כ'תמונת כל', ובכל-מקום משוים עצמם באחד מר-החבורה. כאן הוא חסיד, כאן הוא גאון, כאן הוא רב, וכאן הוא סוחר, הכל לפי המקום והזמן, והריהו דומה לפסל בעל תמונת כל... (ילקוט הגרשוני)